

Res Publica

Volume XLIX | 2007 / 2-3

**2006 Politiek Jaarboek
Année Politique
Political Yearbook
of Belgium**

Sam Depauw en Wilfried Dewachter (red.)

acco

Jean-François Cirelli (Gaz de France), Gérard Mestrallet (Suez) en Etienne Davignon (Suez) stellen op 20 september hun antwoord voor op de bezwaren die EU-Commissielid Neelie Kroes uitte bij de fusie van beide nutsgroepen.

© Foto: Belga

Verantwoordelijke uitgever:

Politologisch Instituut v.z.w.
Parkstraat 45 - bus 3602
3000 Leuven

ISSN 0486-4700

Omslagontwerp:

Danny Juchtmans en Stefaan Fiers

© 2007 by Acco

Niets uit deze uitgave mag worden veelevoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, of op welke andere wijze ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

No part of this review may be produced in any form, by mimeograph, film or any other means without permission in writing form the publisher.

D/2007/0543/159

NUR 754

ISBN 978-90-334-6596-3

RES PUBLICA

Tijdschrift voor politieke wetenschappen
Revue de science politique
Journal of political science

Driemaandelijks tijdschrift
Revue trimestrielle
Published quarterly

POLITIEK JAARBOEK ANNÉE POLITIQUE POLITICAL YEARBOOK OF BELGIUM

2006

- Mark DEWEERDT
Overzicht van het Belgische politiek gebeuren in 2006 235

- Sam DEPAUW and Mark DEWEERDT
Belgian Politics in 2006 333

- Hendrik VOS, Jan ORBIE en An SCHRIJVERS
De Europese Unie in 2006: geen nieuws is ook geen goed nieuws 363

- Bart HAECK
Overzicht van het Vlaamse politiek gebeuren in 2006 383

- Johan ACKAERT, Herwig REYNAERT, Koenraad DE CEUNINCK,
Kristof STEYVERS en Tony VALCKE
De gemeenteraadsverkiezingen van 8 oktober 2006 413

- Tony VALCKE, Herwig REYNAERT, Kristof STEYVERS en Johan
ACKAERT
De provincieraadsverkiezingen van 8 oktober 2006 443

- Jo NOPPE
Morfologie van de Vlaamse politieke partijen in 2005 en 2006 479

Het Belgische politiek gebeuren in 2006

I.	Het actieplan 2006-2007 of de 'tien werven' van Paars	235
	A. Concurrentiekracht en koopkracht	238
	B. Handelspraktijken en consumentenzaken	243
	C. Meer innovatie, meer ondernemen	245
	D. Arbeidsmarkt	246
	E. Breedband voor iedereen	248
	F. Efficiëntere overheid	249
	G. Veiliger verkeer	249
II.	Het begrotings- en fiscaal beleid	250
	A. De resultaten van het begrotingsjaar 2005 en de uitvoering van de begroting van 2006	250
	B. Stookolie- en aardgaskorting	262
	C. De begroting van 2007 en de federale beleidsverklaring	265
III.	De gemeente- en provincieraadsverkiezingen	271
	A. Regelgeving en statistische gegevens	271
	B. De verkiezingscampagne	274
	C. Uitslag en coalitievorming	275
IV.	Het binnenlands beleid	278
	A. Institutionele wetgeving	278
	B. Staats hervorming	278
	C. Communautaire problemen	282
	D. Civiele veiligheid	284
V.	Het asiel- en vreemdelingenbeleid	285
VI.	Het justitie- en politiebeleid	286
	A. De zaak-Erdal	286
	B. Kortsluiting tussen de VLD en de PS over de zaak-Hoxha	288
	C. 'Zinloos geweld' en de nieuwe wapenwet	291
	C. Wetgeving en varia	292
VII.	Het werkgelegenheids- en sociaal beleid	294
	A. Werkgelegenheid	294
	B. Sociaal overleg	298
	C. Sociale zekerheid	300
VIII.	Het mobiliteitsbeleid	301
IX.	Het energiebeleid	303
	A. België en de fusieplannen Suez-GDF	303
	B. Varia	309
X.	Het buitenlands- en defensiebeleid	311
	A. Buitenlandse politiek	311
	B. Landsverdediging	315
XI.	Overige gebeurtenissen en ontwikkelingen	316
XII.	De evolutie in de politieke partijen	323

Overzicht van het Belgische politiek gebeuren in 2006

Mark DEWEERDT

Licentiaat in de Politieke Wetenschappen
Auteur van de politieke jaaroverzichten van België vanaf 1978¹

Het laatste volle regeringsjaar van de liberaal-socialistische coalitie stond in het teken van het *Actieplan 2006-2007* of de 'tien werven'. Centraal daarin stond de versterking van de concurrentiekracht en de koopkracht, maar de doelstelling met de sociale partners een "competitiviteitspact" te sluiten kon niet gerealiseerd worden (hoofdstuk I). Het begrotingsbeleid werd overschaduwed door wrijvingen over de stookoliekorting en een rekenfout bij de belastingdiensten, die een derde begrotingscontrole noodzakelijk maakte (hoofdstuk II). De opmaak van de begroting van 2007 werd doorkruist door een kortsluiting tussen de VLD en de PS over de zaak-Hoxha (hoofdstuk VI). De lokale verkiezingen van 8 oktober (hoofdstuk III) hadden geen gevolgen voor het regeringsbeleid. In de nasleep ervan was er de uitsluiting van Jean-Marie Dedecker uit de VLD en diens aangekondigde maar uiteindelijk afgewezen toetreding tot de N-VA (hoofdstuk XII). De geplande fusie tussen Suez en Gaz de France zette de liberalisering van de elektriciteits- en gasmarkt op de politieke agenda (hoofdstuk IX).

I. Het *Actieplan 2006-2007* of de 'tien werven' van Paars

Eerste minister Guy Verhofstadt (VLD) en de vicepremiers Laurette Onkelinx (PS), Didier Reynders (MR), Freya Van den Bossche (SP.A) en Patrick Dewael (VLD) stelden op 13 januari het *Actieplan 2006-2007* voor, een tienpuntenplan waarmee de paarse coalitie tijdens het laatste anderhalf jaar van de legislatuur België "competitiever, socialer en veiliger" wilde maken. De premier zei dat de regering zich bij de uitvoering van de "tien werven" – een belgicisme voor "tien bouwplaatsen" (*dix chantiers*) – niet zou laten verlammen door de gemeenteraadsverkiezingen van 8 oktober en de federale verkiezingen van de lente 2007. De inhoud van het *Actieplan* kan als volgt worden samengevat:

1. Met uitzondering van 1990 en 1995. Zie verder blz. 331.

1. *Een competitieve economie gericht op werk*

De regering verwachtte van de sociale partners dat ze in het interprofessioneel akkoord 2007-2008 afspraken zouden maken over de bevordering van de werkgelegenheid en over vorming en opleiding, en daarbij de bijdrage zouden evalueren van zogenaamde all-inakkoorden tot "de competitiviteit van ons land, de stabiliteit ten aanzien van inflatoire schommelingen en het tewerkstellingspeil". Van haar kant zou de regering bijkomende lastenverlagingen realiseren ten voordele van jongeren, oudere werknemers en nacht- en ploegenarbeid, en de koopkracht versterken door de forfaitaire beroepskostenaftrek te verhogen.

2. *Meer kwaliteitsvol werk in een creatieve arbeidsmarkt*

De federale regering zou met de gemeenschappen en de gewesten afspraken maken om de middelen die in het Generatiepact werden vrijgemaakt voor de tewerkstelling van jongeren optimaal in te zetten. Om de arbeidsmarkt te moderniseren en uit te breiden, zou ze haar inspanningen gevoelig opvoeren en zich concentreren op volgende acties: gelijk loon voor gelijk werk; bestrijding van discriminatie van achtergestelde groepen zoals allochtonen en gehandicapten; aanmoediging van telewerken, onder meer voor ambtenaren; voortzetten en intensifiëren van de inspanningen om de kwaliteit van het werk te verbeteren. Tegen uiterlijk 1 mei zou de regering uitsluitsel geven over de vrije toegang van onderdanen van de nieuwe lidstaten van de EU tot de Belgische arbeidsmarkt, op basis van de aanbevelingen van de Hoge Raad voor de Werkgelegenheid.

3. *Armoede uitsluiten*

De regering zou de armoede verder bestrijden door: mensen die in armoede leven ruimere mogelijkheden te geven in een private of gemeenschapsdienst te werken, dan wel opleiding of vorming te volgen; de uitkeringen aan te passen aan de welvaartsevolutie; maatregelen te nemen inzake kosten verbonden aan de herintrede op de arbeidsmarkt (vervoer, kinderopvang, behoud van extralegale voordelen, belastingvrij minimum); de toegang tot de gezondheidszorg te verbeteren. De regering zou een ambitieus programma ter voorkoming van schuldoverlast uitwerken, met bijzondere aandacht voor budgetbegeleiding en consumentenkrediet, en maatregelen nemen om te vermijden dat de huurprijzen en de huurwaarborg te zwaar doorwegen op het gezinsbudget.

4. *Meer innoveren, meer ondernemen*

De regering zou de inspanningen van de gewesten om uit te munten in enkele door hen gekozen domeinen ondersteunen door het toekennen van additionele steun via het Ideeënfonds, door een belastingvrijstelling op toegekende steun aan bedrijven of door de invoering van een "wetenschappelijke Maribel" (vermindering van de sociale bijdragen van onderzoekers). Om het ondernemerschap te stimuleren, zou werk worden gemaakt van een verbetering van het statuut van de zelfstandige, de integratie van de 'kleine risico's' in de ziekteverzekering, de verdere verlaging van de toetredingsdrempels, de vermindering van de administratieve lasten en de hervorming van het gerechtelijk akkoord.

5. *De informatiesnelweg: breedband voor iedereen*

Er zou verder worden geïnvesteerd om de overheid, de bedrijven en alle burgers aan te sluiten op de informatiesnelweg. De uitbouw van de elektronische identiteitskaart werd cruciaal genoemd voor een snelle en betrouwbare data-uitwisseling. Met de gemeenschappen zou worden overlegd over de ontwikkeling van het 'i-line'-project (ASDL-verbinding voor scholen). Het breedbandproject *be.Health* zou een bijkomende stimulans geven aan het zorgaanbod. Er zouden nieuwe toepassingen voor overheidsopdrachten worden gebouwd.

6. *Energie van de toekomst*

In afwachting van de voor begin 2007 verwachte studie over problemen in en concrete aanbevelingen voor de energievoorziening, zou verder actie worden ondernomen aan zowel de vraagzijde (energiebesparende en efficiëntieverbeterende maatregelen) als de aanbodzijde (ondersteuning van innovatiecentra inzake wind- en zonne-energie, warmtekrachtkoppeling, biomassa enz.). Voorts zou actie worden ondernomen voor een duurzame, milieuvriendelijke en stabiele energievoorziening tegen sociaal aanvaardbare prijzen. Daartoe zou een studie worden gemaakt over de samenstelling van de energieprijzen met het oog op een grotere prijstransparantie.

7. *Efficiëntere overheid*

Om de efficiëntie van de overheid aanzienlijk te verbeteren, zouden er vijf "pilootprojecten" komen: optimalisering van het gebouwenbeheer met een private partner; beveiliging van de hele logistieke keten met het oog op een vlotter en veiliger goederenverkeer, meer bepaald in de havens; oprichting van een geneesmiddelenagentschap met het oog op een snelle erkenning van geneesmiddelen; verdere digitalisering van de dienstverlening, onder meer de DIV (Dienst voor de Inschrijving van Voertuigen); operationalisering van het agentschap dat de hulpdiensten 100, 101 en 112 groepeert. De drie pensioenadministraties zouden beter communiceren over de pensioenrechten. Met de gewesten, gemeenschappen en lokale overheid zou worden overlegd over het onderbrengen van de ondernemersformaliteiten in de private ondernemingsloketten. In alle federale overheidsdiensten (FOD) zouden interne auditcellen worden ingevoerd.

8. *Mobiliteit en veilig verkeer*

Het verkeersreglement zou vereenvoudigd worden om de wilgroeï aan verkeersborden en -tekens in de dijken. In overleg met de transportsector en de gewesten zou een werkgroep de mobiliteit en de veiligheid op onze wegen "drastisch verbeteren". De regelgeving voor het scheepvaartverkeer zou worden gemoderniseerd om meer goederen en personen via het water te vervoeren.

9. *Herinvestering van de opbrengst van de strijd tegen de fraude (Actie wisselgeld)*

De extra opbrengst van de strijd tegen de fiscale en de sociale fraude zou gedeeltelijk worden geherinvesteerd ten behoeve van de correcte betalers. Ook de opbrengst van bijkomende acties tegen de uitkeringsfraude en de schijnzelfstandigheid zou gedeeltelijk terugvloeien naar de maatschappij via een lastenverlaging.

10. Eerlijke handelspraktijken en evenwichtige relatie met de consument

Na overleg met onder meer de vastgoed-, energie-, reis- en financiële sector zouden acties worden ondernomen voor duidelijke informatie over prijs en kwaliteit, alsook voor evenwichtige en leesbare algemene voorwaarden in contracten. Verandering van dienstverlener zou kosteloos of ten minste zonder ongerechtvaardigde kosten moeten gebeuren. Consumenten zouden enkel voor werkelijk ge-presteerde diensten dienen te betalen.

Het kernkabinet zou de werkzaamheden sturen en kon elk van de thema's in een apart traject onderbrengen. Volgens het *Actieplan* zouden tegen de opmaak van de begroting van 2007 en het interprofessionele overleg op het einde van het jaar "concrete resultaten moeten worden bereikt".

In de eerste jaarhelft werden enkele themaministerraden gehouden over onderdelen van het *Actieplan*, waarover hieronder verslag wordt gedaan. Bijzondere aandacht gaat naar het thema "concurrentiekracht en koopkracht", niet alleen omdat het de belangrijkste "werf" was, maar ook omdat de sociale partners erbij betrokken werden en omdat het spanningen veroorzaakte tussen de coalitiepartners. Over onderdelen van het *Actieplan* die in het kader van de reguliere regeringswerkzaamheden werden behandeld, wordt *passim* bericht. Nog andere aangekondigde maatregelen werden in het verslagjaar slechts deels of helemaal niet gerealiseerd. Dat was vooral zo voor onderdelen van de "werven" "armoede uitsluiten", "energie van de toekomst" en "mobiliteit en veilig verkeer". Volgens de regering was op 16 maart 2007, de vooravond van een bijzondere ministerraad in Leuven, ongeveer 40% van het *Actieplan* gerealiseerd en zou tegen de verkiezingen van 10 juni 2007 81% gerealiseerd zijn.

A. Concurrentiekracht en koopkracht

Eind 2005, "het jaar van het Generatiepact", had eerste minister Verhofstadt aangekondigd dat 2006 het "jaar van de concurrentiekracht" zou worden.² Hij volgde daarmee Guy Quaden, de gouverneur van de Nationale Bank, die al op 5 december 2005 had gepleit voor een "competitiviteitspact" en de veralgemening van zogenaamde all-inakkoorden.³

2. De concurrentiekracht van de Belgische bedrijven stond al enkele jaren onder druk. Doordat de loonkosten per eenheid product sneller waren gestegen dan bij zijn handelspartners, had België volgens een Oeso-rapport (28 november 2006) sinds 2000 bijna 20% marktaandeel verloren.
3. Een all-inakkoord is een cao met een maximale nominale loonsverhoging. Een gewone cao voorziet in een reële loonsverhoging die gelijk is aan het verschil tussen de (in een interprofessioneel akkoord vastgestelde) loonnorm en de verwachte inflatie. Indien de inflatie hoger is dan verwacht, is de nominale loonsverhoging hoger dan de loonnorm. Bij een all-inakkoord wordt een hoger dan verwachte inflatie gecompenseerd door een geringere verhoging van het reële loon. Voor 2005-2006 waren in acht sectoren met ruim 500.000 arbeiders (47% van het totale aantal) zulke akkoorden gesloten, zij het in verschillende varianten. In de metaalsector was er een saldoakkoord, waarbij slechts een deel (0,4 procentpunt) van de door de hoger dan verwachte inflatie veroorzaakte overschrijding van de loonnorm niet zou worden uitgekeerd.

Op 18 januari kwam de zogenaamde Groep van Tien, de leiders van de drie vakbonden (ABVV, ACLVB en ACV) en de vier werkgeversorganisaties (Boerenbond, Union des Classes Moyennes, Unizo en VBO), bijeen voor een eerste gesprek over de concurrentiekracht. De sociale partners waren er zich van bewust dat het om een gevoelig onderwerp ging en dat het overleg moeilijk kon worden. De werkgevers drongen aan op loonmatiging om de loonkostenkloof met de buurlanden te dichten, de vakbonden relativeerden het loonkostennadeel en zeiden dat niet geraakt kon worden aan de automatische loonindexering.⁴ Een competitiviteitspact kon volgens de vakbonden niet beperkt blijven tot loonmatiging, maar zou ook over innovatie, vorming en opleiding moeten gaan. De bonden suggereerden het overleg over de concurrentiekracht om die reden te laten samenvallen met de najaarsonderhandelingen over een interprofessioneel akkoord voor 2007-2008. De Groep van Tien sprak af wekelijks te vergaderen, maar legde geen deadline vast.

Op de nieuwjaarsreceptie van zijn partij (22 januari) zei SP.A-voorzitter Johan Vande Lanotte bereid te zijn te praten over loonmatiging, op voorwaarde dat ook de "woekerwinsten" van sommige bedrijven en de hoge huurprijzen, elektriciteitstarieven en verzekeringspremies ter sprake zouden komen.

PS-voorzitter Elio Di Rupo deed op 7 februari enkele voorstellen om de koopkracht te versterken. Het belangrijkste daarvan was de verhoging van het beroepskostenforfait voor de eerste inkomensschijf (tot 4.790 euro) en de tweede inkomensschijf (4.790-9.520 euro), en de invoering van een minimumforfait van 2.741 euro. Gespreid over drie jaar zou dat 740 miljoen euro kosten.

Bij de voorstelling van het jaarverslag van de Nationale Bank (15 februari) waarschuwde gouverneur Quaden ervoor dat de concurrentiepositie van België onder druk stond en de exportbedrijven marktaandeel verloren. Verhofstadt greep het jaarverslag aan om in *De Tijd* (24 februari) andermaal te pleiten voor een competitiviteitspact, met enerzijds loonmatiging (all-inakkoorden en vertraging van de loonindexering) en anderzijds koopkrachtbehoud (verhoging van de forfaitaire beroepskostenaf trek en welvaartvastheid van de uitkeringen).⁵ De premier hoopte daarover tegen eind maart met de sociale partners niet langer een "pact" maar een "raamakkoord" te sluiten, dat concreet zou worden ingevuld tijdens de on-

4. In verband met de loonindexering valt te vermelden dat de sociale partners het op 25 januari eens werden over de aanpassing van het indexcijfer van de consumptieprijzen aan een nieuwe 'korf' van producten en diensten. Hun afspraak om voor de omkering van het oude naar het nieuwe indexcijfer de coëfficiënt 0,8790 te gebruiken, hield in dat de spilindex drie maanden later dan verwacht zou worden overschreden. Dat leverde een verdoken loonmatiging van 0,4 procentpunt op.
5. Verhofstadt had al op 9 september 2005, bij de voorstelling van een pakket maatregelen om de energierekening te verzachten, aangekondigd dat de forfaitaire aftrek voor beroepskosten vanaf het aanslagjaar 2007 zou worden verhoogd; zie M. DEWEERDT, Overzicht van het Belgische politiek gebeuren in 2005, *Res Publica*, 2006, 2-3, p. 131. In een toespraak op de nieuwjaarsreceptie van zijn partij (16 januari) had VLD-voorzitter Bart Somers de verhoging van het beroepskostenforfait een "jobkorting voor de hardwerkende Vlaming" genoemd.

derhandelingen over een centraal akkoord in het najaar. Hij had daarover al discreet overlegd met de sociale partners.

Op 7 maart besprak het kernkabinet met gouverneur Quaden en vice-gouverneur Luc Coene van de Nationale Bank, voorzitter Robert Tollet van de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven (CRB) en voorzitter Paul Windey van de Nationale Arbeidsraad (NAR) de competitiviteit van de Belgische bedrijven. Daags nadien bevestigde Verhofstadt dat hij tegen eind maart een "gemeenschappelijke verklaring" van de vakbonden en de werkgevers wilde. Op 9 en 10 maart had hij daarover afzonderlijke gesprekken met het ACV, het ABVV en de werkgeversorganisaties.

Op 11 maart ontvouwde minister van Financiën Reynders in *La Libre Belgique* en *La Dernière Heure* een voorstel voor de verhoging van het beroepskostenforfait (4 procentpunten in de eerste, 3 procentpunten in de tweede, 2 procentpunten in de derde en 1 procentpunt in de vierde inkomensschijf) en van het maximumforfait (tot 3.328 euro). Hij stelde ook voor de belastingvrije som op te trekken van 7.500 tot 10.000 euro, opnieuw een belastingkrediet in te voeren, het maximumbedrag voor de aftrek van kosten voor kinderopvang te verhogen van 11,2 tot 15 euro per dag en de laatste fase van de belastingverlaging (wegwerken van de fiscale discriminatie van gehuwden) in 2007 door te rekenen in de bedrijfsvoorheffing. PS-voorzitter Di Rupo kantte zich in *Le Soir* van 22 maart tegen een "fiscale hervorming op het einde van de legislatuur" die volgens hem 4 tot 6 miljard euro zou kosten.

Op het "ideologisch" congres van 18 maart in Brussel herhaalde voorzitter Vande Lanotte dat de SP.A maar zou meestappen in een debat over loonmatiging wanneer de stijging van de energie-, huur- en verzekeringsprijzen zou worden afgeremd. Voor dat standpunt kreeg hij op 20 maart de steun van het PS-bureau.

Op 27 maart gaven de werkgeversorganisaties en de vakbonden de gemeenschappelijke verklaring *Een meer competitieve economie ten voordele van de werkgelegenheid* uit. Naar eigen zeggen wilden ze daarmee "een proces op gang trekken dat moet leiden tot een competitievere economie met meer mensen aan de slag", waarin het overleg over een interprofessioneel akkoord (IPA) voor 2007-2008 een cruciale rol zou spelen.

Volgens de verklaring waren voor de versterking van het competitieve karakter van de Belgische economie investeringen in vorming, onderzoek en innovatie minstens even belangrijk als loonkostenbeheersing en een verlaging van de werkgeversbijdragen voor de sociale zekerheid. Over die bijdragenverlaging zeiden de sociale partners dat ze "zou moeten bijdragen tot een toename van de vraag naar arbeid" en "uiteraard" niet mocht worden omgezet in loonsverhogingen (zoals in het verleden was gebeurd).

Verwijzend naar het recentste CRB-rapport over de loonontwikkeling, waaruit volgens voorlopige gegevens bleek dat de loonkosten in 2005-2006 sneller zouden stijgen dan in de drie buurlanden (5,2% tegenover 3,1%), zeiden de sociale partners "een striktere toepassing van de wet van 1996 tot preventieve vrijwaring van het concurrentievermogen en bevordering van de tewerkstelling" te willen en

deden zij de "aanbeveling aan de sectoren die dat nog niet hebben gedaan, om in het kader van het IPA 2007-2008 te onderhandelen over een correctiemechanisme ten einde eventuele loonafwijkingen te vermijden" – een verwijzing naar all-inakkoorden.

De sociale partners engageerden er zich toe om de opgelopen achterstand in de uitvoering van de afspraak een grotere inspanning te doen voor vorming in te halen, en van vorming een centraal thema te maken in de sectorale onderhandelingen 2007-2008. Ze drongen er bij de verantwoordelijken voor het onderwijsbeleid op aan, alle middelen in te zetten om jongeren in staat te stellen hun studies te beëindigen met een adequate kwalificatie.

De sociale partners toonden zich bezorgd over het gebrek aan innovatie en beloofden "de gepaste conclusies" te trekken uit de aan de CRB gevraagde analyse van de innovatie-inspanningen en -problemen van de sectoren, alsook de nodige maatregelen te nemen. Ze kondigden aan in september 2006 een conferentie op te zetten om na te gaan "welke elementen het deficit aan innovatie-inspanningen verklaren" en om "oplossingen uit te stippelen om dat te verhelpen".

Ten slotte kondigden de sociale partners aan hun achterban te motiveren en mobiliseren voor sensibiliseringsacties voor "meer diversiteit – in al zijn facetten – op de werkvloer".

Premier Verhofstadt noemde de verklaring "een belangrijke stap in het zoeken naar een oplossing voor de competitiviteit van onze bedrijven". Hij stelde vast dat de sociale partners "het probleem erkennen, pleiten voor de uitbreiding van een correctiemechanisme dat de gevolgen van de inflatie in toom moet houden en willen vermijden dat lastenverlagingen worden omgezet in loonstijgingen". De regering zou op basis van de verklaring "tegen eind april maatregelen uitwerken", meer bepaald "nieuwe lastenverlagingen en initiatieven die de koopkracht verhogen".

Een voor 28 april geplande ministerraad over concurrentiekracht en koopkracht ging niet door. Officieel heette het dat de moord op Joe Van Holsbeeck en de daaropvolgende 'stille mars' (zie VI.C. 'Zinloos' geweld en de nieuwe wapenwet) de politieke agenda overhoop hadden gegooid. De regering zei dat ze voorrang wilde geven aan het veiligheidsvraagstuk en bij de begrotingscontrole in juni een politiek akkoord over koop- en concurrentiekracht zou zoeken. In feite waren de voorbereidende werkzaamheden onvoldoende opgeschoten om de besluitvorming al te kunnen afronden en waren de regeringspartijen het lang niet eens over een nieuwe lastenverlaging voor nacht- en ploegenarbeid, de verhoging van het beroepskostenforfait en een blokkering of matiging van de huurprijzen. De regering zei dat er geen haast was omdat de sociale partners pas na de zomer het terrein zouden aftasten voor een centraal akkoord en een competitiviteitspact, en omdat er pas bij de tweede begrotingscontrole duidelijkheid zou komen over de beschikbare financiële ruimte voor lastenverlaging en koopkrachtversterking.

Op 29 april stelde minister van Sociale Zaken Rudy Demotte (PS), in interviews met *De Standaard* en *La Dernière Heure*, voor in de tweede helft van het jaar een "terug-naar-schoolpremie" toe te kennen van 75 euro voor een kind in het lager

onderwijs, van 100 euro voor een kind in het secundair onderwijs en van 125 euro voor een kind in het hoger onderwijs. Hij zei dat het een van de belangrijkste elementen zou zijn van een themaministerraad over competitiviteit en koopkracht die half juni zou plaatshebben. Het voorstel kreeg de steun van de SP.A. De VLD verwierp het niet, maar legde er de eis naast de fiscale aftrek voor kinderopvang te verhogen.

In de daaropvolgende weken bereidde de regering de aangekondigde themaministerraad voor. Nadat kabinetsmedewerkers op 9 juni getracht hadden het terrein verder te effenen, slaagde het kernkabinet er op 11 juni niet in de meningsverschillen weg te nemen en beslissingen te treffen. Premier Verhofstadt zag zich genoodzaakt de voor 14 juni geplande themaministerraad af te blazen. Hij zei dat hij zou trachten tegen het zomerreces een principiële akkoord te hebben over een nota met maatregelen in vier domeinen: de concurrentiekracht van de bedrijven; de koopkracht; de energie- en huurprijzen; de bestrijding van werkloosheidsvalen. Eind augustus, begin september zou daarover overlegd worden met de deelstaten en de sociale partners. Een en ander zou zijn beslag krijgen bij de opmaak van de begroting van 2007 en de daarbij aanleunende beleidsverklaring.

Op (zondag) 18 juni kwam het kernkabinet opnieuw bijeen, maar het kwam niet verder dan de oprichting van drie werkgroepen om de tweede begrotingscontrole voor te bereiden. Tot ongenoegen van vooral vicepremier Onkelinx, verzette minister van Begroting Van den Bossche er zich tegen dat beslissingen zouden worden genomen vooraleer duidelijk was hoeveel budgettaire ruimte er was.

Nog op 18 juni zette de Vlaamse minister van Onderwijs, Frank Vandenbroucke (SP.A), zich in het VRT-programma *De zevende dag* af tegen de schoolpremie. Hij zei dat onderwijskosten een gemeenschapsbevoegdheid zijn en dat de Vlaamse regering afspraken had gemaakt om ze te verlagen. De federale regering moest er allereerst naar streven haar begroting structureel en duurzaam te saneren. Indien er nog geld overbleef, kon ze dat volgens Vandenbroucke gebruiken voor een aanpassing van de pensioenen aan de welvaartsontwikkeling, voor het Zilverfonds en eventueel voor een lastenverlaging. Op zijn opmerkingen werd vanuit federale regeringshoek korzelig gereageerd en gewezen op verdeeldheid in de SP.A.

Op het reguliere kabinetsberaad van 30 juni werd de regering het er principiële over eens in september een schoolpremie uit te keren, in de vorm van een verhoogde kinderbijslag, een "jobkorting" te geven, in de vorm van een vermindering van de bedrijfsvoorheffing in de maand december, en per 1 december 2006 de inkomensgarantie voor ouderen (IGO) te verhogen. Bij de tweede begrotingscontrole zou worden beslist hoeveel geld voor elk van die maatregelen zou worden vrijgemaakt (zie II.A. De resultaten van het begrotingsjaar 2005 en de uitvoering van de begroting van 2006).

Een principeakkoord waar premier Verhofstadt op 11 juni gewag van had gemaakt, kwam niet tot stand. Andere onderdelen van de "werf" over concurrentiekracht en koopkracht werden na het zomerreces bij de opmaak van de begroting voor 2007 geregeld (zie II.C. De begroting van 2007 en de federale beleidsverkla-

ring). Op 21 december sloten de sociale partners een ontwerp van interprofessioneel akkoord 2007-2008 dat voorzag in een beperkte loonkostenbeheersing en in een versterking van vorming en opleiding (zie VII.B. Sociaal overleg). Van een "competitiviteitspact" zoals premier Verhofstadt had gewenst, was als dusdanig geen sprake.

B. Handelspraktijken en consumentenzaken

Op de themaministerraden van 17 maart ("Consumenten") en 2 juni ("Banken en verzekeringen") nam de regering een reeks maatregelen die pasten in de "werf 10" en tot doel hadden oneerlijke handelspraktijken te bestrijden en de verbruiker beter te beschermen. Hieronder volgt een overzicht van de belangrijkste maatregelen.

Verzekeringen en banken – Verzekeringnemers zouden de garantie krijgen op een levenslange hospitalisatieverzekering. Hospitalisatieverzekeringen en aanvullende ziektekostenverzekeringen zouden na twee in plaats van na drie jaar "onbetwistbaar" worden. De Kamer keurde op 25 april 2007 een wetsontwerp terzake goed.

Het wetsontwerp dat uitvoering gaf aan de regeringsbeslissing van 2 juni dat levens-, ongeval-, ziekte- en hospitalisatieverzekeringscontracten ook terreuraanslagen moeten dekken (tot een maximumtotaal van 1 miljard euro), werd pas op 15 februari 2007 door de Kamer goedgekeurd (wet van 1 april 2007; B.S. 15 mei 2007).

De beslissing om vanaf 1 januari 2007 de basisrente op een spaarrekening te berekenen tot en met de kalenderdag (in plaats van zeven kalenderdagen) vóór opvraging en de aangroepremie vanaf de kalenderdag (in plaats van de kalendermaand) die volgt op de dag van de storting, werd geregeld in een koninklijk besluit van 1 juli 2006.

Het regeringsbesluit dat banken en verzekeringsnemers hun klanten correct en volledig moeten informeren over hun financiële producten kreeg gestalte in twee in overleg met de betrokken sectoren opgestelde gedragscodes die op 30 oktober werden voorgesteld en op 1 januari 2007 van kracht werden.

Betere beschermingsmaatregelen voor personen die zich kosteloos borg stellen, werden opgenomen in een wetsontwerp dat eind 2006 nog in behandeling was in de Kamer.

Consumentenbescherming – In de Raad voor het Verbruik zouden consumentenorganisaties (zoals Test-Aankoop en de Gezinsbond) en beroepsorganisaties akkoorden kunnen sluiten ter bescherming van de consument. Indien de regering binnen de 15 dagen geen bezwaren uit, zouden zulke akkoorden bindend zijn. Het wetsontwerp over de collectieve consumentenakkoorden dat de regering op 17 maart had goedgekeurd, werd pas op 27 februari 2007 bij het parlement ingediend.

Om te vermijden dat consumenten na een stilzwijgende verlenging van een overeenkomst van onbepaalde duur een hoge schadevergoeding moeten betalen wan-

neer ze het contract alsnog opzeggen, werd in een wetsontwerp bepaald dat in zulke gevallen een opzegtermijn van maximum één maand geldt. Het wetsontwerp, dat op 6 december ingediend, werd op 1 maart 2007 goedgekeurd (wet van 25 april 2007; B.S. 15 mei 2007).

Vastgoedsector – Na overleg met de vastgoedmakelaars legde de regering strengere regels voor vastgoedbemiddeling vast. Ze werden opgenomen in het koninklijk besluit van 12 januari 2007, dat op 1 februari 2007 van kracht werd. Het bepaalt dat bemiddelingsovereenkomsten altijd schriftelijk moeten worden geregeld. Een exclusief contract mag maximaal zes maanden lopen; tot dan toe liepen de meeste contracten een jaar. De consument krijgt na de ondertekening zeven werkdagen bedenktijd. De makelaar moet maandelijks verslag uitbrengen van de voortgang van zijn opdracht. Elke partij, makelaar of klant, heeft recht op eenzelfde schadevergoeding wanneer de andere partij haar verbintenissen niet nakomt. Van de aangekondigde oprichting van een geschillencommissie die paritair zou zijn samengesteld uit vertegenwoordigers van de vastgoedsector en van consumentenverenigingen was in het besluit geen sprake.

Consumentenkrediet – Het aantal tarieven (28) voor het consumentenkrediet werd verminderd bij koninklijk besluit van 19 oktober 2006, dat op 1 februari 2007 van kracht werd. Tegelijk werden de maximumtarieven verlaagd.

Winkelen op zondag – Op 17 maart besliste de regering het aantal toegestane 'koopzondagen' te verhogen van drie tot zes per jaar en de gemeente de bevoegdheid te geven de winkels op haar grondgebied nog eens drie bijkomende zondagen te laten openhouden.⁶ Voor de (tot dan toe veeleer arbitraire) erkenning als toeristisch centrum, waar de winkels 41 zondagen per jaar mogen open zijn, zouden duidelijke criteria worden bepaald. Aan de openingsuren van handelszaken (5-21 uur op vrijdag; 5-20 uur op andere dagen) zou niets worden gewijzigd.

Tegen de uitbreiding van het aantal koopzondagen rees protest bij de zelfstandigenorganisaties (Unizo, Neutraal Syndicaat der Zelfstandigen en Union des Classes Moyennes) en de vakbonden, die spraken van een aanslag op de zondagsrust. Op 30 maart betoogden in Brussel ca. 2.000 werknemers uit de distributiesector tegen de verhoging van het aantal koopzondagen. Daags nadien zeiden de betrokken vakbonden en werkgeversorganisaties dat de tewerkstelling op zondag een zaak was van het sociaal overleg en deel zou uitmaken van de tweejaarlijkse sectoronderhandelingen, begin 2007.

De Nationale Arbeidsraad (NAR) kwam op 2 mei in een advies niet verder dan de kennisneming van de regeringsbeslissing het aantal koopzondagen uit te breiden en de mededeling dat de kwestie een onderdeel was van het sociaal overleg.

6. Op de bijzondere ministerraad van Gembloers (16-17 januari 2004) had de regering reeds een versoepeling van de regelgeving over de zondagsrust en de openingsuren van handelszaken in het vooruitzicht gesteld. Vooral de liberalen drongen aan op de mogelijkheid winkels meer dan drie zondagen per jaar open te houden, als hefboom voor economische groei en dienst aan de burger-consument.

Eveneens op 2 mei overhandigde Unizo aan minister van Werk Peter Vanvelthoven (SP.A) een petitie met meer dan 10.000 handtekeningen van handelaars tegen de uitbreiding van de zondagsopening.

Wegens onenigheid kon de regering op 9 juni geen beslissing nemen over de verhoging van het aantal koopzondagen.

Op 6 juli keurde de Kamer een wetsontwerp goed dat de regelgeving over de openingstijden in de detailhandel moderniseerde en harmoniseerde, zonder ze te versoepelen. De wet van 10 november 2006 betreffende de openingsuren in handel, ambacht en dienstverlening verscheen op 19 december 2006 in het *Belgisch Staatsblad*.

Ook op haar vergadering van 8 september kon de regering geen akkoord vinden over de verruiming van het aantal koopzondagen. Op 13 oktober keurde de ministerraad een ontwerpbesluit goed dat objectieve criteria vaststelt voor de erkenning voor een periode van vier jaar van een gemeente als toeristisch centrum; op 31 maart 2007 was het besluit nog altijd niet in het *Belgisch Staatsblad* bekendgemaakt. Voor de andere gemeenten werd in het verslagjaar geen beslissing genomen; pas op 16 februari 2007 zou de regering het erover eens worden het aantal koopzondagen van drie op zes te brengen.

C. Meer innovatie, meer ondernemen

Op een themaministerraad over innovatie, op 22 maart, besliste de regering, naar analogie van de vrijstelling van regionale expansiesteun en wedertewerkstellingspremies van (federale) vennootschapsbelasting (geregeld in de programmawet van 27 december 2005) en conform het principeakkoord dat premier Verhofstadt op 1 februari met de gewestregeringen had gesloten, om vanaf 1 januari 2007 ook de regionale steun aan bedrijven voor onderzoek en ontwikkeling van vennootschapsbelasting vrij te stellen. De regering stemde er principieel mee in ook steun aan het ondernemerschap vrij te stellen, maar zou met de gewesten eerst overleggen over een budgettaire compensatie van de maatregel. De belastingvrijstelling van steun voor onderzoek en ontwikkeling werd opgenomen in het wetsontwerp houdende diverse bepalingen (IV) dat op 29 januari 2007 bij de Kamer werd ingediend. Over een compensatie voor de vrijstelling van ondernemerschapsteun was eind 2006 nog geen akkoord gevonden.

Nog op 22 maart besliste de regering de sinds 1 januari 2006 geldende gedeeltelijke vrijstelling van de bedrijfsvoorheffing voor doctorandi en burgerlijk ingenieurs in privé-bedrijven met ingang van 1 januari 2007 uit te breiden tot alle onderzoekers met een masterdiploma, inclusief industrieel ingenieurs. Door de invoering van een zogenaamde wetenschappelijke Maribel zouden voor onderzoekers die fundamenteel onderzoek doen geen werkgeversbijdragen meer betaald moeten worden. De inkomsten van de commercialisering door onderzoekers van hun uitvindingen zouden als 'diverse inkomsten' worden beschouwd en tegen het voordelige tarief van 33 procent worden belast. Een en ander werd bevestigd bij de opmaak van de begroting van 2007 en opgenomen in de program-

mawet (I) van 27 december 2006 (B.S. 28 december 2006) of, wat de inkomsten van de commercialisering van uitvinden betreft, de wet houdende diverse bepalingen (IV) van 25 april 2007 (B.S. 8 mei 2007).

Op 12 juli stemde het kernkabinet in met de vervanging van de wet van 17 juli 1997 op het gerechtelijk akkoord door een "wet op de continuïteit van de ondernemingen". De procedure van het gerechtelijke akkoord zou eenvoudiger, goedkoper en soepeler worden, en gericht worden op het herstel van een bedrijf in moeilijkheden in plaats van op de belangen van de schuldeiser.⁷ Half november bracht de NAR een verdeeld advies over het wetsontwerp uit. De vakbonden kantten er zich tegen dat de overnemer van een bedrijf in moeilijkheden niet gebonden zou zijn aan de geldende arbeidsvoorwaarden, werknemersrechten en ontslagbescherming. Minister Onkelinx zei dat ze, na overleg met de vakbonden, haar wetsontwerp begin 2007 bij het parlement zou indienen, maar wegens blijvende onenigheid tussen de sociale partners lukte haar dat niet.

Een wetsontwerp over de aangekondigde integratie (per 1 januari 2008) van de kleine risico's in de verplichte verzekering voor geneeskundige verzorging voor de zelfstandigen werd begin 2007 goedgekeurd (wet van 26 maart 2007; B.S. 27 april 2007).

D. Arbeidsmarkt

Op 19 mei had een themaministerraad "Arbeidsmarkt" plaats. Aan de vooravond ervan had het kernkabinet een ontmoeting met de Groep van Tien, om de sociale partners in te lichten over de maatregelen die de regering wenste te nemen. Tijdens de vergadering kwam het tot een aanvaring tussen premier Verhofstadt en ACV-voorzitter Luc Cortebeek, die de eerste minister verweet eigengereid op te treden en geen lessen te hebben getrokken uit de moeilijke totstandkoming van het Generatiepact.

De regering nam op 19 mei maar één beslissing: in tweede lezing keurde ze het ontwerpbesluit goed over de toekenning, conform het Generatiepact, van een start- en stagebonus aan deeltijds lerende en werkende jongeren en aan de werkgevers die een stageplaats aanbieden (koninklijk besluit van 1 september 2006). Voor het overige deelde de regering mee dat zij met de sociale partners had afgesproken te overleggen over 21 andere initiatieven die zij wenste te nemen "om het sociaal overleg te stimuleren en de kansen op het afsluiten van een evenwichtig en vooruitstrevend interprofessioneel akkoord te versterken". Tegen het einde van het jaar zou er een beslissing genomen moeten zijn over elk van die initiatieven.

De belangrijkste initiatieven, waarvan sommige al eerder aangekondigd of in voorbereiding waren, waren: invoering van pleegzorgverlof voor pleegouders; erkenning van poolingbedrijven die hun werknemers ter beschikking stellen aan

7. Van de 22.000 ondernemingen die in 2005 ernstige moeilijkheden kenden, hadden er slechts 82 een gerechtelijk akkoord gekregen en waren er 7.906 failliet verklaard.

andere bedrijven voor seizoensgebonden activiteiten (het zogenaamde Daikin-model); ondersteuning van het diversiteitsbeleid in de bedrijven; optimalisering van de tewerkstellingscellen door een aantal regelgevende teksten beter op elkaar af te stemmen; uitbreiding van het toepassingsgebied van het Ervaringsfonds; uitbreiding van het vorderingsrecht van werknemers en werknemersorganisaties bij een Belgische rechtbank tot zogenaamde gedetacheerde werknemers; invoering van de hoofdelijke aansprakelijkheid bij aannemingsovereenkomsten om fraude bij internationale tewerkstelling te voorkomen; uitbreiding van telewerk tot statutaire ambtenaren; erkenning van 'instroom in de arbeidsmarkt' als vierde motief voor uitzendarbeid; versterkt bonus-malussysteem in de arbeidsongevalverzekering voor kleine en middelgrote ondernemingen; vereenvoudiging van de regelgeving voor SZ-bijdragenvrije studentenarbeid (400 uren per jaar in plaats van twee periodes van 23 dagen); invoering van elektronische maaltijdcheques. Aan de sociale partners werd gevraagd tegen de begrotingscontrole in juli voorstellen te doen om het financiële tekort in het stelsel van het betaald educatief verlof op te lossen. Het kernkabinet en de Groep van 10 zouden op 31 mei opnieuw samenkomen om een tijdsschema vast te stellen en een eerste inhoudelijk gesprek te hebben over de voorstellen.

Nog op 19 mei hekelde het ACV in een mededeling de "onsamenhangende en onevenwichtige set van vaak ondoordachte maatregelen" die volgens de vakbond het najaarsoverleg eerder zouden bemoeilijken dan vergemakkelijken. Het ACV zei bijzonder zwaar te tillen aan de nieuwe aanzetten voor flexibilisering van contracten, via uitzendarbeid of terbeschikkingstelling, aan het voornemen nog meer studentenarbeid grotendeels vrij te stellen van RSZ-bijdragen en aan de aangekondigde sanering in het betaald educatief verlof.

Op het overleg van 31 mei werden de regeringsvoorstellen in drie categorieën opgedeeld. De eerste categorie betrof relatief eenvoudige maatregelen die voor advies naar de NAR zouden worden gestuurd. De tweede categorie omvatte maatregelen waarover de regering het onderling nog niet eens was en die in een driepartijenwerkgroep zouden worden besproken vooraleer ze naar de NAR zouden worden gestuurd. Tot de derde categorie behoorden de maatregelen die naar het interprofessioneel overleg werden verwezen, onder meer het pleegzorgverlof en de poolvorming van bedrijven.

Van het twintigtal initiatieven werden er in de daaropvolgende weken of maanden slechts enkele gerealiseerd.

Bij besluit van 1 juli 2006 werd het toepassingsgebied van het Ervaringsfonds uitgebreid.

Het vorderingsrecht en de hoofdelijke aansprakelijkheid bij aannemingsovereenkomsten werden opgenomen in de wet van 3 december 2006 houdende diverse bepalingen met betrekking tot het sociaal strafrecht (B.S. 18 december 2006).⁸

8. Dezelfde wet gaf het arbeidsauditoraat de mogelijkheid een burgerlijke rechtsvordering in te stellen tegen een werkgever die de sociale wetgeving overtreedt. Voordien had het auditoraat vooral strafrechtelijke bevoegdheden.

Bij de tweede begrotingscontrole (20 juli) besliste de regering het aantal "kredieturen" voor beroepsopleidingen en algemene opleidingen in het stelsel van het betaald educatief verlof, dat met een chronische onderfinanciering kampte, met ingang van 1 september gevoelig te verminderen. De maatregel, opgenomen in een koninklijk besluit van 1 september 2006, lokte scherp protest uit van de vakbonden. Op 30 november overhandigden ze minister Van den Bossche een petitie met 73.000 handtekeningen tegen de besparingsmaatregel. Intussen had de regering, nadat de sociale partners op 20 september besloten hadden tijdens het interprofessioneel overleg afspraken te maken over een structurele sanering van het stelsel "via gelijkwaardige en billijke inspanningen vanwege alle betrokken partijen", op 6 oktober besloten bij wijze van overgangsmaatregel de vroegere regeling te behouden voor de begonnen opleidingen die tot een diploma van hoger secundair of hoger onderwijs leiden. De wet van 27 december 2006 houdende diverse bepalingen (I) (B.S. 28 december 2006) gaf de regering de bevoegdheid om vanaf het schooljaar 2007-2008 structurele besparingsmaatregelen te nemen (voor het interprofessioneel overleg zie VII.B. Sociaal overleg).

Een koninklijk besluit van 22 november 2006 introduceerde en regelde het telewerken in de federale administratie.

Andere voorstellen bleven in de lade liggen, onder meer de verruiming van de studentenarbeid en de invoering van het pleegzorgverlof. In de NAR raakten de sociale partners het niet eens over de voorwaarden waaronder instroom in de arbeidsmarkt als vierde motief voor uitzendarbeid kon worden erkend. Minister Vanvelthoven kondigde aan daarover zelf een initiatief te nemen, maar die intentie kreeg in het verslagjaar geen uitvoering.

Conform de toezegging in het *Actieplan* tegen uiterlijk 1 mei uitsluitel te geven over de vrije toegang van onderdanen van de nieuwe lidstaten van de EU tot de Belgische arbeidsmarkt, besliste de regering op 24 februari de openstelling van de grenzen voor Oost-Europese werknemers uit te stellen tot er maatregelen genomen zouden zijn om misbruiken te voorkomen. Wel zou de toegang tot de arbeidsmarkt voor zogenaamde knelpuntberoepen versoepeld worden (zie VII.A. Werkgelegenheid).

E. Breedband voor iedereen

Op initiatief en met de steun van de federale overheid boden vijf consortia van ICT-bedrijven vanaf 19 april goedkope pakketten aan met onder meer een pc, een breedbandinternetabonnement en een basisopleiding van minimum 4 uur. Met het "internet voor iedereen"-project wilde de federale regering de digitale kloof helpen te dichten. Amper de helft van de Belgische gezinnen had op dat ogenblik een internetaansluiting, tegenover ongeveer driekwart in Nederland, Luxemburg, Denemarken en Zweden. Tot 18 april 2007 kende de regering aan de kopers van een "internet voor iedereen"-pakket een belastingkrediet toe van 21 procent van de aankoopprijs exclusief btw.

Na het wekelijkse kabinetsberaad van 23 juni kondigde de regering aan met de telecomsector te zullen overleggen over de breedbandtarieven, met de bedoeling meer Belgen op het internet te krijgen. Minister Vanvelthoven had een sociaal internettarief willen invoeren, naar analogie van het sociaal telefoontarief, maar de liberalen verzetten zich daartegen omdat ze vreesden dat de operatoren de kosten zouden verhalen op de andere internetgebruikers.

De wet van 27 december 2006 houdende diverse bepalingen (I) (B.S. 28 december 2006) richtte binnen de FOD Volksgezondheid de staatsdienst met afzonderlijk beheer *Be Health* op, voor het beheer van een elektronisch dienstenplatform voor de uitwisseling van gezondheidszorggegevens.

F. Efficiëntere overheid

Op 23 juni gaf de regering haar goedkeuring aan een "handvest voor een klantvriendelijke overheid", met 13 maatregelen voor een klantvriendelijk(er) gedrag. Zo zou vanaf 2007 elke overheidsdienst minstens één avond per week open zijn, binnen de maand antwoorden op een vraag naar informatie en binnen de vier maanden op een aanvraag, en het gebruik van moderne betaalmiddelen moeten toelaten. Het handvest zou in de vorm van een rondzendbrief aan de federale administratie in het *Belgisch Staatsblad* worden gepubliceerd, maar eind maart 2007 was dat nog niet gebeurd.

De regering keurde een ontwerpbesluit goed om de mobiliteit van ambtenaren in de federale administratie en tussen ambtenaren van de diverse beleidsniveaus mogelijk te maken (koninklijk besluit van 15 januari 2007). Ze besliste voorts vanaf 1 oktober de controle op het ziekteverzuim van de ambtenaren te verhogen.

Een wet van 20 juli 2006 (B.S. 9 augustus 2006) richtte het Federaal Agentschap voor Geneesmiddelen en Gezondheidsproducten op en regelde de werking ervan (zie ook VII.C. Sociale zekerheid).

G. Veiliger verkeer

Op de themaministerraad "Mobiliteit en verkeer" van 7 juni besliste de regering de Wegcode op te schonen en de wilgroei aan verkeersborden in te perken. Voor de snelheidsbeperking tot 70 km per uur zou met snelheidszones kunnen worden gewerkt, waarvan het begin en het einde met bijzondere borden worden aangegeven zoals voor zone 30 en bebouwde kom.

Een bestuurder die van rechts komt, zou altijd voorrang hebben, ook wanneer hij stilstaat.

Om de veiligheid van het vrachtverkeer te verhogen, zou er een algemeen inhaalverbod voor vrachtwagens op tweebaanswegen komen en het inhaalverbod bij regenweer behouden blijven. De wegbeheerder zou de mogelijkheid behouden

van het inhaalverbod af te wijken mits het plaatsen van signalisatie. Voor het voorstel een snelheidsbeperking tot 80 kilometer per uur voor vrachtwagens in te voeren, kreeg minister van Mobiliteit Renaat Landuyt (SP.A) geen steun.

De nieuwe regels over de voorrang van rechts en de snelheidsbeperking werden opgenomen in een koninklijk besluit van 27 januari 2007. Een algemeen inhaalverbod voor vrachtwagens op tweebaanswegen werd niet ingevoerd wegens verzet van de Vlaamse regering.

II. Het begrotings- en fiscaal beleid

A. De resultaten van het begrotingsjaar 2005 en de uitvoering van de begroting van 2006

De ministers van Begroting, Van den Bossche, en van Financiën, Reynders, meldden op 5 januari dat, ondanks de tegenvallende economische groei – 1,5% in plaats van de initieel geraamde 2,5%, tegenover 2,7% in 2004 –, “de begroting voor het zesde jaar op rij in evenwicht” en zelfs met een licht overschot (120 miljoen euro) was afgesloten. Ze beklemtoonden dat van de twaalf landen van de eurozone enkel Finland en Spanje een groter overschot hadden. Gemiddeld was er in de eurozone een tekort van 2,9% van het bruto binnenlands product (bbp).

Naar het Instituut voor de Nationale Rekeningen (INR) op 29 september meedeelde, had de staatsrekening over 2005 volgens de ESR95-regels een tekort van 72,1 miljoen euro en volgens de EDP-regels een overschot van 308,1 miljoen euro of 0,1% van het bbp.⁹ Het primair saldo (overschot exclusief rentelasten) was gedaald tot 4,3% (2004: 4,7%). De federale overheid had een tekort van 577,3 miljoen euro. De sociale zekerheid en de deelstaten boekten een overschot van 158,9 miljoen euro resp. 809,4 miljoen euro (waarvan 707,2 miljoen door de Vlaamse Gemeenschap, 80,8 miljoen door het Waalse Gewest en 57,3 miljoen euro door het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest; de Franse Gemeenschap had een tekort van 16,7 miljoen euro). De lokale besturen gingen voor 463,1 miljoen euro in het rood. Eind 2005 was de bruto-overheidsschuld gestegen tot 269,160 miljard euro (+ 3,642 miljard euro). Tegenover het bbp was de schuld gedaald van 94,3 tot 91,4%. De fiscale en parafiscale druk was opgelopen tot 44,8% (2004: 44,4%) van het

9. EDP staat voor *excessive deficit procedure* of buitensporige-tekortenprocedure. Tot en met het begrotingsjaar 2004 had het INR in zijn communicatie het ESR95-cijfer vooraan gezet. Zie M. DEWEERDT, *a.w.*, p. 122, noot 24. Volgens de herziene cijfers was er in 2004 een tekort van 280,6 miljoen euro (ESR95) resp. 27,7 miljoen euro (EDP), en in 2003 een tekort van 5,2 miljoen euro (ESR95) resp. een overschot van 122,7 miljoen euro (EDP).

bbp.¹⁰ Het totale overheidsbeslag (fiscale, parafiscale en niet-fiscale ontvangsten) was met 0,7 punt gestegen tot 49,9%.

Minister Van den Bossche had op 5 januari gezegd dat de impact van de lagere groei op de overheidsfinanciën 1,5 miljard euro bedroeg en toegegeven dat het financieringsoverschot grotendeels te danken was aan eenmalige maatregelen en meevallers, die volgens haar goed waren voor 1,3 miljard euro of 0,5% van het bbp. Het ging om de effectisering van een pakket moeilijke inbare schulden in de personenbelasting (500 miljoen euro), de inning van achterstallige btw van het Vlaamse waterzuiveringsbedrijf Aquafin (230 miljoen euro) en de overname van de pensioenfondsen van NMBS Holding (295 miljoen euro) en het Gemeentelijk Havenbedrijf Antwerpen (236 miljoen euro) waartoe op de valreep was besloten.¹¹ Enkele dagen later raakte bekend dat de regering, met de kennelijke bedoeling een financieringstekort te vermijden, nog andere spoedingrepen had gedaan. Minister Reynders had op 21 december 2005 de opdracht gegeven de vennootschapsbelasting van een dertigtal ondernemingen (159,6 miljoen euro) al vóór het jaareinde in te kohieren; normaal zou de inkohiering van de vennootschapsbelasting pas na Nieuwjaar beginnen.

Op 22 december verkocht de Regie der Gebouwen de erfpachtovereenkomst die ze in 2000 voor 27 jaar had gesloten met Justinvest voor de bouw van een nieuw gerechtshof in Antwerpen aan Cofinimmo, waarvan de Regie het gebouw voor 36 jaar zou huren. De omzetting van de huurkoopovereenkomst in een huurovereenkomst gebeurde in opdracht van de regering en uitsluitend om te vermijden dat bij de voorlopige oplevering de kostprijs van het gebouw (249,8 miljoen euro) als eenmalige uitgave op de staatsrekening van 2005 zou komen, zoals Eurostat, de directie Statistiek van de Europese Commissie, had geëist.

Op 27 december hadden zestien petroleummaatschappijen 100 miljoen euro in de Schatkist gestort ter prefinanciering van de stookoliekorting (zie II.B. Stookolie- en aardgaskorting).¹² De Post, ten slotte, had eind december 20 miljoen euro betaald als vergoeding voor de overname door de Regie der Gebouwen van een huurcontract.

10. Volgens het jaarverslag van de Nationale Bank van België (NBB) waren de belastingen en de sociale bijdragen nochtans met netto 164 miljoen euro gedaald. De NBB schreef de hogere fiscale en parafiscale druk toe aan het feit dat het inkomen uit arbeid, dat het zwaarst wordt belast, sneller was gestegen dan andere inkomens, aan de progressiviteit van de belastingschalen, aan de verkoop van achterstallige belastingschulden, aan de stijging van de winst van de vennootschappen en aan de uitbreiding van de belastinggrondslag in de vennootschapsbelasting.
11. M. DEWEERDT, *a.w.*, p. 128.
12. Minister Van den Bossche gaf op 24 januari 2006 in de Kamercommissie voor Financiën en Begroting toe dat er in de begroting van 2005 geen geld was voor de korting en zij het begrotingsevenwicht niet in het gedrang wilde brengen. De regering was op 11 december naar de petroleumsector gestapt en had, volgens persberichten, zware druk uitgeoefend om 100 miljoen euro los te krijgen. Er zou gedreigd zijn de sector een zware heffing op te leggen, zoals dat in 2002 gebeurd was. Met de wet van 10 juni 2002 had de eerste regering-Verhofstadt de petroleumbedrijven verplicht 25 miljoen euro bij te dragen in de kostprijs van de energiecheques voor behoeftige gezinnen.

Op 23 oktober publiceerde Eurostat cijfers over de overheidsrekeningen van 2005 van de 25 EU-lidstaten. Voor België had Eurostat het door het INR meegedeelde overschot van 0,1% van het bbp veranderd in een tekort van 2,3%. Omdat het om een statistische correctie ging, had ze geen gevolgen voor de staatskas, maar ze haalde wel de stelling onderuit dat de staatsfinanciën in 2005 “voor het zesde jaar op rij” in evenwicht waren.

Het meningsverschil tussen de Belgische regering en het INR enerzijds en Eurostat anderzijds had te maken met de toepassing van de ESR95-regels op de overname, op 1 januari 2005, van de ‘historische’ schuld van de NMBS van 7,4 miljard euro door de Belgische Staat, meer bepaald het Fonds voor Spoorweginfrastructuur (FSI).

Eurostat had in augustus 2004 informeel gemeld dat de operatie als een “herstructurering” kon worden beschouwd en bijgevolg geen gevolgen zou hebben voor de overheidsrekeningen. In april 2005 was Eurostat daarvan teruggekomen. Omdat de activa – het grootste deel van het spoorwegnet – die de NMBS samen met en als tegenwaarde van de schuld aan het FSI had overgedragen, nauwelijks inkomsten genereerden en de marktwaarde ervan klein of zelfs nihil was, ging het volgens Eurostat niet om een herstructurering, maar om een kapitaaltransfer die in de rekening van 2005 als een uitgave geboekt zou moeten worden.

Om de stelling van Eurostat te ondervangen, had de regering op 3 juli 2005 beslist dat Infrabel, de beheerder van het spoorwegnet, een vergoeding van 300 miljoen euro per jaar zou betalen aan het FSI voor het gebruik van het net. De som beantwoordde volgens de regering aan een normaal marktrendement (4,3%) van activa ter waarde van 7,4 miljard euro.

In zijn voorlopig overzicht van de overheidsrekeningen had Eurostat op 24 april 2006 voorbehoud gemaakt bij het Belgische overschot. De statistiekexperts hadden een nieuw bezwaar: in tegenstelling tot de Belgische regering, beschouwden zij het FSI als een deel van de overheid. Het fonds had in hun ogen onvoldoende autonomie om buiten de overheidskring te vallen. Om die reden was de schuldovername volgens de ESR95-regels een kapitaaltransfer en zodoende een uitgave van 7,4 miljard euro ten laste van de begroting van 2005.

Om aan dat bezwaar tegemoet te komen, vroeg en kreeg de regering van haar parlementaire meerderheid in de wet van 20 juli 2006 houdende diverse bepalingen (B.S. 28 juli 2006) bijzondere machten om het juridisch statuut, de werkingsregels, de financiering en het boekhoudkundig stelsel van het FSI aan te passen. Op grond daarvan vormde het koninklijk besluit van 10 november 2006 het FSI met terugwerking tot 1 januari 2005 om van parastatale instelling tot autonoom overheidsbedrijf. Hoewel Eurostat van het ontwerpbesluit op de hoogte was, hadden de Europese experts kennelijk bezwaren tegen het retroactieve karakter van de wijziging van het juridisch statuut en zetten ze, zoals gezegd, het overschot op de staatsrekening in een tekort om.

De regering liet via kabinetsmedewerkers weten verrast te zijn en het Eurostat bijzonder kwalijk te nemen dat de dienst in 2004 met de transactie had ingestemd. Tegen de beslissing van Eurostat diende de regering in december annulatieberoep in bij het Europees Hof van Justitie.

Effectisering belastingschulden – Op 8 februari wees de regering de banken Fortis en JPMorgan en het advocatenkantoor NautaDutilh aan voor de effectisering van een pakket moeilijk invorderbare btw-vorderingen, bedrijfsvoorheffing en roerende voorheffing. NautaDutilh deelde op 6 november mee dat de verkoop van een pakket van 9,7 miljard euro achterstallige belastingschulden de regering 715 miljoen euro had opgebracht, 115 miljoen meer dan oorspronkelijk was begroot.

Fiscale regularisatie – Bij koninklijk besluit van 8 maart 2006 werd bij de dienst 'Voorafgaande beslissingen in fiscale zaken' ('rulingdienst') van de FOD Financiën een 'Contactpunt regularisaties' opgericht waar bedrijven en particulieren vanaf 16 maart eenmalig inkomsten (beroepsinkomsten, transacties die onderworpen zijn aan de btw en overige [roerende en onroerende] inkomsten) konden aangeven waarop nog geen belasting was betaald. De fiscale regularisatie was geregeld in de programmawet van 27 december 2005. Bij de aangifte van overige inkomsten moest vanaf 1 juli 2006 een boete van 5% worden betaald, vanaf 1 januari 2007 van 10%. De regering had verwacht dat de fiscale regularisatie in 2006 400 miljoen euro zou opbrengen, maar de doelstelling werd tot twee keer toe verlaagd (naar 250 miljoen euro bij de tweede en 150 miljoen euro bij de derde begrotingscontrole). Op 20 september meldde *De Standaard* dat de dienst Voorafgaande Beslissingen ermee instemde ook vennootschapsconstructies in het buitenland onder het toepassingsgebied van de fiscale regularisatie te laten vallen. Daardoor zou tot 140 miljoen euro extra kunnen worden geïnd. Op 30 juni waren er 1.118 aanvragen ingediend, die betrekking hadden op 202 miljoen euro en waarvan er begin 2007 726 verwerkt waren. De opbrengst bedroeg amper 26,8 miljoen euro.

Eerste begrotingscontrole – Van 25 tot 30 maart hield de regering een eerste controle van de begroting van 2006. Ze handhaafde de groeiraming op 2,2% en verlaagde de verwachte inflatiegraad van 2,9 naar 1,8%. De fiscale ontvangsten werden met 338,6 miljoen euro opgetrokken, de niet-fiscale ontvangsten met 89,8 miljoen euro. De dotatie aan de deelstaten kon met 170 miljoen euro worden verminderd. Door de stijging van de rentevoeten zouden de rentelasten 354,9 miljoen euro hoger liggen dan verwacht. Enkele swap-verrichtingen om de begroting in te dekken tegen een verdere rentestijging zouden nog eens 50 miljoen euro kosten. De uitgavenkredieten werden met 385 miljoen euro verlaagd. De inflatieverlaging was goed voor een meevaller van ongeveer 500 miljoen euro, doordat de ambtenarenweden en de sociale uitkeringen pas in het najaar in plaats van in mei zouden moeten worden geïndexeerd.

De verhoging van de fiscale ontvangsten was de resultante van de (door de inflatie veroorzaakte) daling van de belangrijkste belastingen (personenbelasting, vennootschapsbelasting, btw en accijnzen), de hogere roerende voorheffing en de beslissing de strijd tegen de fiscale en de sociale fraude te verscherpen.

Bovenop het initieel ingeschreven bedrag van 110 miljoen euro, zou de strijd tegen de fiscale fraude in 2006 nog eens 380 miljoen euro moeten opbrengen. De regering tekende bovendien een groeipad uit om de opbrengst met 300 miljoen

euro per jaar te verhogen en vanaf 2010 jaarlijks 1,5 miljard euro supplementaire inkomsten te genereren uit de bestrijding van fiscale fraude.¹³

De som van 380 miljoen euro zou worden bijeengebracht door een doorgedreven onderzoek in de telecomsector (100 miljoen euro) en de bouwsector, de transportsector en de internethandel (50 miljoen euro), door maatregelen tegen het misbruik van rechtspersonen (150 miljoen euro) en door nieuwe maatregelen tegen corruptie en witwaspraktijken (80 miljoen euro).

In uitvoering van de beslissing misbruik van rechtspersonen te bestrijden, voerde de programmawet van 20 juli 2006 (B.S. 28 juli 2006) de hoofdelijke aansprakelijkheid in van aandeelhouders voor de belastingschulden van een bedrijf dat belastingen ontwijkt via een kasgeldvennootschap, alsook de hoofdelijke aansprakelijkheid van bestuurders van een vennootschap of een grote vereniging voor de niet-betaling van btw en bedrijfsvoorheffing.

De verscherping van de strijd tegen de sociale fraude zou 80 miljoen euro extra moeten opbrengen. *Het Laatste Nieuws* had op 28 maart geschreven dat daartoe, naar analogie van de Bijzondere Belastinginspectie, een "Bijzondere Sociale Inspectie" zou worden opgericht, zoals de VLD op 10 maart (bij monde van Kamerlid Annemie Turtelboom in dezelfde krant en in *De Tijd*) had voorgesteld. Minister Vanvelthoven sprak dat tegen en zei dat enkel het bij wet van 3 mei 2003 opgerichte Federaal Coördinatiecomité voor de strijd tegen illegale arbeid en sociale fraude zou worden vernieuwd en onder leiding van een manager zou komen. Op 25 mei werd de regering het eens over de uitbouw van het Federaal Coördinatiecomité tot een Sociale Inlichtingen- en Opsporingsdienst (SIOD), die vanaf 2007 de vier inspectiediensten (RVA-inspectiediensten, RSZ-inspectiediensten, Sociale Inspectie en Inspectie van de Sociale Wetten) zou aansturen en de strijd zou aanbinden met de illegale tewerkstelling. De SIOD werd opgericht door de programmawet (I) van 27 december 2006 (B.S. 28 december 2006).

Nog op 25 mei keurde de regering een wetsontwerp goed dat duidelijke juridische en sociaal-economische criteria bevat om vast te stellen of iemand een werknemer dan wel een zelfstandige is. Een rulingcommissie zou onderzoeken of in een bepaalde sector of een bepaald beroep schijnzelfstandigheid bestaat en in voorkomend geval op voorstel van de sector aan de regering aanvullende sociaal-economische criteria bezorgen. Uiteindelijk werd er geen apart wetsontwerp over de schijnzelfstandigheid ingediend, maar werd tekst ervan opgenomen in de genoemde programmawet (I) van 27 december 2006.

Door de hogere inkomsten en de lagere uitgaven kwam bij de begrotingscontrole geld vrij voor enkele nieuwe initiatieven. Naar analogie van de werknemers uit de privé-sector kregen de 167.000 federale, regionale en lokale contractuele ambtenaren met een laag loon (maximum 1.996 euro bruto per maand) een bijkomen-

13. In zijn 163ste Boek met opmerkingen, dat op 6 november werd voorgesteld, merkte het Rekenhof op dat het bijzonder moeilijk is de opbrengst van de strijd tegen de fiscale fraude te berekenen, onder meer wegens de vaagheid van het concept. Het betwijfelde of de opbrengst in 2005 577 miljoen euro bedroeg, zoals staatssecretaris Hervé Jamar (MR) beweerde.

de vermindering van de persoonlijke sociale bijdrage van maximum 15 euro per maand, de zogenaamde werkbonus. Extra geld was er voor het aftappen van telefoongesprekken, de versnelde modernisering van de 100-centrales, de uitbouw van een (telefonische) Consumentenlijn en een Starterslijn (voor beginnende KMO's). De regering maakte 120 miljoen euro vrij voor de terugbetaling aan slachthuizen en vleesexporteurs, ingevolge een arrest van het Europees Hof van Justitie van 21 oktober 2003, van tussen 1989 en 1996 onrechtmatig geïnde bijdragen voor het Begrotingsfonds voor de diergezondheid.

In de begroting van de sociale zekerheid werden de kredieten voor de dienstencheques met 143 miljoen euro opgetrokken en werd eenmalig 16,7 miljoen euro bespaard door de prefinanciering van Accor, het bedrijf dat de cheques uitgeeft, te verminderen. Door het grote succes van het stelsel vreesde de regering voor een tekort van 210 miljoen euro. Tegen eind april zouden de werkelijke kosten en de omvang van het terugverdieneffect van het dienstenchequestelsel worden onderzocht. Bij de tweede begrotingscontrole zou de regering beslissen of en hoe in voorkomend geval het tekort helemaal kon worden weggewerkt. Omdat de verkoop van dienstencheques minder snel groeide dan was verwacht, bleek een verdere verhoging van het budget evenwel niet nodig te zijn.

Ten slotte besliste de regering uit budgettaire overwegingen het arrest van 14 december 2005 te negeren waarin het Arbitragehof het ontbreken van de mogelijkheid tot vrijstelling van de verpakkingsheffing (9,85 cent per liter drank, exclusief melk) in niet-herbruikbare flessen discriminerend had genoemd voor plastic flessen en andere wegwerpverpakking die een bepaalde hoeveelheid gerecyclede grondstoffen bevatten. De regering trachtte het arrest te omzeilen door met de wet van 20 juli 2006 tot wijziging van de gewone wet van 16 juli 1993 [...] (B.S. 7 augustus 2006) de vrijstelling van de verpakkingsheffing voor herbruikbare drankverpakking met ingang van 1 juli 2006 te vervangen door een heffing van nul euro. Op 18 oktober schorste het Arbitragehof de wet van 20 juli 2006 omdat het om een gelijkaardige norm ging als deze die op 14 december 2005 vernietigd was.¹⁴

Tweede begrotingscontrole – Op 20 juli hield de regering, zoals de voorgaande jaren, een tweede begrotingscontrole. Ze trok daarbij de groeiraming op van 2,2 tot 2,5% maar legde, om op een tragere groei voorbereid te zijn, een reserve aan van 100 miljoen euro, waarvan het eventuele saldo aan het eind van het jaar naar het Zilverfonds zou gaan.

Sinds de eerste begrotingscontrole waren enkele nieuwe tegenvallers aan het licht gekomen. De fiscale regularisatie waarvan hoger sprake, had op 30 juni nog maar iets meer dan 1 miljoen euro opgebracht. De regering verlaagde dienvolgens de opbrengstraming van 400 naar 250 miljoen euro.

14. In zijn advies op het wetsontwerp had de Raad van State al gezegd dat de voorgestelde regeling niet tegemoet kwam aan de bezwaren van het Arbitragehof en het grondwettelijke gelijkheidsbeginsel geschonden werd.

Doordat elektriciteitsproducent Electrabel het voornemen had drie ongebruikte productiesites te verkopen, zou de heffing op niet-benutte sites tot de invoering waarvan bij de opmaak van de begroting van 2006 was beslist, maar 70 miljoen in plaats van 150 miljoen euro opbrengen. Bij de begrotingscontrole besliste de regering de eenmalige maatregel om te zetten in een recurrente maatregel. Een en ander werd geregeld in de wet van 8 december 2006 tot vaststelling van een heffing ter bestrijding van het niet benutten van een site voor de productie van elektriciteit door een producent (B.S. 13 december 2006), die terugwerking had tot 1 april 2006.

De begrote opbrengst van de Europese spaarrichtlijn werd gehalveerd, van 100 miljoen naar 50 miljoen euro. De voorafbetalingen door zelfstandigen werden met 200 miljoen euro verminderd. De btw zou echter 362 miljoen euro meer opbrengen. De rentelasten konden met 5 miljoen euro verminderd worden.

Zoals gemeld (zie I.A. Concurrentiekracht en koopkracht) stelde de regering bij de tweede begrotingscontrole de bedragen vast van de schoolpremie, die de vorm kreeg van een hogere kinderbijslag voor de maand september, en van de "jobkorting". De kinderbijslag werd verhoogd met 50 euro voor kinderen van 6 tot 12 jaar en met 70 euro voor kinderen van 13 tot 18 jaar. De maatregel kostte 87,6 miljoen euro. Voor de 6- tot 12-jarigen zou in 2007 eenzelfde premie worden uitgekeerd. Het geld daarvoor zou vanaf 2008 gebruikt worden om de kinderbijslag structureel te verhogen, hetzij voor de + 18-jarigen, hetzij voor de 6- tot 18-jarigen. Voor de 13- tot 18-jarigen zou de premie ook na 2007 in die vorm behouden blijven.

Voor de "jobkorting" maakte de regering 74,7 miljoen euro vrij. Vanaf het aanslagjaar 2007 (inkomsten van 2006) zou voor de eerste inkomensschijf (tot 4.790 euro) 26,1% (in plaats van 25%) als beroepskosten van het bruto belastbare inkomen mogen worden afgetrokken. Het maximumbedrag van het beroepskostenforfait (3.200 euro) zou met 1,1% worden verhoogd. Het netto-jaarloon zou daardoor met gemiddeld 25 euro stijgen. De "jobkorting" zou in de bedrijfsvoorheffing van december verrekend worden. Een en ander werd geregeld bij koninklijk besluit van 29 november 2006, genomen in toepassing van de wet van 26 november 2006 houdende wijziging van artikel 51 van het Wetboek van de inkomstenbelastingen 1992 (B.S. 5 december 2006), die de regering machtigde de percentages van het beroepskostenforfait met maximum 25% te verhogen.

De inkomensgarantie voor ouderen (IGO) – het leefloon voor de ongeveer 70.000 gepensioneerden die weinig pensioenrechten hadden opgebouwd – werd per 1 december verhoogd met 60 euro (samenwonenden) of 90 euro (alleenstaanden). Die maatregel kost jaarlijks 57 miljoen euro.

Om een en ander te financieren, besliste de regering de heffing op steenkoolcentrales op te trekken en uit te breiden tot centrales die op zware stookolie draaien. Dat zou in 2006 al 20 miljoen euro en vanaf 2007 jaarlijks 30 tot 40 miljoen euro opleveren.

Conform het protocolakkoord dat eerste minister Verhofstadt op 30 mei met de Hoge Raad voor de Diamant had gesloten, zou er een heffing (4,5%) worden gelegd op de herwaardering van de voorraden van de diamantbedrijven. Die

zogenaamde fiscale amnestie zou 137 miljoen euro opbrengen.¹⁵ Ze werd geregeld met de wet van 26 november 2006 houdende een begeleidingsmaatregel voor de voorraadactualisering door de erkende diamanthandelaars (B.S. 5 december 2006). De opbrengst van de heffing bleef steken op 50 miljoen euro.

De regering besliste een minimumaccijns in te voeren voor sigaretten, als alternatief voor de minimumreferentieprij van sigaretten die bij de begrotingscontrole van april 2005 was ingevoerd. De Europese Commissie had daar begin april 2006 een inbreukprocedure tegen ingeleid omdat de maatregel strijdig was met de Europese richtlijn die een fabrikant of invoerder van sigaretten het recht geeft zelf de kleinhandelsprijs te bepalen. De minimumaccijns werd ingevoerd door de wet van 26 november 2006 houdende wijziging van de wet van 3 april 1997 betreffende het fiscaal stelsel van gefabriceerde tabak (B.S. 8 december 2006).

De regering kondigde aan strikter toe te zien op het marktconforme karakter van de prijzen die ondernemingen van eenzelfde groep aan elkaar aanrekenen voor onderlinge diensten of leveringen. Door de beteugeling van de 'transfer pricing' wilde ze voorkomen dat winst die in België worden gemaakt naar het buitenland wordt verschoven. Er zouden ook maatregelen worden genomen om de invordering van achterstallige belastingen te versnellen en om de verkoop van namaakproducten te bestrijden.

Om haar bijdrage aan het stelsel van het betaald educatief verlof te verlagen, besliste de regering het aantal "kredieturen" voor beroepsopleidingen en algemene opleidingen gevoelig te verminderen, in sommige gevallen met een derde (zie ook I.D. Arbeidsmarkt).

Premier Verhofstadt zei dat de regering na de tweede begrotingscontrole de garantie had dat de staatsrekening aan het einde van het jaar in evenwicht zou zijn. Hij wees erop dat de meeste maatregelen doorliepen na 2006, zodat al een aanzet was gegeven voor de begroting van 2007.

Derde begrotingscontrole en problemen met de vastgoedbevak – Op 12 september maakte *Het Laatste Nieuws* gewag van een zware fout bij de inkohiering van de personenbelasting, als gevolg waarvan bij de tweede begrotingscontrole de fiscale ontvangsten met 883 miljoen euro zouden zijn overschat.

Op een inderhaast bijeengeroepen persconferentie verduidelijkte minister Reynders dat tussen 9 en 22 mei zonder toestemming een 'filter' voor het opsporen van fouten was uitgeschakeld.¹⁶ Daardoor was niet opgemerkt dat 26 belasting-

15. Het akkoord bevatte een reeks maatregelen om de concurrentiepositie van de Belgische, vooral Antwerpse, diamantsector te versterken. Het bepaalde onder meer dat de lopende onderzoeken van de Bijzondere Belastinginspectie in "alle objectiviteit" zouden worden gevoerd en "de diamant niet meer gevisieerd wordt dan de andere economische sectoren".

16. Wanneer bij het optisch inscannen van de aangifteformulieren cijfers onleesbaar zijn, vult de computer het bedrag 99.999.999,99 in. De 'filter' die dergelijke aberrante cijfers moet opsporen, was uitgeschakeld om tijdverlies te vermijden en de inkohiering tegen de wettelijke datum van 30 juni te kunnen beëindigen. De oppositie greep het incident aan om fors uit te halen naar minister Reynders, die ze verweet er na bijna 8 jaar niet in geslaagd te zijn de FOD Financiën efficiënt te laten werken. Opmerkelijk was dat minister Van den Bossche die kritiek

plichtigen een verkeerde afrekening hadden gekregen, voor een totaalbedrag van 883 miljoen euro. De administrateur-generaal van de FOD Financiën, Jean-Marc Delporte, was daar sinds 7 augustus op de hoogte van, maar had pas op 29 augustus het kabinet van minister Reynders gewaarschuwd. Reynders had op 1 september de premier en de vicepremiers ingelicht.

Doordat de fiscale ontvangsten bij de tweede begrotingscontrole waren overschat, zat de regering met een ernstig probleem. Minister Van den Bossche zei dat er een derde controle nodig zou zijn om de begroting op koers te houden. In de Kamercommissie voor Financiën zei minister Reynders (14 september) dat de inkohiering van de personenbelasting voor het aanslagjaar 2006 al in oktober zou beginnen, drie maanden vroeger dan voor het aanslagjaar 2005 was gebeurd, om de druk op de administratie en het risico op fouten te verminderen. Reynders zei dat een deel van het 'gat' van 883 miljoen euro kon worden gedicht door de hogere btw-ontvangsten als gevolg van de sterke economische groei en door de vennootschapsbelasting (aanslagjaar 2006) vóór het einde van het jaar in te kohieren.

Op 19 september maakte de pers gewag van enkele meevallers waarmee het 'begrotingsgat' zou kunnen worden 'dichtgereden'. Naast de versnelde inkohiering van de vennootschapsbelasting (436 miljoen euro), zouden de verkoop van de Belgische ambassade in Japan 200 tot 300 miljoen euro en de verkoop van overheidsgebouwen via een vastgoedbevak (zie ook *infra*) 70 miljoen euro meer opbrengen. Als meerderheidsaandeelhouder zou de Belgische Staat 50 miljoen euro ontvangen uit het interim-dividend dat Belgacom op 6 december zou uitkeren. Ten slotte beschikte de regering over een buffer van telkens 100 miljoen euro in zowel haar eigen begroting als die van de sociale zekerheid.

Op 28 september nam het kernkabinet een reeks beslissingen om de overheidsfinanciën "zonder pijnlijke ingrepen in evenwicht te brengen". Premier Verhofstadt sprak van een tegenvaller van 1,241 miljard euro. Bovenop de overschatting van de belastingontvangsten (883 miljoen euro), had de regering voor de tweede keer de verwachte opbrengst van de fiscale regularisatie verlaagd (van 250 naar 150 miljoen euro) en, na ruggespraak met Eurostat, de dotatie aan het Fonds voor de Spoorweginfrastructuur met 150 miljoen euro opgetrokken (zie *supra*). Voorts bleken de rentelasten met 47 miljoen euro te stijgen, kostte de sneller dan verwachte overschrijding van de spilindex – september in plaats van november – 39 miljoen euro en moest de regering 13 miljoen euro aan het Brusselse gewest geven voor de zogenaamde dode hand.

De tegenvaller zou deels worden gecompenseerd door enkele meevallers: de versnelde inkohiering van de vennootschapsbelasting (340 miljoen euro); de meeropbrengst van de verkoop van het terrein in Tokio waarop de Belgische ambassade staat (200 tot 300 miljoen euro) en van de vastgoedbevak (70 miljoen euro); het Belgacom-dividend (50 miljoen). De uitgavenbeheersing in de sociale zekerheid

leek te delen, toen ze zei (in *De Standaard* van 21 oktober) dat na de verkiezingen van 2007 voor de FOD Financiën een crisismanager zou moeten worden aangesteld en ook de werking van andere departementen zou moeten worden bekeken.

zou resulteren in een besparing van 30 miljoen euro. In de departementen werd supplementair 133 miljoen euro bespaard. Van de conjunctuurbuffer werd 50 miljoen euro aangesproken.

Het saldo (ongeveer 350 miljoen euro) zou, naar premier Verhofstadt meedeelde, worden aangezuiverd met maatregelen die bij de opmaak van de begroting van 2007 zouden worden genomen en al in 2006 zouden ingaan. Uiteindelijk bleek dat niet nodig zijn omdat de regering bij de opmaak van de begroting van 2007, in navolging van het Planbureau, de groeiraming voor 2006 kon verhogen van 2,5 naar 2,7%, waardoor het 'gat' van 350 miljoen euro zo goed als 'automatisch' gedicht werd.

Twee weken na de derde begrotingscontrole werd de regering geconfronteerd met problemen met de vastgoedbevak. Bij de opmaak van de begroting voor 2006 had ze besloten, als alternatief voor 'sale and lease back'-transacties, in samenwerking met een privé-partner een bevak te creëren om de rijksgebouwen op lange termijn rationeel te beheren.¹⁷ Ze rekende op een opbrengst van 560 miljoen euro.

Op 8 februari had de regering de tandem Fortis-Bank Degroof, het advocatenkantoor NautaDutilh en vastgoedadviseur DTZ aangewezen om de oprichting van de vastgoedbevak te begeleiden. *La Libre Belgique* had op 17 mei geschreven dat de Staat zijn belang in de vastgoedbevak zou beperken tot 10%. Aanvankelijk was sprake van een participatie 25 tot 49%, maar Eurostat had erop gewezen dat in dat geval de opbrengst van de transactie niet in de begroting zou kunnen worden opgenomen.

Voor de openbare aanbesteding van de vastgoedbevak waren er vier kandidaten: de beursgenoteerde vastgoedbevaks Cofinimmo en Befimmo, de verzekeraar AXA Belgium en de Duitse vastgoedgroep IVG. Op 15 september wees de regering Cofinimmo als particuliere partner aan.

De vastgoedbevak zou een kapitaal krijgen van 583,3 miljoen euro. Cofinimmo zou voor 525 miljoen euro vastgoed inbrengen, meer bepaald twaalf gebouwen die aan de overheid werden verhuurd. De Staat zou 58,3 miljoen euro in cash inbrengen. De bevak zou vervolgens 67 overheidsgebouwen kopen (waaronder de WTC III-toren aan het Noordstation en Egmont I en II aan de Karmelietenstraat, waar de FOD Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking was gehuisvest) voor 647 miljoen euro, inclusief de registratierechten. Een deel van de prijs zou worden betaald door de overname van een leasingschuld van 74 miljoen euro. Opmerkelijk was dat de bevak 20 miljoen euro zou betalen aan de Staat als voorschot op de meerwaarde die hij zou boeken wanneer begin 2007 een derde van de bevak naar de beurs zou worden gebracht. De transactie zou de regering zodoende 593 miljoen euro opbrengen, 33 miljoen euro meer dan bij de opmaak van de begroting was verwacht en 67,6 miljoen euro

17. In een rapport van 16 augustus had het Rekenhof scherpe kritiek op de verkoop van overheidsgebouwen, inzonderheid sale-and-lease-backoperaties die op termijn de overheid meer kosten aan huurgeld dan ze eenmalig opbrengen. Volgens het rapport had in 2000-2004 de verkoop van 37 gebouwen bijna 841 miljoen euro opgebracht.

meer dan bij de begrotingscontrole van 30 maart was vooropgesteld. De vastgoedbevak zou in totaal 79 gebouwen met een waarde van 1,2 miljard euro beheeren, alsook een bouwgrond voor een vierde WTC-toren.

AXA Belgium en Befimmo dienden op 25 september bij de Raad van State volgens de procedure van 'dringende noodzaak' schorsings- en vernietigingsberoep in tegen het regeringsbesluit van 15 september omdat de afgesproken procedure niet zou zijn gevolgd. Meer bepaald had de regering na de indiening van de offertes (31 augustus) nog onderhandeld met 'prefered bidder' Cofinnimo. Tijdens die onderhandelingen had Cofinnimo zijn prijs verhoogd.

Op 11 oktober schorste de Raad van State het regeringsbesluit van 15 september omdat de regering de Europese regels van de onderhandelingsprocedure niet correct had toegepast. In de Kamer zei minister Reynders dat er "enkele vragen" konden worden gesteld bij het juridisch advies dat de regering gekregen had.¹⁸

Om de in de begroting voorziene 560 miljoen euro alsnog te kunnen innen, besliste de regering tijdens het 'conclaf' over de begroting van 2007 nog voor het einde van 2006 gebouwen ter waarde van ten minste dat bedrag te verkopen. Daartoe machtigde de programmawet (I) van 27 december 2006 de overheid een commerciële vastgoedmaatschappij op te richten, die haar aandelen aan één of meer privé-investeerders kon overdragen. De Federale Participatie- en Investeringsmaatschappij (FPIM) richtte inderhaast de vastgoeddochter Fedimmo op, waarin 62 gebouwen werden ondergebracht.¹⁹ Voor de aankoop van 90% van de Fedimmo-aandelen waren er negen kandidaten, waarvan er drie een bod uitbrachten. Op 22 december bleek dat de vastgoedgroep Befimmo met 575,6 miljoen euro het hoogste bod had uitgebracht; de consultancykosten voor de regering bedroegen 4,271 miljoen euro. Volgens de programmawet moest de verkoopsom op uiterlijk 29 december op de rekening van de schatkist staan.

Op 12 december bevestigde minister van Buitenlandse Zaken Karel De Gucht (VLD) het bericht in *Knack* (13 december) dat het terrein van de ambassade in Tokio verkocht was voor 419,6 miljoen euro. De bouw van een nieuwe ambassade zou 24 miljoen euro kosten.

Vennootschapsbelasting – Volgens een nota van het Rekenhof waarvan *De Tijd* op 8 maart melding maakte, had de hervorming van de vennootschapsbelasting (wet van 24 december 2002) in het aanslagjaar 2004 de vennootschapsbelasting met 585 miljoen euro of 8,18% verhoogd. De hervorming had volgens een akkoord onder de toenmalige paars-groene regeringspartijen budgettair neutraal moeten zijn. Daarom hadden ze de tariefverlaging (van 40,17% naar 33,99%; voor KMO's van 28,84 naar 25%) gecompenseerd door een beperking van de aftrekposten en door een herziening van het stelsel van de definitief belaste inkomsten (DBI). Premier

18. Volgens staatssecretaris Jamar (op 24 oktober in de Kamer) hadden Fortis-Degroef 1,133 miljoen euro en DTZ 640.000 euro gekregen als vergoeding, telkens exclusief btw. NautaDutilh had op dat ogenblik nog geen factuur ingestuurd.
19. De FPIM was ontstaan door fusie van de Federale Investeringsmaatschappij en de Federale Participatiemaatschappij (wet van 26 augustus 2006, B.S. 30 augustus 2006).

Verhofstadt zei in een reactie op het krantenbericht, verwijzend naar het jaarverslag van de Nationale Bank, dat de hervorming wel degelijk een positief effect had en dat het Rekenhof nog geen rekening had gehouden met de invoering op 1 januari van de aftrek voor risicokapitaal (notionele intrest), waardoor het belastingtarief tot 24 à 26% was gedaald.

Volgens een regeringsnota waarover *De Tijd* (6 juni) berichtte, zou het belastingvoordeel – en meteen de budgettaire impact – van de notionele intrestaftrek 506 miljoen euro bedragen, waarvan 70 miljoen euro voor grote bedrijven, 241 miljoen voor KMO's, 71 miljoen voor banken, 12 miljoen voor verzekeraars en 28 miljoen euro voor de coördinatiecentra.²⁰ Omdat de regering bij de berekening was uitgegaan van het toenmalige eigen vermogen en veel ondernemingen hun eigen vermogen intussen hadden verhoogd om optimaal voordeel te kunnen halen uit de maatregel, zou de impact volgens waarnemers groter zijn.

Vergrijzing en Zilverfonds – De Studiecommissie voor de Vergrijzing stelde op 28 juni haar vijfde rapport voor over de budgettaire gevolgen van de veroudering van de bevolking. Volgens de commissie zouden de socialezekerheidsuitgaven door de vergrijzing stijgen van 23,1% van het bbp in 2005 tot 26,8% in 2030 en 28,8% in 2050. Het was de eerste keer dat de commissie een prognose maakte voor 2050.

De Vergrijzingscommissie becijferde in het rapport ook de budgettaire gevolgen van het Generatiepact. Op korte termijn, tot 2011, zou het pact de overheidsuitgaven, als gevolg van het welvaartvast maken van de pensioenen, met 0,11% van het bbp doen stijgen. Op langere termijn zou er, door de afbouw van het brugpensioen, een kleine besparing zijn van 0,28% van het bbp in 2030 en 0,16% in 2050.

De reserves van het Zilverfonds, dat in 2001 was opgericht om de stijgende pensioenuitgaven in de periode 2010-2030 te financieren, waren op 31 december 2005 aangegroeid tot 13,504 miljard euro. Bij de opmaak van de begroting van 2006 had de regering beslist in het verslagjaar 616 miljoen euro (0,2% van het bbp) in het fonds te stoppen. Bij koninklijk besluit van 19 december 2006 wees de regering 555,469 miljoen euro aan het Zilverfonds toe. Het ging om het dividend van Belgacom (317,057 miljoen euro) en de Nationale Bank (211,935 miljoen euro), en de opbrengst van de verkoop van Credibe aan ABN AMRO die in de vorm van een kapitaalvermindering door de Federale Participatiemaatschappij aan de Staat gestort was (26,477 miljoen euro).

Hoge Raad van Financiën – Bij koninklijk besluit van 3 april 2006 werd de Hoge Raad van Financiën (HRF) hervormd. De afdeling 'Financiën en Financiële Markten' werd afgeschaft en de federale overheid en de deelstaten kregen evenveel vertegenwoordigers. Omdat het mandaat van de leden op 31 januari 2005 was

20. Coördinatiecentra verrichten financiële transacties voor multinationale bedrijven aan fiscaal gunstige voorwaarden. De Europese Commissie zag daar illegale overheidssteun in en had de fiscaal gunstige behandeling in 2003 verboden. De regering had beroep aangetekend bij het Europees Hof van Justitie. Dat bevestigde op 22 juni dat er sprake was van illegale steun, maar zei dat de Commissie had moeten voorzien in een overgangperiode tot 2010.

verstreken en er, in afwachting van het hervormingsbesluit, geen nieuwe leden waren benoemd, was de HRF sindsdien niet meer bijeengekomen. Daardoor was er geen jaarverslag en geen advies over de begroting van 2006 uitgebracht. De leden van de hervormde HRF werden benoemd bij koninklijk besluit van 5 augustus 2006. Door de laattijdige benoeming was het niet mogelijk in 2006 een jaarverslag en een advies over de begroting van 2007 te publiceren. Pas op 15 maart 2007 zou de vernieuwde HRF zijn eerste begrotingsrapport uitbrengen.

B. Stookolie- en aardgaskorting

In de tweede helft van 2005 hadden 1.253.961 gezinnen, conform de regeringsbeslissing van 9 september 2005, een korting van 17,35% gekregen bij de aankoop van stookolie. De maatregel kreeg een rechtsgrond in de wet van 22 februari 2006 houdende toekenning van een toelage voor het aanschaffen van huisbrandolie voor de verwarming van een privéwoning (B.S. 16 maart 2006) en kostte de federale overheid 126,9 miljoen euro.

Op 13 januari besliste de regering de gezinnen die met aardgas verwarmen een vergelijkbare forfaitaire korting van 6,5% of 44 euro te geven. Gezinnen die met elektriciteit verwarmen, zouden geen tussenkomst in de verwarmingskosten krijgen omdat de gestegen olieprijs maar een beperkte invloed op de prijs van elektriciteit had.

Op 14 januari maakten *De Standaard* en *Le Soir* gewag van een wetsontwerp over de invoering van een tijdelijke heffing van 0,65 cent per liter op benzine, diesel en huisbrandolie om de prefinanciering van de stookoliekortings (zie II.A. De resultaten van het begrotingsjaar 2005 en de uitvoering van de begroting van 2006) terug te betalen. Premier Verhofstadt haastte zich om te ontkennen dat de korting zou worden doorgerekend aan de consument. Minister Reynders gaf toe dat even gedacht was aan een tijdelijke heffing, maar dat denkspoor verlaten was. Volgens hem zou de regering de 100 miljoen euro "zoals gepland" terugbetalen aan de oliesector.

In *De Morgen* (16 januari) zei minister Van den Bossche dat de prefinanciering niet zou worden terugbetaald.²¹ Volgens de krant werd bij de socialisten "nogmaals bevestigd" dat het van meet aan de bedoeling was dat de sector een deel van de kosten van de stookoliekortings zou dragen en niet alleen geld zou voorschieten.²² In een reactie noemde het kabinet-Reynders het een raadsel op wat

21. Hoewel *De Morgen* minister Van den Bossche citeerde, was het haar woordvoerder die de verklaring had afgelegd.
22. De socialisten hadden al eind augustus 2005 gezegd dat de sector "ten minste 100 miljoen euro" zou moeten bijdragen in de kosten van de verlichting van de energierekening. Na de vergadering van het kernkabinet van 7 september 2005 was gezegd dat de coalitiepartners het er principieel eens over waren dat de petroleumsector zou "instaan voor een deel van de financiering van de korting". De programmawet van 27 december 2005 had voor de korting een "toewijzingsfonds" opgericht dat "ook gevoed kan worden door een eenmalige storting van de petroleumsector".

Van den Bossche haar bewering steunde. Volgens het kabinet zou de 100 miljoen euro voor eind maart uit de algemene middelen worden terugbetaald, "tenzij er een alternatief wordt gevonden". De Belgische Petroleumfederatie zei dat er eind december een convenant was gesloten waarin zwart op wit stond dat het om een prefinanciering ging.

In de Kamercommissie voor Financiën zei staatssecretaris Jamar op 17 januari dat de 100 miljoen euro die de petroleumsector geprefinancierd had zou worden terugbetaald "in het kader van de globale begroting" en dat de zaak besproken zou worden bij de begrotingscontrole van maart.

Le Soir maakte op 19 januari de inhoud bekend van het convenant van 23 december 2005. Daarin stond duidelijk vermeld dat het bedrag "op het eerste verzoek" zou worden terugbetaald indien er tegen 31 maart geen reglementair of wetgevend initiatief zou zijn voor de invoering van een tijdelijke heffing (van 1 april 2006 tot 31 maart 2007) van 0,65 cent per liter brandstof, waarvan de oliemaatschappijen de opbrengst niet zouden moeten doorstorten aan de Staat. Het convenant was ondertekend door de ministers Reynders, Verwilghen en Van den Bossche. Tijdens het vragenuurtje in de Kamer beschuldigde de oppositie Van den Bossche ervan het parlement te hebben voorgelogen. De minister was afwezig; achteraf bleek dat ze op (maandag) 16 januari betrokken was bij een auto-ongeval. Op 20 januari sprak Van den Bossche voor het eerst over de zaak. Ze zei dat ze "niet altijd even duidelijk gecommuniceerd" had en bevestigde dat de regering er contractueel toe gebonden was het geprefinancierde bedrag terug te betalen. Ze voegde eraan toe er "alles aan te doen opdat de sector een deel van de korting betaalt, zonder dat de consument daar iets van voelt". Ze sprak van een deel van de 60 miljoen euro die niet in de begroting was voorzien.²³ Alle regeringspartijen bleken het erover eens te zijn met de maatschappijen over een bijdrage in de korting te onderhandelen.

Uit de blanco versie van de overeenkomst die was bezorgd aan de Kamer, bleek volgens *De Tijd* (21 januari) dat de oliemaatschappijen een vergoeding zouden krijgen voor de prefinanciering. Nochtans was eerder gesproken van een "rente-loze lening". Achteraf bleek dat de vergoeding 3 miljoen euro bedroeg maar enkel zou worden uitgekeerd indien de terugbetaling pas na 31 maart en gespreid zou gebeuren.

De Belgische Petroleumfederatie (BPF) en de Belgische Petroleumunie zeiden dat er geen sprake kon zijn van de betaling van een deel van de korting. De BPF sprak tegen dat de maatschappijen grote winsten maakten. Conform het Programmacontract was de winstmarge volgens de federatie beperkt tot 350 miljoen euro per jaar en werd de winst van de petroleummaatschappijen gemaakt (en belast) in de landen waar de aardolie werd gewonnen. De BPF beklemtoonde dat de federale overheid door de stijging van de olieprijs extra inkomsten had.²⁴

23. In de begroting van 2006 was maar 80 miljoen euro opgenomen.

24. Volgens minister Van den Bossche (op 24 januari in de Kamercommissie voor Financiën) ging het om 212 miljoen euro in de vorm van extra accijnsrechten (43 miljoen) en btw-ontvangsten (169 miljoen).

Op 27 maart overlegde de regering met de petroleumsector. Twee dagen later stemde die erin toe 12 miljoen euro te storten in een nog op te richten "fonds voor duurzaam energiebeleid". Volgens de oppositie was het opmerkelijk dat de regering op 30 maart de uitvoeringsbesluiten van de zogenaamde Apetra-wet goedkeurde en de strategische-voorraadplicht voor de raffinaderijen en importeurs van aardolie op 15 dagen vaststelde, maar de regering ontkende dat het ene verband hield met het andere.²⁵

Uiteindelijk verplichtte de wet van 27 december 2006 houdende diverse bepalingen (I) (B.S. 28 december 2006) de raffinaderijen en importeurs van aardolie vóór 1 januari 2007 een eenmalige bijdrage van 12 miljoen euro te storten in een fonds waarvan de regering naderhand, na overleg met de oliesector, de bestemming zou bepalen. Volgens de *memorie van toelichting* had de regering, "om een stabiel investeringsklimaat in de aardoliesector te scheppen", "niet de bedoeling in de komende vijf jaar een nieuwe eenzijdige bijdrage op te leggen".

Op 30 juni deelde de regering mee dat zij met de aardgasleveranciers overeengekomen was dat de ongeveer 2.040.000 gezinnen die met aardgas verwarmen, tussen 1 juli en 31 oktober bij de eindafrekening of voorschotrekening een korting van 44 euro zouden krijgen. De 161.500 gezinnen die het sociaal tarief genoten, zouden een korting van 80 euro krijgen. De maatregel zou in totaal ruim 90 miljoen euro kosten. De toekenning van de aardgaskorting werd geregeld door de wet van 9 januari 2007 houdende toekenning van een toelage [...] (B.S. 23 januari 2007), die in de plaats kwam van de bovengenoemde wet 22 februari 2006.

Op 3 oktober schreef *De Tijd* dat de regering tijdens de onderhandelingen met Suez over de geplande fusie met Gaz de France (zie IX. A. België en de fusieplannen Suez-GdF) geëist had dat Distrigas, de Belgische Suez-dochter, de aardgaskorting zou betalen. Premier Verhofstadt ontkende dat de financiering van de aardgaskorting een voorwaarde was om in te stemmen met de fusie en zei dat Suez al in het voorjaar had meegedeeld bereid te zijn de korting te betalen. De wet van 27 december 2006 houdende diverse bepalingen (I) (B.S. 28 december 2006) verplichtte de gasector – in de praktijk uitsluitend Distrigas – vóór 1 januari 2007 aan de Schatkist 100 miljoen euro te storten.

Conform het akkoord dat minister van Economie en Energie Marc Verwilghen (VLD) met de petroleumsector had gesloten over de gespreide betaling van de stookolierekening, werd bij koninklijk besluit van 5 oktober 2006 de aanbetsaling voor een levering van meer dan 2.000 liter huisbrandolie opgetrokken van maximum 25 tot maximum 50%. Tot dan toe had geen enkele brandstoffenhandelaar het systeem van de gespreide betaling toegepast dat in 2005 was ingevoerd.²⁶

25. Voor de Apetra-wet zie IX. Het energiebeleid – B. Varia.

26. M. DEWEERDT, *a.w.*, p. 132. Van de daar vermelde en door de wet van 27 december 2005 ingevoerde mogelijkheid "gepaste maatregelen" te nemen om te garanderen dat in een straal van 25 km ten minste één handelaar gespreide betaling zou aanbieden, maakte de regering geen gebruik. De toentertijd in het vooruitzicht gestelde invoering van een eenheidsprijs voor huisbrandolie, onafhankelijk van de geleverde hoeveelheid, bleef eveneens dode letter.

C. De begroting van 2007 en de federale beleidsverklaring

Sinds half mei was het duidelijk dat de opmaak van de begroting van 2007 een lastig karwei zou worden. Volgens de economische vooruitzichten die het Federaal Planbureau op 19 mei had gepubliceerd, zou er in 2007 bij ongewijzigd beleid een overheidstekort zijn van 1,1% van het bbp. Om de overheidsrekening in 2007 te kunnen afsluiten met een overschot van 0,3% van het bbp (900 miljoen euro), zoals het stabiliteitsprogramma 2006-2009 bepaalde, zou de regering 4,5 miljard euro moeten 'vinden'. Op 12 juni had gouverneur Quaden bij de presentatie van de economische vooruitzichten van de Nationale Bank gesproken van een tekort bij ongewijzigd beleid van 1,2% van het bbp. Om een overschot van 0,3% te realiseren, zou een correctie van 5 miljard euro nodig zijn.

In een interview met de VRT-radio zei premier Verhofstadt op 4 september dat alle beleidsniveaus een inspanning zouden moeten doen om de begrotingsdoelstelling te halen. Meer bepaald de gemeenten zouden, na het tekort van 0,2% van het bbp in 2006, een inspanning van 500 tot 600 miljoen euro moeten doen om uit het rood te blijven.

Verhofstadt zei in het interview dat hij uiterlijk de tweede dinsdag van oktober – de dag van de opening van het parlementaire jaar en twee dagen na de lokale verkiezingen van 8 oktober – in het parlement de beleidsverklaring zou afleggen. Hij dacht dat het mogelijk zou zijn de begrotingsonderhandelingen vóór 8 oktober af te ronden.²⁷ "Ik zal niet dulden dat die periode van electorale onzekerheid een negatieve weerslag zal hebben op ons werk", zei hij, refererend aan de campagne voor de gemeente- en provincieraadsverkiezingen.

De zogenaamde zaak-Hoxha, die op 13 september begon en de regering op de rand van een crisis bracht (zie VI.B. Kortsluiting tussen VLD en PS over de zaak-Hoxha), zou de begrotingsopmaak echter ernstig vertragen. Op 27 september, toen de crisis opgelost was, zei de woordvoerder van Verhofstadt dat de premier er rekening mee hield dat het begrotingsoverleg pas na de verkiezingen van 8 oktober zou worden afgerond.

Op 29 september kwam het kernkabinet een eerste keer bijeen om de begroting van 2007 en de derde aanpassing van de begroting van 2006 te bespreken. Enkele dagen later werd het definitief duidelijk dat de 'politieke' begrotingsgesprekken pas na de lokale verkiezingen van 8 oktober zouden beginnen en de voorlezing van de beleidsverklaring zou worden uitgesteld tot 17 oktober. Geen van de regeringspartijen wilde in de week voor de verkiezingen haar kaarten op tafel leggen en/of besparingsmaatregelen aankondigen.

Het 'begrotingsconclaf' begon op 11 oktober. Na een hele week vergaderen, rondde de regering in de ochtend van 17 oktober de werkzaamheden af. Enkele

27. Op de vergadering van het kernkabinet van 1 september was afgesproken het begrotingsoverleg zo mogelijk in het eerste weekeinde van oktober af te ronden, zodat de regeringsleden zich in de week vóór de gemeenteraadsverkiezingen op hun verkiezingscampagne zouden kunnen toeleveren.

uren later legde premier Verhofstadt in de Kamer en de Senaat de beleidsverklaring af.

De regering rekende met een economische groei in 2007 van 2,2% en een inflatie van 1,9%. Ze raamde haar inkomsten op 45,926 miljard euro (+ 4,2%) en haar uitgaven op 46,243 miljard euro (inclusief de wettelijk verplichte toewijzing van 900 miljoen euro voor het Zilverfonds), waarvan 32,890 miljard euro voor primaire uitgaven (+ 4,6%) en 13,352 miljard euro voor rentelasten (+ 2,6%). Inclusief de schatkistverrichtingen bedroeg het financieringstekort 2,610 miljard euro. Het primair saldo, dat in 2000 nog 5,9% bedroeg, was gedaald tot 3,6%. Het vorderingsaldo van de federale overheid, waarin schuldafbouw en reserveringen verrekend zijn, zou op 0,0% van het bbp uitkomen.

De gezamenlijke overheid zou, conform het stabiliteitsprogramma 2006-2009, een vorderingenoverschot hebben van 900 miljoen euro of 0,3% van het bbp; een gelijkwaardig bedrag zou aan het Zilverfonds worden toegewezen. Op 16 oktober hadden de deelstaten ermee ingestemd de additionele middelen die ze in 2007, bij de afrekening van de dotaties, zouden krijgen ingevolge de hogere groei in 2006, niet zouden uitgeven. Voor Vlaanderen ging het om 187 miljoen euro, voor Wallonië en de Franse Gemeenschap om 63 miljoen euro en voor Brussel om 15,8 miljoen euro.²⁸

De overheidsschuld zou tegen eind 2007 dalen tot 83,9% (2006: 87,5%).

Tijdens het begrotingsconclaf had de regering voor ongeveer 1,2 miljard euro aangevraagde kredietverhogingen geschrapt. Daarnaast had ze beslist nog eens 400 miljoen euro structureel te besparen in de FOD's, meer bepaald op consultancy en medewerking van advocatenkantoren en op het budget van Landsverdediging.

Vier fiscale maatregelen zouden samen 1,3 miljard euro nieuwe inkomsten genereren. Het ging om:

- de invoering per 1 juli 2007 van een heffing op verpakkingsmateriaal (plastic, aluminium en dergelijke, maar niet op papier en karton), waarvan het tarief zou afhangen van de CO₂-uitstoot tijdens het productieproces (316 miljoen euro);
- de verhoging van de accijns op roltabak, sigaretten en sigaren (330 miljoen euro);
- de toepassing, gedurende drie jaar, van een gunsttarief in de vennootschapsbelasting bij de vrijmaking van belastingvrije reserves. In 2007 zou het tarief 10% bedragen bij investering van de reserve en 16,5% bij uitkering aan de aandeelhouders (350 miljoen euro). In 2008 en 2009 zouden de percentages worden opgetrokken tot 12 en 20,75 resp. 14 en 25;

28. De federale regering kondigde overigens aan dat ze, met het oog op de begrotingscontrole en in akkoord met de deelstaten, in het voorjaar van 2007 met de gewesten en gemeenschappen zou onderhandelen over een solidariteitsbijdrage op de pensioenen en het tijdskrediet van hun ambtenaren, over de financiering van de gesubsidieerde contractuelen (gesco) en over de beperking van de fiscale aftrekbaarheid in de vennootschapsbelasting van gewestelijke belastingen (onroerende voorheffing, verkeersbelasting, eurovignet).

- de aanscherping van de strijd tegen de fiscale fraude door onder meer een verdubbeling van de forfaitaire minimumwinst voor bedrijven die hun aangifte niet of te laat indienen, de verhoging van de boete bij fiscale fraude en de opheffing van het bankgeheim ten aanzien van de ontvanger (maar niet de controleur) van de belastingen (256 miljoen euro).

Drie eenmalige maatregelen zouden samen 1,25 miljard euro opbrengen.²⁹ Het betrof:

- de overname van (niet nader genoemde) pensioenfondsen van overheidsbedrijven of -instellingen (500 miljoen euro);
- de verkoop van gebouwen of de oprichting van een vastgoedbevak (600 miljoen euro);
- een nieuwe effectisering van belastingachterstallen (150 miljoen euro).

Ook in de sociale zekerheid werden besparingen doorgevoerd en nieuwe inkomsten gezocht. De belangrijkste maatregelen waren:

- bij het ontslag van een werknemer moet de werkgever, en niet langer de nieuwe werkgever, de sociale bijdragen betalen op het niet opgenomen vakantiegeld. Door de maatregel zou de sociale zekerheid voortaan ook bijdragen ontvangen van werknemers die na hun ontslag in de werkloosheid terechtkomen (233 miljoen euro per jaar);
- vermindering van de waarde van een dienstencheque – en dus van het bedrag dat de overheid uitkeert aan het dienstenchequebedrijf – van 21 naar 20 euro (besparing: 45 miljoen euro);
- de aanscherping van de strijd tegen de sociale fraude, meer bepaald het zwartwerk in de bouwsector, schijnzelfstandigheid en grensoverschrijdende fraude (50 miljoen euro).

Een en ander maakte het de regering mogelijk voor 429 miljoen euro nieuwe initiatieven te nemen. Het ging in hoofdzaak om:

- de vermindering van het btw-tarief op de bouw van sociale woningen door de gewestelijke huisvestingsmaatschappijen van 12 naar 6%;
- de vermindering van het btw-tarief voor vervangende nieuwbouw in bepaalde grootstedelijke buurten van 21 naar 6%;
- de toekenning van een fiscaal voordeel voor renovatiewerken aan eigenaars in 17 steden die de gerenoveerde woning verhuren via een sociaal verhuurkantoor;
- de verdubbeling van de “jobkorting” (74 miljoen euro);
- de verdubbeling van de belastingvermindering voor energiebesparende investeringen van maximum 1.300 naar maximum 2.600 euro;

29. In zijn verslag over de ontwerpbegroting van 2007 zei het Rekenhof dat eenmalige maatregelen de begrotingen van de volgende jaren bezwaren “doordat ze in de toekomst bijkomende uitgaven kunnen teweegbrengen (bijkomende huur- en extra pensioenuitgaven) of inkomsten doen vervroegen”. De gevolgen van vroegere eenmalige maatregelen veroorzaakten volgens het Rekenhof in 2007 voor al 300 miljoen euro supplementaire pensioenuitgaven, extra (niet nauwkeurig te becijferen) huuruitgaven en 240 miljoen euro minder inkomsten (door de effectisering van belastingenschulden in 2005).

- de toekenning van een belastingvermindering (150 euro) bij de aankoop van een nieuw dieselvoertuig met een roetfilter.

In de sociale zekerheid maakte de regering 70 miljoen euro vrij voor een aanpassing van de oudste pensioenen aan de welvaartsevolutie. Op 1 april 2007 zou het leefloon met 2% worden opgetrokken. Voor het eerste kind zouden de zelfstandigen meer kinderbijslag krijgen. In het vooruitzicht van het sociaal overleg over een interprofessioneel akkoord 2007-2008 bevestigde de regering dat de lasten op ploegenarbeid en op overuren verlaagd zouden worden.

De regering besloot de Europese moeder-dochterrichtlijn, die al van toepassing was binnen de EU, uit te breiden tot niet-EU-landen waarmee België een dubbelbelastingverdrag had gesloten. Dochterondernemingen zouden daardoor in België geen roerende voorheffing meer moeten betalen op dividenden die aan het moederbedrijf in een land buiten de EU worden betaald. De maatregel, die een beperkte budgettaire impact had (10 miljoen euro), zou België attractiever moeten maken voor buitenlandse investeringen.

Te vermelden is voorts de beslissing met ingang van 1 april 2007 de “fiscale eenheid van btw” in te voeren. Dat betekent dat de btw-administratie vanaf die datum alle juridische entiteiten van een groep als één geheel zou beschouwen, zodat bedrijven van eenzelfde groep elkaar geen btw meer zouden moeten aanrekenen. Behalve een administratieve vereenvoudiging, was dat ook een besparing voor sommige sectoren, meer bepaald de financiële sector.

Weinig budgettaire implicaties (14 miljoen euro) hadden enkele beslissingen in verband met de huurwetgeving: schrapping van de mondelinge huurovereenkomst; verplichte vermelding van de huurprijs in huuradvertenties; schrapping van het vast recht (25 euro) en het zegelrecht (5 euro) voor de registratie van huurcontracten; beperking van de huurwaarborg tot de huurprijs voor twee (in plaats van drie) maanden bij eenmalige betaling en, bij niet eenmalige betaling, invoering van gespreide betaling van de huurwaarborg (die gelijk blijft aan de huurprijs voor drie maanden). De PS had tijdens het begrotingsoverleg aangedrongen op een blokkering van de huurprijzen, maar de liberalen hadden zich daar tegen verzet. Bij wijze van vergelijk werd overeengekomen dat de gewesten met de federale regering een samenwerkingsakkoord zouden kunnen sluiten over de oprichting van paritaire huurcommissies, die huurrichtprijzen kunnen vaststellen en kunnen bemiddelen in huurgeschillen.³⁰

In de beleidsverklaring die hij op 17 oktober in de Kamer voorlas, maakte premier Verhofstadt een positieve balans op van het regeringsbeleid. Hij zei dat de

30. In Brussel, Charleroi en Gent liep een proefproject met huurcommissies. Tijdens een debat in het Vlaams Parlement (25 oktober) zei minister van Wonen Marino Keulen (VLD) dat de Vlaamse regering de evaluatie van het proefproject in Gent zou afwachten vooraleer een beslissing te nemen over een samenwerkingsovereenkomst; het rapport werd tegen april 2007 verwacht. De VLD had eerder gezegd niet te willen horen van huurcommissies. Keulen zei dat de Vlaamse regering in het initiatief van de federale regering een opstap zag naar de regionalisering van de huurwetgeving. Uit het debat bleek dat alle meerderheidsfracties en het Vlaams Belang voorstander waren van die regionalisering.

economische groei merkbaar was op het terrein "in die zin dat er meer wordt geïnvesteerd, dat er meer wordt ondernomen en dat er meer banen worden gecreëerd". Refererend aan de doelstelling van het regeerakkoord 200.000 nieuwe banen te scheppen, zei de premier dat er volgens Eurostat al 157.000 nieuwe banen waren bijgekomen en de doelstelling "misschien toch niet helemaal onhaalbaar" was. Hij deed het aanbod "in de komende maanden een pact te sluiten met de gewesten, de gemeenschappen en de gemeenten" over het gezamenlijke engagement geen vennootschapsbelasting meer te heffen op premies en subsidies aan bedrijven (expansiesteun, steun voor onderzoek en ontwikkeling, ondernemerschapspremies, exportsubsidies, landbouwsubsidies) en een nieuw mechanisme van fiscale aftrekbaarheid in te voeren om de gewesten en de gemeenten te stimuleren lastenverlagingen ten voordele van de bedrijven door te voeren.

De premier verdedigde de invoering van een verpakkingshelling als bijdrage tot de vermindering van de CO₂-uitstoot en de realisatie van de Kyotodoelstellingen. Hij kondigde aan dat er, naast en naar analogie van het Zilverfonds, een "Zilverzorgfonds" zou worden opgericht om de kosten op te vangen van de gezondheidszorg die rechtstreeks verbonden is met de vergrijzing. In 2007 zou 309 miljoen euro worden gereserveerd.

Aan het eind van de beleidsverklaring riep Verhofstadt op een einde te maken aan de polarisatie en het "beschuldigen van andere groepen". Hij had het over "Vlamingen tegen Franstaligen. Franstaligen tegen Vlamingen. Autochtonen tegen allochtonen. Allochtonen tegen autochtonen. Oude Europese lidstaten tegen nieuwkomers in Europa, en omgekeerd".

Beschuldigingen "verstarren de geest en verblinden de rede" en "maken van onze open samenleving een gesloten samenleving, een samenleving gericht op het verleden. Dat is een samenleving die niet bij ons land past". "Niet waar je vandaan komt, maar waar je naar toegaat, telt in het leven en de samenleving. Niet je afkomst is belangrijk, maar je toekomst".

In de beleidsverklaring zagen perscommentatoren de aanloop naar de verkiezingscampagne. De uitspraak van Verhofstadt dat politiek heel wat meer is dan "beheren en besturen" en vooral "een kwestie van visie, van kijken naar de toekomst, van toekomstgericht engagement, van het nemen van verantwoordelijkheid in moeilijke omstandigheden", werd geïnterpreteerd als een uithaal naar de Vlaamse minister-president Yves Leterme (CD&V), van wie verwacht werd dat hij in 2007 de uitdager van Verhofstadt zou zijn en die van "goed bestuur" zijn waarmerk had gemaakt.

De invoering van een verpakkingshelling lokte fel protest uit van de bedrijfsweeld. Al op 16 oktober, twee dagen nadat de regeringsintentie was uitgelekt in *De Tijd*, noemden alle werkgeversorganisaties de heffing "een economische en ecologische ramp" en "een aanslag op de koopkracht". Ze wezen erop dat een gezin al gemiddeld 10 tot 12 euro per jaar betaalde voor het Fost Plus-systeem, waarmee 93% van de huishoudelijke en 79% van de industriële verpakking gerecycleerd werd, en dat de productie en de behandeling van verpakking maar een kleine impact hebben op de CO₂-vervuiling. Met een paginagrote advertentie in enkele

Vlaamse kranten van 21 oktober hekelden Voka en de federaties van de verpakings- en voedingsindustrie de "milieutaks die er geen is" en die elk gezin 150 euro per jaar zou kosten.

Zoals hierboven gemeld schorste het Arbitragehof op 18 oktober de wet van 20 juli 2006 waarmee de regering een eerder arrest over het discriminerende karakter van de drankverpakkingsheffing had trachten te omzeilen.³¹ De oppositie en de verpakkingindustrie grepen het schorsingsarrest aan om de rechtsgeldigheid van de nieuwe verpakkingsheffing in twijfel te trekken, maar volgens de regering was er geen probleem.

In een gezamenlijke mededeling protesteerden de drie regionale OCMW-verenigingen op 26 oktober tegen de regeringsbeslissing de werkgeversvergoeding voor een dienstencheque met 1 euro te verlagen. Ze zeiden dat de vergoeding niet langer zou volstaan om de lonen te indexeren, dat het stelsel na twee jaar een deficit zou hebben en dat een deel van de 30.000 banen verloren zou gaan. Ook de vakbonden waren het met de besparingsmaatregel niet eens. Op hun initiatief betoogden op 10 november in Brussel 4.000 mensen – vooral vrouwen – die werken in sectoren waar betaald werd met dienstencheques. Op 24 november besliste de regering bij de overschrijding van de spilindex in 2007 haar bijdrage met 0,28 euro per dienstencheque te verhogen, zodat de lonen van de werknemers geïndexeerd zouden kunnen worden.

Op 9 november meldde *De Tijd* dat de regering beslist had vanaf 1 januari aan de ongeveer 350 zogenaamde Kyotobedrijven beheerskosten aan te rekenen voor de toewijzing van CO₂-emissierechten. De maatregel, die niet was meegedeeld, zou 6 miljoen euro opbrengen, die zouden worden toegewezen aan het Kyotofonds.

Begin november ontstond een polemiek over de onderbenutting van kredieten en het 'ankerprincipe'.³² *De Standaard* had al op 7 oktober geschreven dat het kabinet van Begroting een rondzendbrief klaar had, waarin voor iedere FOD werd aangegeven hoeveel van de toegekende kredieten niet mocht worden gebruikt. Op die manier zouden voor honderden miljoenen euro betalingen worden doorgeschoven met de bedoeling het beoogde financieringsevenwicht te halen.

In *Het Nieuwsblad* van 2 november zei Karel Van Eetvelt, de gedelegeerd bestuurder van Unizo, dat de federale regering "honderden faillissementen" veroorzaakte door haar rekeningen "bewust te laat te betalen".

Bij de voorstelling (6 november) van zijn 163ste *Boek met opmerkingen en documenten aan de Kamer van Volksvertegenwoordigers* zei de eerste voorzitter van het Rekenhof, Franki Vanstapel, dat wegens de kasboekhouding geen enkele FOD precies kon zeggen hoeveel facturen er op betaling wachtten, wat daar de oorzaak van was en tot hoeveel verwijlinteressen dat aanleiding gaf. Vanstapel had een jaar

31. Het Arbitragehof zou de wet op 10 januari 2007 ook vernietigen.

32. Het ankerprincipe werd in 2002 ingevoerd. Het houdt in dat van de begrotingskredieten, met uitzondering van lonen, pensioenen en onvermijdbare uitgaven, in principe maar 80% mag worden uitgegeven.

voordien een rapport over het ankerprincipe en zijn gevolgen beloofd, maar zei dat het onmogelijk was die belofte na te komen. Hij drong aan op de snelle uitvoering van de wet van 22 mei 2003, die de verouderde kasboekhouding door een moderne economische overheidsboekhouding vervangt. De wet had op 1 januari 2004 van kracht moeten worden, maar de invoering werd meermaals uitgesteld, het laatst in het verslagjaar en tot 2008.

In zijn verslag over de ontwerpbegroting van 2007 (21 november) schreef het Rekenhof dat de onderbenutting van kredieten in dat jaar zou oplopen tot 830 miljoen euro en dat de onderbenutting "al heeft geleid tot het uitstellen van betalingen met verwijlinteressen tot gevolg".

Minister Van den Bossche zei op 6 december in de Kamercommissie voor Financiën dat ze nooit een instructie had gegeven om facturen te laten liggen. Ze ontkende dat er grote betalingsproblemen waren.

Van 6 tot 15 december konden bedrijven achterstallige betalingen van de federale overheidsdiensten melden bij het Verbond van Belgische Ondernemingen. Minister Van den Bossche zei op 21 december in de Kamer dat het VBO melding had gemaakt van 17 bedrijven en Unizo van drie ondernemingen, voor achterstellen van samen 2,5 miljoen euro.

Bij de presentatie van de economische vooruitzichten van de Nationale Bank, op 11 december, was gouverneur Quaden opvallend kritisch voor het begrotingsbeleid. Hij zei dat de regering de gunstige conjunctuur onvoldoende gebruikte om het financieringssaldo te verhogen. Volgens Quaden zou het structurele begrotingsoverschot in 2006 lager zijn dan in 2005 en zou de overheid in 2007, bij ongewijzigd beleid, in plaats van een overschot van 0,3% een tekort van 0,4% van het bbp hebben.³³

De meeste maatregelen die de regering bij de voorstellen van de begroting had aangekondigd, werden opgenomen in de programmawet (I) van 27 december 2006 (B.S. 28 december 2006). De maatregelen in verband met de huurwaarborg en de registratie van de huurovereenkomsten werden opgenomen in de wet van 25 april 2007 houdende diverse bepalingen (IV) resp. het wetsontwerp houdende bepalingen inzake de woninghuur dat op 15 maart 2007 door de Kamer en op 12 april door de Senaat werd aangenomen.

III. De gemeente- en provincieraadsverkiezingen

A. Regelgeving en statistische gegevens

Op 8 oktober hadden de zesjaarlijkse verkiezingen van de gemeente- en de provincieraden plaats. Voor de organisatie ervan stonden, als gevolg van de Lam-

33. De Nationale Bank hield wel geen rekening met onder meer de geplande overname van pensioenfondsen omdat ze daarover onvoldoende informatie had.

bermontstaats Hervorming (2000-2001), die de inrichting en werking van het lokale bestuur geregionaliseerd heeft, voor het eerst de drie gewestregeringen in. Ze maakten van die nieuwe bevoegdheid gebruik om de Gemeentekieswet en, wat Vlaanderen en Wallonië betreft, de wet over de provincieraadsverkiezingen te wijzigen.³⁴

Het Vlaams Parlement keurde op 1 februari een ontwerpdecreet goed over de organisatie van de gemeente- en provincieraadsverkiezingen. Conform het akkoord dat de vijf regeringspartijen in 2005 hadden gesloten,³⁵ neutraliseerde het decreet van 10 februari 2006 houdende wijziging van de Gemeentekieswet gecoördineerd op 4 augustus 1932, de wet van 19 oktober 1921 tot regeling van de provincieraadsverkiezingen [...] (B.S. 10 maart 2006) de lijststem voor de effectieve gekozenen. De zeteltoewijzing zou uitsluitend door het aantal voorkeurstemmen worden bepaald. Voor de opvolgers echter zou de lijststem voor de helft blijven tellen.

Het decreet voerde voorts de zogenaamde man-vrouwpariteit in. Zoals bij de parlementsverkiezingen, moeten bij de gemeente- en provincieraadsverkiezingen op een lijst evenveel mannen als vrouwen staan; van de eerste drie kandidaten mogen er maar twee van hetzelfde geslacht zijn.

Ten slotte voorzag het decreet in de oprichting in elke provincie van een Raad voor Verkiezingsbetwistingen die in eerste aanleg en in de plaats van de provinciale deputatie geschillen in verband met de gemeenteraadsverkiezingen beslecht.

Op verzoek van Groen! schorste het Arbitragehof op 24 mei de bepalingen in het decreet van 10 februari over de lijststem. Volgens het arrest moest het Vlaams Parlement kiezen: ofwel de partijen, door de volgorde van de kandidaten, laten bepalen wie verkozen is, ofwel de kiezers dat laten doen. De twee systemen tegelijk toepassen zou er volgens het Arbitragehof toe kunnen leiden dat een kandidaat met het hoogste aantal naamstemmen van de niet-verkozen kandidaten bij de aanwijzing van de opvolgers een andere niet-verkozen kandidaat met minder stemmen maar met een hogere plaats op de lijst moet laten voorgaan. Bovendien zou de stem van een kiezer die enkel een lijststem uitbrengt minder zwaar wegen dan de stem van de kiezer die één of meer naamstemmen uitbrengt.

Om de rechtszekerheid te herstellen, beslisten de regeringspartijen op 6 juni het Kiesdecreet aan te passen en de lijststem voor een derde mee te tellen bij zowel de toewijzing van de zetels als de bepaling van de volgorde van de opvolgers. Het Vlaams Parlement stemde daar op 5 juli mee in. De aanpassing werd geregeld in het decreet van 7 juli 2006 houdende wijziging van de Gemeentekieswet [...] (B.S. 13 juli 2006).

34. Pro memorie wijzen wij erop dat het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest geen provincie vormt. De inwoners van het gewest dienden bijgevolg op 8 oktober geen provincieraad te verkiezen. De provinciale belangen ten aanzien van de 19 gemeenten en hun bevolking worden door de gewestelijke instellingen behartigd.

35. B. HAECK, Overzicht van het Vlaamse politiek gebeuren in 2005, in *Res Publica*, 2006, 2-3, pp. 251-252. Zie tevens de artikels over de lokale verkiezingen in dit Jaarboek.

Over het vernietigingsberoep dat Groen! tegen het decreet van 10 februari had ingesteld, zei het Arbitragehof op 28 juli dat het door het decreet van 7 juli in beginsel zonder voorwerp was geworden. In hetzelfde arrest van 28 juli verwierp het Arbitragehof het vernietigingsberoep dat Groen! had ingesteld tegen het behoud van de appaartering bij de provincieraadsverkiezingen en de daarmee samenhangende grote verschillen in de feitelijke kiesdrempel tussen de administratieve arrondissementen van eenzelfde provincie.

Het Waals Parlement regelde de organisatie van de verkiezingen met het Decreet van 1 juni 2006 tot wijziging van Boek I van Deel IV van het Wetboek van de plaatselijke democratie en de decentralisatie (B.S. 9 juni 2006). Anders dan in Vlaanderen bleef de (in 2000 voor heel het land ingevoerde) halvering van het gewicht van de lijststem behouden voor de aanwijzing van de verkozen raadsleden, maar niet voor de opvolgers, van wie de volgorde uitsluitend op basis van het aantal voorkeurstemmen zou worden bepaald. Ook dat decreet introduceerde de man-vrouwpariteit op de kandidatenlijsten.

De belangrijkste vernieuwing in Wallonië was al geregeld door het decreet van 8 december 2005 tot wijziging van sommige bepalingen van het Wetboek van de plaatselijke democratie en de decentralisatie (B.S. 2 januari 2006), namelijk de semi-rechtstreekse verkiezing van de burgemeester. Volgens het decreet gaat de sjerp naar de kandidaat met het hoogste aantal naamstemmen op de lijst die hetzij de volstreekte meerderheid behaalde, hetzij het grootste aantal stemmen kreeg van de lijsten die samen de bestuursmeerderheid vormen.

Het Brussels Hoofdstedelijk Parlement bracht met de ordonnantie van 16 februari 2006 houdende wijziging van de Gemeentekieswet (B.S. 28 februari 2006) hoofdzakelijk technische wijzigingen aan de Gemeentekieswet aan. De ordonnantie introduceerde eveneens de man-vrouwpariteit.

Op het federale beleidsniveau zette de wet van 5 augustus 2006 tot wijziging van de wet van 7 juli 1994 [...] (B.S. 21 augustus 2006) in laatstgenoemde wet de maximumbedragen die lijsten en kandidaten voor hun campagne mogen uitgeven, van frank in euro om.

Voor de lokale verkiezingen waren er 7.601.197 kiesgerechtigden. Conform de wet van 19 maart 2004 konden voor het eerst vreemdelingen zich als kiezer laten registreren voor de gemeenteraadsverkiezingen. Van het zogenaamde migrantenstemrecht maakten maar 17.065 of 15,71% van de 108.617 potentiële kiesgerechtigden gebruik. In Wallonië (21,30%) en Brussel (15,66%) lag de inschrijvingsgraad hoger dan in Vlaanderen (12,62%). Van de 529.878 onderdanen uit de andere EU-lidstaten lieten er zich 110.973 als kiezer registreren. De inschrijvingsgraad lag met 20,94% iets hoger dan in 2000 (17,6%), toen EU-burgers voor het eerst actief en passief kiesrecht konden krijgen.

Voor de gemeenteraden werden er in Vlaanderen 1.468 lijsten ingediend met in totaal 31.906 kandidaten. Voor de provincieraden waren er 2.461 kandidaten op 314 lijsten. In de stad Antwerpen werden, naast de gemeenteraad, de negen

districtsraden verkozen; daarvoor waren er nog eens 1.196 kandidaten verspreid over 57 lijsten.

In de 262 Waalse gemeenten werden er 1.032 lijsten ingediend waarop 19.759 kandidaten stonden. Omdat er in Onhaye (provincie Namen) maar één lijst was ingediend, waren alle 13 kandidaten verkozen. De inwoners moesten toch naar de stembus met het oog op de aanwijzing van de burgemeester.

In de 19 gemeenten van het Brusselse gewest waren er 3.529 kandidaten, verdeeld over 141 lijsten.

B. De verkiezingscampagne

De verkiezingscampagne kende over het algemeen een rustig verloop.

In Vlaanderen was er een paar keer beroering over het mogelijke doorbreken van het 'cordon sanitaire', de afspraak onder de andere partijen geen coalitie te vormen met het Vlaams Belang. In januari lekte uit dat bestuursleden van de N-VA-afdeling van Wetteren verkennende gesprekken hadden gevoerd met het Vlaams Belang over kartelvorming. Eerst het partijbestuur en vervolgens de partijraad van de N-VA beslisten drie bestuursleden te schorsen tot 11 maart resp. het einde van het jaar.

Aan *Gazet van Antwerpen* zei burgemeester Harrie Hendrickx (CD&V) van Schoten op 13 maart dat hij een bestuurscoalitie met het Vlaams Belang niet uitsloot indien zijn partij en de VLD, die beide niet langer met de socialisten wensten te besturen, niet de meerderheid zouden halen. De lokale VLD-voorzitter, Paul Valkeniers, bevestigde over samenwerking met het Vlaams Belang te willen nadenken. Het Vlaams Belang had in 2000 in Schoten 24,5% van de stemmen gekregen; bij de verkiezingen voor het Vlaams Parlement in 2004 had de partij in het kanton Kapellen, waar Schoten deel van uitmaakt, ruim 34% behaald. Sindsdien was volksvertegenwoordiger Marie-Rose Morel, een boegbeeld van het Vlaams Belang, in Schoten gaan wonen. De verklaringen van Hendrickx en Valkeniers waren voor CD&V en de VLD aanleiding om te bevestigen dat ze elke samenwerking met het Vlaams Belang afwezen. CD&V-mandatarissen die met het Vlaams Belang in zee zouden gaan, zouden zichzelf buiten de partij zetten.

Uit een rondvraag concludeerde *Het Belang van Limburg* (15 maart) dat 4 van de 44 Limburgse burgemeesters, twee CD&V'ers en twee VLD'er, een samenwerking met het Vlaams Belang "zagen zitten". De vier nuanceerden diezelfde dag hun antwoord op een "theoretische vraag" en zeiden dat er van samenwerking met het Vlaams Belang geen sprake kon zijn. Bij de voorstelling van de verkiezingscampagne van het Vlaams Belang (5 september) zei Kamerfractie leider Gerolf Annemans dat het doorbreken van het 'cordon' geen prioriteit van zijn partij meer was.

SP.A-voorzitter Vande Lanotte trok media-aandacht met de aankondiging (16 augustus) dat het SP.A/Spirit-kartel zijn zendtijd op radio (4 minuten) en televisie (9 minuten) ter beschikking stelde van "verenigingen en organisaties die zich engageren voor een open, warme, solidaire gemeenschap".

De verklaring van minister-president Leterme, in het weekblad *Humo* (29 augustus), dat zijn partij, CD&V, "al heel wat voorakkoorden op zak" had, veroorzaakte enige commotie. Terwijl de VLD en de SP.A het sluiten van voorakkoorden niet ontkenden,³⁶ reageerden het Vlaams Belang en Groen! scherp. De groenen zeiden dat Leterme "een ontoelaatbaar loopje met de democratie" nam. Het Vlaams Belang eiste dat de voorakkoorden bekend werden gemaakt, zodat de kiezers er zich over zouden kunnen uitspreken.

In vier van de zes Vlaamse randgemeenten van Brussel waar de Franstalige inwoners taalfaciliteiten genieten, waren er (weer) problemen met de oproepingsbrieven. In strijd met de rondzendbrief-Peeters lieten de burgemeesters van Kraainem, Linkebeek, Sint-Genesius-Rode en Wezembeek-Oppem zowel Nederlandstalige als Franstalige oproepingsbrieven versturen, al naargelang van de taalaanhorigheid van de kiezers. In opdracht van de Vlaamse minister van Binnenlands Bestuur, Marino Keulen (VLD), verstuurde de gouverneur van Vlaams-Brabant uitsluitend Nederlandstalige oproepingsbrieven. Keulen stelde sancties in het vooruitzicht.

In Wallonië werd de campagne deels getekend door schandalen met PS-politici in Charleroi en Namen (zie XI. Overige gebeurtenissen en ontwikkelingen). Algemeen werd aangenomen dat die de socialistische partij veel stemmen zouden kosten.

Een vergetelheid bij de indiening van de kandidatenlijsten had tot gevolg dat het Front National in 24 van de 25 Waalse gemeenten waar het aan de verkiezingen deelnam, dat niet als FN en onder een "nationaal" lijstnummer kon doen. De partij gebruikte in die gemeenten het logo *Front-Nat*. Enkel in Sambreville, alsook in de gemeenten van het Brusselse gewest waren er FN-lijsten.

Op 4 oktober verwierp het Hof van Cassatie het beroep dat FN-voorzitter Daniel Féret had aangetekend tegen het arrest van het hof van beroep van Brussel van 18 april waarbij hij wegens aanzetting tot rassenhaat tot een werkstraf was veroordeeld. Als gevolg van het arrest kon Féret, die kandidaat was op de FN-lijst in de stad Brussel, niet verkozen worden. Het hof van beroep had hem voor tien jaar uit zijn politieke rechten ontzet. De voorkeurstemmen die Féret zou krijgen, zouden als lijststemmen worden beschouwd.

C. Uitslag en coalitievorming

Het deels lokale, deels landelijke karakter van gemeenteraadsverkiezingen bemoeilijkt traditioneel een vergelijking van de resultaten. Dat was in 2006 des te meer het geval doordat de VU-ID-alliantie die in 2000 aan de gemeenteraadsverkiezingen had deelgenomen (en in de gemeenten met een VU-ID-lijst 8,8% van de stemmen had behaald) sindsdien uiteengevallen was in de N-VA en Spirit. Ter-

36. Volgens een onderzoek van Johan Ackaert (Universiteit Hasselt) was in 2000 in twee op de drie Belgische gemeenten al vóór de verkiezingen een bestuursakkoord gesloten.

wijl Spirit op een enkele uitzondering na in kartel met de SP.A aan de verkiezingen deelnam, vormde de N-VA in 140 gemeenten een kartel met CD&V en nam ze in 35 andere gemeenten onder haar eigen naam en in nog eens 45 gemeenten in een plaatselijk samenwerkingsverband aan de verkiezingen deel.

Volgens de politologen Johan Ackaert, Herwig Reynaert en Tony Valcke³⁷ haalden de CD&V- en de CD&V/N-VA-lijsten 32,5% van de stemmen in de gemeenten waar een dergelijke lijst was ingediend; in 2000 had de CVP 30,6% van de stemmen gekregen. Het SP.A/Spirit-kartel kreeg 22,3% van de stemmen, tegenover 18,5% voor de SP.A in 2000. De VLD leed in vergelijking met de gemeenteraadsverkiezingen van 2000 verlies (van 24,3 naar 19,4%). Het Vlaams Belang klom van 13,4 naar 17,2%. De Groenen vielen terug van 8,4 naar 7,0%. In de gemeenten waar er lokale lijsten waren ingediend, kregen die 19,6% van de stemmen (2000: 17,1%).

Een beter beeld van de krachtsverhoudingen op negen maanden van de federale verkiezingen gaf de uitslag van de provincieraadsverkiezingen, waaraan alle partijen in dezelfde constellatie als bij de regionale verkiezingen van 13 juni 2004 deelnamen en waarbij er geen lokale lijsten waren.³⁸ Het CD&V/N-VA-kartel scoorde met 30,1% van de stemmen 4 procentpunten hoger dan in 2004. Het Vlaams Belang dat twee jaar voordien nog 24,2% van de stemmen had gekregen, bleef met 21,5% de tweede partij. Licht verlies was er voor SP.A-Spirit (van 19,7 naar 19,2%) en voor VLD-Vivant (van 19,8 naar 18,9%). Groen! bleef met 7,6% status-quo.

De meeste aandacht, ook van buitenlandse media, ging naar de stad Antwerpen, het electorale bolwerk van het Vlaams Belang. In kartel met VLOTT, de partij van de onafhankelijke senator Hugo Coveliers, won het Vlaams Belang er tegenover de vorige gemeenteraadsverkiezingen 0,5 procentpunten bij. Met 33,5% van de stemmen bleef het echter onder de eigen doelstelling (35%) en onder het resultaat bij de regionale verkiezingen van 2004 (34,9% in het met de stad samenvallende kanton Antwerpen). Bovendien werd het Vlaams Belang als grootste partij voorbijgestoken door het SP.A/Spirit-kartel dat met 35,3% van de stemmen 15,8 procentpunten meer behaalde dan de SP in 2000, ten nadele vooral van coalitiepartners VLD (-7,3) en Groen! (-6,4). Lijsttrekker en aftredend burgemeester Patrick Janssens, die een 'presidentiële' campagne had gevoerd,³⁹ onttronde met 71.289 voorkeurstemmen Belang-lijsttrekker Filip Dewinter (62.642) als populairste Antwerpse politicus. Dewinter gaf toe dat de tijd van de "ongebreidelde vooruitgang" van zijn partij voorbij was.

In Kapelle-op-den-Bos (Vlaams-Brabant) ontstond begin november opschudding nadat aftredend burgemeester Leo Peeters (SP.A) en de voorzitter van het hoofdtelbureau in een anonieme brief beschuldigd werden van fraude bij het tellen van

37. In *Samenleving en Politiek*, november 2006, zie ook pp. 413 e.v.

38. Bij die cijfers moet worden opgemerkt dat de christendemocraten altijd hoger scoren bij lokale dan bij regionale en verkiezingen. Voor het Vlaams Belang geldt dan weer het omgekeerde.

39. "Patrick" verwees op zijn affiche niet eens naar zijn partij en presenteerde zich vooral als de opponent van Filip Dewinter.

de stemmen. Een hertelling op last van het parket bracht slechts minieme stemverschillen aan het licht, die geen invloed hadden op de zetelverdeling.

In 2007 vernietigde de Raad van State de verkiezingen in Wetteren en Wortegem-Petegem. In de twee Oost-Vlaamse gemeenten werden de verkiezingen op 15 resp. 22 april 2007 overgedaan.

In Wallonië ging, vergeleken met de gemeenteraadsverkiezingen van 8 oktober 2000, de PS zoals verwacht achteruit, maar van een electorale afstraffing was geen sprake. Wel verloor de partij de volstreekte meerderheid in Charleroi (van 50 naar 39%); ze vormde er een coalitie met de MR en het CDH. In Bergen, de stad van voorzitter Di Rupo, zakte de PS van 62 naar 51%. In Namen gaven de socialisten 7,4 punten prijs (van 35,9 naar 28,5%) en verdwenen ze uit het stadsbestuur ingevolge het voorakkoord dat de MR, het CDH en Ecolo hadden gesloten. Lichte winst was er in Wallonië voor de MR en het CDH. Ecolo verloor in vergelijking met 8 oktober 2000 over de hele lijn. Het FN kon niet profiteren van de schandaalsfeer en scoorde slechts matig; het deed wel zijn intrede in de gemeenteraad van onder meer Bergen, Charleroi, La Louvière en Luik.

Voor de provincieraden kreeg de PS 32,3% van de stemmen, een verlies van 4,6 procentpunten tegenover de regionale verkiezingen van 13 juni 2004. De MR kwam uit op 27,3% (+ 3), het CDH op 10,0% (+ 1,4). Ecolo kon met 12,4% van de stemmen zijn zwakke score van 2004 (8,5%) fors verbeteren.

In Brussel viel de spectaculaire terugkeer van het CDH op. Ecolo zakte ook hier in alle gemeenten terug. In de stad Brussel werden de groenen uit de coalitie met de socialisten en de christendemocraten geweerd, nadat Ecolo-kopstuk Isabelle Durant een voorakkoord met de PS en het CDH in Schaarbeek had geschonden en er een bestuursakkoord met de MR had gesloten. Daardoor werd vicepremier Onkelinx geen PS-burgemeester van Schaarbeek, hoewel ze met dat doel van Luik naar de Brusselse gemeente was verhuisd.

Van de 663 zetels gingen er 78 naar Nederlandstaligen (11,75%); in 2000 waren er 80 Vlaamse raadsleden verkozen, 12,25% van de 653 raadsleden.

Volgens een simulatie van het Centrum voor Politicologie van de KU Leuven zou op basis van de resultaten van de provincieraadsverkiezingen de meerderheid van liberalen en socialisten in de Kamer van Volksvertegenwoordigers slinken van 98 tot 79 zetels, drie meer dan de volstreekte meerderheid.

Door de man-vrouwpariteit steeg het aandeel van de vrouwelijke gemeenteraadsleden in Vlaanderen van 27 tot 33%, in Wallonië van 26 tot 33% en in Brussel van 38 tot 42%. Ook voor de provincieraden was er een lichte stijging: van 29 tot 36% in Vlaanderen en van 29 tot 34% in Wallonië.

IV. Het binnenlands beleid

A. Institutionele wetgeving

In het *Belgisch Staatsblad* van 11 april werden een bijzondere wet en twee gewone wetten van 27 maart 2007 bekendgemaakt, die in de institutionele wetgeving de vervanging regelden van de woorden 'Raad', 'Vlaamse Raad', 'Waalse Gewestraad', 'Franse Gemeenschapsraad' en 'Raad van de Duitstalige Gemeenschap' in resp. 'Parlement', 'Vlaams Parlement', 'Waals Parlement', 'Parlement van de Franse Gemeenschap' en 'Parlement van de Duitstalige Gemeenschap'. Met de inwerkingtreding van de drie wetten op 20 april werd het slepende proces van het ombenoemen van de deelstatelijke assemblees voltooid.

Onschendbaarheid parlement – Het Hof van Cassatie verbrak op 1 juni het arrest van het hof van beroep van Brussel van 28 juni 2005, dat de Belgische Staat veroordeeld had tot een symbolische euro schadevergoeding wegens schending van de zorgvuldigheidsplicht door een onderzoekscommissie van de Kamer van Volksvertegenwoordigers.⁴⁰ Het Hof van Cassatie stelde dat de onschendbaarheid van de parlementsleden en van het parlement als instelling absoluut is.

Mandaten- en vermogensaangifte – Van de 7.629 politici en hoge ambtenaren die tegen 15 juli voor de tweede keer bij het Rekenhof aangifte dienden te doen van hun mandaten, hadden er 371 dat verzuimd. Naar de meer dan 500 personen die in 2005 geen aangifte hadden ingediend van hun mandaten en/of vermogen, stuurde het parket van Brussel in de loop van het jaar een laatste aanmaning.⁴¹

B. Staatshervorming

In het vooruitzicht van de onderhandelingen over een verdere staatshervorming die, naar algemeen werd aangenomen, na de federale verkiezingen van 2007 aan de orde zouden zijn, werden in het verslagjaar verscheidene verklaringen afgelegd en standpunten ingenomen, waarvan sommige aanleiding gaven tot lichte communautaire herrie.

In een toespraak bij de nieuwjaarsontvangst van de vertegenwoordigers van de openbare macht waarschuwde koning Albert op 31 januari voor de gevolgen van een "rampzalig separatisme". Hij zei dat "subnationalisme en openlijk of omfloerst separatisme" niet het antwoord kunnen zijn op interregionale verschillen en "geldoverdrachten tussen gewesten" die in vele Europese landen bestaan. Volgens het staatshoofd zou de "internationale rol van Brussel en van heel ons land" in gevaar komen "door een anachronistisch en rampzalig separatisme".

40. M. DEWEERDT, *a.w.*, pp. 179-180.

41. Zie ook *ibid.*, pp. 141-142.

De toespraak weekte in Vlaanderen kritische reacties los. CD&V-voorzitter Jo Vandeurzen zei dat precies wegens de sociaaleconomische verschillen, de deelstaten over meer bevoegdheden zouden moeten beschikken om "het juiste beleid" te kunnen voeren. Volgens N-VA-voorzitter Bart De Wever trok de koning een verkeerde conclusie uit "de juiste analyse". Voorzitter Frank Vanhecke van het Vlaams Belang zei dat de koning "in een puur politieke toespraak het hele minimale Vlaamse streven naar meer sociaaleconomische autonomie de kop [trachtte] in te drukken".

In het Vlaams Parlement, waar hij op 1 februari over de koninklijke toespraak werd ondervraagd, zei minister-president Leterme dat de vorst "geen enkele rol speelt in de Vlaamse institutionele structuren" en bijgevolg "geen enkele invloed [kan] uitoefenen op het Vlaamse regeerakkoord of de uitvoering ervan". Hij zei dat degenen die voor een institutioneel status-quo pleitten, "de welvaart en het welzijn van onze bevolking niet de juiste dienst" bewezen.

In de Kamer zei premier Verhofstadt (2 februari) dat de koning zich tegen separatisme en de splitsing van België mag verzetten, maar dat separatisme niet verward mag worden met een staats hervorming. Hij zei dat er in 2007 een staats hervorming op de agenda zou staan, met drie punten: de hervorming van de Senaat, een oplossing van de problemen in de Vlaamse Rand en de overdracht van bijkomende bevoegdheden aan de deelstaten.

Bij de opening van het vernieuwde IJzerbedevaartmuseum in Diksmuide (11 februari) zei minister-president Leterme dat Vlaanderen "voldoende ruimte [vraagt] om een eigen beleid te voeren, niet tegen anderen, maar ten dienste van zijn eigen mensen. Wie daartegen pleit – of dat nu een gekroond hoofd is of niet – bewijst het land en de bevolking een slechte dienst".

Op 8 maart stelde de Brusselse minister-president, Charles Picqué (PS), een rapport van de administratie voor, waaruit moest blijken dat de economische dynamiek van het Brusselse gewest vooral Vlaanderen en Wallonië ten goede komt. Hij zei dat die twee gewesten daar bij de volgende staats hervorming rekening mee zouden moeten houden en, door een herziening van de Financieringswet, Brussel extra geldmiddelen geven, zodat het gewest zijn rol van economische motor verder zou kunnen vervullen.

Op een congres van de Brusselse PS-federatie, op 26 maart, zei algemeen voorzitter Di Rupo dat de PS geen vragende partij was voor een nieuwe staats hervorming, maar dat, indien daarover in 2007 gepraat zou worden, "de uitbreiding van Brussel" op tafel zou komen. Hij zei dat het Brusselse gewest een "herfinanciering" nodig had en zich "moet kunnen uitbreiden en openen". Bij latere gelegenheden zinspeelde Di Rupo op de aanhechting van Sint-Genesius-Rode bij Brussel, om een 'corridor' tussen Wallonië en Brussel te realiseren.

Bij de voorstelling van de memoires van minister van Staat Wilfried Martens (18 april) zei minister-president Leterme dat bij de volgende communautaire onderhandelingen ook gesproken zou moeten worden over het statuut van het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest, dat "met zijn 19 gemeenten, zijn ingewikkelde structuur, zijn financiële armlastigheid en zijn economische moeilijkheden niet meer

beantwoordt aan behoorlijk bestuur". De verklaring lokte scherpe reacties uit van Franstalige politici. Vice-premier Onkelinx noemde Leterme "*un homme dangereux*" en "een separatist". Later op het jaar, in een toespraak voor Voka-Brussel (14 september), herhaalde Leterme dat Brussel een aangepast statuut nodig heeft omdat het een stadsgewest is met een zeer beperkte territoriale omvang en een bijzondere hoofdstedelijke en internationale rol, en omdat het lijdt aan ondoorzichtig bestuur.

MR-voorzitter Didier Reynders stelde op een partijcongres (25 maart) de fusie voor van het Waals Parlement en het Parlement van de Franse Gemeenschap. De Waalse ministers en de Franstalige ministers van de Brusselse regering zouden samen een Franstalige regering moeten vormen.

In een rapport over het werkgelegenheidsbeleid in haar dertig lidstaten (13 juni) wees de OESO op de grote verschillen tussen sommige regio's in Duitsland, Italië, Turkije en België. Refererend aan de dubbel zo hoge werkloosheid in Brussel en Wallonië als in Vlaanderen, schreef de OESO dat een decentralisering van de loonvorming het mogelijk zou maken de regionale lonen meer in overeenstemming te brengen met de regionale productiviteit.

Minister-president Leterme haalde zich andermaal Franstalige woede op de hals met zijn verklaring, in een gesprek met de Franse krant *Libération* (17 augustus), dat de Franstalige inwoners van de Vlaamse Rand "blijkbaar intellectueel niet in staat zijn Nederlands te leren" en dat om die reden het "uitzonderingsstatuut" van de faciliteitengemeenten verlengd wordt. PS-voorzitter Di Rupo zei niet te geloven dat "een minister-president van een kwaliteitsregio als Vlaanderen de Franstaligen zo kan beledigen". MR-voorzitter Reynders vroeg zich af of CD&V nog de ambitie kon hebben om deel te nemen aan de federale regering. Leterme zei dat zijn uitspraak ironisch bedoeld was en dat hij de onwil van de Franstaligen om Nederlands te leren aan de kaak had gesteld.

Op 21 augustus werd bekend dat volgens een onderzoek bij 700 Unizo-leden ongeveer driekwart van de Vlaamse zelfstandige ondernemers voorstander was van een verregaande regionalisering van het sociaaleconomische beleid.

In een gesprek met *De Standaard* en *Le Soir* (7 september) zei SP.A-voorzitter Vande Lanotte dat een staatshervorming in 2007 onafwendbaar was en de mogelijkheid voor de regio's een eigen sociaaleconomisch beleid te voeren, er de sleutel van zou zijn.

Volgens een opiniepeiling van *DeTijd* en *L'Echo* (16 september) bij Vlaamse en Waalse bedrijfsleiders, wenste 90% van de Vlaamse bedrijfsleiders en maar 30% van de Waalse bedrijfsleiders meer bevoegdheden voor hun gewest.

Op 16 november zeiden de Vlaamse ondernemersorganisaties Unizo, VKW (Verbond van Kristelijke Werkgevers) en Voka dat bij de staatshervorming van 2007 de klemtoon zou moeten liggen op een regionalisering van de "sociaaleconomische hefboomen", onder meer de vennootschapsbelasting en het arbeidsmarktbeleid.

Bij de opening van de zitting 2006-2007 in het Vlaams Parlement noemde Marleen Vanderpoorten (VLD), die in opvolging van Norbert De Batselier (SP.A) tot voorzitter was verkozen, dat 2007 een scharnierjaar voor de verdere overdracht van bevoegdheden zou worden en dat zij een coördinerende rol wilde spelen om een "Vlaams front" tot stand te brengen. Tijdens een persontmoeting (21 december) stelde ze de oprichting voor van een bijzondere commissie waarin de fracties een "constructieve dialoog" zouden voeren over de komende staatshervorming. CD&V en de N-VA reageerden koel op het initiatief.

In een rapport over België (13 november) waarschuwde het Internationaal Monetair Fonds (IMF) voor de negatieve gevolgen van een verdere staatshervorming. Volgens het IMF dreigden de fiscale en financiële onevenwichtigheden groter te worden omdat de federale overheid en de sociale zekerheid hun inkomsten zagen dalen, maar tegelijk geconfronteerd werden met steeds toenemende uitgaven, terwijl de deelstaten niet aangezet werden om hun extra inkomsten opzij te zetten. Het IMF brak een lans voor een hervorming van de Financieringswet, met een grotere financiële verantwoordelijkheid ('*strengthened accountability*') van de verschillende entiteiten en een sterkere coördinatie tussen het begrotings- en het economisch beleid van de federale overheid en de deelstaten.

In een toespraak in de Kamer van Volksvertegenwoordigers ter gelegenheid van Koningsdag (15 november) riep premier Verhofstadt op snel werk te maken van de omvorming van de Senaat tot een Kamer van gewesten en gemeenschappen, waarvoor sinds het paars-groen akkoord van 26 april 2002 "een voorstel op tafel ligt".

Een 'extra journaal' van de RTBF-televisie over de eenzijdige uitroeping van de onafhankelijkheid van Vlaanderen door het Vlaams Parlement veroorzaakte in de avond van 13 december en de daaropvolgende dagen felle beroering en hevige verontwaardiging. In het 'journaal', met rechtstreekse verslaggeving van onder meer aan het Vlaams Parlement en het Koninklijk Paleis, werd gezegd dat koning Albert het land had verlaten en dat de tram van Brussel naar Tervuren stopte aan de gewestgrens. Pas na een half uur werd gemeld dat het om fictie ging. Bijna 90% van de kijkers geloofde aanvankelijk het nieuws.

Nog dezelfde avond noemde de woordvoerder van premier Verhofstadt de uitzending een "misplaatste grap". Waals minister-president Di Rupo noemde het eerst onaanvaardbaar "dat er met de instellingen en de stabiliteit van het land wordt gespeeld", maar zei nadien (in *Le Soir* van 16 december) dat de controversiële uitzending "tot een sterke bewustwording" had geleid en had aangetoond "hoever een en ander kan gaan als dergelijke scenario's, die ook door het Vlaams Belang worden naar voren geschoven, de bovenhand halen". Minister-president Leterme sprak van een "wansmakelijke" uitzending waarin een karikatuur werd gemaakt van "legitieme Vlaamse eisen". Hij suggereerde dat Di Rupo en Onkelinx mee verantwoordelijk waren voor het klimaat waarin een dergelijke uitzending tot stand kon komen.

Op 20 december kwamen de voorzitters van de Franstalige partijen (PS, MR, CDH en Ecolo) bijeen om zich te beraden over hun communautaire strategie. Ze

bevestigden achteraf geen vragende partij te zijn, maar open te staan voor een dialoog en vastberaden te zijn "over de eenheid van het land en de verdediging van de Franstaligen".

Eveneens op 20 december overhandigde de 'Commissie voor de studie van de methodologie gebruikt bij de analyse van interregionale transfers' haar eindverslag aan de Vlaamse regering.⁴² De commissie was op 19 juli 2005 geïnstalleerd. Ze had de opdracht de methodiek te evalueren waarmee Abafim (Administratie budgettering, accounting en financieel management van het ministerie van de Vlaamse Gemeenschap) in haar studie van oktober 2004 de omvang van de financiële transfers van Vlaanderen naar Wallonië en Brussel had berekend. De methodiek was in de jaren 1970 ontwikkeld door het Centrum voor Economische Studiën van de KU Leuven en naderhand overgenomen en verfijnd door de studiedienst van de Kredietbank (KBC). Daarnaast werd van de commissie verwacht dat ze aangaf welke methodiek aangewezen is om, op basis van publiek beschikbare informatie, de interregionale transfers zo objectief en zo nauwkeurig mogelijk te kwantificeren.

In haar rapport, dat unaniem werd goedgekeurd, ging de commissie akkoord met sommige door Abafim gebruikte verdeelsleutels en schoof ze voor andere inkomsten of uitgaven een alternatieve verdeelsleutel naar voor. In het algemeen beval de commissie aan om de personen- en de vennootschapsbelasting volgens zowel de woonplaats als de werkplaats resp. de maatschappelijke en de exploitatiezetel te verdelen. De Vlaamse regering stuurde het rapport ter bespreking naar het Vlaams Parlement.

C. Communautaire problemen

Taalhoffelijkheidsakkoord – De Raad van State vernietigde op 16 maart de rondzendbrieven van de Brusselse regering van 18 en 19 juli 2002, waarmee het zogenaamde taalhoffelijkheidsakkoord voor een periode van twee jaar was verlengd. De twee circulaires waren eerder al, op 27 mei 2004, definitief geschorst. De Brusselse regering had op de vernietiging geanticipeerd door op 14 en 29 oktober 2004 drie nieuwe rondzendbrieven te versturen. Daarin deelde ze aan de gemeentebesturen in het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest resp. aan de OCMW-besturen en aan de directie van Iris, de koepel van de openbare ziekenhuizen, mee dat deze, "om de goede werking en de continuïteit van de dienstverlening te verzekeren", eentalige contractuele personeelsleden mochten blijven aanwerven.

Op 7 juli vernietigde de Raad van State de brief van 14 oktober 2004 en de twee brieven van 29 oktober 2004; ook die brieven waren eerder al, op 21 april 2005,

42. Leden van de commissie waren: Alois Van de Voorde (eresecretaris-generaal van het ministerie van Financiën, voorzitter), Etienne de Callatay (Bank De Groof, ondervoorzitter), Philippe Cattoir (Facultés Universitaires Saint-Louis), Henry-Jean Gathon (Université de Liège), Rudi Vander Vennet (Universiteit Gent), Paul Van Rompuy (KU Leuven) en Jef Vuchelen (VUB).

geschorst.⁴³ Bij monde van minister Guy Vanhengel (VLD) liet de Brusselse regering uitschijnen dat ze het arrest van 7 juli zou negeren.

Uit het taalrapport van de vice-gouverneur van Brussel over 2005 bleek dat bij bijna driekwart van de benoemingen die de gemeenten dat jaar hadden gedaan, het vereiste getuigschrift van de kennis van de tweede landstaal, *in casu* het Nederlands, ontbrak. De vice-gouverneur had 619 personeelsleden geschorst, maar van slechts zes van hen werd de aanstelling door de regering vernietigd. Van de 982 aanwervingen door de OCMW's in 2005 waren er maar 345 conform de taalwetgeving waren. Van de 637 andere benoemingen werden er 504 geschorst, maar slechts één van de schorsingen resulteerde in ontslag.

Uit cijfers van minister van Binnenlandse Zaken Dewael bleek dat op 31 maart nog maar 52% van de politieagenten in het Brusselse gewest aan de tweetaligheidsvoorwaarde voldeed. De programmawet van 20 juli 2006 verlengde de termijn waarbinnen ex-rijkswachters een tweetaligheidsbrevet konden verwerven met 18 maanden, tot eind 2007.

Vlaamse Wooncode – Het Parlement van de Franse Gemeenschap en het Waals Parlement riepen op 28 april resp. 2 mei een belangenconflict in tegen het ontwerp-decreet van de Vlaamse regering tot wijziging van de Vlaamse Wooncode (decreet van 15 juli 1997). Het belangenconflict was gericht tegen de bepaling dat kandidaat-huurders van een sociale woning zich bij de inschrijving op de wachtlijst en bij de aanvaarding van de woning bereid moeten verklaren om Nederlands te leren. Volgens het Waals Parlement en het Parlement van de Franse Gemeenschap tastte die maatregel de taalfaciliteiten aan. De Vlaamse regering zei dat de maatregel tot doel had in de sociale woonwijken een gemeenschapsleven te doen ontstaan. Nadat overleg (4 september) tussen het Vlaams Parlement en de twee andere parlementen niet tot een oplossing had geleid, werd het geschil, conform de wetgeving, voorgelegd aan de Senaat. Wegens meningsverschillen tussen Vlamingen en Franstaligen slaagde de Senaat er op 12 oktober niet in een gemotiveerd advies uit te brengen. Daarmee was de belangenconflictprocedure ten einde. Het Vlaams Parlement keurde het ontwerp-decreet op 6 december goedge.

Elektronische communicatie en etherpolitie – Op 17 november sloten de federale regering en de drie gemeenschappen een samenwerkingsakkoord over de wederzijdse consultatie bij het opstellen van regelgeving inzake elektronische communicatienetwerken, het uitwisselen van informatie en de uitoefening van de bevoegdheden met betrekking tot elektronische communicatienetwerken door de regulerende instanties voor telecommunicatie of radio-omroep en televisie. Tegelijk werden de verschillende regeringen het erover eens het Belgisch Instituut voor Postdiensten en Telecommunicatie (BIPT) uiterlijk 1 juni 2008 te laten optreden als etherpolitie.

Het samenwerkingsakkoord maakte een einde aan een jaren slepend geschil over de bevoegdheid van het BIPT. Het Arbitragehof had in een arrest van 14 juli 2004

43. M. DEWEERDT, *a.w.*, pp. 147-148.

de federale regering en de gemeenschapsregeringen tot eind 2005 tijd gegeven een samenwerkingsakkoord te sluiten. De Vlaamse regering weigerde het ontwerpakkoord van april 2005 te ondertekenen zolang er geen oplossing was voor het geschil over de controle door het BIPT op de naleving van zendvergunningen voor lokale radio's.⁴⁴ De Vlaamse regering klaagde erover dat Franstalige radiozenders de uitzendingen van Vlaamse lokale radiostations stoorden.

Door het uitblijven van een samenwerkingsakkoord konden zowel het BIPT als de gemeenschappen geen beslissingen meer nemen over netwerken die zowel voor telecommunicatie als voor radio en televisie kunnen worden gebruikt. Het samenwerkingsakkoord voorzag in de oprichting van een interministerieel comité en een college van regulatoren.

De aanwijzing van het BIPT als etherpolitie in de band 87.5-108 Mhz gebeurde bij koninklijk besluit van 26 januari 2007.

D. Civiele veiligheid

Op 20 januari overhandigde de 'Commissie voor Hervorming van de Civiele Veiligheid' haar eindrapport aan minister van Binnenlandse Zaken Dewael. De commissie, onder het voorzitterschap van gouverneur Camille Paulus van Antwerpen, was opgericht in september 2004, na een gasexplosie in Gellingen (Ghislenghien) waarbij op 30 juli 2004 achttien doden vielen, om voorstellen te formuleren voor een hervorming van de drie hulpdiensten (brandweer, civiele bescherming en dringende medische hulpverlening).

Het rapport bevatte een tiental aanbevelingen die gestoeld waren op drie basisprincipes. Het eerste was het recht van de burger op de snelste en meest geschikte hulp – een recht waarvan de toepassing tot dan toe gehinderd werd door de gemeentelijke en provinciale organisatie van de hulpverlening. De commissie ging in de tweede plaats uit van een gelijkwaardige bijdrage van de gemeenten in de kosten op basis van heldere criteria, zoals het stedelijke of landelijke karakter, het bevolkingsaantal, de risico's en de inhoud van de veiligheidsplannen. Ten slotte stelde de commissie dat schaalvergroting noodzakelijk was omdat veel van de 252 brandweerdiensten te weinig capaciteit en te weinig kennis en expertise hadden om grote rampen aan te kunnen.

De commissie-Paulus zei dat de federale overheid een groter deel van de kosten van de brandweer zou moeten dragen. Van de kosten kwam volgens het rapport meer dan 80% ten laste van de gemeenten.

Kamer en Senaat keuren op 12 respectievelijk 26 april 2007 een wetsontwerp goed betreffende de civiele veiligheid dat gebaseerd was op het rapport-Paulus.

44. *Ibid.*, pp. 145-146.

V. Het asiel- en vreemdelingenbeleid

In 2006 werden 11.587 asielaanvragen ingediend, 4.370 minder dan in 2005 en het laagste cijfer sinds vele jaren. De aanvragen hadden betrekking op naar schatting 15.000 personen. Er werden 2.391 asielzoekers als politiek vluchteling erkend en 6.629 afgewezen asielzoekers het land uitgezet; 2.406 anderen vertrokken vrijwillig. Minister van Binnenlandse Zaken Dewael stond 10.207 individuele regularisaties om humanitaire redenen toe. Op grond van de gewijzigde Vreemdelingenwet (zie *infra*) kregen acht vreemdelingen subsidiaire bescherming.

Op 15 februari namen in Antwerpen ruim 3.500 mensen deel aan een betoging voor een "humaan asielbeleid", een initiatief van 'Hoop op Papieren' (HOP), een breed platform van kerkelijke groeperingen, linkse organisaties, scholen en buurtcomités. Meer bepaald eisten de betogers de regularisatie van alle vreemdelingen die al drie jaar of meer in een asielprocedure verwickeld waren. In Brussel manifesteerden op 25 februari op initiatief van 'Union de Défense des Sans Papiers' (UDEP) 7.000 tot 10.000 betogers voor een brede regularisatie op basis van duidelijke criteria. Minister Dewael wees elke vorm van collectieve regularisatie van de hand.

De ministerraad keurde op 21 april in tweede lezing een wetsontwerp goed over de hervorming van de asielprocedure, alsook het daarmee samenhangende wetsontwerp over de hervorming van de Raad van State en de oprichting van een Raad voor Vreemdelingenbetwistingen.⁴⁵ Om de asielprocedure te vereenvoudigen en te versnellen, zou niet langer de Dienst Vreemdelingenzaken de ontvanke-lijkheid van een asielaanvraag onderzoeken, maar het Commissariaat-Generaal voor de Vluchtelingen en Staatlozen, dat zoals voorheen uitspraak zou doen over de gegrondheid van de aanvraag. Tegen de beslissingen van het Commissariaat-Generaal zou niet langer beroep kunnen worden aangetekend bij de Raad van State, maar bij een nieuw op te richten Raad voor Vreemdelingenbetwistingen. De Raad van State zou enkel nog voor procedurefouten kunnen worden ingeschakeld. Om te voorkomen dat de Raad van State, zoals in de vroegere procedure, overstelpt zou worden met asielzaken, voorzag het wetsontwerp in een zeefprocedure. De Raad van State zelf vond die 'filter' niet streng genoeg.

Het wetsontwerp over de hervorming van de asielprocedure voerde een, naast de bescherming door de Conventie van Genève, tweede, 'subsidiar' beschermingsstatuut in, dat kan worden toegekend aan vreemdelingen die niet als politiek vluchteling (kunnen) worden erkend maar die het risico lopen gedood of gefolterd te worden indien ze naar hun land terugkeren, of die om medische redenen niet kunnen terugkeren. Het wetsontwerp behield de mogelijkheid voor de minister van Binnenlandse Zaken om, volgens humane criteria, het verblijfsstatuut van vreemdelingen individueel te regulariseren.

45. *Ibid.*, p. 149.

De PS had vóór de goedkeuring van de twee wetsontwerpen nogmaals aangedrongen op de oprichting van een regularisatiecommissie en ervoor gepleit in de wet zelf duidelijke regularisatiecriteria op te nemen, maar de andere regeringspartijen verzetten zich daartegen. Minister Dewael zegde wel toe tijdens de parlementaire bespreking van de wetsontwerpen te verduidelijken welke criteria hij bij individuele regularisatie gebruikt en na te gaan of het aangewezen was die criteria “op een of andere wijze te formaliseren”.

‘Mensen zonder papieren’, sympathisanten en steunende organisaties oefenden wekenlang druk uit op de regering en het parlement om alsnog regels voor collectieve regularisatie in de nieuwe wetgeving op te nemen. In april werden een vijftiental kerken en andere gebouwen bezet, verspreid over het hele land. Op 21 april hadden betogingen plaats in Brussel (1.000 manifestanten) en Gent (200). Op 24 april begon in het asielcentrum Klein Kasteeltje in Brussel een hongerstaking. De bisschoppenconferentie zegde op 11 mei haar steun toe aan de kerkbezitters, maar veroordeelde hongerstaking als een “immoreel drukkingmiddel”. Op 20 mei waren er in Gent een 5.000-tal betogers. Op 17 juni stapten in Brussel 4.000 (politie) tot 10.000 (UDEP) manifestanten door de straten.

Omdat de meerderheidspartijen het “delicate evenwicht” niet meer op de helling wensten te zetten, keurden de Kamer en de Senaat beide wetsontwerpen ongewijzigd goed. De wet van 15 september 2006 tot hervorming van de Raad van State en tot oprichting van een Raad voor Vreemdelingenbetwistingen, en de wet van 15 september 2006 tot wijziging van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen werden bekendgemaakt in het *Belgisch Staatsblad* van 6 oktober.

VI. Het justitie- en politiebeleid

A. De zaak-Erdal

Op 28 februari veroordeelde de correctionele rechtbank in Brugge zeven militanten van het extreem linkse Turks Volksbevrijdingsleger (DHKP-C) wegens terrorisme tot gevangenisstraffen van vier tot zes jaar. Ze waren in 1999 opgepakt in een appartement in Duinbergen (Knokke). De rechtbank beval de onmiddellijke aanhouding van zes van de zeven veroordeelden, onder wie Fehriye Erdal. Erdal die, sinds ze in maart 2000 voorwaardelijk was vrijgelaten, onder huisarrest stond en op verzoek van Binnenlandse Zaken door de Veiligheid van Staat geschaduwd werd, was niet op de terechtzitting aanwezig.

Nadat Turkse media gemeld hadden dat Erdal op de vlucht was, bevestigden de ministers van Justitie, Onkelinx, en Binnenlandse Zaken, Dewael, in de vooravond van 1 maart in een gezamenlijke mededeling dat Erdal op 27 februari haar toegewezen verblijfplaats in Brussel zonder voorafgaande melding aan de politiediensten had verlaten en zich “aan de observatie van de Staatsveiligheid had ont-

trokken". De mededeling veroorzaakte opschudding en verontwaardiging. De oppositie sprak van een "blunder van formaat".

Op 2 maart gaven Onkelinx en Dewael, die een skivakantie in Frankrijk onderbroken had om naar Brussel te komen, uitleg op een persconferentie. Ze beklemtoonden dat Erdal tot aan de veroordeling onschuldig en een vrije burger was, en niet preventief kon worden opgepakt. Niettemin bewaakte de Staatsveiligheid haar dag en nacht. Sinds 19 februari was, in het vooruitzicht van het vonnis en ter wille van het vluchtrisiko, het toezicht nog versterkt. Volgens de ministers was iets fout gelopen in de bewaking. Ze stelden voor het Comité I en het Comité P, de controleorganen van de inlichtingendiensten resp. de politiediensten, met een onderzoek te gelasten.

Op 6 maart interpeleerden leden van de Kamercommissies voor Justitie en voor Binnenlandse Zaken de ministers Dewael en Onkelinx. Beiden herhaalden dat Erdal niet vooraf opgepakt had kunnen worden. Volgens Dewael waren er geen concrete indicaties dat Erdal zou vluchten. CD&V en het Vlaams Belang eisten het ontslag van de twee ministers, maar de moties van wantrouwen die de twee fracties hadden ingediend werden op 9 maart door de plenaire Kamer verworpen.

Eerste minister Verhofstadt zei op 8 maart dat de verdwijning van Erdal een verkeerd beeld gaf van de terrorismebestrijding in België en van de successen die daarbij al geboekt werden.

Op 9 maart gelastten de parlementaire begeleidingscommissies van het Comité I en van het Comité P, die eerder al Koen Dassen, de ontslagnemende administrateur-generaal van de Staatsveiligheid hadden gehoord, de twee Comités binnen de maand een rapport op te stellen over de zaak-Erdal.

Beide comités overhandigden hun rapport op 18 april aan de regering en aan de parlementaire begeleidingscommissies. Senator Hugo Vandenberghe (CD&V) noemde de rapporten bezwarend voor de regering omdat eruit zou blijken dat ze herhaaldelijk was gewaarschuwd en over de juridische middelen beschikte om Erdal aan te houden. Volgens senator Paul Wille (VLD) bewezen de rapporten dan weer dat zowel de Staatsveiligheid als de politie "behoorlijk" hadden gefunctioneerd.

Tijdens het vragenuurtje in de Kamer haalde de oppositie op 20 april opnieuw zwaar uit naar de ministers Dewael en Onkelinx. Tony Van Parys (CD&V) zei dat de Staatsveiligheid tot elf keer toe had gewaarschuwd voor een vlucht van Erdal. Hij noemde het onaanvaardbaar dat de regering geweigerd had de politie in te schakelen om Erdal te volgen. "U hebt het zo georganiseerd dat Erdal niet kon worden opgepakt. Dat was een politieke keuze", zei hij. Dewael en Onkelinx bleven op het standpunt staan dat Erdal vóór het vonnis een vrij en onschuldig persoon was. De regering had niettemin beslist haar een vaste verblijfplaats te geven, met observatie door de Staatsveiligheid en de plicht zich te melden telkens wanneer ze haar woning verliet.

Dewael ontkende dat de Staatsveiligheid elf waarschuwingen had gegeven. "Ik heb in 2005 voor het eerst kennis genomen van een rapport van de Staatsveiligheid, maar daarin werd niet zozeer een risicoanalyse gemaakt, maar werden wel

vragen gesteld bij haar observatietoek. Wij hebben de signalen bovendien niet in de wind geslagen”, zei hij.

Daarmee was de zaak-Erdal politiek van de baan. Eind 2006 was de veroordeelde vrouw nog altijd spoorloos.

B. Kortsluiting tussen VLD en PS over de zaak-Hoxha

Minister van Justitie Onkelinx kwam in de tweede helft van september in een lastig parket over haar besluit de Albanese gangster Viktor Hoxha in voorwaardelijke vrijheid te stellen.

Voorafgaand aan die zaak had Onkelinx al kritiek gekregen omdat ze persoonlijk toestemming had gegeven voor penitentiair verlof voor Kapllan Murat, een gangster van Albanese afkomst, die op 16 juli niet naar de gevangenis was teruggekeerd. In de Kamercommissie voor Justitie zei Onkelinx op 19 juli dat Murat al 17 keer een uitgaansvergunning had gekregen en er geen aanwijzingen waren dat hij niet ook deze keer zou terugkeren. Murat kon op 28 juli gearresteerd worden in Dilbeek.

Een maand later lag Onkelinx weer onder vuur nadat op 19 augustus 28 gedetineerden ontsnapt waren uit de gevangenis van Dendermonde. De slechte staat van het gevangenisgebouw speelde een rol in de uitbraak, maar Onkelinx wees elke verantwoordelijkheid van de hand.

Op 13 september dan meldden *Gazet van Antwerpen* en *Het Belang van Limburg*, op grond van informatie van CD&V-Kamerlid Van Parys, dat de Albanese gangster Viktor Hoxha geregeld vrij rondliep in Antwerpen. Hoxha was op 27 december 2005, nadat hij de helft van zijn straf had uitgezeten en ondanks tegenstrijdige adviezen van de parketten van Antwerpen en Brussel (negatief) enerzijds en het parket-generaal van Antwerpen (positief) anderzijds, door Onkelinx, op voorwaarde dat hij België niet meer zou binnenkomen, in vrijheid gesteld en naar Kosovo uitgewezen.

Hoewel Hoxha persoonlijk en via zijn advocaat liet weten dat hij sinds zijn uitwijzing niet in België was geweest, veroorzaakte het bericht heel wat commotie, althans in Vlaanderen. Onkelinx kreeg kritiek in de pers, maar ook van minister van Binnenlandse Zaken Dewael die zei “verbijsterd” te zijn. Volgens Dewael werden “de aanzienlijke inspanningen die onze politiediensten zich dagelijks getroosten om de veiligheid van de burgers te garanderen, op een schrijnende wijze tenietgedaan door een gangster die een loopje neemt met beslissingen van Justitie met na te leven voorwaarden”.

Nadat ze van die verklaring kennis had gekregen, belde een woedende Onkelinx, die op werkbezoek was in Canada, naar premier Verhofstadt. Die maakte haar duidelijk dat de affaire hoogst ongelegen kwam voor Justitie, voor de regering en voor zijn partij, die vreesde bij de lokale verkiezingen van 8 oktober de rekening gepresenteerd te krijgen van een reeks opeenvolgende flaters van het gerecht.

Op 15 september had Verhofstadt vóór de vergadering van de ministerraad een “hard en moeilijk” gesprek met Onkelinx. Volgens persberichten eiste de pre-

mier, die zich beriep op de publieke opinie in Vlaanderen, van Onkelinx een bevredigende uitleg in het parlement en haar instemming met enkele beperkingen op de voorwaardelijke invrijheidstelling in het geval er een veiligheidsrisico bestaat. Onkelinx hield vol dat haar niets te verwijten viel. Op 18 september bevestigde ze op de RTBF-radio dat het onderhoud met Verhofstadt "woelig" ("*houleux*") was geweest. Ze suggereerde dat de opwinding te maken had met de naderende verkiezingen en de opgang van extreem rechts in Vlaanderen.

In het partijbestuur van de VLD werd op 19 september afgesproken dat Onkelinx in de Kamercommissie voor Justitie, waar daags nadien de Hoxha-affaire ter sprake zou komen, een "signaal" diende te geven dat ze dergelijke beslissingen niet meer zou nemen. Enkele uren voor de commissievergadering had premier Verhofstadt een onderhoud met PS-voorzitter Di Rupo. Volgens liberale bronnen werd daar de afspraak gemaakt dat wanneer er over de voorwaardelijke invrijheidstelling tegenstrijdige adviezen worden uitgebracht, de minister van Justitie het dossier zou terugzenden naar het parket. Daarnaast zou Onkelinx aan het Hof van Cassatie een advies vragen over de procedure van voorwaardelijke invrijheidstelling en uitwijzing, en in afwachting daarvan zware criminelen niet vervroegd vrijlaten. Aangezien begin 2007 de bevoegdheid voor de voorwaardelijke invrijheidstelling zou overgaan naar de nieuwe strafuitvoeringsrechtbanken (zie *infra*), zou Onkelinx *de facto* geen voorlopige vrijlaten meer toestaan.

In haar antwoord op de vragen van de Kamerleden zei Onkelinx inderdaad dat ze tegenstrijdige adviezen voortaan zou terugsturen en dat ze het Hof van Cassatie zou verzoeken de "manifeste disfuncties" van het Antwerpse parket te onderzoeken. Van een advies van het Hof van Cassatie over de procedure maakte zij geen gewag.

De VLD-Kamerfractie kwam door het antwoord in verlegenheid, te meer daar twee fractieleden, in de veronderstelling dat de zaak geregeld was, voordien al de gewone meerderheidsmotie hadden ondertekend. Kort vóór 19 uur deelde VLD-voorzitter Bart Somers mee dat "de VLD geen vertrouwen zal geven aan minister van Justitie Onkelinx als ze niet uitdrukkelijk verklaart dat ze geen voorlopige invrijheidstellingen meer zal toestaan aan zware delinquenten zolang het Hof van Cassatie geen advies heeft gegeven over de toepassing van dit systeem". Naar verluidt in opdracht van premier Verhofstadt vroeg VLD-Kamerfractie leider Fons Borginon in een brief aan Kamervoorzitter Herman De Croo de VLD-handtekeningen onder de meerderheidsmotie terug te trekken.

Minister Onkelinx verbaasde zich over de reactie van de VLD, die ze toeschreef aan "verkiezingskoorts". Op de RTBF-televisie zei ze dat de regering in moeilijkheden was. De volgende dag maakten de Vlaamse kranten gewag van een "vertrouwensbreuk" in de coalitie, een "prelude van een crisis" of zelfs een "crisis" in de Wetstraat.

PS-voorzitter Di Rupo verspreidde in de ochtend van 21 september een mededeling waarin hij zijn "totaal vertrouwen" in Onkelinx bevestigde, er de VLD van beschuldigde het werk van de federale regering in gevaar te brengen en zei dat het premier Verhofstadt toekwam het nodige te doen om de samenhang in de regering te herstellen. Na de vergadering van de ministerraad deelde Verhofstadt

mee dat "in de komende dagen een onderhoud is gepland" met minister Onkelinx. Het voor die dag voorziene begrotingsoverleg werd afgelast. Minister Van den Bossche zei dat er niet aan de begroting zou worden gewerkt zolang het vertrouwen in de regering niet was hersteld.

Op 25 september overhandigde het parket-generaal bij het Hof van Cassatie een rapport over de zaak-Hoxha aan minister Onkelinx, maar volgens haar woordvoerder bevatte dat enkel "een feitelijke vaststelling van de feiten" en vroeg de minister aanvullend onderzoek. Verhofstadt en Onkelinx lunchten die middag samen, maar ze vonden geen oplossing voor de crisis.

Op (dinsdag) 26 september schreef *Het Belang van Limburg* dat de PS premier Verhofstadt "nog maar tot woensdagavond de tijd [gaf] voor een oplossing. Daarna hoeft het niet meer". Na overleg met premier Verhofstadt en de ministers De Gucht en Dewael reageerde VLD-voorzitter Somers dat "de PS beter mevrouw Onkelinx zou overtuigen haar beleid bij te sturen inzake zware criminelen in plaats van ultimatus te stellen". Bovendien, zei Somers, "heeft de VLD in de Kamercommissie minister Onkelinx voor een duidelijk ultimatum gesteld, niet omgekeerd".

PS-voorzitter Di Rupo reageerde met een lange mededeling waarin hij ontkende dat zijn partij een ultimatum had gesteld en zei dat "de surrealistische 'crisis' die de VLD geopend had, lang genoeg heeft geduurd". Hij maakte gewag van een vergelijk dat minister Onkelinx aan de premier had voorgelegd en noemde de houding van de VLD "demagogisch en onverantwoordelijk". De verklaring gaf aanleiding tot speculaties over een nakende val de regering.

Omstreeks 19 uur goot premier Verhofstadt olie op de golven met een mededeling waarin hij "alle partijen" opriep "om de kalmte te bewaren en het hoofd koel te houden". Hij zei dat hij een "allesomvattend globaal voorstel" over de strafuitvoering had uitgewerkt, dat hij de volgende ochtend zou voorleggen aan het kernkabinet en de partijvoorzitters van de meerderheid.

Na drie uur crisisberaad vonden de regeringspartijen op 27 september een akkoord over een versterking en versnelling van het strafuitvoeringsbeleid. Vreemdelingen zouden niet langer voorwaardelijk in vrijheid worden gesteld met het oog op hun uitwijzing "zonder vooraf rekening te houden met het advies van de slachtoffers of hun familie", zoals bepaald in de wet over de strafuitvoeringsrechtbanken. Ook voor de toekenning van het eerste penitentiair verlov zou aan de slachtoffers advies worden gevraagd. Het akkoord voorzag voorts in de versnelde uitbreiding en modernisering van de gevangnissen, de verruiming van het elektronisch toezicht en de toekenning van extra middelen voor alternatieve straffen. De regering beloofde nog maar eens meer buitenlandse gevangenen hun straf in hun eigen land te laten uitzitten. Ten slotte zou een hervorming van het systeem van sociale verdediging de maatschappij beter beschermen tegen seksuele delinquenten, geïnterneerden en daders van zware gewelddelicten met een hoog risico op recidive.

Premier Verhofstadt zei dat het vertrouwen tussen de meerderheidspartijen en in alle leden van de regering was hersteld.

C. 'Zinloos' geweld en de nieuwe wapenwet

België werd in de eerste helft van het verslagjaar opgeschrikt door enkele dodelijke gevallen van 'zinloos' of blind geweld.

Op 12 april werd in het Centraal Station in Brussel, in volle avondspits, Joe Van Holsbeeck (17) neergestoken door twee jongeren van, naar aanvankelijk werd gezegd, Noord-Afrikaanse afkomst die zijn mp3-speler wilden afnemen. Van Holsbeeck overleed enkele uren later aan zijn verwondingen. Ter nagedachtenis aan Joe en als teken van protest tegen het 'zinloos' geweld namen op 23 april 80.000 mensen deel aan een 'stille mars' in Brussel. Daags nadien werd bekend dat de daders Polen waren; één ervan was aangehouden in Brussel, de tweede was gevlucht naar Polen en zou daar later worden gearresteerd en aan België worden uitgeleverd.

Op 26 april overlegden de federale regering en de deelstaatregeringen over maatregelen om het spijbelen en het geweld op school te bestrijden. De ministerraad evalueerde op 28 april het federale veiligheidsbeleid, maar nieuwe maatregelen werden niet genomen.

Op 11 mei schoot de 18-jarige Hans Van Temsche in Antwerpen eerst op een vrouw van Turkse herkomst, die zwaar gewond werd, en vervolgens op een blank meisje (Luna Drowart) en haar Malinese oppas (Oulemate Niangadou), die beiden stierven. De 18-jarige had zijn wapen slechts enkele uren voordien gekocht. Het parket sprak van een racistisch geïnspireerde misdaad. Verschillende politici wezen in hun reactie naar extreem rechts en in enkele gevallen naar het Vlaams Belang – een tante van de dader had voor die partij zitting in de Kamer –, maar de partijleiding wees elke verantwoordelijkheid voor de dubbelmoord van de hand. Op 26 mei namen in Antwerpen 18.000 mensen deel aan een 'witte mars' tegen 'zinloos' geweld en racisme.

Als gevolg van de dubbelmoord en op verzoek van premier Verhofstadt zette de Kamercommissie voor Justitie vanaf 16 mei spoed achter de bespreking van het ontwerp van nieuwe wapenwet, dat op 7 februari bij de Kamer was ingediend en een Europese richtlijn van 18 juni 1991 in intern recht omzette. Ze keurde het ontwerp al op 17 mei goed. De stemming in de voltallige Kamer had uitzonderlijk al daags nadien, op 18 mei, plaats. De Senaat besliste het wetsontwerp niet te evoceren.

De wet van 8 juni 2006 houdende regeling van economische en individuele activiteiten met wapens (B.S. 9 juni 2006) maakt een onderscheid tussen verboden, vrij verkrijgbare en vergunningsplichtige wapens. Jacht- en sportwapens vallen onder de categorie 'vergunningplichtig' en zijn niet langer vrij verkrijgbaar. De provinciegouverneurs zijn bevoegd voor het uitreiken van vergunningen, na advies van de lokale politie. Om een vergunning te krijgen, moet men slagen in een theoretische en praktische proef. De wet voerde een algemene registratieplicht van alle in België geproduceerde en ingevoerde wapens in een centraal wapenregister in. Eigenaars van sport- of jachtwapens kregen een jaar de tijd om hun wapen te laten registreren. Illegale wapens konden gedurende een "amnestieperio-

de" van eerst zes maanden, maar later (wet van 9 januari 2007) tot 30 juni 2007 bij de lokale politie afgegeven worden.

Op 24 juni sloegen enkele jongeren op een bus in Antwerpen een 54-jarige man, Guido De Moor, neer nadat hij in een ruzie tussen de jongeren tussenbeide was gekomen. De man overleed ter plaatse. De zaak wekte andermaal grote verontwaardiging in brede lagen van de bevolking. De Vlaamse regering besliste versneld te investeren in veiligheid op De Lijn, onder meer door het plaatsen van bewakingscamera's en het inzetten van 'Lijnsporters'.

D. Wetgeving en varia

Jeugdrecht – Op 7 februari diende minister van Justitie Onkelinx in de Senaatscommissie voor Justitie twee amendementen in op haar wetsontwerp over de hervorming van het jeugdrecht, dat de Kamer al op 14 juli 2005 had goedgekeurd. De twee amendementen waren de legistische vertaling van het consensusvoorstel dat de drie gemeenschapsregeringen eind 2006 na moeizame onderhandelingen hadden gevonden en waarvan het een tijd lang niet duidelijk was of het de instemming van de Franse Gemeenschap had. Als alternatief voor de 'uithandgeving' van 16- tot 18-jarige delinquenten (aan een gewone rechter) zou in de jeugdrechtbank een correctionele kamer worden opgericht, bestaande uit twee jeugdrechters en een rechter van de correctionele rechtbank, die gewone correctionele straffen zou kunnen opleggen. Het tweede amendement regelde de verlenging van beschermende maatregelen tot 23 (in plaats van 20) jaar. Daarmee stond niets nog de goedkeuring van het geamendeerde wetsontwerp door de Senaat (30 maart) en de Kamer (4 mei) in de weg. De wet van 13 juni 2006 tot wijziging van de wetgeving betreffende de jeugdbescherming en het ten laste nemen van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd werd bekendgemaakt in het *Belgisch Staatsblad* van 19 juli. Op 13 december sloten de federale regering en de drie gemeenschapsregeringen een samenwerkingsakkoord over de organisatie en de financiering van het herstelrechtelijk aanbod, een van de nieuwe instrumenten in het hervormde jeugdrecht.

Strafuitvoeringsrechtbanken – Met de wet van 17 mei 2006 houdende oprichting van strafuitvoeringsrechtbanken (B.S. 15 juni 2006) werd uitvoering gegeven aan een belangrijk onderdeel van het zogenaamde Octopusakkoord (1998) over de hervorming van het gerecht en de politiediensten. De strafuitvoeringsrechtbanken, die in de plaats kwamen van de commissies voor voorwaardelijke invrijheidsstelling, beslissen over de voorwaardelijke invrijheidsstelling van een veroordeelde. Een strafuitvoeringsrechtbank bestaat uit een rechter, die voorzitter is, en twee assessoren, van wie één gespecialiseerd in gevangeniszaken en de andere in sociale reïntegratie. De wet trad gedeeltelijk in werking op 1 februari 2007.

Strafprocesrecht – De Kamercommissie voor Justitie besliste half oktober de in februari begonnen bespreking van het ontwerp van Wetboek van Strafprocesrecht

(de zogenaamde Grote Franchimont, naar de voorzitter van de commissie die het ontwerp had voorbereid), dat al door de Senaat was aangenomen, niet voort te zetten. Volgens commissievoorzitter Martine Taelman (VLD) was een hervorming van de strafprocedure, die meer rechten zou geven aan slachtoffers en daders, "niet opportuun". Door de hervorming zouden strafonderzoeken hopeloos vertraging oplopen. Kranten maakten gewag van een gebrek aan eensgezindheid tussen de meerderheidspartijen over de hervormingsvoorstellen van de commissie-Franchimont.

Assisenrechtspraak – Anders dan ze in 2005 had laten uitschijnen, diende minister Onkelinx in het verslagjaar geen wetsontwerp in over de hervorming van de assisenrechtspraak.⁴⁶

Hervorming gerecht – De regering keurde op 10 maart het aangepaste Themisplan voor de hervorming van het beheer van het gerecht goed.⁴⁷ Om rekening te houden met de kritiek van de Hoge Raad voor de Justitie, die had opgemerkt dat het collegiale beheer de indruk kon wekken dat het parket en de rechtbank niet langer onafhankelijk waren van elkaar, zouden per ressort en gerechtelijk arrondissement in plaats van één directiecomité twee directiecomités van de rechtbank resp. het openbaar ministerie worden opgericht. Van beide comités zou wel dezelfde budgetmanager deel uitmaken. De gebouwen zouden in overleg tussen de beheersorganen van de zetel en van het parket beheerd worden.

Terreurbestrijding – De wet van 10 juli 2006 betreffende de analyse van de dreiging (B.S. 20 juli 2006) richtte, in uitvoering van een van de besluiten van de bijzondere ministerraad van 30-31 maart 2004, het Coördinatieorgaan voor de Dreigingsanalyse (OCAD) op, dat in de plaats kwam van de Antiterroristische Gemengde Groep. Het heeft de opdracht onder het gezag van de ministers van Justitie en van Binnenlandse Zaken permanent informatie te evalueren over alle vormen van terrorisme en extremisme die een bedreiging vormen voor de inwendige en uitwendige veiligheid van de Staat, voor de Belgische belangen en de veiligheid van Belgische onderdanen in het buitenland, en voor elk ander door de regering bepaald fundamenteel belang van het land. Het OCAD wordt geleid door twee magistraten en bestaat uit gedetacheerde ambtenaren van de politie- en inlichtingendiensten en uit administratief personeel.

Bij koninklijk besluit van 22 mei 2006 besliste minister van Justitie Onkelinx dat dertien onderzoeksrechters konden worden benoemd die gespecialiseerd zijn in terrorisme, van wie vier in Brussel, drie in Luik en twee in Antwerpen, Gent en Bergen.

Staatsveiligheid – Op 30 januari deelden de ministers Onkelinx en Dewael mee dat Koen Dassen "eervol ontslag" nam als administrateur-generaal van de Veiligheid van de Staat en "bijzonder expert voor Europese en internationale aspecten van

46. *Ibid.*, pp. 152-153.

47. *Ibid.*, p. 151.

het veiligheids- en migratiebeleid" zou worden. Volgens persberichten was Dassen tot ontslag gedwongen wegens zijn verzet tegen de oprichting van het OCAD (zie *supra*). Hij vreesde dat de Veiligheid van Staat geen informatie meer zou krijgen van buitenlandse veiligheidsdiensten omdat de geheimdienst verplicht werd die informatie door te geven aan het OCAD.

Op 1 april schreef *De Tijd* dat Dassen zijn ontslag had ingetrokken omdat hij zich door de regering misbruikt voelde in de zaak-Erdal (zie *supra*). Hij maakte gebruik van het feit dat Onkelinx een oproep tot kandidaatstelling voor de opvolging van Dassen had gedaan voordat zijn ontslagbesluit genomen was. Op 7 april meldde het *Belgisch Staatsblad* dat bij koninklijk besluit van 5 april 2006 aan Dassen eervol ontslag was toegekend. De regering benoemde op 27 oktober Alain Winants, die verbonden was aan het parket-generaal in Brussel, tot administrateur-generaal van de Veiligheid van de Staat.

VII. Het werkgelegenheids- en sociaal beleid

A. Werkgelegenheid

Op 31 december waren er in België 438.938 uitkeringsgerechtigde werklozen, 12.844 (2,84%) minder dan eind 2005. In Vlaanderen was het aantal uitkerings-trekkers met 5,8% gedaald, in Wallonië met 2,2%; in Brussel was het met 1,9% gestegen. Het aantal werkzoekenden daalde in 2006 met 39.867 tot 557.274, van wie 194.596 (- 37.209) in Vlaanderen, 269.022 (+ 795) in Wallonië en 93.656 in Brussel. De werkloosheidsgraad bedroeg 6,9% in Vlaanderen, 18,1% in Wallonië en 20,4% in Brussel. Voor het rijk kwam de werkloosheidsgraad op 11,7% uit.

Volgens het jaarverslag van de Nationale Bank (16 februari) waren er in 2005 ongeveer 40.000 banen bijgekomen, tegenover 24.000 in 2004, en was de werkgelegenheidsgraad gestegen tot 60,9% (+ 0,5). De Hoge Raad voor de Werkgelegenheid zei in zijn jaarverslag (15 december) dat er in 2006 naar schatting 40.000 tot 45.000 banen werden gecreëerd. De werkgelegenheidsgraad zou gestegen zijn tot 61,3%, maar de achterstand tegenover de vijftien 'oude' lidstaten van der EU zou desondanks verder toegenomen zijn.

Een deel van de banengroei kwam voor rekening van het dienstenchequestelsel. Eind 2005 waren daarin 28.933 mensen werkzaam, bijna het dubbele van het jaar voordien (15.077). Het aantal gebruikers steeg in 2006 met 167.201 tot 420.007, het aantal terugbetaalde cheques, dat in 2005 verdrievoudigd was, van 5,620 miljoen tot 17,215 miljoen, was eind 2006 nog eens nagenoeg verdubbeld (32,187 miljoen).

In het kader van het vernieuwde 'activeringsbeleid' dat in juli 2004 van start was gegaan en waarbij de RVA werklozen oproept hun opleidings- of werkbereidheid aan te tonen, waren eind 2006 al 374.963 werkzoekenden aangeschreven en 199.883 uitgenodigd voor een gesprek. In 2006 werden 966 werkzoekenden uitgesloten en 3.242 tijdelijk geschorst.

Op 14 juni ging de verblijfscontrole van werklozen van start, die in de plaats kwam van de stempelcontrole die eind 2005 was afgeschaft. Voor de verblijfscontrole roept de RVA werklozen naar het gemeentehuis of het werkloosheidsbureau om aan te tonen dat ze in België verblijven en beschikbaar zijn voor de arbeidsmarkt.

Generatiepact – Op 1 april werd de eerste fase van het Generatiepact van kracht, het geheel van maatregelen die de federale regering in 2005 had uitgevaardigd om, in hoofdzaak, vervroegde uittreding van oudere werknemers tegen te gaan en de werkzaamheidsgraad bij 55-plussers te verhogen.⁴⁸

Het *Belgisch Staatsblad* van 31 maart publiceerde een reeks uitvoeringsbesluiten die betrekking hadden op de nieuwe regels bij collectief ontslag, op de bijdrage op pseudo-bruggpensioenen of ‘canada dry’-regelingen en op de aanwerving van laaggeschoolde jongeren.

Bij collectief ontslag moet een tewerkstellingscel worden opgericht waarbij alle werknemers die met bruggpensioen (op 50, 52 of 55 jaar, afhankelijk van de cao) kunnen en willen, moeten aansluiten. Zij kunnen pas na zes maanden begeleiding met bruggpensioen gaan en moeten beschikbaar blijven voor de arbeidsmarkt. Op de pseudo-bruggpensioenen betaalt zowel de werkgever als de werknemer sinds 1 april 2006 een bijzondere sociale bijdrage. Voor erg laaggeschoolde jongeren (jongeren met hoogstens een getuigschrift van de tweede graad secundair onderwijs, allochtone jongeren en mindervalide jongeren) werd de bijdragevermindering van 1.000 euro per kwartaal verlengd van twee tot vier jaar. Laaggeschoolde jongeren kunnen een stagevergoeding krijgen, zelfs als ze geen recht hebben op een werkloosheidsuitkering.

Eveneens in uitvoering van het Generatiepact werd vanaf 1 juli de aanwerving van een jongere die minder verdient dan 1.957 euro per maand beloond met een bijdragevermindering van 300 euro (19- en 20-jarigen) of 270 euro (21-jarigen) per maand. Om 16- tot 18-jarigen aan te moedigen in het stelsel van deeltijds leren/deeltijds werken te stappen, werd op 1 juli een ‘stagebonus’ van 500 euro per voltooid jaar ingevoerd (750 euro voor het derde en laatste opleidingsjaar); de werknemer krijgt een gelijkaardige ‘startbonus’.

Op 11 juli gaven de sociale partners een positief advies over vier ontwerpbesluiten ter uitvoering van pensioenmaatregelen uit het Generatiepact, die de regering later goedkeurde. Het ging om de versoepeling, voor pensioenen die ingaan vanaf 1 oktober 2006, van de toegang tot het minimumpensioen voor deeltijdse werknemers (koninklijk besluit van 28 september 2006), de verhoging met 17% van het minimumpensioenrecht per loopbaanjaar voor pensioenen die ingaan vanaf 1 oktober 2006 (koninklijk besluit van 28 september 2006), de invoering per 1 januari 2007 van een pensioenbonus (52 euro per gewerkte maand) voor wie blijft werken na 62 jaar of na het 44ste loopbaanjaar (koninklijk besluit van 1 februari 2007) en de invoering, per 1 januari 2007, van gedifferentieerde loongrenzen om

48. *Ibid.*, pp. 104-121. Ondanks het Generatiepact steeg het aantal bruggpensioneerden in 2006 met 2.865 tot 115.570. De kostprijs van de bruggpensioenen liep op tot ruim 1,3 miljard euro.

werknemers die vanaf 58 jaar met conventioneel brugpensioen gaan of hun loopbaan volledig onderbreken, minder voordelige pensioenrechten te geven en zo aan te moedigen langer te werken (koninklijk besluit van 13 november 2006).

Op 20 september brachten de sociale partners een advies uit een verhoging van sommige pensioenen en van de lastenverlaging voor nacht- en ploegenarbeid, twee maatregelen waarvoor de regering geld opzij had gezet in het Generatiepact. Ze stelden voor de laagste en oudste pensioenen op 1 september 2007 en 2008 met telkens 2% te verhogen. De sociale partners gingen daarmee in tegen minister van Pensioenen Bruno Tobback (SP.A), die op 20 juni had voorgesteld werknemers en zelfstandigen die vijf of meer jaar met pensioen zijn, een jaarlijkse welvaartsbonus te geven. In 2007 zou het gaan om 55 euro; nadien zou daar 90 euro per jaar bijkomen, tot de bonus (in 2013) 595 euro bedraagt. Vanaf 2014 zou, bovenop de welvaartsbonus, het maandbedrag van het pensioen jaarlijks met 7,5 euro verhogen. Voor de nacht- en ploegenarbeid stelden de sociale partners voor de lastenverlaging op uiterlijk 1 juli 2007 op te trekken van 5,63 naar 10,7%.

Over de verhoging van de pensioenen besliste de regering op 9 februari 2007 de welvaartsbonus in 2007 en 2008 deels in centen (75 euro, uit te keren in april), deels in procenten (verhoging met 2% in september) uit te keren. In 2009 zou beslist worden die regeling te behouden dan wel over te schakelen naar een gewone procentuele verhoging.

De verhoging van de lastenverlaging voor nacht- en ploegenarbeid zou pas in 2007 wettelijk geregeld worden.

Toegang tot arbeidsmarkt en knelpuntberoepen – Hoewel de Europese Commissie op 8 februari de ‘oude’ lidstaten van de Europese Unie had aangemaand hun arbeidsmarkt op 1 mei open te stellen voor werkzoekenden uit de ‘nieuwe’, Oost-Europese lidstaten, besliste de regering op 24 februari dat nog niet te doen.

Groot-Brittannië, Ierland en Zweden hadden hun grenzen al op 1 mei 2004 geopend, de dag waarop acht Oost-Europese landen tot de EU waren toegetreden. De overige lidstaten moesten tegen 30 april meedelen of zij verder gebruik wilden maken van de overgangperiode en hun grenzen nog tot 2009 dichthouden. In België waren de liberale regeringspartijen er voorstander van Oost-Europese werknemers vanaf 1 mei toe te laten, de socialisten verzetten zich daartegen.

Bij wijze van vergelyk besliste de regering op 24 februari niet tot 2009 te wachten om de arbeidsmarkt open te stellen voor Oost-Europese werknemers, maar tot zou zijn voldaan aan vier voorwaarden. Ze baseerde zich daarvoor op een advies van de Hoge Raad voor de Werkgelegenheid. Opmerkelijk was dat de voorstelling van het advies aan de pers nog aan de gang was toen de regering haar beslissing al meedeelde.

De vier voorwaarden waren: de uitbreiding van Dimona, de elektronische aangifte van werknemers bij de RSZ, tot buitenlandse werknemers die tijdelijk naar België komen om hier een opdracht te vervullen; de instelling van de hoofdelijke aansprakelijkheid van hoofdaannemers of opdrachtgevers voor de naleving van de loon- en arbeidsvoorwaarden van buitenlandse werknemers die hun ter beschikking worden gesteld; de versterking en betere samenwerking van de federa-

le en regionale inspectiediensten; de toegang van de vakbonden en van buitenlandse werknemers tot de Belgische rechtbanken voor misbruiken in verband met buitenlandse arbeidskrachten.

Voorts besliste de regering de toegang tot de Belgische arbeidsmarkt te versoepelen voor Oost-Europeaanen die een 'knelpuntvacature' komen invullen, dit wil zeggen een vacature die niet kan worden ingevuld door vorming en opleiding van Belgische werklozen. Tegen 1 juni zou de federale regering in samenspraak met de gewestregeringen en sociale partners een lijst met knelpuntberoepen opstellen. Op 19 april werden de Vlaamse regering en de Vlaamse sociale partners het eens over een lijst waarop 113 knelpuntberoepen stonden. Op de lijst van het Waalse Gewest en het Brusselse Gewest stonden 52 resp. 90 knelpuntberoepen.

Volkswagen – Op 21 november deelde Volkswagen mee dat nog maar enkel het Polo-model en niet langer het Golf-model in de vestiging in Vorst zou worden geassembleerd. Daardoor zouden 3.500 tot 4.000 van de 5.200 arbeidsplaatsen verdwijnen; bij de 120 toeleveringsbedrijven stonden nog eens honderden banen op de tocht. De VW-arbeiders waren sinds 17 november in staking, omdat ze van de directie geen informatie kregen na geruchten over de verplaatsing van een deel van de productie van Vorst naar Wolfsburg (Duitsland).

Het bericht over de bedrijfsherstructurering kreeg veel aandacht in de media en veroorzaakte deining in de politieke en sociaaleconomische wereld. Eerste minister Verhofstadt en andere politici zeiden verrast en ontgoocheld te zijn, en meenden dat de beslissing door "nationalistische" motieven was ingegeven. De Duitse metaalvakbond had eind september ingestemd met een verlenging van de arbeidsduur in ruil voor een verhoging van de productie in de Duitse VW-fabrieken. In de Kamer zei Verhofstadt op 23 november dat hij zou overleggen met de VW-directie en alles in het werk zou stellen om de fabriek in Vorst een toekomst te geven. Nog op 23 november deelden de vakbonden, na een eerste vergadering met de directie, mee dat er zou worden voortgestaakt tot de directie garanties gaf voor de overleving van de fabriek.

Op 1 december had premier Verhofstadt in Brussel een ontmoeting met gedelegeerd bestuurder Martin Winterkorn en voorzitter Ferdinand Piëch van Volkswagen. Achteraf deelde hij mee dat, mits de productievoorwaarden zouden worden gelijkgeschakeld met die in het Oost-Duitse Mosel – wat neerkwam op een verlaging van de productiekosten met een vijfde –, vanaf 2009 het nieuwe Audi A1-model in Vorst zou worden geproduceerd. Daardoor zouden 3.000 banen behouden kunnen blijven. De Belgische regering zegde toe in 2009 de lasten op ploegenarbeid verder te verlagen en maatregelen te nemen om de periode 2007-2008 te overbruggen, wanneer de productie in Vorst op een laag pitje zou staan. Meer bepaald zou met het zogenaamde plus-minusconto de arbeidstijd soepeler kunnen worden afgestemd op de levenscyclus van een automodel.

Op 2 december betoogden in Brussel 15.000 tot 20.000 VW-arbeiders en sympathisanten tegen de bedrijfsherstructurering.

Op 12 december hadden al meer dan 1.500 arbeiders zich gemeld om het bedrijf vrijwillig te verlaten. Het hoge cijfer verraste zowel de directie als de vakbonden,

en hield verband met de royale vertrekpremie (van 25.000 tot 144.000 euro). Het aantal vrijwillige vertrekkers zou tegen het einde van het jaar oplopen tot 1.945 en uiteindelijk tot 2.311 aangroeien.

Op 18 december deelde de VW-directie mee dat er in 2007 en 2008 in Vorst telkens 84.000 wagens gebouwd zouden worden, waardoor er 2.200 werknemers in dienst zouden kunnen blijven.

Op 19 december stonden de directie en de vakbonden dicht bij een akkoord over een brugpensioenregeling. De vakbonden lieten verstaan dat de brugpensioneerden niet beschikbaar zouden moeten zijn voor de arbeidsmarkt. Dat druiste in tegen het Generatiepact en noopte de regering ertoe op 20 december mee te delen dat het sociaal plan bij VW Vorst de letter en de geest van het Generatiepact diende te respecteren. De vakbonden legden er zich dezelfde dag bij neer dat er geen uitzondering op het Generatiepact gemaakt kon worden. Bij de jaarwisseling werd bij VW Vorst nog altijd gestaakt. Pas op 8 januari 2007 zou het werk worden hervat.

Intussen had de regering, met een amendement, in de wet van 27 december 2006 houdende diverse bepalingen (I) (B.S. 28 december 2006) het zogenaamde 'Plus Minus Conto' geregeld. De regeling houdt in dat voor de autoassemblage en de toeleveringsbedrijven een cao kan bepalen dat tot 10 uur per dag en tot 48 uur per week mag worden gewerkt, en dat de referteperiode voor het respecteren van de arbeidsduur tot zes jaar mag bedragen

B. Sociaal overleg

Op 13 november begonnen de onderhandelingen over het interprofessioneel of centraal akkoord voor de ongeveer 2,5 miljoen werknemers uit de particuliere sector voor 2007-2008.

Bij de voorstelling van de economische vooruitzichten van de Nationale Bank had gouverneur Quaden op 12 juni gezegd dat de lonen in België trager groeiden dan verwacht. Volgens de NBB zouden de loonkosten in 2005-2006 met maar 4,2% stijgen, 0,3 procentpunten minder dan de loonnorm en 1 procentpunt onder de voorspelling van de CRB van eind 2005. Quaden schreef de tragere groei toe aan de omschakeling naar een nieuwe indexkorf, eind januari, die de aanpassing van de lonen aan de evolutie van de consumptieprijzen had vertraagd.

In zijn technisch verslag over loonkostenontwikkeling van 9 november zei de CRB dan weer dat door de hogere inflatie de lonen in 2005-2006 met 4,7% zouden stijgen. In de drie buurlanden zouden de lonen, door de forse loonmatiging in Duitsland, met maar 3,6% stijgen. Voor 2007-2008 achtte de CRB een loonstijging van 5,5% aanvaardbaar, waarvan 3,9% inflatie en 1,6% reële loonsverhoging.

Het op 13 november begonnen overleg in de Groep van Tien verliep traag, rustig en discreet, en eindigde in de ochtend van 21 december met een ontwerp van interprofessioneel akkoord dat voorzag in een loonstijging van gemiddeld 5%. De werkgevers wilden aanvankelijk niet verder gaan dan 4,75%, maar stemden uiteindelijk in met 5% nadat de regering had toegezegd 0,25 procentpunten daarvan

door de overheid te laten financieren. Meer bepaald zouden de bedrijven vanaf het vierde kwartaal van 2007 een deel van de bedrijfsvoorheffing gelijk aan 0,25% van het brutoloon, niet hoeven door te storten. Het ging om een bedrag van 180 miljoen euro, of 0,15% van de loonkosten. De loonnorm was indicatief. Aan de sectoren werd gevraagd bij de nadere invulling ervan in de cao's een correctiemechanisme in te bouwen om ontsparingen te vermijden – een verwijzing naar de zogenaamde all-inakkoorden (zie I.A. Het *Actieplan 2006-2007* – Concurrentiekracht en koopkracht).

De sociale partners kwamen voorts overeen het minimumloon voor 21-plussers (1.258 euro per maand) op 1 april 2007 en 1 oktober 2008 met telkens 25 euro te verhogen.

Het centraal akkoord bevatte ook enkele afspraken die nadere uitvoering gaven aan het Generatiepact. Inzake de zogenaamde gelijkgestelde periodes – periodes van inactiviteit die meetellen om het recht op brugpensioen op 58 jaar te bepalen – werd beslist dat werkloosheid, loopbaanonderbreking, tijdskrediet en deeltijds werk voor in totaal zes jaar kunnen meetellen. Voor de omschrijving van zware beroepen (waarvoor brugpensioen op 56 jaar mogelijk is) werd afgestapt van het idee een exhaustieve lijst op te stellen, omdat dit aanleiding zou geven tot oeverloze discussies. Beslist werd de brugpensioenregeling op 56 jaar te verlengen voor werknemers met 20 jaar nachtarbeid of voor werknemers met verminderde arbeidsgeschiktheid in de bouwsector. Ook werknemers met een loopbaan van 40 jaar zouden op 56 met brugpensioen kunnen gaan. Vervroegd brugpensioen zou ook mogelijk zijn voor jaarlijks ten hoogste 1.200 werknemers met (door een controlerend geneesheer vast te stellen) „ernstige lichamelijke problemen“. Het recht op 1/5de tijdskrediet of loopbaanonderbreking (vier dagen werken op de vijf) werd veralgemeend voor alle werknemers ouder dan 55 jaar.

Alle bedrijven en/of sectoren zouden hun inspanningen voor vorming en opleiding jaarlijks opvoeren met 0,1% van de loonsom, tot de beoogde 1,9% zou zijn bereikt. Jaarlijks zou 5% extra van alle werknemers opleiding aangeboden krijgen.

Voor het betaald educatief verlof (zie I.D. Het *Actieplan 2006-2007* – Arbeidsmarkt) werd beslist de werkgeversbijdrage te verdubbelen van 0,04 tot 0,08% van de loonsom, op voorwaarde dat de overheid eenzelfde bedrag op tafel zou leggen. De vakbonden en de werkgevers beloofden tegen juni 2007 een alomvattend en evenwichtig voorstel te doen om het stelsel aan te passen.

Het ontwerpakkoord bevestigde de doelstelling om tegen 2010 3% van het bbp te besteden aan onderzoek en ontwikkeling. De CRB zou per sector nagaan in welke mate die afspraak werd nagekomen.

Onderzocht zou worden of de leeftijdsgebonden loonschaalverhogingen in overeenstemming zijn met de Europese antidiscriminatie richtlijn. Een commissie zou een „aantrekkelijk en gebruiksvriendelijk instrumentarium“ uitwerken voor een resultaatgebonden beloning. Ten slotte beloofden vakbonden en werkgevers te blijven streven naar een meer gelijke beloning van mannen en vrouwen. Over de gelijkschakeling van het statuut van arbeider en bediende hadden ze geen vooruitgang kunnen boeken.

De vakbonden en de werkgevers, alsook de regering zeiden tevreden te zijn met het ontwerpakkoord. Wel noemde Unizo de kostprijs voor de bedrijven "hoog". Voka, het netwerk van Vlaamse ondernemingen dat niet vertegenwoordigd is in de Groep van Tien, sprak van een "zwarte dag" voor de ondernemingen. Voka rekende voor dat het akkoord de bedrijven 8 miljard euro zou kosten, waarvan de overheid via de belastingen en sociale bijdragen 5,2 miljard euro zou binnenhalen en de werknemers maar 2,8 miljard euro zouden krijgen. Volgens Voka waren ook te weinig openingen gemaakt voor een soepele arbeidsorganisatie.

De werkgeversorganisaties en de vakbonden keurden het ontwerpakkoord midden januari 2007 goed. Het werd op 2 februari 2007 ondertekend.

C. Sociale zekerheid⁴⁹

De sociale zekerheid, die beschikte over een budget van 56,2 miljard euro, sloot het begrotingsjaar 2006 af met een (volgens voorlopige cijfers) overschot van 955 miljoen euro. In 2005 was er een overschot van 159 miljoen euro.

Ziekteverzekering – De ziekteverzekering sloot het boekjaar 2006 af met een overschot van 400 miljoen euro. Van de 18,483 miljard euro die was begroot, werd maar 18,083 miljard euro uitgegeven. In 2005 bedroegen de uitgaven 17,250 miljard euro.

Op 1 juli werd de financiering van de geneesmiddelen die in een ziekenhuis worden toegediend, herzien. De vergoeding per voorgeschreven geneesmiddel werd voor driekwart vervangen door een forfaitaire vergoeding per pathologie, met uitzondering van bepaalde dure geneesmiddelen voor kankertherapie. De hervorming zou de ziekenhuizen tot een zuiniger geneesmiddelenverbruik moeten aanzetten. Tevens zou ze de verschillen in voorschrijfgedrag tussen de ziekenhuizen moeten wegwerken.

In toepassing van de Gezondheidswet van 27 april 2005, die het zogenaamde kiwimodel had ingevoerd, schreef minister van Volksgezondheid Demotte eind 2006 de eerste twee aanbestedingen uit voor resp. bloeddrukverlagende en cholesterolremmende geneesmiddelen. Volgens het kiwimodel zou enkel nog van het goedkoopste geneesmiddel 75% worden terugbetaald; van de andere geneesmiddelen zou maar 50% worden terugbetaald. FeBelGen, de federatie van de producenten van generische geneesmiddelen, kondigde uit protest een boycot af. Medio februari 2007 bleek dat als gevolg daarvan voor beide aanbestedingen telkens maar één offerte was ingediend.

Voor 2007 stelde de regering het budget van de ziekteverzekering vast op 19,619 miljard euro, zoals het Verzekeringscomité van het Riziv had voorgesteld. Tegenover 2006 was dat een toename met 6,4% (4,5% groeinorm en 1,9% inflatie).

49. De maatregelen in verband met de pensioenen komen aan bod in VII. A., bij de behandeling van de uitvoering van het Generatiepact.

De belangrijkste nieuwe maatregel was de vervanging en uitbreiding van het zogenaamde WIGW-statuut (weduwen, invaliden, gepensioneerden en wezen) tot alle gezinnen met een bruto belastbaar inkomen onder de 13.312,80 euro per jaar (+ 2.464,56 euro per persoon ten laste). Dat zogenaamde Omnio-statuut zou op 1 juli 2007 ingaan. Daardoor zouden 1,4 miljoen in plaats van 1,1 miljoen verzekerden een verlaagd remgeld genieten.

Andere maatregelen waren een betere terugbetaling van pijnstillers voor chronisch zieken, de halvering van het remgeld voor het goedkoopste geneesmiddel in 'grote verpakkingen', de vermindering van het remgeld voor de eerste achttien kinesitherapie sessies bij courante aandoeningen en de oprichting van een 'Toekomstfonds'. Dat laatste gebeurde door de programmawet van 27 december 2006 (B.S. 28 december 2006) die bij het Riziv een 'Fonds voor de toekomst van de geneeskundige verzorging' oprichtte om, op zijn vroegst vanaf 2012, bij te dragen in de financiering van de aanpassing van het systeem van geneeskundige verzorging aan de vergrijzing van de bevolking. In 2007 zou uit de begroting voor de sociale zekerheid 309 miljoen euro in het Toekomstfonds worden gestort.

De wet van 20 juli 2006 betreffende de oprichting en de werking van het Federaal Agentschap voor Geneesmiddelen en Gezondheidsproducten (B.S. 8 september 2006) richtte een verzelfstandigd agentschap op om, in de plaats van het directoraat-generaal voor de Geneesmiddelen van de FOD Volksgezondheid, de kwaliteit, veiligheid en doeltreffendheid van geneesmiddelen te verzekeren. Het agentschap is bevoegd voor onder meer de toekenning van de vergunningen voor het in de handel brengen van geneesmiddelen en de controle op de fabricage, distributie en aflevering van geneesmiddelen.

Van 4 tot 18 september hadden de vierjaarlijkse verkiezingen plaats van de vertegenwoordigers van de artsen in de organen van het Riziv. Van de 41.870 erkende artsen bracht maar 46,6% een stem uit, tegenover nog 56% in 2002. Het Syndicaat van de Vlaamse Huisartsen, dat in 2002 een alliantie had gevormd met het Kartel en waarvan de kandidatuur onontvankelijk was verklaard omdat het enkel huisartsen groepeert en niet in heel het land werkzaam is, had zijn leden gevraagd de verkiezingen te boycotten. De Belgische Vereniging van Artsensyndicaten kreeg met 66,6% van de stemmen acht van de twaalf artsenzetels in de commissie artsen-ziekenfondsen. De andere zetels gingen naar het Kartel (Algemeen Syndicaat van Geneeskundigen van België en Groupement Belge des Omnipraticiens).

VIII. Het mobiliteitsbeleid

Zaventem en het spreidingsplan – Ook in 2006 slaagden de federale regering, de Vlaamse regering en de Brusselse regering er niet in een duurzame oplossing te

vinden voor de slepende kwestie van de vliegroutes van en naar, en het baangebruik op de luchthaven van Zaventem.⁵⁰

Het hof van beroep van Brussel vernietigde op 21 maart het vonnis van de rechtbank van eerste aanleg van 11 augustus 2005, dat inwoners van de noordrand in het ongelijk had gesteld. Volgens het hof van beroep kon wel degelijk worden vastgesteld dat de inwoners van de noordrand zich in dezelfde situatie bevonden als die van de oostrand en dat ze ongelijk behandeld werden. Het arrest gelastte de federale regering binnen de dertig dagen een nieuw plan op te stellen dat de geluidslast van de vluchten van en naar Zaventem gelijkmatig spreidt over alle omwonenden van de luchthaven. Indien dat niet gebeurde, zou de Staat een dwangsom van 25.000 euro per dag moeten betalen. Volgens het arrest stonden de geluidsnormen van het Brusselse gewest een gelijkmatige spreiding van de geluidsoverlast in de weg en waren ze om die reden strijdig met de federale loyaliteit en het evenredigheidsbeginsel.

Op 21 april besliste de regering, op voorstel van minister van Mobiliteit Landuyt, het spreidingsplan aan te passen. De aanpassing bleef evenwel beperkt tot de vluchten op zaterdag tussen 15 en 23 uur, die de noord-zuidbaan 20 in plaats van de oost-westbaan 25R zouden gebruiken.

In drie arresten van 9 mei verwierp de Raad van State het vernietigingsberoep dat onder meer luchthavenuitbater BIAC, koerierbedrijf DHL en enkele luchtvaartmaatschappijen hadden ingesteld tegen het besluit van 27 mei 1999 waarin de Brusselse regering strenge geluidsnormen had opgelegd. Het arrest was gewezen door de algemene vergadering, nadat eerder een Nederlandstalige auditeur zich voor en een Franstalige auditeur zich tegen de vernietiging hadden uitgesproken.

Op verzoek van inwoners van de oostrand schorste de Raad van State op 10 mei de regeringsbeslissing van 21 april. Minister Landuyt riep naar aanleiding van het arrest de Vlaamse en de Brusselse regering op het overleg dat in oktober 2005 was stilgevallen, te hervatten, maar zijn oproep bleef zonder gevolg.

Op 6 oktober verwierp het Hof van Cassatie het beroep dat de Belgische Staat had ingesteld tegen het arrest van het hof van beroep van Brussel van 17 maart 2005. Het hof had het intensieve gebruik van baan 02/20 veroordeeld en de federale regering veertig dagen tijd gegeven om, op straffe van een dwangsom van 25.000 euro per dag, het spreidingsplan aan te passen.

Op 21 december verwierp het Hof van Cassatie het beroep dat de Belgische Staat, luchthavenexploitant BIAC en luchtverkeersleider Belgocontrol hadden ingesteld tegen het arrest van het Brusselse hof van beroep van Brussel van 14 juni 2005, dat de federale overheid drie maanden tijd gegeven had om zich, op straffe van een dwangsom van 25.000 euro per dag, te schikken naar de geluidsnormen van het Brusselse gewest.

Minister Landuyt zei na elk arrest dat hij er rekening mee zou houden, zonder daarover echter nadere uitleg te geven.

50. M. DEWEERDT, *a.w.*, pp. 165-170. De luchthaven van Zaventem, die officieel *Brussel Nationaal* heette, kreeg in oktober de nieuwe officiële benaming *Brussels Airport*.

Spoorwegen – NMBS Holding ondertekende op 5 december met de drie gewesten de eerste drie contracten over regionale cofinanciering van infrastructuurwerken, in de vorm van de betaling van de rente op leningen die NMBS Holding voor die werken zou aangaan. De contracten hadden betrekking op de uitbreiding van het vormingsstation Zeebrugge, de modernisering van de lijn Brussel-Luxemburg en de aansluiting van de haven van Brussel op het spoorwegnet.

Wegenvignet – De Waalse regering drong er bij de andere gewesten meermaals op aan uiterlijk 1 januari 2008 een wegenvignet in te voeren. De drie gewesten voerden sinds eind 2005 gesprekken over een samenwerkingsakkoord over een gemeenschappelijk 'vignet' voor het gebruik van de Belgische wegen, ook door buitenlandse chauffeurs. Eind 2006 waren de gesprekken vastgelopen op het verzet van het Brusselse gewest tegen de verdeelsleutel die Vlaanderen en Wallonië voorstelden. Beide gewesten wilden Brussel maar 5% van de opbrengst geven, het gewest vroeg 9%.

IX. Het energiebeleid

A. België en de fusieplannen Suez-GdF

De Franse nutsgroep Suez had op 9 augustus 2005 een bod gedaan op de 49,92% aandelen van de Belgische elektriciteitsproducent Electrabel die ze nog niet in haar bezit had. Het bod had grote beroering veroorzaakt omdat de Belgische elektriciteitsbevoorrading er zo goed als volledig in Franse handen door zou komen. Na gesprekken met de Belgische regering verklaarde Suez zich bereid enkele tegemoetkomingen te doen. Die zogenaamde *Pax Electrica* omvatte de toezegging van Suez zijn belang te verminderen in Elia, de beheerder van het hoogspanningsnet, de beslissingscentra van zijn energieactiviteiten in Brussel te houden, de Belgische inbreng in het management te versterken, zijn meerderheidsbelang te behouden in Fluxys, de beheerder van het aardgasnet, en drie ongebruikte productiesites te verkopen. Aan het einde van de biedperiode (6 december) had Suez 98,62% van Electrabel in handen.⁵¹

De deining over het bod op Electrabel was nauwelijks geluwd, toen op 21 februari de krant *Il Giornale* schreef dat Enel, de grootste Italiaanse stroomproducent, met Suez wilde onderhandelen over een participatie in Electrabel. De raad van bestuur van Suez vergaderde op 24 februari, maar gaf geen commentaar. Daags nadien schreef *De Tijd* dat de Waalse financier Albert Frère, via de holding GBL

51. *Ibidem*, pp. 181-183. Op 25 februari meldde *De Tijd* dat Electrabel drie ongebruikte sites (Beringen, Sint-Pieters-Leeuw en Marchienne-au-Pont) met een capaciteit van 1.500 megawatt wilde verkopen. Bij de opmaak van de begroting voor 2006 had de regering beslist een heffing in te voeren op ongebruikte productiesites en daarvoor aan de inkomstzijde 150 miljoen euro ingeschreven.

de grootste aandeelhouder van Suez, een vijandig bod van Enel van de hand wees en een toenadering steunde tussen Suez en Gaz de France (GdF), een andere Franse nutsgroep, waarvan de Franse Staat 80% van de aandelen in handen had. Een mogelijke fusie tussen Suez en GdF zou ook gevolgen hebben voor België. In een joint venture met de Britse gasgroep Centrica had GdF immers een meerderheidsparticipatie verworven in SPE, het enige Belgische bedrijf dat naast Electrabel over grote elektriciteitscentrales beschikt en eigenaar is van stroomleverancier Luminus. GdF was bovendien de belangrijkste concurrent van Suez-dochter Distrigas voor de levering van aardgas aan grote Belgische bedrijven.

Al op 25 februari deelde de Franse premier, Dominique de Villepin, mee dat Suez en GdF wilden fuseren om de Franse energieonafhankelijkheid te waarborgen. In België werd bezorgd op de mededeling gereageerd. Eerste minister Verhofstadt zei dat Suez zijn vroegere verbintenissen nauwgezet diende na te komen en dat de centrale rol van Distrigas en van Zeebrugge in de aardgasbevoorrading en -distributie versterkt zou moeten worden. De Vlaamse minister van Energie, Kris Peeters (CD&V), noemde het "zorgwekkend" dat SPE, Luminus en Electrabel in één hand zouden komen. De voorzitter van de Vlaamse energieregulator VREG, André Pictoel, had het over "een slechte zaak voor de concurrentie tussen de energieleveranciers in Vlaanderen en voor de consument".

Op 27 februari sprak premier Verhofstadt de verwachting uit dat de groep die uit de fusie van Suez en GdF zou ontstaan, maatregelen zou nemen om haar monopoliepositie in België af te bouwen. Hij zag in de fusieplannen een opportuniteit om, na de elektriciteitsmarkt, de gasmarkt te liberaliseren door productie en distributie van elkaar te scheiden, meer bepaald door andere leveranciers dan Distrigas toegang te geven tot de aardgasterminal van Zeebrugge en het door Fluxys beheerde aardgasnetwerk.

Bij de voorstelling van het fusieproject in Parijs, op 28 februari, zei Gérard Mestrallet, de gedelegeerd bestuurder van Suez, dat alle afspraken van de *Pax Electrica* zouden worden nageleefd.

Op 10 maart schreven enkele kranten dat de Belgische energieregulator CREG in een vertrouwelijk advies aan minister van Economie en Energie Verwilghen ervoor pleitte dat Suez bij een fusie met GdF zijn belang in Distrigas, Fluxys en Elia zou afstoten, alsook een deel van zijn kerncentrales zou verkopen. Volgens de CREG zou het een unicum zijn dat de overheid van een land de kerncentrales van een ander land zou bezitten en controleren.

Tijdens een onderhoud met premier Verhofstadt (17 maart) zegde Neelie Kroes, die in de Europese Commissie bevoegd was voor concurrentiezaken, toe dat de Europese Commissie nauwlettend zou toezien op de gevolgen van de fusie tussen Suez en GdF voor de Belgische energiemarkt. Verhofstadt zei niet tegen de fusie gekant te zijn, maar niet te kunnen aanvaarden dat de markt grotendeels in handen van één producent zou komen.

Op 20 maart reisde de premier naar Parijs voor een gesprek met zijn ambtgenoot de Villepin en met president Jacques Chirac. Volgens Verhofstadt hadden zijn Franse gesprekspartners er geen probleem mee dat de fusiegroep een deel van haar activiteiten op de Belgische markt zou afstoten.

In de Senaat zei minister Verwilghen op 22 maart dat de regering er bij Suez en GdF op aandrong om, in geval van fusie, Distrigas te verkopen. Reagerend op het CREG-advies zei Jean-Pierre Hansen, de gedelegeerd bestuurder van Electrabel en de nummer twee van Suez, in een gesprek met *De Standaard* en *Le Soir* (24 maart) dat de verkoop van kerncentrales "onbespreekbaar" was. Naar aanleiding van berichten over discrete gesprekken van Suez met Enel over het doorschuiven van delen van Electrabel naar Enel, om zo een vijandig overnamebod van het Italiaanse concern te voorkomen, waarschuwde premier Verhofstadt er op 29 maart voor dat zulke gesprekken de houding van de Belgische regering niet zouden wijzigen en dat het concentratieprobleem zou blijven bestaan.

In de daaropvolgende weken groeide in de Franse politieke wereld, ook bij de UMP, de partij van premier de Villepin, en bij de vakbonden het verzet tegen een fusie van GdF met Suez, omdat de Franse Staat zijn meerderheidsaandeel in het gasconcern zou verliezen. Door de toenemende onzekerheid over de fusie staken opnieuw geruchten de kop op over geheim overleg tussen Suez en Enel. Premier Verhofstadt waarschuwde er op 14 juni voor de tweede keer voor dat de Belgische regering zich "keihard" zou opstellen en maatregelen zou nemen "die moeten leiden tot meer en niet minder concurrentie".

De Franse krant *Le Monde* schreef op 16 juni dat de geplande fusie vertraging dreigde op te lopen omdat de regering-de Villepin haar wetsontwerp over de privatisering van GdF nog niet bij het parlement had ingediend.

Europees Commissaris Kroes zei op 19 juni dat de fusie van Suez en GdF "ernstige risico's" inhield "voor de concurrentie op alle niveaus van de gas- en elektriciteitsbevoorrading in België", omdat een fusie de activiteiten zou combineren van de grootste twee elektriciteitsbedrijven (Electrabel en SPE-Luminus) en gasondernemingen (Distrigas en GdF) en omdat de twee bedrijven de essentiële energieinfrastructuur in België controleren. Ze besliste daarom een grondig onderzoek in te stellen. Tijdens het onderzoek, dat zou lopen tot 25 oktober maar verlengd kon worden, zou Suez-GdF aan de bezwaren van de Commissie tegemoetkomen kunnen door activiteiten of infrastructuur af te stoten.

In de Franse krant *Les Echos* zeiden de gedelegeerd bestuurders van Suez, Mestrallet, en van GdF, Jean-François Cirelli, op 29 augustus te weigeren de controle van hun infrastructuur op te geven. GdF was wel bereid zijn belang van 25,5% in SPE te verkopen.

Premier Verhofstadt, minister Verwilghen en de drie gewestministers van Energie beraadslaagden op 12 september over een gemeenschappelijke strategie. Ze waren het erover eens dat de groep Suez-GdF niet het monopolie op de kernenergie in België mocht hebben en zagen ruimte voor drie grote 'spelers': Suez-GdF, SPE (waarin Centrica na het uitstappen van GdF de meerderheid zou hebben) en een derde speler, waarvoor de Duitse groep E.ON werd genoemd die in augustus een van de drie ongebruikte productiesites van Electrabel had gekocht. Daarnaast wilden ze dat Suez zijn aandeel van 51% in Fluxys verminderde.

Daags nadien deelde premier Verhofstadt tijdens een onderhoud de wensen van de Belgische overheid mee aan Electrabel-topman Hansen en Etienne Davignon, een bestuurder van Suez. Volgens persberichten wezen beiden de twee Belgische eisen van de hand omdat ze niet het onderwerp vormden van de onderhandelingen met de Europese Commissie. Volgens de woordvoerder van de premier (14 september) getuigde het dubbele 'neen' van een "misplaatste arrogantie". Hij liet uitschijnen dat België erop vertrouwdde dat de Europese Commissie in de onderhandelingen met Suez-GdF rekening zou houden met de Belgische belangen en verzuchtingen.

Op 19 september maakte *De Tijd* gewag van spanningen tussen de Europese Commissie en premier Verhofstadt omdat deze zich in de onderhandelingen met Suez-GdF zou hebben gemengd. Meer bepaald zou hij er bij commissaris Kroes op hebben aangedrongen zich niet te hard op te stellen tegenover Suez en niet aan te sturen op desinvesteringen bij Distrigas. Volgens zijn woordvoerder had de eerste minister enkel laten weten dat minister Verwilghen een persoonlijk standpunt had ingenomen toen hij op 15 september had gezegd dat Suez ook zijn meerderheidsbelang in Distrigas zou moeten opgeven. Verhofstadt had de Commissie gevraagd niet alleen oog te hebben voor Distrigas, maar ook en vooral voor Fluxys.

Na onderhandelingen met de Europese Commissie dienden Suez en GdF op 20 september, de uiterste datum, vijf voorstellen in om tegemoet te komen aan de bezwaren van de Commissie tegen de geplande fusie. De twee concerns stelden voor Fluxys in drie divisies te splitsen. Twee daarvan zouden instaan voor het beheer resp. de exploitatie van het aardgasnetwerk (opslag en transport) en niet meer worden gecontroleerd door Suez. De derde divisie, waarin Suez de meerderheid zou behouden, zou de LNG-terminal in Zeebrugge beheren. Andere voorstellen betroffen de oprichting van een nieuwe onderneming waarin de contracten met Belgische en Franse industriële klanten van Distrigas (goed voor 29% van het volume) en de gasverkoop aan SPE zouden worden ondergebracht en die later verkocht zou worden, de verkoop van het GdF-belang van 25,5% in SPE, de veiling van een deel van de gasbevoorrading door GdF in België en Frankrijk, en de verkoop van de lokale verwarmingsnetten in Frankrijk van GdF-dochter Co-fathec. Premier Verhofstadt reageerde positief op de resultaten van de onderhandelingen, maar beklemtoonde dat hij in bilaterale gesprekken de Belgische elektriciteitsmarkt verder wilde openbreken om drie grote spelers toegang te geven. De gemeentelijke holding Publigas, die 37,5% bezat in Fluxys, was niet opgezet met de voorgestelde splitsing.

Premier Verhofstadt overlegde op 29 september met Suez-topman Mestrallet over supplementaire toegevingen aan de Belgische overheid. De media maakten gewag van een nakend akkoord over de afbouw van de dominante positie van Suez-GdF. De fusiegroep had er al mee ingestemd de Belgische en de Franse Staat een 'gouden aandeel' te geven, waardoor de regeringen van beide landen een vetorecht zouden krijgen voor strategische beslissingen. Het afstaan van een deel van de nucleaire en niet-nucleaire productiecapaciteit bleef het belangrijkste struikelblok.

Op 3 oktober schreef *De Tijd* dat tijdens de onderhandelingen met Suez ook de aardgaskorting ter sprake was gekomen die de regering aan ruim twee miljoen gezinnen had toegekend (zie II.B. Stookolie- en aardgaskorting).

Eveneens op 3 oktober keurde de Franse Assemblée het wetsontwerp goed dat de Staat toestond zijn belang in GdF van 80 op 34% te brengen. De Sénat stemde op 8 november met het wetsontwerp in.

Op 4 oktober – enkele dagen voor de gemeente- en provincieraadsverkiezingen, zoals de premier had gehoopt –, sloten Verhofstadt enerzijds en Mestrallet en Hansen anderzijds na nog eens vier uur onderhandelen een “principeakkoord”. Op 6 oktober deelde de premier tijdens een informele persbriefting mee welke “verbintenissen” Suez was aangegaan:

- Electrabel bevriest tot ten minste september 2007 de elektriciteitsprijzen voor residentiële klanten, “behalve in uitzonderlijke gevallen”. Voor de grote industriële verbruikers worden voorstellen voor nieuwe langetermijncontracten gedaan;
- Electrabel staat een deel van zijn productiecapaciteit (een mix van steenkool, aardgas en kernenergie) af aan SPE en een buitenlandse producent. Premier Verhofstadt sprak van 15% voor elk van beide actoren, maar Suez noemde dat cijfer “eerder indicatief”;
- aardgasnetbeheerder Fluxys wordt in drie divisies opgedeeld. Suez verbindt er zich toe te investeren in de verdubbeling van de capaciteit van de LNG-terminal in Zeebrugge. Indien die verbintenis niet wordt nagekomen, kan een derde aandeelhouder (naast Suez en Publigas) in Fluxys stappen;
- door de oprichting van een paritair samengesteld comité wordt de Belgische Staat medebeheerder van Synatom, het reservefonds van Electrabel voor de ontmanteling van de kerncentrales. Het fonds (4,3 miljard euro) zal door beleggingen en investeringen aangroeien tot 10 miljard euro; een groter deel van de provisie wordt in België geïnvesteerd;
- de Belgische Staat krijgt een gouden aandeel in de fusiegroep Suez-GdF;
- Electrabel betaalt de aardgaskorting (100 miljoen euro) die de regering had toegekend.

Opmerkelijk was dat de premier niet meer sprak van een “principeakkoord”, maar van “verbintenissen”. Dat was het gevolg van de waarschuwing die Europees Commissaris Kroes hem op 4 oktober had gegeven. Ze herinnerde er toen aan dat het de exclusieve bevoegdheid van de Commissie was de fusie van Suez en GdF te beoordelen en dreigde ermee een juridische procedure op gang te brengen wanneer België zich in de zaak zou mengen door afspraken te maken met Suez. Later, op 5 december, deelde een woordvoerder van Kroes mee dat er “op grond van de informatie waarover de EU-Commissie momenteel beschikt”, geen procedure zou worden ingespannen tegen premier Verhofstadt.

Op 11 oktober deelde de Europese Commissie aan Suez en GdF mee de voorstellen van 20 september onvoldoende te vinden. De Commissie eiste dat de fusiegroep 35% van de bevoorradingscapaciteit van de Belgische markt zou verkopen. Dat zou neerkomen op de volledige verkoop van DISTRIGAS. Kroes was het

evenmin eens met de splitsing van Fluxys in drie divisies. Van haar mocht Fluxys blijven voortbestaan, maar moest Suez-GdF zijn meerderheid in de maatschappij opgeven. Enkel de LNG-terminal in Zeebrugge en andere activa buiten België konden worden afgesplitst en ondergebracht in Fluxys International. De fusiegroep mocht van dat laatste bedrijf 60% van de aandelen in handen houden. Publigas en een derde, buitenlandse speler konden de overige 40% van de aandelen van Fluxys International onderling verdelen.

Op 13 oktober stemden Suez en GdF ermee in Distrigas in de loop van 2007 te verkopen. Ze aanvaardden ook de voorwaarde van de Commissie in verband met Fluxys. Daarmee stond niets nog de goedkeuring van het fusieproject door de Europese Commissie in de weg. Dat gebeurde op 14 november.

Intussen, op 28 oktober, had Electrabel-topman Hansen aan *De Standaard* en *Le Soir* gezegd dat Electrabel tijdens de onderhandelingen over wat in de pers *Pax Electrica II* werd genoemd, van de regering de garantie had gekregen dat "tot 2009 de fiscaliteit en het reglementair kader waaraan wij onderworpen zijn, niet veranderen". Dat leek in tegenspraak te zijn met de verklaring van minister Verwilghen, op 10 oktober in de Kamercommissie voor het Bedrijfsleven, dat niet van een *Pax Electrica II* kon worden gesproken omdat het niet om wederzijdse verbintenissen ging, maar om "een aanbod van de fusiegroep".

Op een vraag van Jean-Marc Nollet (Ecolo) in de Kamerzitting van 9 november antwoordde minister van Financiën Reynders dat het engagement dat premier Verhofstadt namens de regering had aangegaan, "een stabiliteit van de regelgeving" betrof ten aanzien van de Suezgroep tot eind 2009. Hij preciseerde dat de wetgeving, ook de fiscale wetgeving, gewijzigd kon worden, maar niet op een ten aanzien van de groep asymmetrische of discriminerende wijze.

Minister Verwilghen herhaalde op 22 november in de Kamercommissie voor het Bedrijfsleven dat het in de zogenaamde *Pax Electrica II*, in tegenstelling tot de eerste *Pax Electrica*, om eenzijdige verbintenissen van de fusiegroep ging. Hij zei dat België er zich niet toe had geëngageerd geen wijzigingen aan te brengen aan de fiscaliteit en het reglementaire kader.

Op 25 november schreef *Le Soir* dat vertegenwoordigers van de federale regering een akkoord van 20 bladzijden met Suez hadden ondertekend, met onder meer een engagement van de federale overheid om, als tegenprestatie voor engagementen van Suez, "een stabiel fiscaal en reglementair kader te garanderen tot 31 december 2009".

Op 30 november verwierp de Franse Conseil Constitutionnel het beroep dat de socialisten en communisten hadden aangetekend tegen de privatiseringswet. Het grondwettelijk hof stelde wel dat de Franse regering GdF niet mocht privatiseren vóór 1 juli 2007, de dag waarop de Franse energiemarkt geliberaliseerd zou worden en GdF niet langer als een nationale openbare dienst kon worden beschouwd.

Op 8 december publiceerde *Le Soir* een brief van 6 oktober waarin premier Verhofstadt aan Suez-topman Mestrallet "het engagement" van de federale overheid

bevestigde “om tot eind 2009 een reglementair en fiscaal stabiel kader te garanderen” voor de fusiegroep Suez-GdF, in ruil voor de toezeggingen van Suez.⁵² Naar aanleiding van het bericht vroeg de Europese Commissie verduidelijkingen aan de Belgische regering. Diezelfde dag bezorgde de premier een afschrift van zijn brief aan de Commissie.

Eind 2006 doken in de Franse pers berichten op dat de Franse ‘tycoon’ François Pinault met de hulp van andere Franse bedrijven 70 miljard euro op tafel zou leggen voor de overname van Suez, dat vervolgens zou worden opgedeeld en verkocht aan groepen zoals GdF en Veolia. Op 21 januari 2007 zag Pinault van een overnamebod af. Een buitengewone algemene vergadering van GdF zou op 25 juni 2007 over de fusie met Suez stemmen.

B. Varia

Apetra – De wet van 26 januari 2006 betreffende de aanhouding van een verplichte voorraad aardolie en aardolieproducten en de oprichting van een agentschap voor het beheer van een deel van deze voorraad [...] (B.S. 13 februari 2006) richtte de vennootschap van publiek recht *Apetra* op, die de opdracht kreeg de Belgische strategische olievoorraad aan te houden en te beheren.

De lidstaten van het Internationaal Energie Agentschap (IEA) en van de Europese Unie zijn verplicht een strategische oliereserve aan te houden, die overeenstemt met het binnenlandse verbruik van 90 dagen. Door het gedecentraliseerde olievoorraadsysteem, waarin de importeurs van olie en de raffinaderijen tegen een vergoeding een deel van hun voorraad als onderdeel van de strategische voorraad aanhielden, was de strategische voorraad niet meer toereikend voor 90 dagen en voldeed België niet aan zijn verplichtingen. Daarom werd het gedecentraliseerde systeem verlaten en werd *Apetra* belast met het aanhouden en beheren van de strategische olievoorraad. Die bestaat enerzijds uit de werkvoorraad waarover de petroleummaatschappijen, zonder vergoeding, moeten beschikken en anderzijds de voorraad die *Apetra* in volle eigendom heeft. De wet verplichtte de importeurs en raffinaderijen gedurende nog vijf jaar een deel van de strategische voorraad aan te houden. Een koninklijk besluit van 15 juni 2006 stelde de voorraadplicht vast op 100.000 ton per productcategorie en per 15 dagen. Die termijn zou à rato van 3 dagen per jaar afgebouwd worden.

Programmaovereenkomst – Op 28 september sloten minister van Energie Verwilghen en de Belgische Petroleumfederatie een nieuwe programmaovereenkomst.⁵³ Zoals de vorige overeenkomsten regelde ze de berekening van de maximumprijs voor olieproducten. Nieuw was de vervanging van de forfaitaire maximale distri-

52. Letterlijk luidde het: “Je confirme l’engagement de l’Etat fédéral de garantir, en contrepartie des engagements de Suez [...], la stabilité du cadre réglementaire et fiscal s’appliquant spécifiquement au groupe jusqu’au 31 décembre 2009”.

53. De eerste overeenkomst was gesloten in 1974, in volle oliecrisis, de tweede in 1996.

butiemarge voor de handelaars door een marge die daalt of stijgt met de olieprijs. De overeenkomst maakte het ook mogelijk tegen het einde van 2006 zwavelvrije brandstof op de markt te brengen.

Biobrandstoffen – De wet van 10 juni 2006 betreffende de biobrandstoffen (B.S. 16 juni 2006) regelde de vrijstelling van de bijzondere accijns voor de producenten van zogenaamde biobrandstoffen. Het ging vanaf 1 november 2006 om diesel aangevuld met ten minste 3,37% FAME (Fatty Acid Methyl Ester) en vanaf 1 oktober 2007 om benzine waaraan ten minste 7% bio-ethanol is toegevoegd. Volgens een Europese richtlijn van 8 mei 2003 had eind 2006 al ten minste 2% van de brandstof van biologische oorsprong moeten zijn; tegen 2010 wordt dat aandeel opgetrokken tot ten minste 5,75%. De vrijstelling van de bijzondere accijns was een compensatie voor de hogere productieprijs van biobrandstoffen.

De wet bepaalde dat ten minste twee en ten hoogste vier bedrijven erkend konden worden om in de periode 2008-2012 jaarlijks maximum 250 miljoen liter bio-ethanol op de markt te brengen; voor FAME bedraagt het quotum voor de periode 1 november 2006 tot eind 2012 in totaal 1.141 miljoen liter.

De regering wilde het maximumvolume voor bio-ethanol aanvankelijk beperken tot 192 miljoen liter per jaar. Kandidaat-producent Südzucker maakte een investering in de Waalse gemeente Wanze echter afhankelijk van de voorwaarde twee derde van het maximumquotum, of 108 miljoen liter per jaar, te mogen produceren. De Vlaamse meerderheidsfracties weigerden aanvankelijk het wetsontwerp betreffende de biobrandstoffen in die zin te amenderen, maar ze deden dat nadien toch nadat de regering onder druk van de PS op 16 mei beslist had het quotum tot 250 miljoen liter op te trekken.

Op 19 oktober erkende de regering drie bedrijven voor de productie van bio-ethanol: BioWanze (Wanze), dat 50,5% van het quotum kreeg toegewezen, Alco Bio Fuel (Gent; 36,6%) en Tate & Lyle (Aalst; 12,9%). Voor de productie van FAME werden (voor de periode tot 30 september 2007) vier bedrijven erkend: Proviron (Oostende), Flanders Bio Fuel (Gistel), Oleon (Ertvelde) en Néochim (Feluy). Door de late erkenning kon geen van de vier bedrijven tegen 1 november FAME leveren. Niettemin betaalde de dieselrijder vanaf 1 november 1,02 cent extra per liter. Het ging om de bijzondere accijns die leveranciers van biobrandstof ter compensatie van de hogere kostprijs van biobrandstof mogen aanrekenen maar niet hoeven door te storten aan de FOD Financiën.

Kernenergie – De regering besliste op 23 juni het Belgische laag- en middelradioactief afval tegen 2017 definitief en bovengronds te bergen op het grondgebied van de Kempense gemeente Dessel. Voor de berging waren er aanvankelijk vier gemeenten kandidaat: Dessel en Mol in Vlaanderen, en Farciennes en Fleurus in Wallonië. Nadat de Waalse gemeenten hadden afgehaakt, had de regering nog de keuze uit boven- of ondergrondse berging in Dessel of Mol. Bovengrondse berging is beduidend goedkoper (350 miljoen euro) dan ondergrondse (1 miljard euro).

Minister Verwilghen ontving op 17 november het rapport van de commissie 'Energie 2030', die in 2004 was opgericht om de energiebehoefte van België in

kaart te brengen. Daags voordien was in *Le Soir* al uitgelekt dat de commissie de aanbeveling gaf de nucleaire optie open te houden en de sluiting van de zeven kerncentrales tussen 2015 en 2025, die geregeld was in de wet van 31 januari 2003, te herbekijken. De commissie wees op het belang van kernenergie voor zowel de energiebevoorrading als de beperking van de CO₂-uitstoot.

De aanbeveling kreeg de steun van onder meer het Verbond van Belgische Ondernemingen, maar werd fel bekritiseerd door de milieubeweging en de SP.A. Partijvoorzitter Vande Lanotte sprak van "oplichting" omdat de voorzitter van de commissie, prof. William D'Haeseleer, banden zou hebben met de nucleaire sector. Minister Verwilghen beklemtoonde dat het om een voorlopig rapport ging, dat nog voor advies zou worden voorgelegd aan de CRB, de CREG, de Federale Raad voor Duurzame Ontwikkeling en de Nationale Bank.

MR-voorzitter Reynders had op 16 juni het debat in de meerderheid over kernenergie heropend. Hij zei bezorgd te zijn over de energiebevoorrading indien België zijn kerncentrales binnen de wettelijk vastgelegde termijn zou sluiten. Ook bij de VLD rezen er vragen over een snelle uitstap uit de kernenergie. In zijn "vierde burgermanifest" (17 december) suggereerde premier Verhofstadt dat de levensduur van de kerncentrales verlengd kon worden "wanneer we erin zouden slagen nucleaire centrales van de nieuwe generatie te ontwikkelen".

Eliaheffing – Het Arbitragehof verwierp op 26 april het vernietigingsberoep dat Unizo, Voka-VEV, de Boerenbond en anderen hadden ingesteld tegen het retroactieve karakter van de zogenaamde Eliaheffing, de tijdelijke federale heffing die gezinnen en bedrijven in (enkel) Vlaanderen op hun elektriciteitsverbruik betalen. Het grondwettelijk hof gaf de verzoekers principieel gelijk, maar omdat de terugwerking in een besluit was geregeld, was het niet bevoegd de maatregel te vernietigen.

X. Het buitenlands en defensiebeleid

A. Buitenlandse politiek

Verenigde Naties – De Algemene Vergadering van de Verenigde Naties verkoos op 16 oktober België tot niet-permanent lid van de Veiligheidsraad voor de periode 2007-2008. Minister van Buitenlandse Zaken De Gucht zei dat België door "inzet, ernst, pragmatisme en hard werken "bij de lidstaten respect zou kunnen opbouwen "als een bruggenbouwer bij conflicten".

Europese Unie – Als laatste van de acht parlementaire vergaderingen stemde het Vlaams Parlement, met de goedkeuring van een ontwerpdecreet, op 8 februari in met het Verdrag tot vaststelling van een Grondwet voor Europa. De Vlaamse regering heeft op 9 juni 2006 het instemmingsdecreet bekrachtigd dat evenwel pas op 21 maart 2007 in het Staatsblad is verschenen.

Nederland – Staatssecretaris voor Overheidsbedrijven Bruno Tuybens (SP.A) haalde in *de Volkskrant* van 30 maart uit naar de Nederlandse minister van Verkeer, Karla Peijs, omdat ze zich niet zou houden aan de afspraken over de heropening van de IJzeren Rijn. Het Permanent Hof van Arbitrage in Den Haag had op 24 mei 2005 gezegd dat België recht had op de modernisering van de spoorlijn van Antwerpen naar het Duitse Ruhrgebied op Nederlands grondgebied, maar de infrastructuurkosten volledig en de kosten van de milieubescherpende maatregelen voor de helft moest dragen. België had na het arrest de druk op Den Haag verhoogd om de IJzeren Rijn tegen eind 2006 tijdelijk (maximum vijf jaar) en beperkt (maximum 15 treinen per dag) in gebruik te kunnen nemen, maar dat stuitte in Nederland op tegenstand. In een brief aan Tuybens schreef Peijs begin april dat Nederland niet wilde weten van een beperkt en tijdelijk gebruik van de spoorlijn.

Congo – Eind februari deelde minister van Buitenlandse Zaken De Gucht mee dat België bereid was deel te nemen aan de Europese interventiemacht Eufor die in de Congolese hoofdstad Kinshasa zou instaan voor het vreedzame verloop van de presidents- en parlementsverkiezingen van 30 juli en, indien er een tweede ronde nodig zou zijn, 28 oktober. De Belgische bijdrage aan de missie, die tot 30 november duurde, bestond uit vier onbemande verkenningsvliegtuigen en een 50-tal militairen. Een van de vier UAV-toestellen werd op 28 juli tijdens een testvlucht door onbekenden neergeschoten. Voor de organisatie van de verkiezingen had België 15 miljoen euro ter beschikking gesteld.

In een mededeling verwelkomde de Belgische regering op 30 juli “de goede organisatie en het kalme verloop” van de verkiezingen, die waren “verlopen in serene omstandigheden, dankzij de duidelijke wil van de Congolese bevolking om haar toekomst in de hand te nemen”. De regering moedigde “alle verantwoordelijken aan om verder alles in het werk te stellen zodat de kiesverrichtingen in goede omstandigheden worden verdergezet en zodat de telling en de behandeling van de kiesresultaten correct verlopen”. Ze wees op de “constructieve rol van de onafhankelijke verkiezingscommissie en de internationale gemeenschap, waarvan de inzet eveneens sterk heeft bijgedragen tot het algemeen vreedzame verloop van de stembusgang”.

De regering noemde de verkiezingen “zeer bemoedigend voor de toekomst, op voorwaarde dat de constructieve ingesteldheid, kenmerkend voor de voorbereiding en het verloop van de verkiezingen, wordt behouden”. België herinnerde in dat verband “aan zijn vastberadenheid en engagement om, zij aan zij met de Congolese bevolking, de vooruitgang van Congo te steunen naar de democratie, de heropbouw en de ontwikkeling”.

Ook na de tweede ronde van de presidentsverkiezingen toonde de Belgische regering zich tevreden over de goede organisatie en het kalme verloop. Ze noemde de verkiezingen een “historisch keerpunt” voor Congo, dat niet alleen zou kunnen “bogen op een democratisch verkozen staatshoofd, maar eveneens op een verkozen parlement en op verkozen provinciale instellingen”. De regering riep alle Congolese politieke actoren op om het algemeen belang van het land en van

de bevolking voor ogen te houden, de verkiezingsuitslag te respecteren en bij eventuele betwistingen alleen een beroep te doen op de geëigende juridische kanalen.

Op kerstavond keerden de laatste Belgische militairen terug die hadden ingestaan voor de opleiding van Congolese militairen in Katanga. Daarmee kwam een einde aan bijna drie jaar onafgebroken aanwezigheid van het Belgische leger in de oud-kolonie.

Rwanda – Een vliegtuig van SN Brussels Airlines werd op 22 februari in de Rwandese hoofdstad Kigali aan de grond gehouden. Officieel ging het om een administratief onderzoek naar het ontbreken van technische documenten, maar volgens de Belgische regering reageerde Kigali op de beslissing van minister van Mobiliteit Landuyt de Rwandese cargomaatschappij Silverback Cargo Freighters op een 'zwarte lijst' te zetten van onveilige luchtvaartmaatschappijen. Een vrachtvliegtuig van Silverback stond om die reden sinds augustus 2005 op Zaventem geblokkeerd. Premier Verhofstadt, die van een onaanvaardbaar diplomatiek incident sprak, kwam op 23 februari telefonisch bij de Rwandese president, Paul Kagame, tussenbeide om de vrijgave van het toestel te eisen. Rwanda gaf het toestel op 24 februari vrij. Minister De Gucht zei dat een herhaling van het incident een nefaste invloed kon hebben op de samenwerking tussen beide landen. Op 23 maart kreeg Silverback toestemming het DC8-toestel dat in Zaventem aan de grond was gehouden, terug te vliegen naar Kigali. Volgens de regering was er geen verband met de vrijgave van het Belgische toestel. SN Brussels Airlines hervatte pas in mei zijn vluchten naar Kigali, nadat minister van Ontwikkelingssamenwerking Armand De Decker (MR) en oud-diplomaat Etienne Davignon in Berlijn discreet hadden overlegd met een Rwandese delegatie.

De kamer van inbeschuldigingstelling in Brussel verwees op 7 september de gewezen Rwandese majoor Bernard Ntuyahaga naar het assisenhof voor zijn aandeel in de moord (7 april 1994) op tien Belgische para's en de Rwandese premier Agathe Uwilingiyamana, kort voor de genocide in het Afrikaanse land. Het zou het derde proces zijn op grond van de zogenaamde genocidewet.

Half juni was volgens een confrater van pater Guy Theunis diens gerechtelijke ondervraging afgesloten. Theunis werd door Rwanda verdacht van medewerking aan de genocide van 1994. Hij was in november 2005 naar België overgebracht. Over de resultaten van het onderzoek werd in het verslagjaar geen mededelingen gedaan.

Tsjaad – Aan het eind van de topbijeenkomst van de Afrikaanse Unie in Khartoem (Soedan) zei de Senegalese president, Abdoulaye Wade, dat zijn land Hissène Habré niet zou uitleveren aan België en niet zou toelaten dat hij buiten Afrika berecht werd. Habré, de voormalige dictator van Tsjaad, was in november 2005 in de Senegalese hoofdstad Dakar aangehouden op grond van een internationaal aanhoudingsbevel van een Brusselse rechter.⁵⁴ Onder druk van het Europees Par-

54. M. DEWEERDT, *a.w.*, pp. 176-177.

lement en de VN kondigde president Wade in juli aan dat Habré in zijn land zou worden berecht. Begin 2007 verluide dat het proces nog drie jaar op zich zou laten wachten.

Libanon – Met steun van de Belgische ambassade in Beiroet verlieten in juli 1.151 Belgen Libanon waar, na de ontvoering van twee Israëliische soldaten door de Libanese Hezbollah-militie, hevig werd gevochten tussen Hezbollah en het Israëliische leger. België kreeg bij de evacuatie medewerking van andere Europese landen en hielp zelf bij de repatriëring van Fransen, Italianen, Luxemburgers, Amerikanen en andere buitenlanders.

Op 25 augustus besliste de regering gedurende twaalf maanden met maximum 394 militairen deel te nemen aan de Unifil-vredesmacht die in het zuiden van Libanon zou toezien op het wapenbestand dat na 34 dagen oorlog tussen Israël en de Hezbollah-militie was tot stand gekomen. Ze zouden worden ingezet voor ontminning, medische hulpverlening en wederopbouw. Omdat de operatie niet zonder risico was, stuurde de regering, conform de aanbevelingen van de parlementaire Rwanda-commissie, een eigen beschermingsmacht mee.

Afghanistan – Op de Navo-top in Riga, die grotendeels in het teken stond van het toenemende geweld in Afghanistan, zei premier Verhofstadt op 28 november dat België de komende vier jaar 30 miljoen euro zou uittrekken voor de wederopbouw en ontwikkeling van het land, maar geen militairen zou sturen om de door de Navo geleide Isaf-vredesmacht te versterken, zoals de Verenigde Staten vroegen. Eind november waren 290 Belgische militairen actief in Afghanistan.

11 september – Volgens een rapport van het Comité I, dat toezicht houdt op de Belgische inlichtingendiensten, waren er geen bewijzen dat de Amerikaanse inlichtingendienst CIA het Belgische luchtruim of Belgische luchthavens had gebruikt voor ‘geheime’ vluchten voor het transport van verdachten van de aanslagen van 11 september 2001. Het rapport was gebaseerd op een onderzoek door de Veiligheid van de Staat. Volgens de verslaggever van een *ad hoc*-commissie van het Europees Parlement zou in juli 2002 een Gulfstream-vliegtuig tweemaal geland zijn in Deurne en in februari 2006 tweemaal in Zaventem. In beide gevallen ging het volgens de Staatsveiligheid om zakenvluchten.

In juni werd bekend dat de coöperatieve vennootschap Swift (Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunication), die haar zetel heeft in Terhulpen (La Hulpe) en het wereldwijde berichtenverkeer verzorgt tussen bijna 8.000 financiële instellingen, sinds de aanslagen van 11 september aan de Verenigde Staten inzage gaf in dat berichtenverkeer. De Nationale Bank van België was daar sinds februari 2002 van op de hoogte, maar lichtte de regering niet in. Volgens de NBB gebeurde de inzage via de Amerikaanse vestiging van Swift en was de “strikt Amerikaanse operatie” volkomen legaal. De regering vroeg de Commissie voor de Bescherming van de Persoonlijke Levenssfeer een onderzoek in te stellen. Volgens de commissie diende Swift de Belgische regelgeving over de privacy na te leven. Tegelijk erkende ze de spanning tussen de Belgische regelgeving en de Amerikaanse wetgeving, op basis waarvan via dagvaardingen financiële gege-

vens kunnen worden geëist. Swift had volgens de privacycommissie contact moeten opnemen met de Belgische regering en met de Europese autoriteiten. Premier Verhofstadt trok uit het advies de conclusie dat de EU en de VS zo vlug mogelijk zouden moeten onderhandelen over een “duidelijk wettelijk kader” voor de overdracht van financiële gegevens.

Clusterbommen – De wet van 18 mei 2006 tot aanvulling van de wet van 3 januari 1933 op de vervaardiging van, de handel in en het dragen van wapens en op de handel in munitie, wat betreft het verbod op submunitie (B.S. 26 juni 2006) verbiedt de productie, de opslag, het bezit en de verkoop van zogenaamde clusterbommen. België was het eerste land dat een dergelijk verbod uitvaardigde.

B. Landsverdediging

Op 1 januari werd *Vogelsang*, het voormalige trainingskamp van de Belgische krijgsmacht in Duitsland, geïntegreerd in het *Nationalpark Eifel*. Het kamp, aan de Belgisch-Duitse grens, was in december 2005 overgedragen aan de deelstaat Noordrijn-Westfalen. Daarmee was een einde gekomen aan de Belgische militaire aanwezigheid in Duitsland. De Belgische Strijdkrachten in Duitsland (BSD) telde op hun hoogtepunt 40.000 manschappen. De terugtrekking paste in het strategisch plan voor de modernisering van de krijgsmacht en was in juni 2001 begonnen.

De ministerraad stemde op 27 januari in met de aankoop van 242 Piranha III-pantservoertuigen bij het Zwitserse bedrijf Mowag, een dochter van General Dynamics. Het contract, dat de laatste fase van de modernisering van de krijgsmacht inluide, had een waarde van 700 miljoen euro. De eerste 138 voertuigen, waarvan er 18 uitgerust zouden worden met een 90-millimeterkanon, zouden in 2007 worden geleverd; de twee andere schijven van 83 resp. 23 voertuigen waren voorwaardelijk en vergden bijgevolg een nieuw regeringsbesluit. De 90-mm-kanonnen en de munitie zouden worden aangekocht bij Waalse bedrijven. Militaire experts en de Inspectie van Financiën wezen erop dat het kaliber niet spoorde met datgene dat de meeste Navo-partners gebruiken (105 en 120 mm), maar minister van Landsverdediging André Flahaut (PS) ontkende dat Waalse bedrijven bevoordeeld werden. Volgens premier Verhofstadt was de toewijzing van het contract objectief verlopen.

Op 20 juli keurde de ministerraad het wetsontwerp goed over het zogenaamde Gemengde Loopbaanconcept (GLC), het sluitstuk van de personeelshervorming bij de krijgsmacht. Het GLC zou ertoe moeten leiden dat tegen 2018 het leger nog maar 27.725 militairen en 10.000 burgers in dienst heeft en het aandeel van de loonkosten in het defensiebudget is gedaald van 63 naar 50%. Volgens het GLC kan elke militair na een carrière van 10 tot 12 jaar ervoor kiezen bij het leger te blijven, hetzij als ambtenaar hetzij als militair, dan wel naar de privé-sector over

te stappen. In geval van "externe overgang" hebben de militairen recht op begeleiding en opleiding.

De invoering van het GLC zou geleidelijk gebeuren. Vanaf 2008 zouden de ongeveer 6.900 militairen tussen 18 en 32 jaar in het stelsel stappen. De 13.493 militairen tussen 32 en 46 jaar zouden moeten kiezen tussen de voorzetting van hun carrière in een militaire of een burgerlijke functie. De 15.286 militairen ouder dan 46 jaar bleven buiten het GLC en kunnen militair blijven tot hun pensioen op 56 jaar.

Het parlement keurde het GLC-wetsontwerp (officieel: wetsontwerp tot vaststelling van het statuut van de militairen van het actief kader van de krijgsmacht) begin 2007 goed (wet van 28 februari 2007; B.S. 10 april 2007).

Op 7 september werden elf militairen, onder wie een kandidaat-officier en een onderofficier, opgepakt. Zij maakten samen met acht burgers deel uit van een extreem rechtse groep die zich Bloed-Bodem-Eer-Trouw (BBET) noemde. Bij huiszoekingen in vijf kazernes en op achttien privé-plaatsen werden meer dan honderd wapens gevonden. Aanvankelijk was er sprake van dat de neonazi's politici wilden doden en aanslagen plegen op ambassades. Premier Verhofstadt noemde een en ander "een smet op de goede faam van ons land en ons leger". Naderhand bleek het volgens het gerecht om "twee macho's [de beroepsmilitairen], twee wapenfreaks en een bende meelopers te gaan". Negen militairen werden geschorst; de twee beroepsmilitairen werden uit het leger gezet.

XI. Overige gebeurtenissen en ontwikkelingen

Koninklijk Huis – Op 17 maart schreven enkele Nederlandstalige kranten dat Vlaamse zakenlui zich ergerden aan het gedrag van kroonprins Filip, die een Belgische handelsmissie naar Zuid-Afrika leidde. De prins zou zich afstandelijk gedragen en geen interesse hebben voor de zakenlui. In toespraken herhaalde hij wat hij tijdens vorige missies had gezegd. Als reactie op de kritiek zei Rudi Thomaes, de gedelegeerd bestuur van het VBO, het jammer te vinden dat de "belangrijke, vaak discrete rol die prins Filip voor de bedrijven tijdens zo'n missie speelt, niet altijd naar waarde wordt geschat". Zonder de actieve inbreng van prins Filip zou de zending naar Zuid-Afrika "zeker niet zijn uitgegroeid tot wat de prinselijke missie nu is geworden", zei Thomaes op 20 maart.

Volgens persberichten was de kritiek op het Paleis hard aangekomen en had koning Albert, bij zijn terugkeer van een staatsbezoek aan Litouwen, er een VTM-journalist op aangesproken.

De Standaard vroeg daarom een reactie van de prins, maar die wilde enkel op schriftelijke vragen antwoorden. Ter wille van het communautaire evenwicht breidde het Hof het "interview" uit tot *La Libre Belgique*. De vragen werden op 22 maart bezorgd.

In de namiddag van 24 maart werd in de Wetstraat het bericht verspreid dat het "interview" met de prins niet zou doorgaan omdat premier Verhofstadt "het ogenblik niet opportuun" vond. Wegens de commotie daarover werd uiteindelijk beslist de tekst toch vrij te geven, maar pas nadat hij op het kabinet van de premier was gereviseerd. Officieel verluiddde dat de prins de tekst aan de eerste minister had voorgelegd, hoewel hij daar niet grondwettelijk toe verplicht was, en er door "de krappe agenda van de premier" vertraging in de vrijgave was opgetreden. In het "interview" dat op 25 maart verscheen, zei Filip dat het niet de rol is van leden van het Koninklijk Huis "mediasterren" te zijn. Hij zei ook "niet ongevoelig" te zijn voor de kritiek op zijn gedrag tijdens de handelsmissie naar Zuid-Afrika.

Op 30 juni ontstond commotie over het bericht dat een persbureau exclusieve foto's van de op 13 december 2005 geboren tweeling Aymeric en Nicolas van prins Laurent en prinses Claire te koop aanbood. Premier Verhofstadt zei diezelfde dag dat hij de prins gevraagd had de foto's ofwel in te trekken ofwel ter beschikking te stellen van alle persorganen. Vice-premier Reynders suggereerde dat de dotatie van de prins in het gedrang kon komen. Laurent trok daarop de foto's in.

Enkele maanden later kwam prins Laurent opnieuw in opspraak, nadat *Het Laatste Nieuws* op 1 december had geschreven dat hij aan het eind van de jaren 1990 financiële steun had gekregen uit mogelijk frauduleuze praktijken bij de Zeemacht. Een en ander bleek uit een strafproces dat was ingeleid voor de correctionele rechtbank in Hasselt. Enkele Limburgse bedrijven hadden goederen en diensten geleverd aan Villa Clémentine in Tervuren, waar de prins woont, en aan de Stichting Prins Laurent, met dierenklinieken in Luik en Brussel. Ze hadden prestaties voor ten minste 175.000 euro via een systeem van valse facturen laten betalen door de marine. Twaalf verdachten die zichzelf verrijkt zouden hebben met geld van de Zeemacht, zouden begin 2007 terechtstaan voor valsheid in geschrifte, verduistering van overheidsmiddelen, bendevorming, oplichting en omkoping. Prins Laurent zelf werd niets ten laste gelegd en was ook niet ondervraagd.

In *Het Laatste Nieuws* zei een van de verdachten, kolonel Noël Vaessen, de toenmalige adviseur (1993-1998) van de prins, dat de top van de krijgsmacht op de hoogte was van "een systeem" om prins Laurent te steunen. De prins zelf was vragende partij om geholpen te worden bij de inrichting en het onderhoud van zijn villa en de uitbouw van zijn dierenklinieken. Hij had onvoldoende geld om het allemaal zelf te betalen.

Op 8 december wees de procureur van Hasselt, Marc Rubens, erop dat niet de prins maar de Koninklijke Schenking eigenaar was van de villa in Tervuren en dat Laurent om die reden niet was ondervraagd.

Nadat Vaessen in *Het Laatste Nieuws* van 12 december getuigd had van het "luxe-leventje" dat de prins zou leiden en gesuggereerd had dat de Belgische Staat meewerkte aan een "doofpotoperatie", deelde premier Verhofstadt mee dat de regering "een vordering zal instellen om de gebeurlijke schade die de Staat geleden heeft te verhalen tegenover de begunstigden van de fraude". Hij wees erop dat prins Laurent geen immunititeit geniet.

Naar aanleiding van de berichtgeving gingen in de politieke wereld stemmen op om nauwer toe te zien op de aanwending van de dotatie aan de koninklijke prinsessen. In het Vlaams Parlement stelde het Vlaams Belang voor de subsidie van 178.000 euro aan de vzw KINT (Koninklijk Instituut voor het Duurzame Beheer van de Natuurlijke Rijkdommen en de Bevordering van Schone Technologie) uit de begroting voor 2007 te lichten, maar de meerderheid ging daar niet op in. De Vlaamse regering vroeg bij de administratie en het Rekenhof een rapport over de subsidiëring. De vzw KINT was in 1994 door de drie gewesten opgericht om prins Laurent een inkomen te verzekeren; op dat ogenblik kreeg hij nog geen dotatie.

In zijn kerstboodschap (24 december), die goeddeels in het teken stond van het buitenlands beleid, verwees koning Albert impliciet naar de affaire. "Er is de jongste tijd dikwijls sprake van misbruik van gemeenschapsvoorzieningen en van gemeenschapsgelden. Ik zou hieromtrent twee opmerkingen willen maken", zei hij. Hij beklemtoonde, in navolging van premier Verhofstadt, dat "niemand boven de wet staat" en dat "Justitie haar taak in volle onafhankelijkheid moet uitvoeren", en voegde daaraan toe: "Wanneer het gerecht verduisteringen vaststelt, lijkt het me billijk dat de schadeloosstelling iedereen zou treffen die er voordeel uit haalde".⁵⁵

Minister van Staat – Bij koninklijk besluit van 30 januari 2006 werd oud-vicepremier en Kamerlid Johan Vande Lanotte tot minister van Staat benoemd.

Holebi-adoptie – Na de Kamer (1 december 2005) keurde de Senaat op 20 april het wetsontwerp goed dat adoptie openstelt voor personen van hetzelfde geslacht. Een amendement dat de adoptie wilde beperken tot de kinderen die afstammen van een van de adoptanten, werd bij staking van stemmen verworpen. Het wetsontwerp in zijn geheel werd nipt goedgekeurd, met 34 stemmen voor (SP.A-Spirit, PS, de meeste VLD'ers en Ecolo), 33 tegen (CD&V, Vlaams Belang, MR, CDH, FN en de onafhankelijke senator Coveliers) bij twee onthoudingen (VLD). De wet van 18 mei 2006 tot wijziging van een aantal bepalingen van het Burgerlijk Wetboek, teneinde de adoptie door personen van hetzelfde geslacht mogelijk te maken, werd gepubliceerd in het *Belgisch Staatsblad* van 20 juni 2006.

'Picanolwet' en loon managers overheidsbedrijven – In de Kamer werden liberalen en socialisten het niet eens over een wettelijke regeling over de openbaarheid van de vergoedingen van managers van privé- en overheidsbedrijven. Een wetsvoorstel daarover van toenmalig senator Vincent Vanquickenborne (VU&ID, later VLD) had in de zittijd 1999-2003 geen meerderheid gekregen. Nadat in oktober 2004 bekend was geworden dat Jan Coene, de CEO van de weefgetouwengroep Picanol, een buitensporig hoog loon kreeg, had premier Verhofstadt het parlement opgeroepen zo snel mogelijk de bekendmaking van managerslonen te regelen. De Se-

55. Op 5 maart 2007 deelde het ministerie van Landsverdediging mee dat de Civiele Lijst van de Koning 185.000 euro zou betalen aan de krijgsmacht, de waarde van het voordeel dat prins Laurent volgens de correctionele rechtbank van Hasselt uit de fraudezaak had gehaald.

naat had op 9 december 2004 een wetsvoorstel van Patrik Vankrunkelsven (VLD) c.s. goedgekeurd, dat beursgenoteerde vennootschappen en vennootschappen van publiek recht verplicht de bezoldiging van bestuurders, leden van het directiecomité en leidinggevende personen resp. van bestuurders en leden van het directiecomité op een passende wijze openbaar te maken.

Bij de behandeling van het zogenaamde Picanol-wetsontwerp in de Kamer bleken bij de liberalen bezwaren te bestaan tegen de verregaande regeling die de Senaat had goedgekeurd. De VLD en de MR dienden amendementen op het wetsontwerp in om de individuele openbaarmaking te beperken tot de gedelegeerd bestuurder; van de leden van het directiecomité en de leidinggevenden zou enkel het totaalbedrag van de vergoedingen openbaar gemaakt moeten worden, zoals bepaald in de Belgische Corporate Governance Code, opgesteld op initiatief van de Commissie voor het Bank-, Financie- en Assurantiewezen, het VBO en Euro-next Brussel, en naar de voorzitter van de redactiecommissie, graaf Maurice Lippens, ook code-Lippens genoemd. Daarnaast stelden de liberalen voor de openbaarmaking uit te breiden tot de ziekenfondsen, vakbonden, politieke partijen en andere door de overheid gesubsidieerde organisaties.

Staatssecretaris voor Overheidsbedrijven Bernard Tuybens (SP.A) verraste op 28 februari met de bekendmaking, in antwoord op een vraag dd. 22 april 2005 van Kamerlid Annemie Roppe (Spirit), van het brutoloon van de topmanagers van Belgacom (Didier Bellens), De Post (Johnny Thys) en de NMBS (Marc Descheemaeker, Jannie Haek en Luc Lallemand). De betrokken overheidsbedrijven hadden kritiek op het initiatief omdat er vooraf geen overleg was gepleegd. In de Kamercommissie voor Infrastructuur gaf Tuybens op 8 maart ook het loon vrij van de toplui van de Nationale Loterij, de Federale Investeringsmaatschappij en de Federale Participatiemaatschappij.

Op 28 maart keurde de Kamercommissie belast met de problemen inzake handels- en economisch recht het liberale amendement over de beperking van de openbaarmaking goed. De VLD en de MR kregen de steun van het Vlaams Belang; de socialisten stemden tegen, de christendemocraten onthielden zich. Het Vlaams Belang had met de liberalen meegestemd omdat de partij voorstander was van de uitbreiding van de openbaarmaking tot ziekenfondsen en vakbonden. Na de goedkeuring van het amendement trok de VLD het amendement over de uitbreiding van de openbaarmaking echter in. Het Vlaams Belang kondigde daarop aan de liberalen niet langer te steunen. Als gevolg waarvan werd bij de eindstemming in de commissie op 18 april het wetsontwerp bij staking van stemmen (zes voor, zes tegen en twee onthoudingen) verworpen. Liberalen en socialisten kwamen ook nadien niet tot een vergelijk.

Mittal-Arcelor – Het vijandige bod (27 januari) van Mittal Steel, de grootste staalgroep ter wereld, op concurrent Arcelor kreeg ook in België grote aandacht omdat Arcelor (dat in 2002 ontstaan was door fusie van het Luxemburgse Arbed, het Spaanse Aceralia en het Franse Usinor) in België 12.500 werknemers telde (in Sidmar, ALZ, Cockerill, Carinox en Industeel) en doordat het Waalse Gewest in Arcelor een belang had van 2,4%.

Eerste minister Verhofstadt, die persoonlijk door gedelegeerd bestuurder en hoofdaandeelhouder Lakshmi Mittal op de hoogte was gebracht van het bod, zei dat hij de toezegging had gekregen dat Mittal Steel alle verbintenissen van Arcelor voor de Belgische vestigingen zou overnemen en dat het bod voor de rest een zaak van de aandeelhouders was. De Waalse regering was er minder gerust op en eiste op 29 januari dat Mittal Steel bij de overname van Arcelor de akkoorden met de vakbonden zou naleven en de ontwikkeling van de staalactiviteiten in Luik en Charleroi zou verzekeren.

Eveneens op 29 januari verwierp de raad van bestuur van Arcelor het bod. De regeringen van Frankrijk en Luxemburg verzetten er zich eveneens tegen.

Op 6 februari hadden premier Verhofstadt en de ministers-presidenten Leterme en Di Rupo in Brussel een gesprek met achtereenvolgens Arcelor-topman Guy Dollé en Lakshmi Mittal. Verhofstadt zei achteraf dat de ministers de medewerking van de twee bedrijven hadden gevraagd om hun industriële projecten objectief te kunnen analyseren. Op 10 februari deelde de premier mee dat de drie regeringen de internationale zakenbank Lazard hadden aangewezen om hen daarin te adviseren.

Op 17 en 19 april hadden Verhofstadt, Leterme en Di Rupo opnieuw een onderhoud met de top van Arcelor en Mittal Steel. Op 10 mei kregen ze het rapport van Lazard, dat volgens Leterme positief was over het bod van Mittal Steel. Op 15 mei bespraken de drie regeringsleiders het rapport. Achteraf werd gezegd dat ze niet uitdrukkelijk voor een van beide projecten kozen. De mededeling dat het plan van Mittal Steel "in de context van de huidige consolidatie in de staalindustrie opportuniteiten [biedt] op lange termijn door de combinatie van twee groepen die complementair zijn op geografisch vlak, en door de creatie van de onbetwiste wereldleider", kon niettemin als een voorkeur voor Mittal Steel worden beschouwd.

Nadat Mittal Steel zijn oorspronkelijk bod met eerst 34% (19 mei) en nadien 49% had verhoogd, stemde de raad van bestuur van Arcelor op 25 juni met het bod in. Daarmee stond niets nog de fusie van de twee staalbedrijven in de weg. Premier Verhofstadt zei verheugd te zijn over de overeenkomst. De Waalse regering zei aanwezig te willen blijven in de fusiegroep.

Regie der Gebouwen – Op 30 januari werd bekend dat het gerecht sinds 2001 een onderzoek voerde naar corruptie bij de Regie der Gebouwen, de dienst die 1.177 overheidsgebouwen in bezit had en beheerde, en voor rekening van de overheid nog eens 552 gebouwen huurde. Die hadden op een twintigtal plaatsen huiszoekingen plaats en werden twee ambtenaren aangehouden, onder wie directeur-generaal Hans Evenepoel. Er was sprake van manipulatie bij openbare aanbesteding en omkoping van ambtenaren door aannemers. De daaropvolgende dagen werden nog meer personen aangehouden. Uiteindelijk werden twaalf ambtenaren en 25 aannemers in verdenking gesteld.

Charleroi – In mei kwamen nieuwe wantoestanden aan het licht in Charleroi, de door de PS bestuurde en gedomineerde stad waar in 2005 drie schepenen die grote sier maakten met geld van de socialehuisvestingsmaatschappij La Caroloré-

gienne in opspraak waren gekomen en, als gevolg daarvan, 'sterke man' Jean-Claude Van Cauwenberghe zich gedwongen zag ontslag te nemen als minister-president van Wallonië.⁵⁶

Op 10 mei maakte de RTBF-televisie in de uitzending *Questions à la une* gewag van onregelmatigheden bij de intercommunale vuilnismaatschappij ICDI, die voorgezeten werd door een vierde PS-schepen, Lucien Cariat. Het parket van Charleroi opende op 12 mei een onderzoek tegen hem wegens verduistering, valsheid in geschrifte en misbruik van gemeenschapsgelden. Op 18 mei werd Cariat, samen met de financieel directeur van ICDI, Christian Blondeel, aangehouden. Het schepencollege ontnam hem op 22 mei zijn bevoegdheden. Diezelfde dag, na de vergadering van het PS-bureau, riep partijvoorzitter Di Rupo, die tijdens het weekend in Charleroi had overlegd met burgemeester Jacques Van Gompel en met Van Cauwenberghe, de lokale PS op een "krachtig signaal" te geven, zoniet zou hij de zaak zelf in handen nemen. Hij stuurde aan op een aanpassing van de ontwerplijst voor de gemeenteraadsverkiezingen, om meer kansen te geven aan vernieuwingsgezinde kandidaten, die alleen maar plaatsen onderaan de lijst hadden gekregen. Di Rupo vroeg ook maatregelen tegen de Henegouwse PS-gedeputeerde Jean-Pierre De Clercq, een vertrouweling van Van Cauwenberghe, die in verdenking was gesteld wegens verduistering, als curator bij drie faillissementen, van 213.283 euro en in een mededeling de integriteit en objectiviteit ter discussie had gesteld van de betrokken onderzoeksrechter "van wie de banden met de familie Reynders bekend zijn".

Het uitvoerend bureau van de Union Socialiste Communale (USC) van Charleroi keurde op 22 mei, met 175 van de 183 uitgebrachte stemmen, de ontwerplijst voor de gemeenteraadsverkiezingen ongewijzigd goed. Met betrekking tot De Clercq kwam de USC niet verder dan het geven van een blaam en het besluit de verdere afwikkeling aan een ledencongres voor te leggen. Di Rupo noemde die maatregelen onvoldoende en "niet van aard om het vertrouwen tussen burger en politiek te herstellen".

Op 25 mei, daags nadat zijn kabinetschef, Patrick Hensenva, was aangehouden op verdenking van schriftvervalsing, verduistering van overheidsgeld en actieve corruptie in zijn hoedanigheid van voorzitter van een volleybalclub, stelde burgemeester Van Gompel zijn mandaat ter beschikking van de partij en de inwoners van Charleroi. Met zijn initiatief wilde hij een krachtige steunbetuiging van de nationale partijleiding uitlokken.

Op 29 mei sprak het PS-bureau unaniem het vertrouwen in Van Gompel uit. Het verzocht hem zijn voorstel om de raden van bestuur van de huisvestingsmaatschappijen en intercommunales van de regio open te stellen voor de oppositie, snel uit te voeren. In de samenstelling van de kandidatenlijst voor de gemeenteraadsverkiezingen van 8 oktober greep het PS-bureau niet in. Het nam akte van de motie van wantrouwen die een meerderheid van de PS-provincieraadsleden tegen De Clercq had ingediend en vroeg Cariat ontslag te nemen als schepen.

56. M. DEWEERDT, *a.w.*, pp. 192-193.

Op 31 mei nam De Clercq ontslag als gedeputeerde van de provincie Henegouwen. PS-voorzitter Di Rupo en de beide ondervoorzitters, Philippe Moureaux en Christie Moreale, beslisten op 1 juni Cariat te schorsen als partijlid. De beslissing van het voorzitterscollege was gebaseerd op een verslag van het (door het congres op 4 oktober 2005 opgerichte) interne auditcomité, dat vastgesteld had dat Cariat zijn mandaten en vergoedingen niet correct had aangegeven.⁵⁷

Kamerlid Patrick Moriau nam op 13 juni ontslag als voorzitter van de PS-federatie Charleroi, nadat de avond voordien een meerderheid van de leden van het federaal comité zijn voorstel een "*comité du renouveau*" op te richten, had verworpen. Moriau had voorgesteld in het negenkoppige comité vier 'vernieuwers' op te nemen.

Op 22 juni bevestigde het congres van de USC Van Cauwenberghe als voorzitter van de PS van de stad Charleroi. Hij kreeg 82% van de stemmen; van de ongeveer 6.300 leden waren er echter maar 1.300 aanwezig. De kandidatenlijst voor de gemeenteraadsverkiezingen werd door 84% van de congressisten goedgekeurd.

Op 20 oktober, nog geen twee weken na de gemeenteraadsverkiezingen waarbij de PS haar volstreekte meerderheid verloor en de vernieuwers niet bijster goed hadden gescoord, werd burgemeester Van Gompel in verdenking gesteld van valsheid in geschrifte, gebruik van valse stukken en oplichting als openbaar ambtenaar, en aangehouden. Er was sprake van het miskennen van de regels voor openbare aanbestedingen door grote bestellingen op te delen, met de bedoeling bevriende leveranciers te bevoordelen. Van Gompel kondigde op 21 oktober vanuit zijn cel zijn ontslag als burgemeester aan. Volgens procureur des Konings Christian De Valkeneer (23 oktober) was het gesjoemel met openbare aanbestedingen al een tiental jaar aan de gang.

Na de vergadering van het PS-bureau van 23 oktober zei voorzitter Di Rupo dat het bureau om de tuin was geleid en op de vergadering van 29 mei "elementen van het dossier" achtergehouden waren.

Op 24 oktober besliste de Waalse regering een auditcomité naar Charleroi te sturen. Zijn rapport, dat de Waalse regering op 28 november voorstelde, legde een hele reeks tekortkomingen en disfuncties bloot door een gebrek aan interne organisatie, aan duidelijke opdrachten en aan waakzaamheid en controle, en gaf een ontluisterend beeld van de manier waarop Charleroi jarenlang was bestuurd. Minister-president Di Rupo kondigde aan dat de Waalse regering strenger zou toezien op openbare aanbestedingen en de aanwending van subsidies.

Op 4 december werd de nieuwe gemeenteraad van Charleroi geïnstalleerd. De PS, de MR en het CDH vormden een bestuurscoalitie. Conform de Waalse regelgeving werd Léon Casaert burgemeester. Hij had op de PS-lijst het op één (Van Gompel) na hoogste aantal voorkeurstemmen had gekregen. Twee van de PS-schepenambten gingen naar 'vernieuwers'.

57. De verplichte aangifte was eveneens op 4 oktober 2005 door het congres in de partijstatuten opgenomen.

Namen – Eind mei verschenen in de Waalse pers berichten over de toewijzing van opvallend veel bouwprojecten van de stad Namen aan het studiebureau Sogetec, dat geleid werd door de vriendin van PS-burgemeester Bernard Anselme. Op 2 juni deelde Anselme mee dat hij, “om de gemoederen te bedaren”, zijn bevoegdheid voor stedenbouw aan een ander lid van het schepencollege had overgedragen. Op 19 oktober, minder dan twee weken na de gemeenteraadsverkiezingen waarbij de PS in de oppositie was verzeild, werd hij in verdenking gesteld van belangenvermenging, valsheid in geschrifte en het gebruik van valse stukken, maar niet aangehouden. Enkele dagen later werd ook de stadssecretaris in verdenking gesteld van onder meer belangenvermenging.

Antwerpen – De kamer van inbeschuldigingstelling stelde op 20 februari Luc Lamine, de geschorste korpschef van de politie van de stad Antwerpen, hoofdcommissaris Luc Van Beylen en negen anderen buiten vervolging in de zogenaamde Visa-affaire. De raadkamer had in mei 2005 drie van de vijftien verdachten – de voormalige stadssecretaris Fred Nolf, zijn kabinetschef Nadia Andries en de geschorste adjunct-secretaris Freddy Vandekerckhove – naar de correctionele rechtbank verwezen, maar het parket had tegen de buitenvervolginstelling van elf van de twaalf andere verdachten beroep aangetekend. De kamer van inbeschuldigingstelling bevestigde de buitenvervolginstelling omdat er geen aanwijzingen waren van bedrieglijk opzet. In mei 2003 waren verschillende ambtenaren en schepenen in opspraak gekomen omdat ze met een kredietkaart van de stad ongeoorloofde uitgaven hadden gedaan.

Enkele dagen eerder, op 15 februari, had de raadkamer Nolf, Vandekerckhove, stadsontvanger Roger Bekaert, een vierde ambtenaar en een aannemer naar de strafrechter verwezen wegens het gebruik van geld van stedelijke vzw's voor persoonlijke doeleinden.

XII. De evolutie in de politieke partijen⁵⁸

VLD – Op 7 januari schreef *De Standaard* dat eerste minister Verhofstadt op zoek was naar een belangrijke functie voor zijn partijgenoot en Kamerfractie leider Rik Daems. De krant legde een verband met de “opwaardering” die Daems zou zijn toegezegd omdat hij zich eind 2004 geen kandidaat had gesteld voor het voorzitterschap van de partij. Op 10 januari deelde Daems mee dat hij “tijdelijk” een stap terug deed als fractie leider omdat hij een relatie had met PS-Kamerlid Sophie Pécriaux, die een kind van hem verwachtte. Fons Borginon werd op 11 januari tot fractie leider aangesteld.

58. Aspecten van het partijleven die verband houden met de lokale verkiezingen van 8 oktober worden behandeld in III. De gemeente- en provincieraadsverkiezingen – B. De verkiezingscampagne.

Op 31 maart schrapte de nationale statutaire commissie Anny De Maght van de ledenlijst. De Maght, die burgemeester was van Aalst en de VLD van 1995 tot 2004 vertegenwoordigd had in het Vlaams Parlement, had na een interne machtsstrijd en persoonlijke afrekeningen bij de Aalsterse liberalen, aangekondigd met een eigen lijst aan de gemeenteraadsverkiezingen deel te nemen.

Op 10 februari stelde Jean-Marie Dedecker, het 'enfant terrible' van de VLD, zijn sinds anderhalf jaar aangekondigd boek *Rechts voor de raap* voor, waarin hij ongezouten zijn rechts-populistische mening gaf over tal van maatschappelijke en politieke vraagstukken., en andermaal het 'cordon sanitaire' rond het Vlaams Belang ter discussie stelde. Het viel op dat op de voorstelling nauwelijks VLD'ers aanwezig waren.

Op 21 februari wees het lijstvormingscomité van de VLD-afdeling Oostende Dedecker aan als lijsttrekker voor de gemeenteraadsverkiezingen van 8 oktober. Op 21 april meldde de VRT-radionieuwsdienst dat Dedecker waarschijnlijk geen kandidaat zou zijn. In het weekblad *Dag Allemaal* van 20 juni zei Dedecker dat hij toch zou deelnemen aan de verkiezingen, nadat hem een "mooie plaats" was aangeboden op de VLD-lijst voor de federale verkiezingen van 2007. Dedecker duwde uiteindelijk de Oostendse VLD-lijst en haalde daarop het hoogste aantal voorkeurstemmen (2.950).

Drie dagen na de gemeenteraadsverkiezingen, op 11 oktober, besliste het partijbestuur unaniem de procedure op te starten om Dedecker uit de partij te zetten. Volgens voorzitter Bart Somers was het een "absoluut noodzakelijke beslissing" omdat Dedecker, nadat het partijbestuur op 9 oktober had beslist voortaan eensgezind op te treden, "weer volop ruzie gemaakt [heeft] met zijn afdeling in Oostende en met de lijsttrekker [Kamerlid Bart Tommelein] daar". Volgens Somers kon de VLD "geen verkiezingen winnen met ruzie te maken". Op 16 oktober schrapte de statutaire commissie Dedecker als partijlid.

Intussen had Dedecker, na een gesprek met Hugo Coveliërs, die begin 2005 uit de VLD was gezet, op 14 oktober meegedeeld dat hij niet zou aansluiten bij VLOTT, de beweging van Coveliërs. Samenwerking met het Vlaams Belang sloot hij eveneens uit. Dedecker zei dat hij met het oog op de federale verkiezingen van juni 2007 zou werken aan de oprichting van een nieuwe rechtse partij. Hij richtte daartoe de vzw Cassandra op, een forum voor "de uitwisseling van ideeën, informatie en ervaringen", die giften kon ontvangen, leden werven, gebouwen huren en personeel in dienst nemen.

In de late avond van 29 november kwam het verrassende bericht dat Dedecker zou toetreden tot de N-VA, maar na negatieve reacties bij kartelpartner CD&V besliste de partijraad van de N-VA voor het kartel en bijgevolg tegen Dedecker te kiezen (zie *infra* bij CD&V/N-VA). Op 19 januari 2007 kondigde Dedecker aan met de Lijst Dedecker aan de verkiezingen te zullen deelnemen.

Op 20 oktober deelde het consultantbedrijf Groep C mee dat Noël Slangen de helft van zijn tijd zou besteden aan het strategisch management van de VLD. De overeenkomst tussen de 'spindoctor' en de VLD liep voor een periode van zes

jaar. Slangen werkte eerder voor de Vlaamse socialisten, christendemocraten en liberalen, en was ook enige tijd persadviseur van premier Verhofstadt geweest. Twee weken later (4-5 november) kondigde voorzitter Somers in enkele interviews een "revolutie" aan om van de VLD in een tienstappenplan "opnieuw een heel sterke en toonaangevende partij" te maken. Als eerste stap positioneerde hij de VLD als een "progressieve centrumpartij", met veel aandacht voor de zwakken en het verenigingsleven. Op 4 december bepaalde het partijbestuur vijf thema's waarover partijleden in evenveel "labs" het inhoudelijke politieke debat nieuw leven konden inblazen. Het ging om de vergrijzing, de arbeidsmarkt, eenoudergezinnen, diversiteit en de handel van morgen.

Op 16 december stelde premier Verhofstadt in Brugge, in een toespraak voor 1.500 partijleden, de grote lijnen voor van zijn boek *Pleidooi voor een open samenleving*, dat als zijn "vierde burgermanifest" werd voorgesteld en dat het "liberale pad naar 2020" uittekende.⁵⁹ De partijmeeting werd algemeen beschouwd als het begin van de verkiezingscampagne en de sollicitatie van Verhofstadt voor een volgende ambtstermijn. Het manifest zelf werd op 21 december aan de pers gepresenteerd.

CD&V/N-VA – Het bericht, in het VRT-radionieuws van 23 uur op 29 november en in het ochtendnieuws van 30 november, dat Jean-Marie Dedecker lid zou worden van de N-VA (zie *supra* bij VLD) sloeg bij CD&V, de kartelpartner van de N-VA, in als een bom. Het politiek bestuur kwam op 30 november in spoedvergadering bijeen en sprak "zijn bezorgdheid" uit. CD&V-voorzitter Jo Vandeurzen en Yves Leterme, de Vlaamse minister-president en feitelijke partijleider, die pas op 29 november in de vooravond waren ingelicht, hadden nadien een gesprek met N-VA-voorzitter Bart De Wever en minister Geert Bourgeois. Vandeurzen zei achteraf dat het perspectief dat Dedecker op een lijst met CD&V'ers zou staan "voor onze partij een brug te ver is". Leterme zei dat CD&V een ander programma en een andere stijl had dan Dedecker. "Als de N-VA kiest voor Dedecker, zal het zonder ons zijn. Het is jammer voor Vlaanderen wat de N-VA doet", zei hij. Het partijbestuur van de N-VA betreurde dat CD&V een einde maakte aan de kartelvorming, wees het aanbod van Dedecker om terug te treden af en hield er rekening mee dat de partij op korte of middellange termijn uit de Vlaamse regeringscoalitie zou worden gezet. Bourgeois stelde een op 2 december beginnend bezoek aan China uit. Oud-VU-Kamerlid Jaak Vandemeulebroucke zei op 3 december uit ongenoegen over de komst van Dedecker uit de N-VA te stappen. Na topperleg tussen de twee partijen op 4 december deelden de twee voorzitters mee dat de kartelafspraken en het Vlaams regeerakkoord "correct en loyaal" zouden worden uitgevoerd en dat ze met betrekking tot het "conflict over een eventuele federale kartelvorming en de daarover ingenomen standpunten" een "afkoelingsperiode" inlasten. In de daaropvolgende dagen hadden er discrete

59. De eerste drie 'burgermanifesten' verschenen tussen 1991 en 1994, toen Verhofstadt oppositieleider was.

gesprekken tussen de kopstukken van beide partijen plaats; daarbij kwam ook de lijstvorming voor de federale verkiezingen van 2007 ter sprake.

Op 9 december kwam eerst het partijbestuur en vervolgens de partijraad van de N-VA bijeen om over de resultaten van het overleg te beraadslagen. Anders dan was verwacht, deed het partijbestuur "wegens het historische belang van de beslissing" geen voorstel aan de partijraad. Die koos met 62% van de stemmen voor de voortzetting van het kartel met CD&V en maakte daarmee duidelijk dat Dedecker niet welkom was. Volgens De Wever had zijn partij van CD&V het engagement gekregen dat de christendemocraten zonder "grote staatshervorming" niet in een federale regering zouden stappen. Naar verluidde had de N-VA ook de garantie op vijf parlementaire mandaten gekregen, was er beslist in de Kamer en de Senaat één fractie te vormen en waren er ook financiële afspraken gemaakt. CD&V was opgelucht over de uitkomst van de partijraadsvergadering. Dedecker reageerde verbitterd. Bij de N-VA nam Frieda Brepoels ontslag als ondervoorzitter omdat volgens haar de partijleiding haar geloofwaardigheid had verloren. Later bleek dat de kwestie het gezag van partijvoorzitter De Wever niet had aangetaast en geen negatieve gevolgen had voor de N-VA.

Op 12 december stelden Vandeurzen en De Wever de basistekst voor die de leidraad zou worden voor het verkiezingsprogramma van het kartel. De twee partijen spraken zich uit voor een confederaal staatsmodel, waarin het zwaartepunt bij de deelstaten Vlaanderen en Wallonië ligt en Brussel een aangepast statuut krijgt.

Vlaams Belang – Kamerlid Guido Tastenhoye kwam op 23 februari in verlegenheid door een bericht in *De Standaard*, dat hij bij de burgemeester van Schoten tussenbeide was gekomen over de regularisatie van het verblijfsstatuut van een gezin uit Kazachstan. Zijn demarche leek moeilijk verzoenbaar met de standpunten van zijn partij, die enkele weken eerder nog kritiek had op manifestaties voor een humaan asielbeleid. Na een gesprek met partijvoorzitter Frank Vanhecke zei deze dat Tastenhoye zich in die "ongelukkige tussenkomst" door "zijn hart en emoties" had laten leiden en dat hij het partijstandpunt voor een "strak illegalenbeleid en een streng maar rechtvaardig vreemdelingenbeleid" steunde.

Op 31 maart nam Rob Verreycken ontslag als lid van het Vlaams Parlement, na een incident in de parlamentsgebouwen waarbij hij een vlag van de N-VA had vertrappt en waar de partijtop verveeld mee zat. Verreycken was in 2004 al in opspraak gekomen door een straatruzie met zijn echtgenote over hun echtscheiding.

Na de volgens het parket racistisch geïnspireerde moord in Antwerpen op een blank meisje en haar Malinese oppas (11 mei), werd her en der met een beschuldigende vinger naar het Vlaams Belang gewezen (zie VI.C. Zinloos geweld). Voorzitter Vanhecke beklemtoonde dat zijn partij nooit had opgeroepen tot geweld. Volgens *De Standaard* (30 mei) was aan de partijtop niettemin overeengekomen tijdens meetings meer op het taalgebruik te letten, omdat televisiebeelden van een kort voordien gehouden "veiligheidsmeeting" het tegendeel suggereerden

van wat Vanhecke had gezegd. Enkele dagen na de dubbelmoord had de partij, op verzoek van de ouders van het vermoorde meisje, haar campagne "Veilig Vlaams Leefbaar", met als beeld een blond blank meisje dat geborgenheid zoekt bij haar moeder, ingetrokken. Ze deed dat uit "kiesheid en respect" voor de familie en om "olie op de golven te gieten" en de "escalatie niet te voeden".

Op 15 juni deelde Bruno Valkeniers, de gewezen directeur van Hesse Noord Natie, mee dat hij inging op de uitnodiging van het Vlaams Belang om in het district Antwerpen de lijst voor de provincieraadsverkiezingen te trekken. Hij zei dat hij de partij wilde helpen "verbreden en verdiepen". Waarnemers zagen in hem een kandidaat-voorzitter die de partij een 'zachter', meer Vlaams-nationaal en minder xenofob imago kon geven.

Op 17 mei dienden tien Kamerleden of senatoren van alle Franstalige partijen en van SP.A-Spirit bij de Raad van State een verzoekschrift in om, op grond van de zogenaamde droogleggingswet van 17 mei 2005, de overheidsdotatie aan het Vlaams Belang wegens "vijandigheid" tegenover de rechten en vrijheden van de mens tijdelijk in te trekken. Het verzoekschrift was gebaseerd op een dossier van het interculturele platform Kif Kif en de antiracistische organisatie MRAX.⁶⁰ Op 31 augustus diende het Vlaams Belang bij de Raad van State een verzoekschrift in om alle Franstalige staatsraden te wraken. In een tweede verzoekschrift werd een onderzoek gevraagd naar het lidmaatschap van staatsraden van enkele irreguliere loges. Op 17 oktober diende het Vlaamse Belang een derde verzoekschrift in om 26 kamervoorzitters of staatsraden te wraken wegens lidmaatschap van organisaties die de strijd tegen extreem rechts tot doel en/of banden met politieke partijen hebben. De rechtszaak begon op 17 oktober. Op 28 november werd het eerste verzoekschrift van het Vlaams Belang verworpen.⁶¹

SP.A – *De Morgen* meldde op 16 maart dat SP.A-voorzitter Johan Vande Lanotte rond zich een informele 'raad van wijzen' had verzameld. Het ging om twaalf vrij bekende persoonlijkheden die hem zouden adviseren over grote maatschappelijke thema's, onder wie Jean-Jacques Cassiman, Christine Van Broeckhoven, Margot Vanderstraeten, Els Dottermans, Gène Bervoets, Bob Van Reeth en Mark Stordia.

De Vlaamse socialisten hielden op 18 maart het eerste van wat aangekondigd was als een reeks van drie 'ideologische' congressen die zouden moeten uitmonden in een "beginselverklaring voor een modern socialisme", met de titel *Gelijke kansen voor iedereen*. Aan het congres over energie, huisvesting, mobiliteit, milieu en globalisering namen ook vertegenwoordigers deel van zes organisaties die niet

60. M. DEWEERDT, *a.w.*, pp. 191-192.

61. Op 22 maart 2007 verwierp de Raad van State het tweede verzoekschrift en wraakte hij, op grond van het derde verzoekschrift, een kamervoorzitter en een staatsraad. Het ging om twee leden van het *Centre de droit public* van de ULB dat onder meer onderzoek deed naar "de strijd tegen extreem rechts". Hun lidmaatschap kon volgens het arrest een schijn van partijdigheid wekken.

tot de socialistische zuil behoorden, onder meer de Bond Beter Leefmilieu, de Gezinsbond en Pax Christi. Op 23 oktober besliste het partijbureau het tweede, voor december geplande congres over sociaaleconomische thema's uit te stellen, officieel omdat de lokale verkiezingen van 8 oktober en hun nasleep meer tijd dan verwacht in beslag namen. De thema's van het tweede en het derde congres zouden worden samengevoegd en in 2007 aan bod komen op een congres in het weekend van 26-27 januari 2007.

Op 28 oktober besliste het Comité voor een Andere Politiek (CAP) deel te nemen aan de federale verkiezingen van 2007. Het CAP was een initiatief van gewezen SP-parlementslid Jef Sleenckx. Uit protest tegen "het gebrek aan interne democratie" in de SP.A bij de besluitvorming rond het Generatiepact was in 2005 binnen de partij de linkse beweging *SP.A Rood* ontstaan en op 9 november formeel opgericht. Sleenckx was bij het initiatief betrokken maar was het er niet mee eens binnen de SP.A te blijven werken. Hij besliste daarom, met de steun van onder anderen oud-ABVV-voorzitter Georges Debunne en enkele trotskistische groepjes als de SAP (Socialistische Arbeiderspartij), een nieuwe linkse partij op te richten.

Groen! – De Politieke Raad van Groen! stemde op 6 november in met een wijziging van het reglement voor de lijstvorming, om de nationale leiding meer zeggenschap te geven bij de aanwijzing van de lijsttrekkers bij de federale en regionale verkiezingen. Volgens berichten in de pers wilde de partijleiding tevens vermijden dat in 2007 in sommige provincies een kartel met de SP.A zou worden gevormd.

PS – De Parti Socialiste werd voor de tweede keer in minder dan een jaar geplaagd door wantoestanden in Charleroi en, in minder mate, Namen waar PS-mandatarissen bij betrokken waren en die een smet wierpen op de vernieuwingsoperatie die voorzitter Di Rupo op gang had gebracht (zie voor een en ander onder XI. Overige gebeurtenissen en ontwikkelingen). De ontwikkelingen in Charleroi leidden zoals in 2005 tot een interne confrontatie tussen Di Rupo en Jean-Claude Van Cauwenberghe, de voorzitter van de Union Socialiste Communale (USC), de koepel van de lokale afdelingen in de stad Charleroi. De twee protagonisten hoedden er zich evenwel voor het conflict tot een open machtsstrijd te laten escaleren.

Suggesties van partijgenoten als Philippe Courard, de Waalse minister van Binnenlandse Zaken, en Philippe Moureaux, een van de twee ondervoorzitters van de PS en de voorzitter van de federatie Brussel, om een stap opzij te doen, wees Van Cauwenberghe van de hand. Hij wist zich gesteund door het USC-congres, dat hem op 22 juni als voorzitter bevestigde en, ondanks een oproep van Di Rupo de 'vernieuwers' een betere plaats te geven, de ontwerprijst voor de gemeenteraadsverkiezingen van 8 oktober goedkeurde.

Om de autonomie van de veertien federaties in te perken, wijzigde het PS-congres op 3 september de partijstatuten. Volgens de nieuwe statuten kan het nationale partijbureau met een 3/5-meerderheid beslissen in de plaats te treden van een partij-instantie die haar statutaire verplichtingen niet nakomt of een houding

aanneemt die manifest indruist tegen de belangen van de partij. De federaties kregen dezelfde bevoegdheid ten aanzien van de lokale afdelingen.

Van Cauwenberghe was geen kandidaat bij de gemeenteraadsverkiezingen van 8 oktober, maar bleef de 'sterke man' in Charleroi. Hij kwam half november even in opspraak omdat hij in 2004 als minister-president tussenbeide zou zijn gekomen in de toewijzing van een huurcontract voor een gebouw voor de vertegenwoordiging van het Waalse Gewest en de Franse Gemeenschap in Kinshasa aan Immo Congo via een zakenman uit zijn entourage. Een speciale commissie van het Waals Parlement en het Parlement van de Franse Gemeenschap die de zaak onderzocht, ging niet verder dan het doen van enkele aanbevelingen om de transparantie van dergelijke zaken te verhogen.

FDF – Olivier Maingain werd op 18 maart herverkozen tot voorzitter van het FDF. De aftredende voorzitter kreeg 79,9% van de stemmen, zijn tegenkandidaat, Patrice Horn, 20,1%. Van de bijna 5.000 partijleden namen er 1.148 aan de schriftelijke stemming deel. Enkele dagen voordien had Didier Gosuin zich als kandidaat teruggetrokken, na een oproep van zes prominenten die vreesden dat een tweestrijd de partij zou verzwakken.

Belgian Politics from 1978 to 2006
Overzicht van het Belgische politiek gebeuren sinds 1978
L'Année politique belge depuis 1978

<i>Year Jaar Année</i>	<i>Res Publica</i>	<i>Auteurs Nederlandse versie</i>	<i>Authors English text</i>
1978	79/2	M. Deweerdt	
1979	80/3	M. Deweerdt	
1980	81/2-3	M. Deweerdt	
1981	82/2	M. Deweerdt	M. Deweerdt, J. Smits
1982	83/2-3	M. Deweerdt	J. Smits
1983	84/4	M. Deweerdt	J. Smits
1984	85/2-3	M. Deweerdt	J. Smits
1985	86/3	M. Deweerdt	J. Smits
1986	87/3	M. Deweerdt	I. Couttenier
1987	88/2-3	M. Deweerdt	I. Couttenier
1988	89/3	M. Deweerdt	I. Couttenier
1989	90/2-3	M. Deweerdt	I. Couttenier
1990	91/3-4	R. D'Haese, P. Van den Driessche	I. Couttenier
1991	92/3-4	M. Deweerdt, R. Falter	I. Couttenier
1992	93/3-4	M. Deweerdt, R. Falter	I. Couttenier
1993	94/3-4	M. Deweerdt	K. Deschouwer, M. Deweerdt
1994	95/3-4	M. Deweerdt	K. Deschouwer, M. Deweerdt
1995	96/3-4	M. Platel	K. Deschouwer, M. Platel
1996	97/4	M. Deweerdt	I. Couttenier
1997	98/3-4	M. Deweerdt	S. Fiers, M. Deweerdt
1998	99/2-3	M. Deweerdt	S. Fiers, M. Deweerdt
1999	2000/2-3	M. Deweerdt	S. Fiers, M. Deweerdt
2000	2001/2-3	M. Deweerdt	S. Fiers, M. Deweerdt
2001	2002/2-3	M. Deweerdt	S. Depauw, M. Deweerdt
2002	2003/2-3	M. Deweerdt	S. Depauw, M. Deweerdt
2003	2004/2-3	M. Deweerdt	S. Depauw, M. Deweerdt
2004	2005/2-3	M. Deweerdt	S. Depauw, M. Deweerdt
2005	2006/2-3	M. Deweerdt	S. Depauw, M. Deweerdt
2006	2007/2-3	M. Deweerdt	S. Depauw, M. Deweerdt

Politologie en Journalistiek: twee ambities

Wie de Belgische politiek wil bestuderen, kan niet zonder de zevenentwintig jaaroverzichten die Mark Deweerdt publiceerde in het Politiek Jaarboek van *Res Publica* sinds 1978. Sterker, voor de studie van zowel de besluitvorming als het gevoerde beleid zijn deze meer dan 2.000 bladzijden overzichten van het Belgische politiek gebeuren een onmisbare encyclopedie die men voortdurend in handbereik wil hebben. De rubriekenindex (*Res Publica* 2005, 2-3) heeft die onmisbaarheid enkel maar onderstreept.

Tweeduizend bladzijden waarin – op een stoïcijnse manier – objectiviteit, zakelijkheid, nauwkeurigheid en indringendheid gecombineerd worden. Die moeilijke selectie zowel naar politieke belangrijkheid als naar maatschappelijke impact wordt bovendien allerminst geholpen door de geringe tijdsafstand tot het gebeuren zelf. Zo is een thesaurus opgebouwd waarin politologie en journalistiek van zeer hoge kwaliteit elkaar hebben ontmoet en bevrucht.

De redactie hecht eraan Mark Deweerdt van harte te danken voor die jarenlange optimale samenwerking én te feliciteren met de realisatie van deze haast onmogelijke opdracht, een kwart eeuw lang!

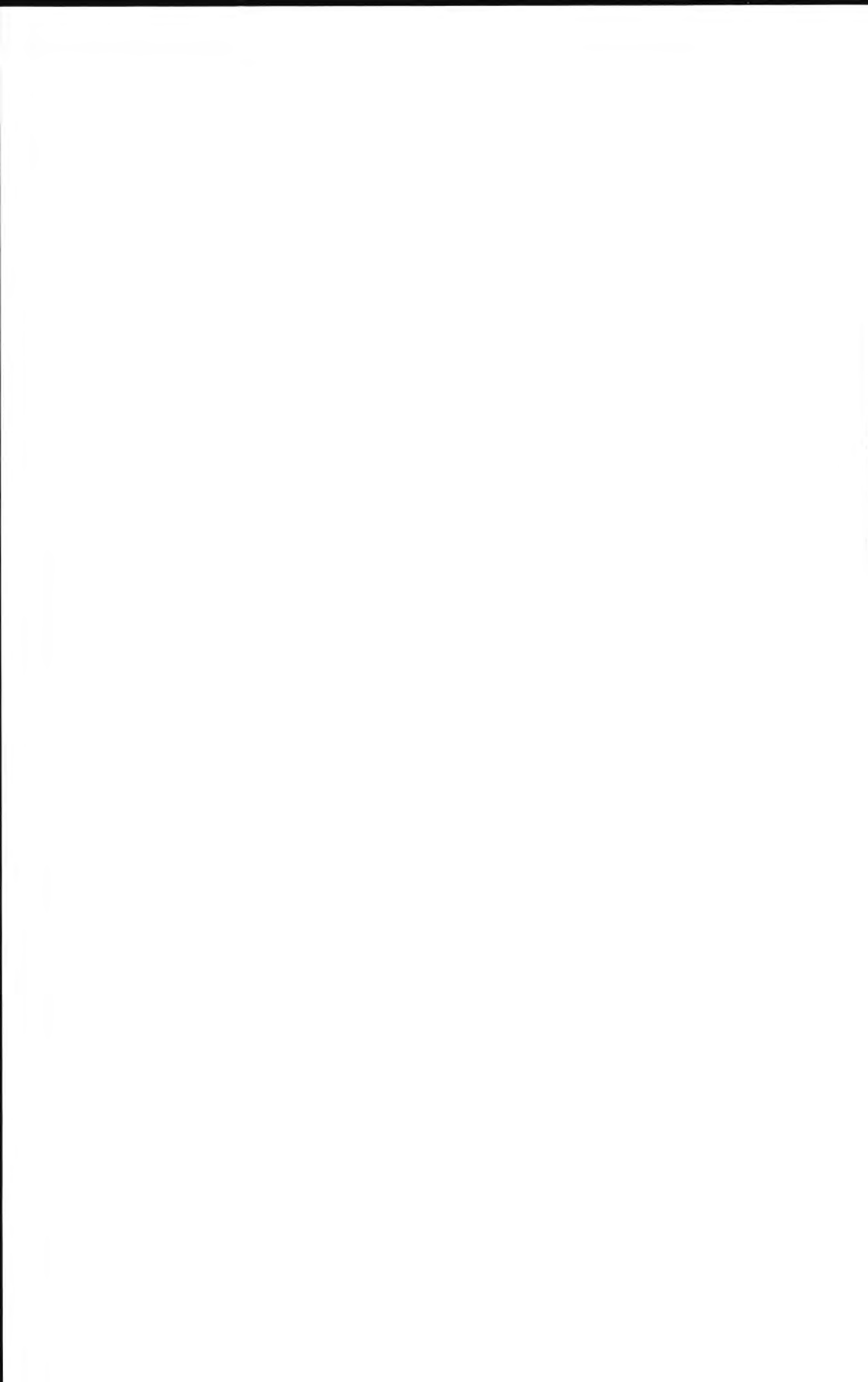
Het mag niet verbazen dat politologie en journalistiek ook intens verenigd zijn in de persoon van Mark Deweerdt zelf: in zijn vorming, zijn motivering en zijn visie op de taak van een politiek journalist in ons land. Als politiek journalist was het de ambitie van Mark Deweerdt bij te dragen tot een zeer hoogstaande informatieve Vlaamse dagbladpers naar het voorbeeld van de *Neue Zürcher Zeitung*, de *Franfurter Allgemeine Zeitung* en *Le Monde*. *De Tijd* is echter een andere weg ingeslagen. Heel wat van de politieke journalisten hebben de krant en de journalistiek intussen verlaten. Ook Mark Deweerdt.

Andere kranten ontsnappen evenmin aan die ijzeren economische logica in de mediawereld. Zelfs *Le Monde* heeft het moeilijk en roept haar lezers op om de onafhankelijkheid van de krant financieel te steunen. Een hoofdredacteur van een Vlaamse kwaliteitskrant bekende niet zo lang geleden: "Ik maak verkoopcijfers en bijkomend ook de kwaliteit van mijn krant."

Met Mark Deweerdt en anderen blijft het hopen op kwalitatief zeer hoogstaande, politiek sterk informatieve en objectieve media die wezensnoodzakelijk zijn in de vormgeving van de democratie in de 21ste eeuw. In de voorbije kwarteeuw heeft het Politiek Jaarboek daartoe willen bijdragen – niet in het minst met de *Overzichten van het politiek gebeuren in het jaar*. In de eerste plaats mét de overzichten!

Daarvoor, Mark, en voor de vlekkeloze, intense samenwerking van harte bedankt en veel geluk,

De hoofdredactie van het Politiek Jaarboek

Belgian Politics in 2006

Sam DEPAUW

Postdoctoral Fellow of the Fund for Scientific Research – Flanders at the KU Leuven

Mark DEWEERDT

MA in Political Science

I. The 2006-2007 Plan of Action or the “10 Construction Sites” of Verhofstadt’s Government

The Action Plan was launched on January 13th. It indicated ten points of action to make Belgium “more competitive, more social, and safe”.

- A competitive economy to promote employment
- More jobs of quality in a creative labour market
- Excluding poverty
- More innovation, more enterprise
- The information highway: broadband for everyone
- Energy of the future
- A more efficient civil service
- Mobility and road safety
- Reinvestment of revenues from combating fraud
- Fair trade practices and balanced consumer relations

In the spring a number of topical ministerial councils were held on the Action Plan – in particular on enterprise competitiveness and consumer purchasing power. Points of action in other domains were often put off – e.g. on poverty, energy, and road safety.

A. Enterprise Competitiveness and Consumer Purchasing Power

After an OECD report had estimated Belgium’s market share loss at 20% since 2000, Prime Minister Verhofstadt had announced 2006 to be the year of “enterprise competitiveness”. On January 18th the Group of Ten – the leaders of the three major trade unions and four employers’ organisations – had a first meeting. Management called for moderation to reduce the wage gap vis-à-vis the neighbouring countries, while the unions firmly put innovation, education, and

training on the table. Over the following weeks ministers of all parties launched their pet ideas in the media.

On March 27th management and the unions issued a joint declaration "*A more competitive economy to promote employment*". Stating a Central Economic Council prognosis that labour costs would continue to increase in Belgium more rapidly than in three neighbouring countries, they agreed to a stricter implementation of the 1996 Act to preserve enterprise competitiveness. Industries were encouraged to include a correction mechanism in the 2007-2008 Inter-Professional Agreement by means of all-in agreements that lower wage increases when inflation exceeds expectations. In addition, education and training was to be made the focal point in the 2007-2008 sectorial negotiations. A conference was planned for September to research policies to encourage innovation. Management and the unions also agreed to raise awareness of the issue of diversity on the shop floor among the rank and file. While Verhofstadt qualified the declaration as "an important step forwards", further steps were slow to follow.

The ministerial council of April 28th was postponed after the death of Joe Van Holsbeeck (VI.C). In fact, an agreement was deemed unlikely among the coalition partners. Even by the end of June little progress was apparent. A number of cabinet meetings had only resulted in the establishment of three working groups to prepare the budget review. Agreement was reached on a school premium of € 75 to 125 per child (an idea that had been launched by Minister of Social Affairs Rudy Demotte (PS) in April), a reduction in the December advance tax payment, and an increase of the income warranty for the elderly. But a broader agreement never materialised, even if components of the Action Plan were implemented as part of the 2007 budget (II.C) and the 2007-2008 Inter-Professional Agreement (VII.A).

B. Trade Practices and Consumer Relations

Insurance Companies and Banks – Hospitalisation insurance policies were guaranteed to be for life. In addition, life and accident insurance policies were made to include terrorist attacks. Both measures still awaited parliament's endorsement by the end of 2006. A code of conduct was negotiated with banks and insurance companies that obliges them to disclose fairly and fully the prices and conditions of their financial products. It was effective January 1st 2007.

Consumer Protection – Consumer organisations and industries would be able to conclude agreements to protect consumers. Such agreements were binding, unless the government lodged an objection to them within 15 days.

A maximum fee of one month was fixed in case a consumer wanted to terminate a contract that was deemed to have been silently continued. Both measures hadn't been adopted in Parliament by the end of the year.

Real Estate – Following consultation with estate agents, a number of additional constraints were imposed. Verbal arrangements were prohibited. Exclusivity con-

tracts were restricted to six months and required a monthly progress report. Both estate agent and customer are entitled to the same indemnity in the case of breach of contract.

Sunday Trading – On March 17th the government agreed to three extra Sundays on which shops were allowed to open their doors. Municipalities could add another three Sundays. Both unions and shop-owners opposed the violation of their Sunday's rest. On March 30th 2.000 distribution workers demonstrated in Brussels and over 10.000 shop-owners signed a petition. Disagreement was also apparent among the coalition partners and a further increase of Sunday trading had to be postponed multiple times. As a result, the bill that Parliament adopted on July 6th reviewed a number of regulations, but did not ease Sunday trading restrictions.

C. More Innovation, More Enterprise

On March 22nd the government agreed to extend the corporate tax exemption to support received for research and development from the regions. The partial exemption from advance tax payments for PhD-students and civil engineers in private companies was expanded to all holders of a Master's degree. In addition, companies were exempted from paying social contributions for researchers in fundamental research. Revenues from the commercialisation of inventions were taxed at a favourable rate of 33%.

To conclude, the government reviewed the procedure for judicial composition (*concordat judiciaire*)¹ in order to render it "simpler, cheaper, and more flexible". The focus is firmly on the company rather than the creditors. But the unions opposed the idea that after take-over of a company in trouble the current labour conditions, rights, and employment protection would no longer apply.

D. Labour Market

On May 19th a topical ministerial council was held. A single decision, however, was the meagre result: in implementation of the Generation Pact a bonus was agreed upon for employers offering internships and young part-time students entering said internships or any other first employment. The government further proposed to consult with management and the unions over 21 policies that could be included in the Inter-Professional Agreement by the end of the year.

Among the most important are: the introduction of parental leave for foster parents, pooling companies that offer employees for seasonal employment (the

1. Judicial composition means a moratorium from making payments to creditors granted by the court, during which a recovery plan must be drawn-up that must be submitted to the creditors and the court and must lead to the recovery of the financial situation.

so-called Daikin-model), a better coordination of the legal regulations governing employment cells, the extension of the Experience Fund, the exemption of students performing a maximum of 400 labour hours per year (rather than two periods of 23 days) from paying social contributions, and the expansion of teleworking to include civil servants. The Christian Union (ACV) immediately denounced the series of measures as “incoherent, unbalanced, and ill-considered”.

Few of the measures actually came into effect over the following weeks. Moreover, the restriction of study leave, which proved chronically underfunded, led to a new confrontation with the unions after the budget review in July. A petition of 73.000 signatures was presented to Minister Van den Bossche on November 30th. In the meantime, the government had accepted to apply the previous regulations to all trainings in progress. (VII)

With the exception of so-called bottleneck industries, the government postponed the entry of immigrant workers from Central and Eastern Europe on February 24th – until more measures to prevent improper use were in effect (VII.A).

E. Broadband Connections for Everyone

Five consortiums of ICT-companies issued cheap kits including a pc, a broadband subscription and a training session of four hours minimum. The “Internet for Everyone” project was intended to bridge the digital divide. An extra tax reduction of 21% of the acquisition cost was offered to the participants of the project until April 18th 2007.

Providers were contacted over a social subscription rate, but the liberal parties feared that other customers would be charged the costs. To conclude, the Health Department established *be Health*, an agency charged with managing the electronic services platform for the exchange of health care data.

F. A More Efficient Civil Service

On June 23rd the government presented the “charter for a customer-friendly civil service”, including 13 measures. From 2007 on, every agency would be required to open at least one night per week, to answer inquiries within a month and applications within four months. Electronic payments would be enabled. The charter would take the form of a circular letter.

On July 20th the Federal Agency for Medicinal and Health Products was established. It would take over the licensing, registration, and control of medicines from the Directorate-General for Medicinal Products.

G. Road Safety

The topical ministerial council on June 7th decided to halt the proliferation of road signs. Speed limits to 70 km/h would be indicated over larger areas. A

driver would not forfeit his right of way by stopping. Lorries are not allowed to overtake on two-lane roads and in the event of rain. None of the measures entered into effect before the end of 2006.

II. The Budgetary and Fiscal Policy

A. Budgetary Results for 2005 and the Implementation of the 2006 Budget

Using the EDP-rules (Excessive Deficit Procedure), the government surplus for 2005 amounted to € 308.1 million or 0.1% of GDP. Under the ESR95-rules that were used previously, however, this would have resulted in a deficit of € 72.1 million. The federal government presented a deficit of € 577.3 million. Local authorities added another € 463.1 million to the deficit. This was partly offset by the surpluses realised by the community and regional governments worth € 809.4 million and the social security sector worth € 158.9 million. Public debt rose to € 269 billion, or 91.5% of GDP – an increase by € 3.6 billion, but a decrease relative to the growing GDP. The overall tax burden climbed to 44.8% of GDP – a small increase by 0.4% compared to the previous year.

Despite a disappointing economic growth rate of 1.5%, the government was able to announce a “balanced budget” for the sixth consecutive time. Budget Minister Freya Van den Bossche admitted that the small surplus of € 120 million was mostly due to non-recurrent measures and windfalls. These included the sale of hardly recoverable income tax arrears (€ 500 million), the recovery of VAT arrears from water treatment company Aquafin (€ 230 million), and the assumption of the NMBS holding and the Antwerp Port Authority pension funds (€ 295 million and € 236 million). In the final days of 2005, the hire purchase contract for the new Antwerp courthouse was converted into a hire contract. This prevented the € 249.8 million cost of the building to be added to the budget upon completion.

On October 23 Eurostat published its 2005 report, belying the government’s claim of a balanced budget. Instead 2005 ended with a 2.3% deficit. Contrary to earlier communications, Eurostat felt that the take-over of the railroad infrastructure by FSI had to be entered into the books as a one-off expense. Charging FSI an annual fee of € 300 million for the use of the infrastructure could not alter this fact – as Eurostat considered FSI a government company. In response, FSI was transformed into a public limited company – retroactively to January 1st 2005. Eurostat, however, upheld its objection and the government filed for its annulment by the European Court.

A *first budget control* was held March 25th to 30th. With a growth rate of 2.2% and inflation at 1.8%, revenues were raised by € 338.6 million. Expenditure was decreased by € 385 million, as were the federal grants to the communities and regions by € 170 million. Measures to combat fraud would target the telecom, build-

ding, and transport sectors and online trading. They were estimated to yield an extra € 380 million. Controls against social fraud were equally stepped up. In May, the Social Information and Investigation Service (SIOD/SIRS) was established to coordinate the efforts of four separate inspectorates.

New policies included a job bonus for the lowest incomes among federal, regional, and local civil servants (i.e. a € 15 per month reduction in social contributions). In addition, the service cheque budget was increased by € 143 million. It was feared that the popularity of the service cheques would result in an even larger deficit, but the second budget control demonstrated further increases were unnecessary.

The *second budget control* in July raised the growth prognosis to 2.5%, but at the same time built up a € 100 million reserve in the event of a slower economic growth. New setbacks came to light: fiscal registration had yielded a mere € 1 million by June 30th and Electrabel's decision to sell off three idle power plants cut the special levy's estimated revenue in half (€ 70 million). The yields of the EU Savings Directive were equally disappointing (€ 50 million) and advance tax payments by the self-employed came in € 200 million short of the earlier estimates.

A number of policies that had been announced earlier were now fully costed: most importantly, a school premium and a job reduction. As a *premium*, child benefits were raised in the month of September by € 50 for kids between the ages of 6 and 12, and by € 70 for children up to 18 years old. From 2008, the € 87.6 million would be used to raise child benefits in a more structural manner. The *job reduction* took the form of an increase of tax-deductible occupational expenses by 1.1% to 26.1% for incomes up to € 4,790. The maximum fixed deduction was equally raised by 1.1% to € 3,200. Net annual wages would be up by € 25. In addition, the income guarantee for the elderly (i.e. the minimum income) was increased by € 60 for those living together and € 90 for singles. To pay for these policies extra levies were introduced on diesel power plants (€ 20 million) and on undeclared stocks in the diamond sector (€ 137 million). The minimum price for cigarettes was converted into a minimum excise duty, as a result of an EU directive.

A *third budget control* was triggered by a major mistake in the income tax collection, denounced by *Het Laatste Nieuws* on September 12th. A simple alarm to signal tax declarations that were not machine-readable had been switched off to speed up the process. As a result, a number of tax declarations were processed as reading € 99,999,999.99. Part of the € 883 million deficit would be offset by the increase in VAT and corporate tax revenues as a result of the higher economic growth rate. Other windfalls were the sale of the Tokyo embassy (€ 200-300 million),² Belgacom dividends worth € 50 million, and a € 70 million bonus from the

2. In the end, the Tokyo embassy grounds were sold for € 419.6 million. The construction of a new embassy was estimated to cost € 24 million.

closed-end property investment company (sicafi – comparable to the US Real Estate Investment Trusts). Expenditure in the departments was cut by € 133 million.

A mere two weeks after, legal issues arose regarding the closed-end property investment company. On September 15th, the contract was awarded to Cofinimmo. Cofinimmo would invest € 525 million, in addition to the government's € 58.3 million. The funds would be used to buy 67 government properties including WTC-III, Egmont I and II. Another 12 properties would be added later. On September 25th, however, Cofinimmo's competitors went to court, claiming that Cofinimmo had been allowed to increase its offer after the tenders had been submitted. On October 11th, the Council of State duly annulled the contract. As a last resort, a public limited company Fedimmo (a subsidiary to the Federal Participation and Investment Corporation – FPIM) was established and the 67 government properties were sold for € 576 million to real estate holding Befimmo through that route.

Fiscal Regularisation – On March 8th the Finance Department established a point of contact where companies and persons could declare non-recurrent revenues, which they had failed to pay taxes for. The revenues were initially estimated at € 400 million. Subsequent budget rounds adjusted the expected revenues to € 150 million, but for the declarations until June 30th the revenues reached only € 26.8 million. On declarations between July and December 2006 a fine of 5% was imposed, after that date the fine would be raised to 10%.

Corporate Taxes – According to the State Audit Office, the corporate tax reform had ended up raising corporate taxes by 8.18% or € 585 million in 2004. The reform's stated goal had been to preserve the status quo, offsetting tax reductions with a limitation of deductible expenses. Verhofstadt retorted that the State Audit Office had failed to take into account the latest tax reductions on risk capital.

The Ageing Fund – In its report, the Study Committee on Population Ageing predicted health care expenditure to increase to 26.8% of GDP by 2030 and 28.8% by 2050. In 2005, health care expenditure amounted to 23.1% of GDP. In addition, the Generation Pact would cause total expenditure to rise by 0.11 of GDP in the short term – as a result of the indexation of pensions. In the long term, expenditure would fall by 0.28% by 2030 and by 0.16% by 2050.

In 2005 the reserves of the Ageing Fund had grown to € 13,504 billion. 2006 added another € 555 million to the tally.

B. Heating Oil and Natural Gas Reduction

In the fall of 2005 more than 1 million families had received a reduction of 17.53% on the purchase of fuel oil. On January 13th the government decided to extend the reduction to natural gas purchases (6.5% or € 44). An extra reduction up to

€ 80 was offered to those benefiting from the socially reduced rate. The policy was prepaid by the oil industry.

But controversy soon arose over the repayment of € 100 million. Rumours of a temporary levy on fuel and diesel were quickly contradicted. For a while Minister Van den Bossche appeared alone in her belief that repayment was not necessary, especially after *Le Soir* published an agreement with the oil industry, dated December 23rd 2005, arranging for repayment at an extra cost of € 3 million – it was leaked later – if repayment wasn't received by March 31st. Minister Van den Bossche failed to appear in Parliament to explain the issue, as a result of a car crash. Heated negotiations with the oil industry led it to agree to put € 12 million in a soon to be established Fund for Sustainable Energy Policy. That merely days after, the oil industry's obligation to hold on to a 90 days strategic stock of oil was relaxed to 15 days only added fuel to the flames.

In an attempt to encourage fuel dealers to offer customers the possibility to pay in instalments, the maximum initial payment was raised from 25% to 50%. Throughout 2005 not one fuel dealer had made use of the legal opportunity.

C. The 2007 Budget and the Federal Policy Declaration

In order to realise the planned surplus of 0.3% of GDP in 2007, it was estimated an extra € 4.5 billion was needed. Despite earlier promises, the outcry over the release on parole of Albanian mobster Victor Hoxha (V.I.B) and the October local elections pushed the budget negotiations back to mid October. Parties didn't relish the prospect of having to announce cuts in full campaign.

The 2007 budget estimated the revenues at € 45,926 billion (up 4.2%) and expenditure at € 46,243 billion. The total deficit amounted to € 2.610 billion. The primary balance (excl. interest charges) was down to 3.6% from 5.9% in 2000. The Ageing Fund was promised € 900 million. The communities and regions agreed not to spend the additional funds they would receive as a result of a higher economic growth rate. Public debt was predicted to decrease to 83.9% by the end of 2007.

Additional revenues were expected from four fiscal measures: the introduction of a waste packaging levy (€ 316 million), an increase of tobacco excise duties (€ 330 million), a reduced rate of corporate taxes upon reinvestment of tax-free reserves (€ 350 million), and raising fines for fraud was estimated to bring in an extra € 256 million. € 1.25 billion was expected from the sale of government properties, the take-over of public company pension funds, and the auction of tax arrears claims.

On the other hand, VAT rates for council houses and new estates in urban areas were lowered. Subsidiaries of foreign companies were exempted from advance tax payments on dividends if Belgium has a double tax agreement with the country of origin. Companies belonging to a single group would no longer charge one another VAT. The maximum deductible amount for energy-saving investments was raised to € 2,600. The total amount spent on "job reductions" was nearly

doubled to € 74 million. In the social security sector € 70 million was earmarked to index the longest-standing pensions. The minimum income would be increased by 2% on April 1st 2007. But extra revenues were sought in the same sector: in the case of dismissal, the previous employer would be required to pay social contributions on days of leave not taken (€ 233 million).

In the Federal Policy Declaration on October 17th, Prime Minister Verhofstadt was pleased that the economic growth was beginning to show: more new businesses and more jobs were created every day. 157.000 of the promised 200.000 jobs were already on the books, according to Eurostat. Verhofstadt further defended a waste packaging levy to help reduce the CO₂ emissions. Alongside the Ageing Fund, an Ageing Care Fund would be established to meet rising health care costs directly attributable to the ageing population. In his closing words, Verhofstadt appealed to Flemings and Walloons, to indigenes and immigrants, to old and new EU member states "to end the polarisation and accusations. They close off our society and turn it towards the past. That is not the society that befits our country."

The waste packaging levy was quickly challenged by the employers' organisations. Full-page advertisements in the newspapers of October 21st supported their claim that the levy would cost families € 150 per year and would hardly contribute to reduce CO₂ emissions. The annulment of a beverage wrappings levy by the Court of Arbitration a few days earlier offered them another handle.

Local social services protested the reduction of employers' contributions to the service cheques by € 1. The measure, they felt, would impede the indexation of the wages involved and cost 30,000 jobs. On November 10th 4,000, mostly women, demonstrated in Brussels. The government promised to increase its own contribution by € 0.28 in 2007.

A circular letter on the 'anchor principle' caused further uproar. The 'anchor principle' compels departments to limit expenditure to 80% of the assigned funds – with the exception of wages and pensions. Employers' organisations claimed that the belated payments of bills had forced hundreds of companies into bankruptcy. The State Audit Office responded in its official report that the total amount of bills awaiting payments and delay interests was impossible to compound in the absence of a double-entry bookkeeping system. For 2007 the funds not used were estimated at € 830 million.

III. The Local and Provincial Elections

A. Electoral Decrees

On October 8th, the local and provincial elections were held. For the first time, the organisation fell to the regions who took the opportunity to reconsider the electoral laws.

The new electoral decree was adopted by the Flemish Parliament on February 1st, following an agreement signed by the five coalition partners. The impact of 'votes for the ticket as is' was removed, except for substitute candidates. Preferential votes alone would determine who is elected. In addition, candidate lists are to feature as many women as men and the top three candidates cannot be of the same gender. A Council for Election Disputes was established.

Following a complaint by the green party, the Court of Arbitration annulled the stipulations on the votes for the ticket as is on May 24th. The decree discriminated unfairly between candidates and substitute candidates. To restore legal certainty, the coalition partners agreed to reduce the impact of 'votes for the ticket as is' on the seat allocation among fellow party candidates – candidates and substitute candidates alike – to one-third. A similar complaint against the provincial second tier allocation (*apparentement*) in provincial elections was rejected.

The Walloon Parliament adopted its electoral decree on June 1st. Besides equal representation by men and women, it removed the impact of 'votes for the ticket as is' on the seat allocation among substitute candidates of the same party. But the most important new regulation dated from December 2005: the largest coalition partner's candidate with the highest number of preferential votes would become mayor.

B. The Electoral Campaign

Throughout the campaign rumours abounded that the 'cordon sanitaire' – the principled refusal of a coalition with the far-right Vlaams Belang by all parties – would not hold. N-VA suspended three of its committee members in Wetteren as a result of it. CD&V threatened to expel mayor of Schoten Harrie Hendrickx if he were to conclude an agreement with Vlaams Belang standard bearer Marie-Rose Morel.

SP.A's decision to offer its broadcasting time on public radio and television to "organisations that are committed to an open, warm, and solidary community" attracted a lot of media attention. Less positive was the reaction to Leterme's boast that his party was partial to a considerable number of pre-election coalition agreements. In a number of municipalities close to Brussels, controversy arose (again) after the municipalities sent out letters of summons for the elections in French. They were replaced by letters in Dutch sent out by the provincial governor.

In Wallonia, the campaign focused on the recent scandals in Charleroi and Namur. They were expected to cost the socialist party dearly. Tidings were equally bad for the Front National after it neglected to apply for the permission to use the abbreviation FN on ballots across the region and its president Daniel Féret was convicted for inciting to racial hatred. As a result of this conviction, Féret was ineligible.

C. The Electoral Results and Government Formation

On October 8th, 7,601,197 were eligible to vote. For the first time, foreign residents outside the EU could take part in the local elections but merely 17,065 or 15.7% did so. The number was considerably higher in Brussels (15.7%) and Wallonia (21.3%) than in Flanders (12.6%). In addition, 110,973 EU citizens took part. Due to the presence of local lists, local election results typically defy comparison to general elections. Even more so in 2006 – since the previous elections the Volksunie had split in N-VA and Spirit. In Flanders, CD&V – N-VA obtained 32.5% of the votes in the municipalities where it stood for election. In 2000 CVP alone had received 30.1%. SP.A-Spirit obtained 22.3% compared to 18.5% in the previous elections. VLD and the green party suffered the largest losses: 19.4% (down from 24.2%) and 7.0% (down from 8.4%). Vlaams Belang added another victory to its tally: 17.2% compared to 13.4% in 2000. Local lists obtained a total of 19.6% of the votes.

Provincial elections, however, are better suited for the comparison. Compared to the regional elections in 2004, CD&V – N-VA was up by 4% to 30.1%. Other parties suffered small losses: SP.A-Spirit was down 0.5% to 19.2% and VLD-Vivant 0.9% to 18.9%. The Green party maintained the status quo at 7.6%. But all eyes were on Vlaams Belang – in particular in Antwerp. Overall, the party was the second largest with 21.5% of the vote – a minor loss nevertheless compared to 2004. In Antwerp, Vlaams Belang gained 0.5% but failed to live up to the expectations. It was surpassed by SP.A as the largest party: 35.3% compared to Vlaams Belang's 33.5%. The socialist gains were largely due to mayor Patrick Janssens' presidential campaign that hurt its liberal and green coalition partners dearly. With 71,289 preferential votes, Janssens was also the most popular politician in the city – dethroning Filip Dewinter for the first time. Dewinter admitted that his party's "time of unbridled growth" was over.

In Wallonia, contrary to expectations the socialist party held out in both the local and provincial elections. In the local elections, it suffered considerable losses in Charleroi (39%, down from 50%), Mons (51%, down from 62%), and Namur (28.5%, down from 35.9%). But only in the Namur was the PS ousted from the coalition. Minor gains were obtained by MR and CDH. Ecolo suffered losses across the region.

In Brussels, the comeback of CDH was most noted. Ecolo suffered further losses and was excluded from coalitions across the region after Isabelle Durant formed a coalition with the MR in Schaarbeek. That was the price for reneging on a pre-election agreement with PS and CDH that would have allowed Deputy Prime Minister Laurette Onkelinx (PS) to take office as mayor.

Across all three regions, the new regulations increased the presence of women in the local and provincial councils. For the first time, more than one in three local and provincial councillors is a woman.

IV. Home Policy

A. The Reform of the State

In anticipation of renewed negotiations after the 2007 elections, numerous declarations cast a cloud upon the relations between the communities.

In his New Year's address, King Albert II warned against "a separatism that would prove disastrous". As inter-regional differences and financial transfers occur in many European countries, neither sub-nationalism, nor separatism is the answer. CD&V president Jo Vandeurzen responded that precisely because of the inter-regional differences further steps are necessary in the reform of the state. N-VA and Vlaams Belang reacted even more disapprovingly. Questioned on the matter in Parliament, Verhofstadt explained that further steps do not equal separatism. In 2007, the reform of the Senate, the Flemish municipalities in the Brussels' rim, and additional competences for the regions would be on the table.

For his part, PS president Elio Di Rupo called for an expansion of the Brussels region. It was suggested that adding Sint-Genesius-Rode would create a corridor linking Brussels with Wallonia. Earlier, Brussels Prime Minister Charles Picqué (PS) had demanded additional funds for the region, following a report that put in evidence the economical benefits of the region to both Flanders and Wallonia. Flemish Prime Minister Leterme's plea for the reorganisation of the Brussels' region met with more protest. He had declared that the region did no longer meet the standards of decent government. In response, Onkelinx called him "a dangerous man" and a separatist. Later remarks that "the French-speaking population of the Flemish municipalities in the Brussels' rim lacked the intellectual capacities to learn the Dutch language" did little to endear Leterme to the French community. His bid to become prime minister was openly questioned.

In sum, on both sides parties rallied and met to present the other side with a unitary set of demands.

An IMF report warned against the negative consequences of further steps in the reform of the state that would continue to overburden the federal level and the social security sector, while the regions are not encouraged to build up reserves. A strengthened accountability of the regions and a more coordinated budgetary policy were deemed necessary.

An RTBF special news flash caused further commotion on December 13th. It featured the unilateral declaration of independence of Flanders and showed footage of the King preparing to leave the country and of trams being stopped at the linguistic border. Only after 30 minutes the message was added that this was fictitious. Politicians on both sides denounced the program. But while Leterme deplored that legitimate Flemish demands were being ridiculed, Di Rupo added that the program demonstrated "the scenarios that could play out – scenarios that are put forward by Vlaams Belang".

B. Communal Problems

Linguistic Courtesy Agreement – On March 16th, the Council of State once more annulled the circular letters sent out July 2002 to prolong the agreement. After the initial stay of execution, the Brussels government had resent the letters in 2004. These too were annulled on July 7th. The agreement allowed local authorities and social services in the region to disregard bilingual requirements when hiring contractual workers. In a 2005 report the share of said contractual workers who were unable to speak Dutch was estimated at 90% of all new employments. Of the appointments only seven were rescinded.. Only half of the police officers in the bilingual region were able to speak both languages.

The Flemish Housing Code – The French Community Parliament and Walloon Parliament invoked a conflict of interest vis-à-vis the Flemish housing code. That code demanded a commitment to learn Dutch from all applicants for council housing – in an attempt to help establish a sense of community among inhabitants. This, however, was feared to violate the linguistic facilities arrangement. The matter came to the Senate, but agreement proved elusive. Nevertheless, after the Senate failed to produce a reasoned advice by October 12th, all appeal procedures were exhausted and the code was approved by the Flemish Parliament on December 6th.

Electronic Communication and the Ether Police – On November 17th, the federal government concluded a cooperation agreement with the three communities regarding electronic communication networks, the exchange of data, and the establishment of the Belgian Institute for Postal Services and Telecommunication (BIPT) as “the ether police”. The agreement ended a longstanding conflict over the competence of the BIPT. The Flemish government had refused the sign the 2005 agreement as long as Francophone local radios kept jamming Flemish transmissions. This had rendered both the communities and the BIPT unable to monitor telecommunication networks.

C. Civil Defence

In her final report, the Civil Defence Reform Committee offered three basic principles for a future Civil Defence. First, the local and provincial organisation of the emergency services hindered the speedy and competent assistance that constitutes a civil right. Second, transparent criteria are needed to determine the municipalities’ contributions. Third, an increase in scale is inevitable as many of the 252 fire departments are deficient in men power, know-how, and experience. Additional funds would have to come from the federal government. The committee had been established after the Ghislenghien gas explosion in 2004.

V. Policy on Asylum and Foreign Residents

In 2006 11.857 foreign residents applied for asylum, i.e. the lowest number since years. 2.391 were successful and 6,629 were forcefully returned to their country, whereas 2,406 returned voluntarily. Home Minister Patrick Dewael accorded 10,207 individual regularisations for humanitarian reasons.

On April 21st, the cabinet approved the reform of the asylum procedure. To speed up the process, asylum applications would be dealt with by the Commissioner-General's Office for Refugees and Stateless Persons. Appeals could be lodged with the newly established Refugee Appeal Board. The intention was to protect the Council of State from an impossible number of complaints – with the exception of procedural issues. Extra protection was offered for persons who were refused political refugee status but who are likely to face torture or even death upon their return to their country of origin, or who are incapable of returning for medical reasons. The minister's discretion to accord individual regularisations for humanitarian reasons was maintained.

This discretion then became the main issue in the following weeks. The PS requested that the criteria for regularisation would be included in the law. In addition, numerous organisations pressed for the possibility of a collective regularisation. Even before the cabinet meeting, demonstrations in Antwerp and Brussels brought out up to 10,000 people. After the meeting, demonstrations were held in Brussels and Ghent. Even a number of churches were occupied by applicants to support their claim. But the coalition partners proved reluctant to reopen the negotiations and the bill was approved unchanged by parliament.

VI. Policy on Justice and the Police Forces

A. The Erdal Case

On February 28th, seven activists of the Turkish Revolutionary People's Liberation Party/Front were sentenced for terrorism to 4 to 6 years. They had been arrested in 1999. Since 2000, however, Fehriye Erdal – one of the seven convicted persons – had been under house arrest. The day after the judgement, Ministers Onkelinx and Dewael had to confirm that Erdal was on the run, after the news was reported by Turkish media. In a statement on March 2nd, both ministers claimed that Erdal had been innocent until the final verdict and therefore could not be taken in custody as a precautionary measure. Even though a motion of no confidence was rejected on March 9th, the events caused many to question the performance of the national security service, who claimed to be shadowing Erdal around the clock.

After investigating the case, the Committees I and P – who monitor the intelligence services and police forces, presented their report on April 18th. Government

and opposition, however, differed in their interpretation. CD&V retained that the government had been warned as many as eleven times of the risk of escape. VLD, on the other hand, felt that the reports demonstrated the adequate performance of the police and national security service. In Parliament, the ministers repeated their earlier declarations. The national security service reports, Dewael pointed out, had not assessed the risk of escape but had questioned their surveillance tasks.

B. The Hoxha Case

The decision to release Albanian mobster Victor Hoxha on parole further put Onkelinx' position in jeopardy and well nigh tripped the government. Earlier Onkelinx had been criticised for allowing Kaplan Murat penitentiary leave. Murat failed to return to prison on July 16th and was apprehended again only on July 28th. Further criticism followed the escape of 28 felons from a Dendermonde penitentiary on August 19th.

On September 13th, a number of newspapers reported the presence of Hoxha in Antwerp. He had been released on parole in December 2005 on the condition that he would leave the country for Kosovo. The public prosecutors in Antwerp and Brussels at the time had offered contradicting recommendations on his release. In a response to the press, Home Minister Dewael admitted to feel "bewildered". Onkelinx was infuriated and after an animated conversation with the Prime Minister attributed the commotion to the upcoming elections and the ascendance of the far-right in Flanders.

Following consultation with PS president Di Rupo, the coalition partners agreed that in the case of contradictory recommendations the dossier would be returned to the public prosecution. In addition, the Court of Cassation would be asked for advice on the entire procedure. In the meantime, no new releases would be ordered. In Parliament, however, Onkelinx failed to mention the latter. She only stated that she would demand an investigation into the "manifest dysfunctions" of the Antwerp public prosecutor's office. In response, VLD threatened to revoke its confidence in the minister.

Onkelinx, for her part, again attributed the commotion to the elections. PS party president Di Rupo accused the VLD of putting the government at risk. Further budget meetings were postponed. Several conversations with Onkelinx failed to bring a solution and statements by all parties only continued to add fuel to the flames. Di Rupo's denouncement of VLD's "demagoguery and irresponsibility" was widely interpreted to foreshadow the imminent fall of the cabinet. Prime Minister Verhofstadt, then, called for calmer heads to prevail and promised an overall proposition by the next morning. On September 27th, an agreement was finally concluded. Release on parole would be subject to the recommendation of the victims or their families, as would penitentiary leave. In addition, the expansion and modernisation of penitentiary facilities would be accelerated and extra funds made available for electronic monitoring and alternative punishments. Foreign felons would be encouraged to serve their sentence in their country of origin.

C. 'Senseless' Violence and the New Firearms Bill

In the spring, a number of senseless killings deeply affected public opinion. On April 12th, 17 years old Joe Van Holsbeek was stabbed in Brussels Central Station for his MP3 player. In his commemoration, 80.000 held a silent march in Brussels on April 23rd. His Polish assailants were apprehended on the basis of the security camera footage. One was extradited after having fled to Poland. In the early days after the event, the media had maintained the perpetrators were of North-African origin.

On May 11th, Hans Van Temsche shot a woman of Turkish origin and killed Luna Drowart and her Malian nanny Oulemate Niangadou in broad daylight. The 18 year old had procured the weapon only hours before. The public prosecutor's office suspected racist motives. Vlaams Belang was blamed by many, in particular as Van Temsche's aunt is an MP for that party. On May 26th another silent march was held in Antwerp.

In response, parliamentary consideration of the new firearms bill was accelerated. It was duly approved on May 18th. It subjected the purchase of hunting and sporting guns to a permit, handed out by the provincial governor – following the recommendations of the local police. In addition, all firearms in Belgium are required to be registered. Up until June 30th, illegal weapons could be surrendered to the local police with impunity.

On June 24th, a number of youngsters severely beat 54 year old Guido De Moor on a bus, after he had intervened in a fight. He died on the premises.

D. Miscellanea

Juvenile Courts – On February 7th, Onkelinx introduced two amendments to the 2005 law on juvenile courts. They reflected the agreement concluded by the community governments. Criminal courts would be established as part of the juvenile court, comprising two juvenile court judges and one magistrates' court judge. Protective measures were prolonged up to the age of 23 (rather than 20).

Criminal Code – The Chamber Justice Committee interrupted consideration of the Franchimont bill to reform the criminal code mid October. It was feared that criminal investigations would be even more delayed. But the media attributed the decision to diverging opinions among the coalition partners.

The Reform of the Judiciary – On March 10th, the cabinet approved the revised Themis Plan on the management of court premises. Compared to earlier drafts, separate direction committees per judicial district would be established for the court and the public prosecution, to emphasise their mutual independence. Both would share a budget manager.

Terrorism – The Coordinating Centre for Analysis of the Threat (OCAD) was established on July 10th. It is charged with the continuous investigation of all forms

of terrorism and extremism that threaten national security and Belgian residents abroad. Moreover, Onkelinx offered thirteen additional examining magistrates, specialised in terrorism: four in Brussels, three in Liège, two in Antwerp, Ghent, and Mons.

National Security Service – Koen Dassen, Ministers Onkelinx and Dewael announced on January 30th, resigned from his position as administrator-general of the national security service. Earlier, the media had suggested he was compelled to resign over his opposition to the OCAD. He feared that foreign intelligence services would no longer volunteer information if that information was to be passed on to OCAD. Following the Erdal case, Dassen had attempted to revoke his resignation. But his resignation appeared in the Bulletin of Acts, Orders and Decrees on April 7th. He was later replaced by Alain Winants.

VII. Employment and Social Policy

A. Employment

On December 31st, there were 438,938 unemployed entitled to an allowance, i.e. 2.8% fewer than in 2005. A slight increase in Brussels (1.9%) was offset by decreases in Flanders (5.8%) and Wallonia (2.2%). The unemployment rate equalled 11.7%, down by 1.2%.

In its annual report, the National Bank of Belgium calculated 40,000 extra jobs had been created. Nevertheless, the gap with the former fifteen EU member states was predicted to widen. Part of the increase was due to the service cheque system: by the end of 2005 28,933 persons held a job in the sector, i.e. almost double the number of the previous year. The number of clients increased to 420,007 (up by 167,201); the total reimbursed sum of cheques almost doubled to € 32,187 million. In 2005 that amount had already tripled compared to the year before that.

In 2006 3,242 persons in search of employment saw their benefits suspended temporarily and 966 indefinitely, as part of the National Employment Office's activation policy started in 2004. On June 14th, a new monitoring procedure was installed. Unemployed persons would have to fill out a form proving they live in Belgium and are available to the labour market. Previously, unemployed persons were obliged to present themselves every day in the local unemployment benefit office.

Generation Pact – On April 1st, the first measures of the Generation Pact entered into effect. The principal aim was to restrict early retirement and to increase the employment rate among the over 55's. In the case of collective lay-offs, an employment cell for those eligible for early retirement must be established. They remain available to the labour market. On pseudo-early retirement schemes, both employer and employee are charged a special social contribution. The reduction

on social contributions payable for lower educated young employees was extended up to four years. Social contributions were also reduced for young employees who earn less than € 1,957 per month. 16 to 18 year olds could benefit from a € 500 internship bonus per completed year (€ 750 in the third and final year).

On July 11th, management and the unions agreed to four orders implementing the Generation Pact. These included an easier access to a minimum pension for part-time employees, an increase of the minimum pensions by 17% per year of employment for those retired since October 2006, a pension bonus of € 52 per month of employment for those who continue to work after their 62nd birthday or their 44th year of employment, and a pension penalty for those who retire after 58 years of employment.

On February 9th, moreover, the government decided to add a standard of living bonus for the lowest pensions – by means of a lump sum of € 75 in April and a 2% increase in September. This reflected a compromise between earlier government drafts, management and the unions. The government had preferred a lump sum, while management and the unions had agreed on a 2% increase. In addition, social contributions on night and shift work were reduced by 10.7%. This part of the agreement awaited implementation in 2007.

Access to the Labour Market and "Pressure Point Jobs" – On May 1st 2004, Ireland, Sweden and the UK had opened up their labour market to nationals of the new EU member states. The other member states were required to announce their decision by April 30th 2006. The coalition partners agreed to make access conditional on the expansion of Dimona (i.e. the electronic registration of employees with the National Office for Social Security), the several liability of employers in the case of offences against the wage and labour conditions of foreign employees, an increased coordination of the federal and regional social inspectorates, and admittance of the unions and foreign employees to the Belgian industrial tribunals. Admittance was made easier for persons from Central and Eastern European Countries to perform so-called "pressure point jobs", i.e. vacancies that cannot be filled by the training of unemployed persons. To this end, federal and regional governments would compile a list of said jobs by June 1st, after consultation of management and the unions.

Volkswagen – On November 21st, Volkswagen announced that the Golf model would no longer be assembled at the Vorst plant – resulting in the loss of up to 4,000 jobs. Prime Minister Verhofstadt expressed his disappointment at "the nationalist motives" governing the decision. Repeated talks with the Volkswagen management in Wolfsburg (Germany) culminated in the promise of the new Audi A1 to be assembled in Vorst from 2009 – on the condition that the production costs in Vorst would be reduced by 20% to equal those of Mosel in East-Germany. In response, the government offered to lower social contributions payable for night and shift work, and to introduce the "plus-minus account" to allow for more flexible working hours.

In spite of continued strikes and a demonstration in Brussels on December 2nd, a surprisingly great number of workers applied for voluntary redundancy – as a result of a handsome severance pay of up to € 144,000. The number would reach 2,311 in 2007. Only on January 8th 2007 would work at the plant resume.

B. Social Negotiations

On November 13th, the negotiations for an inter-professional agreement 2007-2008 kicked off. The National bank of Belgium had calculated a 4.2% increase of the wages in 2005-2006 in Belgium. Neighbouring countries would limit pay increases to 3.6% in the same period, however. In the end, management and the unions agreed to allow wages to increase by 5% on average in 2007-2008. The government accepted to share the burden, in the form of advance tax payments exemptions worth 0.25% of gross wages. Sectors were encouraged to conclude all-in agreements, offsetting rising inflation by lower pay raises.

The minimum income for over 21's would be increased by € 25 per month in April 2007 and October 2008. In implementation of the Generation Pact, the compilation of an exhaustive list of "heavy professions" permitting early retirement was abandoned. Instead, employees having worked night shifts for 20 years or partially disabled construction workers were allowed early retirement at the age of 56. Over 55's in all industries would also be offered the opportunity to reduce their working hours by 20%. Management would increase the funds for training to 1.9% of the total sum of earnings. Per year, an extra 5% of the employees would be offered additional training.

Management and the unions signed the agreement on February 2nd 2007. Both expressed their satisfaction, even if employers' organisation Unizo estimated that management had paid "a high price".

C. Social Security

The social security sector realised a € 955 million surplus in 2006 – with a total budget of € 56.2 billion. The health insurance sector completed the fiscal year 2006 on a € 738 million surplus. Of the € 18,483 billion budgeted, only € 17,735 billion was spent. On July 1st, the reimbursement of medicines was replaced for three-quarters by a lump sum per pathology – with the exception of expensive cancer medicines. The hospital reform would encourage a more frugal consumption of medicines and eliminate prescription differences between hospitals.

In implementation of the "kiwi model", the first two medicinal products (anti-hypertensives and cholesterol inhibitors) were put out to tenders. Only the cheapest medicine would be reimbursed by 75% – others would only be reimbursed by half. A boycott of the sector resulted in a single offer to be made.

The 2007 health insurance budget was fixed at € 19.619 billion or an increase by 6.4%. A new OMNIO statute was to replace the former WIGW statute (widows, disabled, pensioners, and orphans). This would lower the non-refundable part of medical expenses for 1.4 million persons (up by 0.3 million) earning less than € 13,312 gross per year (+ € 2,465 per supported person).

Other measures included an increase of the refundable part of painkillers for the chronically ill, a reduction by half of the non-refundable part of generic medicines in bulk and of the first 18 visits to a physiotherapist. In addition, a fund to finance health care in the future was established – from 2012 it would contribute financially to the adaptation of the health care sector to the ageing population. In 2007, the fund received € 309 million.

Between September 4th and 18th, 41,870 medical doctors elected their twelve representatives in the National Institute for Sickness and Disability Insurance (RIZIV-INAMI). Turnout was only 46.6%, however. The Belgian Association of Medical Trade Unions obtained 66.6% of the vote and eight of the twelve seats, against a cartel list.

VIII. Policy on Mobility

Zaventem Airport and the Flight Dispersal Plans – Throughout 2006, an enduring solution to the longstanding dispute over the approach routes to the airport proved elusive.

On March 21st, the Brussels Court of Appeal gave the federal government 30 days to draw up a new noise nuisance dispersal plan that wouldn't unfairly target the inhabitants of the northern rim. The government faced damages of € 25,000 per day in the case of non-compliance. The court thought the strict noise level norms set by the Brussels region a breach of the principle of proportionality. The verdict led to minor changes in the flight dispersal plan – limited to flights on Saturday.

Separate court rulings just added to the confusion. The Council of State repeatedly upheld the strict noise level norms in the Brussels region – against appeals by airport proprietor BIAC, DHL, as well as a number of airline carriers. The Court of Cassation similarly rejected an appeal of an earlier ruling sentencing the state to pay € 25,000 in damages in the case of non-compliance of the Brussels noise level norms. The Council of State, on the other hand, annulled the new dispersal plan on May 10th, following a complaint by the inhabitants of the eastern rim. On October 6th, the Court of Cassation upheld an earlier ruling that annulled the heavy use of runway 02/20. The consultations with the Flemish and Brussels regional governments that had been interrupted in October 2005, didn't resume in 2006.

Railways – NMBS Holding signed an agreement on December 5th with the three regions to jointly finance major projects developing the infrastructure, in particular in Zeebrugge, on the line Brussels-Luxembourg, and in the port of Brussels.

Road Tax Sticker – The Walloon government repeatedly pressed the other regions for the introduction of a road tax sticker by January 2008. The road tax was intended for the use of the highways and was also payable by foreign drivers. The Brussels region, however, stood in the way of an agreement: it demanded 9% of the revenues rather than the 5% it was offered.

IX. Policy on Energy

A. Belgium and the Suez-Gaz de France Merger Plans

By December 6th 2005 Suez had acquired 98.6% of the shares of Electrabel. The take-over would put the entire electricity supply in Belgium firmly in French hands. In a gentleman's agreement, nicknamed Pax Electrica, Suez offered to reduce its share in Elia (the national grid administrator), to maintain its strategic decision centre in Brussels, and to expand the Belgian presence among its managers. Further concern was fuelled by the merger plans that Suez and Gaz de France announced, in response to an attempted take-over of Electrabel by an Italian concern, Enel.

A merger would have huge consequences for the Belgian energy market, as Gaz de France (in a joint venture with British Centrica) had acquired a majority share in SPE, owner of supplier Luminus and Electrabel's sole competitor on the Belgian market. In addition, Gaz de France was Suez subsidiary Distrigas' main competitor for the natural gas supply to the Belgian industries. In a reaction, Prime Minister Verhofstadt promised to hold Suez to all its previous commitments and to preserve the crucial part played by Distrigas and the port of Zeebrugge in the distribution of natural gas. He saw in the merger an opportunity to open up the natural gas market to new suppliers.

In a conversation with Verhofstadt on March 17th, EU Commissioner Neelie Kroes promised to monitor the situation on the Belgian energy market closely. On June 19th, she duly ordered an investigation into the merger. In an initial response, Suez offered to sell off its 25.5% share in SPE. But it refused to consider releasing its grip on the national grid and the nuclear power plants – something the Belgian government had demanded. In the meantime, tensions arose between Verhofstadt and Neelie Kroes over the Belgian government's involvement in the negotiations with Suez-Gaz de France.

On September 20th, Suez and Gaz de France proposed five concessions to meet the Commission's objections. Fluxys would be split in three divisions: the management and the exploitation of the natural gas grid, and the LNG terminal in Zeebrugge. Only in the latter would Suez retain a majority share. A separate

concern governing the Distrigas industrial clients' contracts and the sale of natural gas to SPE would be sold off at a later date. In addition, its earlier promise to sell of its share in SPE was repeated.

Moreover, Suez struck a separate agreement with the Belgian government on October 4th. Electrabel would freeze its prices for residential clients until September 2007, yield part of its production capacity to SPE and a foreign concern, and pay for the natural gas reduction of € 100 million (II.B). Suez agreed to double the capacity of the LNG terminal in Zeebrugge – otherwise a third shareholder would be allowed to join in Fluxys. In addition, the Belgian government was offered a veto right in strategic decisions.

The EU Commission, however, rejected the proposed concessions. It demanded that Suez-Gaz de France gave up 35% of the supply capacity on the Belgian market (meaning Distrigas) and its majority share in Fluxys. Suez-Gaz de France was allowed 60% of the shares of the concern governing the LNG terminal. The remaining 40% could be shared by Publigas (a communal holding) and a third foreign concern. On October 13th, Suez-Gaz de France duly agreed to sell of Distrigas in the course of 2007, removing the final barrier to the merger to be decided on the shareholders' meeting of June 25th 2007.

In the fall, there was some concern that the government, in return, had promised not to alter tax regulations in the industry before 2009. Ministers Verwilghen and Reynders maintained that the agreement had been unilateral in character and that tax regulations could still be altered but not "in a discriminating manner". Subsequently, letters and documents were leaked to the press that contradicted the government's explanation.

B. Miscellanea

Apetra – Member states of the International Energy Agency (IEA) are obliged to retain a strategic oil reserve equivalent to 90 days of domestic consumption. The decentralised system of compensations did not provide the oil companies and refineries with enough of an incentive to live up to the obligation. To this end, *Apetra* was established on January 26th as a company limited by shares governed by public law charged with the management of that part of the strategic oil reserve that is not held by oil companies as a working reserve.

Biofuels – A 2003 EU directive stated that by 2006 biofuels had to account for 2% of the fuel consumption. By 2010, that share had to be at least 5.75%. To offset the greater production cost, excise duties on biofuels were lowered: on biodiesel containing at least 3.37% FAME (Fatty Acid Methyl Ester) from November 2006 and on fuel containing at least 7% of bioethanol from October 2007.

In addition, three companies were registered to produce bioethanol between 2008 and 2012: BioWanze (Wanze), Alco Bio Fuel (Ghent) and Tate & Lyle (Aalst). Four companies were recognized to produce FAME: Proviron (Ostend), Flanders Bio Fuel (Gistel), Oleon (Ertvelde), and Néochim (Feluy). After Südzucker had

threatened not to invest in Wanze if production couldn't exceed 108 million litres per year, the production limit of bioethanol was raised 250 million. Südzucker obtained 50.5% of the quota. Diesel prices were raised by 1.02 cents per litre – even if no FAME was produced by November due to the late recognition decision.

Nuclear Energy – On June 23rd, the government decided to open surface storage facilities of low and medium radioactive waste in the municipality of Dessel by 2017. Surface storage of the material was estimated to cost € 350 million, compared to the € 1 billion cost of subterranean storage.

On November 17th, the Energy 2030 Committee presented its report, urging the government to reconsider the closure of the nuclear power plants between 2015 and 2025. Nuclear energy was deemed vital to the energy supply and the reduction of CO₂ emissions. But the report met with scathing criticism, in particular on the relations Professor William D'Haeseleer, the committee's chairperson, entertained with the nuclear sector. This, however, did not dissuade the liberal parties VLD and MR to reopen the debate.

Elia Levy – On April 26th the Court of Arbitration rejected the appeal of this temporary levy on energy consumption. While the court objected to its retroactive nature, it declared itself incompetent to annul the decree.

X. Foreign and Defence Policy

A. Foreign Policy

United Nations – Belgium was elected by the General Assembly to serve in 2007-2008 as a non-permanent member of the Security Council.

Congo – In February, Foreign Minister De Gucht promised Belgium's participation to the European Intervention Force (Eufor) in the form of four unmanned aerial vehicles (UAV) and 50 servicemen. Eufor would monitor the presidential and general elections on July 30th and October 28th in the capital Kinshasa. In addition, € 15 million was earmarked for the organisation of the elections. Following the elections, the government expressed its satisfaction with the electoral proceedings. The elections were deemed a "watershed in the history of Congo".

On Christmas Eve the last servicemen charged with the training of the Congolese military in Katanga returned home. This ended a three-year military presence in Belgium's former colony.

Rwanda – A SN Brussels Airlines plane was grounded in the Rwandan capital Kigali on February 22nd. It was considered retaliation after Rwandan Silverback Cargo Freighters was blacklisted and one of its planes grounded on Zaventem airport since August 2005. Following a phone call with President Kagame, Verhofstadt obtained the release of the SN plane two days later. In March, Silverback

was given permission to return its cargo plane to Kigali. SN Brussels Airlines did not resume their flights to Kigali until May.

Genocide Law – Former Rwandan Major Bernard Ntuyahaga was referred to the Assize Court on September 7th for his complicity in the murder of Prime Minister Agathe Uwilingyimana and ten Belgian paratroopers. It would be the third trial under the genocide law.

Senegal refused to extradite former Chad dictator Hissène Habré to Belgium. Apprehended in 2005, Habré wasn't expected to face trial in Senegal for another three years.

Lebanon – After hostilities flared between Israel and Hezbollah militias, 1.151 Belgian civilians were repatriated. The Belgian embassy received help from the other EU countries and in its turn assisted French, Italian, Luxembourg, and American citizens.

On August 25th, Belgium agreed to support the Unifil Peace Corps in southern Lebanon. 394 servicemen would be deployed to clear the area of mines, to offer medical assistance, and contribute to the reconstruction. They would be accompanied by a Belgian protection force.

Afghanistan – On the NATO summit in Riga on November 28th, Belgium offered € 30 million for the reconstruction and development of the country. But it refused to send extra servicemen, on top of the 290 already present in Afghanistan.

9/11 – A national security service investigation concluded that there was no evidence of unmarked CIA planes making use of Belgian airspace or airports for the transportation of suspects following the 9/11 attacks. But an MEP claimed that a total of four such planes had landed in Deurne and Zaventem in 2002 and 2006.

In June, it was leaked that Swift (Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunication) had allowed the US access to the communications of 8.000 financial institutions following the 9/11 attacks. The National Bank of Belgium had neglected to inform the government. While acknowledging the tension between Belgian and US regulations, the Privacy Commission denounced that Swift as a company based in Terhulpen had neglected to inform the Belgian and EU authorities.

Cluster Bombs – On May 18th, Belgium became the first country to prohibit the production, storage, possession, and sale of cluster bombs.

B. Defence Policy

On January 27th, the government assented to the purchase of 242 Piranha III armoured vehicles, worth € 700 million. The first 138 vehicles – 18 equipped with a 90 mm cannon – were to be delivered in 2007. The remainder of the contract was conditional and subject to a new government decision. The 90 mm cannons and ammunition would be ordered from Walloon companies. Military experts and

the Financial Inspectorate pointed out that the calibre was incompatible with that of the NATO allies (105 and 120 mm).

Reorganisation of army personnel was concluded on July 20th with the introduction of the Mixed Career Concept (GLC). By 2018, the army would employ a mere 27,725 servicemen and 10,000 civilians. As a result, the share of labour costs in the defence budget would drop to 50% (from 63%). After 10-12 years of service, servicemen would be offered the choice to remain in the army as a civil servant or to seek employment in the private sector (receiving assistance to do so). The introduction of GLC would be staggered: from 2008 GLC would apply to 6,900 servicemen under the age of 32. 13,493 servicemen in the 32-46 age cohorts would have to choose between a military and a civilian position. 15,286 servicemen over 46 could stay on until their retirement at the age of 56.

In September, eleven servicemen were apprehended for their membership of Blood and Honour (BBET). Searches in five barracks and eighteen private residences yielded hundreds of firearms. Nine servicemen were suspended; two were dishonourably discharged.

XI. Other Events and Developments

Royal Family – On March 17th, several newspapers reported a growing annoyance among business partners with Prince Filip's behaviour on a trade mission to South Africa. The Prince had appeared aloof and had simply rehashed speeches from previous occasions. In a written comment published on March 25th, Prince Filip responded that members of the royal family are not meant to be "media stars", but that he wasn't indifferent to criticism of his person.

Further commotion arose over a number of exclusive photographs of the young princes Aymeric and Nicholas that Prince Laurent had offered for sale. At the government's insistence, the Prince later withdrew the photographs.

On December 1st, *Het Laatste Nieuws* alleged that Prince Laurent had received fraudulent financial support from the Navy in the late 1990s. A number of companies had charged the Navy up to € 175,000 of false invoices for the renovation of the Prince's residence, Villa Clémentine, in Tervuren and animal hospitals in Liège and Brussels. Twelve accused would stand trial in the spring of 2007. The prime suspect, Colonel Noël Vaessen, directly implicated the Prince. But Prince Laurent wasn't questioned, even after Prime Minister Verhofstadt had promised that "no-one was above the law". That sentiment was later repeated in the King's Christmas broadcast. A growing body of opinion called for investigations into the Princes' donation, in particular into the Royal Institute for the Sustainable Management of Natural Resources and the Promotion of Clean Technology (KINT). The institute had been established in 1994 by the regions to ensure the Prince an income at a time when he didn't receive a donation.

Gay Adoption – On April 20th, the Senate approved the gay adoption bill by the narrow margin of a single vote. Voted in favour: SP.A-Spirit, PS, Ecolo, and VLD (with the exception of 2 abstentions). An amendment to restrict adoption to the children of one of the adopting parents was rejected after equality of votes.

The Picanol Act and Public Enterprise Managers' Wages – The liberal and socialist parties failed to reach agreement on the disclosure of private and public enterprise managers' wages. After the exorbitant wages paid to Jan Coene, manager of loom manufacturer Picanol, had become public in 2004, the government had urged Parliament to regulate the disclosure of managers' wages. The Senate had adopted a private member's bill to that effect in December 2004.

In the Chamber, the liberal parties hoped to restrict the disclosure to the CEO's wages. The wages of the other members of the board would be disclosed in a single figure. A second amendment would also force health insurance funds, unions, political parties, and other subsidised organisations to disclose their managers' wages. The first amendment was adopted in committee on March 28th with the support of Vlaams Belang. After that, VLD and MR retracted the second amendment. This caused Vlaams Belang to withdraw their support and the (amended) bill failed to pass – the votes being equal.

In the course of the debates, State Secretary for Public Enterprise Bruno Tuybens caused something of a surprise by disclosing the wages of the CEO's of Belgacom, the Postal Services, Belgian Rail (NMBS), and the National Lottery.

Mittal-Arcelor – Mittal Steel's hostile bid to take over Arcelor met with concern in Belgium, as Arcelor employed a total of 12,500 persons in Ghent, Genk, and the wider Liège and Charleroi region. Prime Minister Verhofstadt reassured that CEO Lakshmi Mittal had personally promised to honour Arcelor's earlier commitments vis-à-vis its Belgian plants. The Walloon government demanded a further commitment to the unions and to continue production in Liège and Charleroi. Concern was also apparent in France and Luxembourg. Only after Mittal had increased its bid by 49% did the Arcelor board of directors agree to the takeover on June 25th.

Charleroi – Further irregularities came to light in Charleroi, after Jean-Claude Van Cauwenberghe had been compelled to resign as Walloon Prime Minister in 2005. On May 18th, Lucien Clariat, chair of the inter-municipal waste disposal service ICDI and PS alderman, was arrested on charges of forgery and misappropriation of funds. PS member of the provincial executive Jean-Pierre De Clercq faced similar charges as curator of three bankruptcies. In response, party president Elio Di Rupo called for a "powerful signal", in particular regarding the list of candidates for the upcoming local elections. But on May 22nd, the local section of the party approved the list of candidates regardless.

Looking for a strong commitment of support from central party office, Mayor Jacques Van Gompel resigned his position after his private secretary was apprehended on May 29th. Central party office duly obliged and asked him to open up housing committees and inter-municipal companies to the opposition. Yet,

following the local elections, Van Gompel, himself, faced charges of forgery and misappropriation of funds. He announced his resignation from jail. Di Rupo reacted disappointed.

In the meantime, the local section had reelected Jean-Claude Van Cauwenberghe as the Charleroi party president. The Walloon government sent an audit committee to Charleroi on October 24th. In its report, the committee denounced a series of malpractices, as well as a lack of organisation and oversight. The Walloon government promised to closely monitor public contracts and the appropriation of public funds. On December 4th, a new local council – a coalition of PS, MR, and CDH – was installed.

Namur – In the spring, rumours abounded about a conspicuous number of public contracts in Namur being accorded to Sogetec, a research bureau chaired by socialist Mayor Bernard Anselme's girlfriend. On October 19th, Anselme faced charges of forgery and misappropriation of funds but not apprehended.

XII. Events and Developments in the Political Parties

VLD – On January 10th, Rik Daems resigned from the parliamentary party presidency as a result of his relation with Sophie Pécriaux, a PS Member of the Chamber, who was expecting his child.

On February 10th, Jean-Marie Dedecker presented his right-wing populist views on a variety of social problems in a book. Throughout the spring, there were speculations on whether he would or wouldn't stand for the local elections of October 8th in Ostend. Only on June 20th, he agreed to the last slot on the list – perhaps paradoxically, a rather salient slot in Belgian politics. With 2,950, he obtained the greatest number of preference votes in the local party. Nevertheless, three days later the central party office demanded his expulsion from the party. Dedecker had continually caused discord in the party, in particular with local party figure-head Bart Tommelein. He was expelled on October 16th. In response, Dedecker announced he would seek to form a new party rather than join VLOTT (led by former VLD-member Hugo Coveliers) or Vlaams Belang. But on November 29th, it was announced that he would join N-VA. Forced to choose, N-VA in the end opted for the cartel with CD&V rather than for Dedecker. Dedecker would form his own formation Lijst Dedecker for the 2007 federal elections.

On October 20th, VLD hired Noël Slangen as strategic manager for 6 years. Earlier, Slangen had been press advisor to Verhofstadt. A ten point plan was expected to cause a "revolution" in the party – with the transformation of the party into a "progressive centre party" as a first step, focusing on civil society and the disadvantaged. Five "labs" were promised to study the ageing of the population, the labour market, single parent families, diversity, and the trades of the future. On December 16th, Verhofstadt presented his fourth citizen manifesto "Plea for an Open Society" – that was considered to kick off the 2007 elections campaign.

CD&V – N-VA – The news that Dedecker would join the N-VA hit cartel partner CD&V hard. Hours after the announcement was leaked on November 30th, party president Jo Vandeuren and Flemish Prime Minister Leterme gave N-VA the choice: a cartel with CD&V or Dedecker. Urgent conversations with N-VA party president Bart De Wever had failed to change their point of view.

The N-VA party executive upheld its decision to field Dedecker in the campaign, but expressed their regret over CD&V's decision. N-VA also expected to resign from the Flemish government. Further consultation with CD&V, however, resulted in a joint declaration on December 4th to observe the cartel and coalition agreements "accurately and faithfully". On December 9th, the party council reversed the executive's decision and opted for the continuation of the cartel with CD&V. De Wever had intimated that CD&V had agreed not to enter into a federal coalition after the 2007 elections without a major new step in the reform of the state. N-VA was also promised five seats in the federal Parliament. Dedecker responded bitterly. De Wever's position was hardly harmed by the debacle, but Frieda Brepoels resigned from the party's vice-presidency.

Vlaams Belang – On May 17th, the Council of State was petitioned by ten Members of Parliament to suspend state subsidies to Vlaams Belang on the basis of the party's "hostility towards human rights". In response, Vlaams Belang filed three appeals: to challenge all French-speaking State Councillors, to be informed on the Councillors' membership of irregular masonic lodges, and to challenge 26 State Councillors on the basis of their membership of organisations combating the far-right or connected to political parties. The first two petitions were rejected. Two State Councillors resigned from the case as a result of the third on March 22nd 2007.

Member of Parliament, Guido Tastenhoye embarrassed the party by pleading on February 23rd for the regularisation of a Kazakh family. His point of view was hardly compatible with the party's harsh view on immigration. Rob Verreycken resigned from the Flemish Parliament on March 31st, following an incident in which he stepped on an N-VA flag.

SP.A – Party president Johan Vande Lanotte surrounded himself with a council of sages – twelve famous persons from different walks of life.

On March 18th, the first of two ideological conferences were held on energy, housing, mobility, the environment, and globalisation. In the conference, a number of non-socialist organisations participated, including the Flemish Environmental Federation, Federation of Families, and Pax Christi. Together, the conferences ought to result in a manifesto "Equal Opportunities for All". The second conference was planned for January 26-27th 2007.

Groen! – On November 6th, the central party office's hold over candidate selection procedures for the federal and regional elections was strengthened. This was deemed to prevent the formation of local cartels with SP.A.

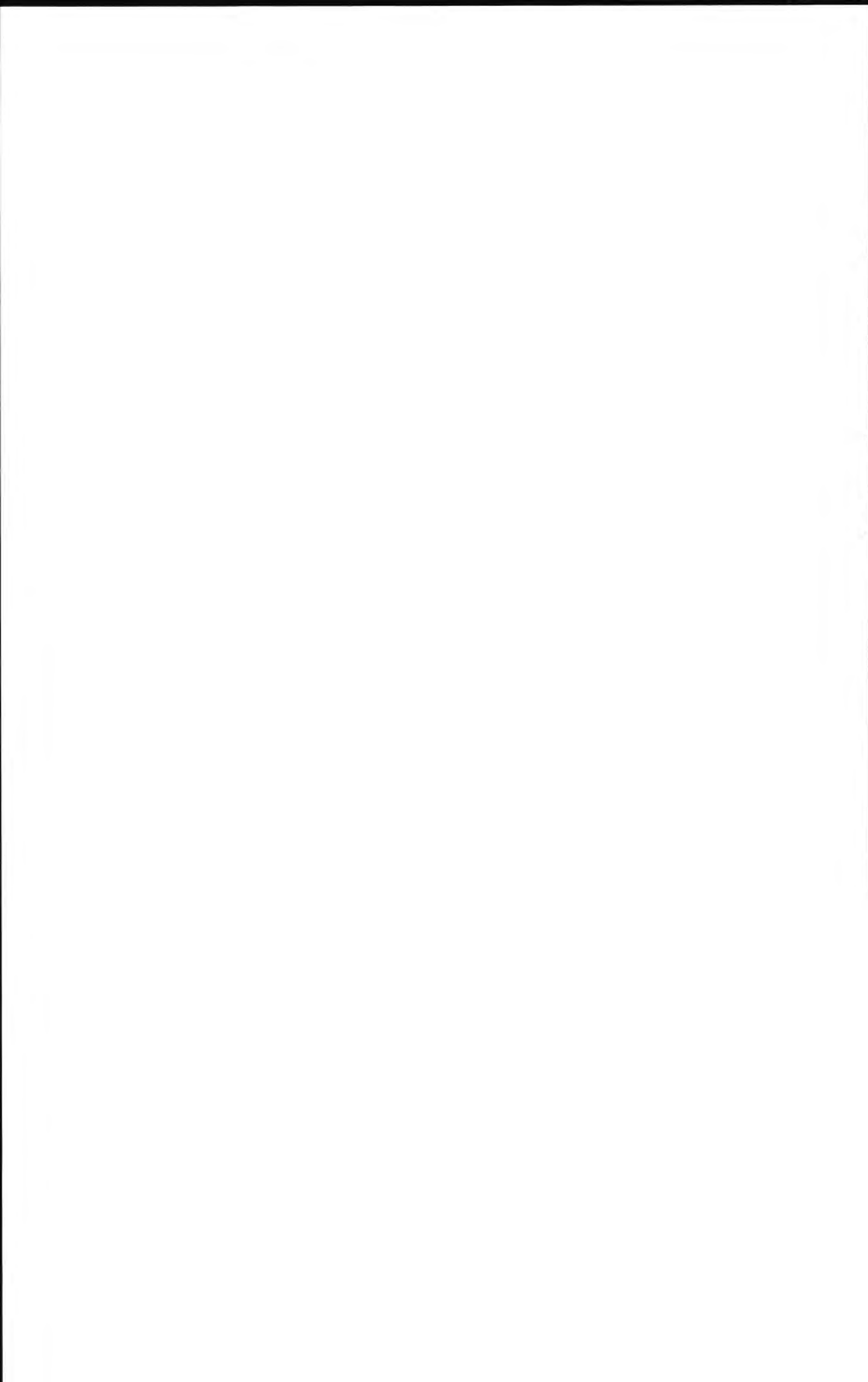
PS – The malpractices in Charleroi and Namur developed into a confrontation between party president Elio Di Rupo and the Charleroi strong man, Jean-Claude

Van Cauwenberghe. Nevertheless, both protagonists carefully avoided a public power struggle.

To restrict the fourteen federations' autonomy, the possibility for the national party executive to take over by a 3/5 majority decision from a party branch that failed to meet its statutory obligations or harmed the party, was inserted into the party statutes on September 3rd.

Van Cauwenberghe did not stand for the local elections.

FDF – On March 18th, Olivier Maingain was reelected party president with 79.9% of the votes in a postal ballot, in which one in five party members participated. Didier Gosuin withdrew as a candidate at the insistence of six party figureheads.

De Europese Unie in 2006: geen nieuws is ook geen goed nieuws

Hendrik VOS

Docent Vakgroep politieke wetenschappen UGent

Jan ORBIE

Doctor-assistent Vakgroep politieke wetenschappen UGent

An SCHRIJVERS

Assistent Vakgroep politieke wetenschappen UGent

ENGLISH ABSTRACT

The European Union in 2006: no news is not good news

In 2006, the European Union was still suffering from a legitimacy crisis following the ill-fated referenda on the Constitutional Treaty in 2005. Nevertheless, this overview of different internal and external European initiatives in 2006 presents a more ambiguous picture. On the one hand, EU policy-makers failed to gather momentum for new and ambitious European initiatives; on the other hand the EU did make some progress in a number of new and running dossiers.

The extended reflection period did not result in a solution for the institutional impasse, despite some limited proposals ('Plan D', a mini-Constitution) to turn the tide. In spite of clear signs of *enlargement fatigue*, two new member states (Romania and Bulgaria) acceded to the EU. The enlargement negotiations with Croatia and Turkey continued – even though the talks with Turkey were somewhat scaled down. In 2006 the energy issue reached the top of the European political agenda, with ambitious proposals from the European Commission, but this did not result in specific EU policy decisions. The EU did finally reach a compromise on other dossiers that had been stuck in the EU decision-making machinery for years, such as the Bolkestein directive on the liberalisation of services and the REACH regulation on chemicals. The EU's external and foreign policies were characterised by the EU's involvement in a number of crisis situations (Lebanon, Congo) and the elaboration of the European Neighbourhood Policy (Action Plans). EU initiatives in the areas of migration and energy also link up with Europe's external policies – especially in relation to the EU's neighbouring regions.

2006 was een jaar waarin de Europese Unie (EU) nog steeds de wonden likte van de referenda over het Grondwettelijk Verdrag in Nederland en Frankrijk. De legi-

tiniteitscrisis die in 2005 zo duidelijk aan de oppervlakte kwam, bleek aanzienlijke politieke gevolgen te hebben. In 2006 werden geen formules gevonden die tot een snelle uitweg uit de institutionele impasse kunnen leiden. Graham Watson, de leider van de liberale fractie in het Europees Parlement kondigt aan dat hij zich verveelt en ook Martin Schultz, de sociaal-democratische fractieleider klaagt over het gebrek aan nieuwe initiatieven.¹

Er zijn ook tegengestelde signalen: er is een sfeer van uitbreidingsmoeheid, maar toch komen er twee lidstaten bij. De onderhandelingen met Kroatië gaan verder en die met Turkije worden op een lager pitje gezet, maar niet stopgezet. In 2006 komt met energiepolitiek ook een nieuw thema met vele facetten vooraan op de Europese agenda, maar er worden weinig concrete beslissingen genomen. Andere dossiers, die vaak al jarenlang in de besluitvormingsmolen zaten, worden dan weer wel afgerond in de loop van het jaar. "Bolkestein" en REACH springen meteen in het oog. In het extern beleid was de Unie in 2006 weinig proactief. In de directe omgeving werden nog wel initiatieven genomen en er waren enkele reacties op acute crisissituaties, maar nieuwe wegen werden niet ingeslagen.

I. Institutionele impasse duurt voort

A. De reflectieperiode wordt verlengd

Toen in oktober 2004 het *Verdrag tot Vaststelling van een Grondwet voor Europa* plechtig werd ondertekend werd een ratificatieperiode van twee jaar voorzien. Het was dan ook de bedoeling dat het Grondwettelijk Verdrag eind 2006 in werking zou treden. In het voorjaar van 2005 verwierpen Fransen en Nederlanders in een referendum echter deze tekst. De staats- en regeringsleiders kondigden spoedig daarna een reflectieperiode van één jaar aan, een periode van bezinning. De einddatum voor de ratificatie werd daarmee *de facto* verschoven. In juni 2006 zouden de staatshoofden en regeringsleiders terugkomen op de kwestie en een balans opmaken.² Tijdens hun bijeenkomst in juni werd vastgesteld dat intussen 15 landen, waaronder nu ook België en Estland, het Grondwettelijk Verdrag geratificeerd hadden.³ Vanuit Frankrijk en Nederland waren weinig concrete suggesties gekomen en het was duidelijk dat er alvast in landen als Polen, Tsjechië en Groot-Brittannië weinig enthousiasme was om de ratificatie verder te zetten. Concrete voorstellen om uit de impasse te raken, werden dan ook niet geformuleerd. De staats- en regeringsleiders verlengden de reflectieperiode en kondigden aan dat er tegen de tweede helft van 2008, en dus voor de Europese verkiezingen

1. *EUobserver*, 'European Parliament has 'nothing to do'', 30 januari 2007.
2. Conclusies van het Voorzitterschap, 15/16 juni 2006.
3. In december 2006 zal ook Finland de ratificatieprocedure afronden. De Belgische neerlegging van de ratificatie-instemming bij de Italiaanse regering gebeurde op 13 juni 2006.

van 2009, stappen moeten worden gezet om de institutionele kwestie te deblokken. Het Duitse voorzitterschap, in de eerste helft van 2007, kreeg alvast de opdracht om een tussentijdse evaluatie te maken en verdere mogelijkheden te verkennen. Bovendien zou er op 25 maart 2007 in Berlijn, ter herdenking van het vijftigjarig bestaan van de Verdragen van Rome, een politieke verklaring worden aangenomen, die zou moeten bevestigen dat het Europese project wel degelijk zinvol is.

Tijdens diezelfde bijeenkomst spraken de staats- en regeringsleiders ook af om de Europese besluitvorming alvast transparanter te maken. Vooral de zittingen van de Raad zouden op een meer open manier worden georganiseerd. Het Finse voorzitterschap maakte daar in de tweede helft van 2006 al werk van en een groot aantal zittingen van de Raad werd uitgezonden via het internet.

Voor het overige slaagde het Finse voorzitterschap er niet in om veel vooruitgang te boeken in het institutionele debat. Er werden vertrouwelijke bilaterale consultaties gehouden en ook de Duitse diplomatie ging van start met de voorbereiding van de Verklaring van Berlijn, maar een concrete uitkomst kwam daarmee niet in zicht. Men kan stellen dat de verwachtingen voor 2007 veel hoger gespannen zijn dan die voor 2006. Niet alleen zullen er machtswissels plaatsvinden in de beide landen die in een referendum het Grondwettelijk Verdrag verwierpen (een nieuwe regering in Nederland en een nieuwe president in Frankrijk), maar er wordt ook gehoopt op een sterk Duits voorzitterschap en vooral op een gunstiger klimaat naar aanleiding van de viering van vijftig jaar Verdragen van Rome.

B. Europa van de resultaten

De Commissie had eind 2005 al een eerste bijdrage tot de reflectieperiode geleverd in de vorm van 'Plan D', een plan voor *Democratie, Dialoog* en *Debat*. Dit initiatief werd in 2006 verder geconcretiseerd in een witboek over Europees communicatiebeleid,⁴ gevolgd door een consultatieperiode. Er werden in 2006 een groot aantal conferenties en debatten over dit thema georganiseerd en er werd aangekondigd dat er later in 2007 actieplannen en concrete voorstellen zullen komen over een betere communicatie.

In mei 2006 kwam de Commissie naar buiten met een pleidooi voor een "Europa van resultaten". Dit gebeurde in de vorm van een mededeling die concrete initiatieven in verschillende domeinen opsomde, maar niet inging op eventuele scenario's om het Grondwettelijk Verdrag te redden.⁵ Het plan bevat voorstellen van verschillende aard: van het versterken van het beleid voor terrorismebestrijding, over het terugdringen van bureaucratie, tot het verlagen van de roamingtarieven voor gebruikers van mobiele telefonie. De Commissie stelde voor om de aandacht te verschuiven naar een nieuwe beleidsagenda, eerder dan naar institutionele

4. COM (2006) 35, *Witboek inzake een Europees Communicatiebeleid*, Brussel, 1 februari 2006.

5. COM (2006) 211: Mededeling van de Commissie aan de Europese Raad: *Een agenda voor de burger – concrete resultaten voor Europa*, Brussel, 10 mei 2006.

vraagstukken. De bestaande verdragen moesten doeltreffender gebruikt worden. Daarmee leek ze te suggereren dat de institutionele kwestie geen prioriteit meer vormde. Tijdens het debat in het Europees Parlement in juni over de resultaten van het Oostenrijks voorzitterschap, corrigeerde Commissievoorzitter Barroso het standpunt enigszins door te benadrukken dat er "geen sprake van [is] dat we afstand nemen van onze overtuiging dat institutionele hervorming essentieel is."⁶ Deze koerscorrectie werd later verder gezet. In het najaar werd door de Voorzitter in verschillende toespraken benadrukt dat verdere uitbreiding het noodzakelijk maakt om institutionele wijzigingen aan te brengen.⁷ In november stuurde Barroso een brief naar de andere commissarissen, waarin hij het belang van het Grondwettelijk Verdrag onderstreepte⁸ en ondervoorzitter Wallström verdedigde voor het Europees Parlement eveneens het Grondwettelijk Verdrag, met een oproep om het plan een tweede kans te geven.

II. De uitbreiding van de EU

Sinds de grote uitbreiding van 2004 is er in de Europese Unie sprake van uitbreidingsmoetheid. Deze sfeer werd nog versterkt door de referenda in Frankrijk en Nederland. Tijdens de debatten was gebleken dat grote delen van de bevolking niet enthousiast waren over de voorbije uitbreiding, die onder meer werd geassocieerd met negatieve sociale gevolgen (delokaliseringen, oneerlijke concurrentie, de 'Poolse loodgieter'). Een verdere uitbreiding naar Turkije is al helemaal niet populair. Toch valt het uitbreidingsproces niet helemaal stil. In 2006 werd, eerder op automatische piloot dan met veel enthousiasme, beslist om Bulgarije en Roemenië vanaf 1 januari 2007 toe te laten tot de Unie. In de onderhandelingen met Kroatië en Turkije worden nieuwe stappen gezet, hoewel er naar Turkije toch ook sterke waarschuwendende signalen worden uitgestuurd. De Balkanlanden blijven hun perspectief op lidmaatschap behouden.

Tegelijk is er in de Unie echter een debat aan de gang over de zogenaamde absorptiecapaciteit. Op 8 november 2006 nam de Commissie een verslag aan over de capaciteit van de EU om nieuwe lidstaten op te nemen.⁹ De Commissie gebruikt in dit verslag de term 'integratiecapaciteit'. Deze wordt volgens de Commissie bepaald door twee factoren: enerzijds door het vermogen om verdere impulsen te geven aan de versterking en verdieping van de Europese integratie, door ervoor te zorgen dat de EU kan blijven functioneren, maar anderzijds ook

6. Notulen Europees Parlement, vergadering dinsdag 20 juni 2006, agendapunt 6.

7. Zie o.m. Barroso, *Seeing through the Hallucinations: Britain and Europe in the 21st Century*, Londen, 16 oktober 2006.

8. *EUobserver*, 'Barroso rallies Commissioners behind EU Constitution', 4 dec. 2006.

9. COM (2006) 649, *Uitbreidingsstrategie en voornaamste uitdagingen 2006-2007*. Inclusief het speciaal verslag over de capaciteit van de EU om nieuwe lidstaten op te nemen, Brussel, 8 november 2006.

door de zorg dat kandidaat-lidstaten gereed zijn om vanaf de toetreding de verplichtingen van het lidmaatschap op zich te nemen, door strikte voorwaarden te stellen. Bovendien moet voor de Commissie het effect op de begroting worden onderzocht. Nieuw is ten slotte dat expliciet wordt vermeld dat het verkrijgen van publieke steun voor de uitbreiding essentieel is.

A. Roemenië en Bulgarije

In 2002 beslisten de Europese staats- en regeringsleiders op hun Top in Kopenhagen om het licht op groen te zetten voor een uitbreiding vanaf 2004 naar acht Centraal- en Oost-Europese landen, plus Malta en Cyprus. Roemenië en Bulgarije behoorden niet tot deze groep, maar ze kregen wel de belofte dat ze in 2007 of ten laatste in 2008 zouden lid worden indien ze hun inspanningen om aan de Europese voorwaarden te voldoen zouden voortzetten. In april 2005 werden de toetredingsverdragen ondertekend, maar was nog niet uitgeklaard of de toetredingsdatum 2007 of 2008 zou worden. In oktober 2005 maakte de Commissie in haar *monitoring reports*¹⁰ al duidelijk dat beide landen hun inspanningen moesten opdrijven om een positief advies voor 2007 te krijgen.

In mei 2006 weigerde de Commissie nog altijd dit positief advies¹¹ en hield ze dus de druk op de ketel. Pas op 26 september 2006 kwam het rapport met de aanbeveling om beide landen op 1 januari 2007 als volwaardige leden op te nemen in de Unie.¹² Toch waren er nog steeds een aantal pijnpunten. De Commissie had het over 'grote bezorgdheden' met betrekking tot de strijd tegen georganiseerde misdaad en corruptie. Het was voor de Commissie ook onduidelijk hoe onder meer de landbouwsubsidies zouden verdeeld worden. Daarom werd voorgesteld om de beide landen weliswaar toe te laten op 1 januari, maar in de mogelijkheid te voorzien om vrijwaringsmaatregelen te nemen indien er op specifieke terreinen problemen zouden opduiken. Op 17 oktober 2006 sloten de lidstaten zich tijdens de bijeenkomst van de Raad Algemene Zaken aan bij de conclusies van de Commissie. Bulgarije en Roemenië schoven ook hun kandidaat-commissaris naar voor. Na interne herschikkingen besliste Commissievoorzitter Barroso om de Bulgaarse Meglena Kuneva de portefeuille 'Consumentenbescherming' te geven. De Roemeense kandidaat Leonard Orban werd verantwoordelijk voor 'meertaligheid'. Tijdens zijn zitting van 12 december aanvaardde het Europees Parlement deze beide commissarissen, hoewel werd opgemerkt dat de portefeuille van commissaris Orban toch wel erg licht uitviel. Pogingen om Commissievoorzitter Bar-

10. COM (2005) 534, Mededeling van de Commissie: Uitgebreid monitoringverslag over de stand van de voorbereidingen voor het lidmaatschap van de Europese Unie van Bulgarije en Roemenië, Brussel, 25 oktober 2005.
11. COM (2006) 214, Mededeling van de Commissie: *Monitoringverslag inzake de stand van de voorbereidingen van Bulgarije en Roemenië op het EU-lidmaatschap*, Brussel, 16 mei 2006.
12. COM (2006) 549, Mededeling van de Commissie: *Monitoringverslag inzake de stand van de voorbereidingen van Bulgarije en Roemenië op het EU-lidmaatschap*, Brussel, 26 september 2006.

roso er toe aan te zetten om extra bevoegdheden aan Orban te geven, draaiden evenwel op niets uit.

B. Turkije

Op 3 oktober 2005 werd voor Turkije het licht op groen gezet om de toetredingsonderhandelingen te openen. De Commissie begon met de opstelling van *screening reports*, waarin wordt nagegaan of de Turkse wetgeving in overeenstemming is met de EU-regels en waar er aanpassingen nodig zijn. Op 12 juni 2006 zijn de onderhandelingen ook effectief gestart, door de opening van het hoofdstuk "Wetenschap en onderzoek". Het is een weinig controversieel thema en het hoofdstuk werd dezelfde dag alweer voorlopig afgesloten.

In juli 2006 veroordeelde een Turkse rechtbank de Turks-Armeense journalist Hrant Dink die publiceerde over de Armeense genocide voor het beledigen van de 'Turksheid'. Dit leidde in de Unie tot boze reacties. Olli Rehn, de Commissaris voor de Uitbreiding, riep de Turkse overheid op om artikel 301 uit de Turkse strafwet, die het beledigen van de Turkse identiteit strafbaar stelt, aan te passen. Dink zou op 19 januari 2007 vermoord worden in Istanbul.

Ook het Europees Parlement bleef zeer kritisch. Op 4 september 2006 stemde de commissie Buitenlandse Zaken over een verslag van rapporteur Camiel Eurlings over de vorderingen van Turkije op weg naar toetreding.¹³ In dit rapport liet het Parlement zich zeer kritisch uit over de vrije meningsuiting in Turkije, de bescherming van minderheden, de aanpak van corruptie en het geweld tegen vrouwen.

De meeste aandacht ging echter naar het jaarlijkse voortgangsrapport dat de Commissie publiceerde op 8 november.¹⁴ Dit rapport was kritischer dan vorige rapporten. De Commissie waardeerde in het rapport dat Turkije zich aansluit bij het Europees buitenlands beleid (bijvoorbeeld inzake het Midden-Oosten) en dat er enkele domeinen zijn waar Turkije heel vlot de Europese regels overneemt (bijvoorbeeld onderwijs of cultuur). Maar Turkije kreeg ook veel kritiek, die te maken heeft met de te grote rol van het leger in de maatschappij en de bescherming van de mensenrechten. Vooral de rechten van gevangenen, etnische en religieuze minderheden, vrouwen en vakbonden worden volgens de Commissie nog te systematisch geschonden. Bovendien is de vrije meningsuiting onvoldoende beschermd en vooral artikel 301 van de strafwet blijft een doorn in het oog van de Commissie. De Commissie erkende wel vooruitgang in de vermelde domeinen, maar was van oordeel dat de evolutie te traag verliep.

Het was echter vooral het dossier Cyprus dat gevoelig lag en maandenlang was er sprake van een mogelijke 'treincrash'. De EU lidstaten drongen al langer aan op de daadwerkelijke implementatie van de bestaande vrijhandelsovereenkomst (de Ankara-overeenkomst) ten opzichte van de nieuwe lidstaten, inclusief Cy-

13. Europees Parlement, *Verslag over de vorderingen van Turkije op weg naar toetreding*, A6-0269/2006, 13 september 2006.

14. COM (2006) 649, *Turkey 2006 Progress Report*, Brussel, 8 november 2006.

prus. Turkije had die overeenkomst wel ondertekend, maar hield in de praktijk zee- en luchthavens gesloten voor Cypriotische schepen en vliegtuigen. Turkije argumenteerde dat het geen toegeving wilde doen zolang de handelsrelaties met Turks-Cyprus niet genormaliseerd waren en zolang Cyprus dwars lag bij beslissingen over Europese hulpprogramma's ten voordele van het (arme) Turks-Cypriotische deel van het eiland.

Het Finse Voorzitterschap probeerde in het najaar herhaaldelijk om de verschillende partijen samen aan de tafel te krijgen en beide dossiers aan elkaar te koppelen. In ruil voor het opheffen van het isolement van Turks-Cyprus zou Turkije dan Cypriotische schepen en vliegtuigen moeten accepteren. Zo werd een voorstel gedaan waarbij via de haven van Famagusta (Turks-Cyprus) het economische isolement van het noorden van het eiland zou worden opgeheven. Er zouden ook vliegtuigen kunnen vliegen op een luchthaven in Turks-Cyprus. De Turks-Cyprioten zouden wel de spookstad Varosha moeten overdragen aan de VN, zodat Grieks-Cyprioten zouden kunnen terugkeren naar deze stad. In ruil zouden de Turken schepen en vliegtuigen uit Cyprus moeten toelaten op het Turkse grondgebied. De gesprekken zijn uiteindelijk afgebroken. Op 29 november stelde de Commissie voor om de onderhandelingen met Turkije gedeeltelijk op te schorten: acht van de ruim dertig onderhandelingshoofdstukken zouden niet meer verder worden besproken.¹⁵ Het gaat om hoofdstukken die te maken hebben met handel en dus op een of andere manier verbonden zijn met de weigering van Turkije om de Ankara-overeenkomst effectief te implementeren.

De uiteindelijke beslissing over de opschorting van de onderhandelingen lag bij de lidstaten. Een enigszins vaag ultiem Turks voorstel om één haven en één luchthaven voorwaardelijk open te stellen, kon de situatie niet meer keren. Op 11 december besliste de Raad na een lange discussie om het advies van de Commissie te volgen. Ondanks het aandringen van onder meer Oostenrijk werd de beslissing niet strenger. Zo werd geen concrete ultieme datum naar voor geschoven waartegen Turkije de Ankara-overeenkomst moet implementeren. De beslissing om acht onderhandelingshoofdstukken op te schorten impliceert ook dat de onderhandelingen over de andere hoofdstukken wel kunnen doorgaan. Gesprekken over politiek minder gevoelige hoofdstukken zoals onderwijs en cultuur, economische en monetaire kwesties, industrie en financiële controle kunnen voor de Commissie in principe starten. Ondanks Cypriotische terughoudendheid werden begin 2007 nieuwe stappen gezet in het onderhandelingsproces door de opening van een tweede onderhandelingshoofdstuk, namelijk met betrekking tot industriebeleid.

C. De Balkan

De gesprekken met Kroatië, die op dezelfde dag gestart zijn als de onderhandelingen met Turkije, verlopen vlotter. Twee hoofdstukken werden afgesloten

15. COM (2006) 773, *Toetredingsonderhandelingen met Turkije*, Brussel, 29 november 2006.

(“Wetenschap en onderzoek” en “Onderwijs en cultuur”) en verschillende andere hoofdstukken zijn in de loop van 2006 geopend. Op 8 november 2006 publiceerde de Commissie haar voortgangsrapport,¹⁶ dat globaal genomen veel positiever was dan het rapport over Turkije. De belangrijkste aandachtspunten hebben betrekking op de hervorming van de administratie en het gerecht, de strijd tegen corruptie, economische hervormingen en een blijvende medewerking met het Joegoslaviëtribunaal in Den Haag. De Unie heeft het ook over de problematiek van de grensafbakening, de minderheidsrechten en de terugkeer van vluchtelingen. Kroatië gaat er vanuit dat het tegen 2009 in elk geval klaar zal zijn voor het EU-lidmaatschap.

Behalve Kroatië en Turkije heeft alleen Macedonië sinds december 2005 officieel de status van kandidaat-lidstaat. Een datum voor de start van de onderhandelingen is nog niet naar voor geschoven. De Commissie dringt erop aan dat het hervormingstempo wordt opgedreven.¹⁷

De Unie blijft benadrukken dat ook de andere Balkanlanden een perspectief op lidmaatschap behouden.¹⁸ In eerste instantie moeten daartoe Stabilisatie- en Associatieakkoorden worden gesloten. De onderhandelingen die daarop betrekking hebben, kunnen echter pas starten als er in de betrokken landen een hervormingsproces op gang komt.

In juni 2006 heeft Albanië zo een akkoord ondertekend. Op 1 december trad een interimovereenkomst inzake handelsgerelateerde thema's in werking. In de loop van de volgende jaren zullen hervormingen in Albanië verder ondersteund worden. De onderhandelingen met Bosnië-Herzegovina zijn wat minder ver gevorderd. De hervorming van de politie en de uitwerking van een grondwet blijven aandachtspunten, naast de volledige medewerking met het Joegoslaviëtribunaal. Verwacht wordt dat de onderhandelingen over een Stabilisatie- en Associatieovereenkomst in de loop van 2007 kunnen worden afgerond.

De gesprekken over zo een overeenkomst met Servië zijn in mei 2006 opgeschort omdat het land onvoldoende samenwerkt met het Tribunaal. Bovendien vraagt de Unie ook een constructieve opstelling inzake de kwestie Kosovo. Over de status van Kosovo heerst nog veel onduidelijkheid. Onder auspiciën van de Fin Martti Ahtisaari, de speciale gezant van de secretaris-generaal van de VN, wordt naar een oplossing gezocht. Begin 2007 werd een plan op tafel gelegd dat voorziet in een feitelijke onafhankelijkheid. De VN-Veiligheidsraad zal zich in de loop van 2007 over dit dossier moeten uitspreken. De Unie is in elk geval bereid om een rol te spelen bij de tenuitvoerlegging van de uitkomst, maar benadrukt dat de rechten van minderheden belangrijk zijn.

16. COM (2006) 649, *Croatia 2006 Progress Report*, Brussel, 8 november 2006.

17. COM (2006) 649, *Uitbreidingsstrategie en voornaamste uitdagingen 2006-2007*. Inclusief het speciaal verslag over de capaciteit van de EU om nieuwe lidstaten op te nemen, Brussel, 8 november 2006, pp. 12-13.

18. COM (2006) 649, *Uitbreidingsstrategie en voornaamste uitdagingen 2006-2007*. Inclusief het speciaal verslag over de capaciteit van de EU om nieuwe lidstaten op te nemen, Brussel, 8 november 2006, p. 15.

In Montenegro werd er op 21 mei 2006 een referendum over onafhankelijkheid georganiseerd. 55,5% van de kiezers opteerde voor deze onafhankelijkheid en op 3 juni nam het Montenegrijnse parlement de onafhankelijkheidsverklaring ten opzichte van Servië formeel aan. Onmiddellijk daarna startte de EU met onderhandelingen over een afzonderlijke Stabilisatie- en Associatieovereenkomst.

III. Energie

Het energiebeleid stond in de loop van 2006 vooraan op de Europese politieke agenda. Op de informele Top van Hampton Court, in oktober 2005, had Groot-Brittannië het thema al naar voor geschoven, met een pleidooi om energievraagstukken gezamenlijk aan te pakken.

Het is een beleidsdomein dat verschillende dimensies omvat. Dit bleek al uit het Groenboek dat de Commissie in maart 2006 publiceerde,¹⁹ als basis voor diverse initiatieven die later zouden volgen.

A. Energiepolitiek is buitenlands beleid

De EU is voor haar energiebevoorrading sterk afhankelijk van het buitenland, in de eerste plaats Rusland en de Arabische wereld. Op dit moment is al 50% van de energie afkomstig uit het buitenland. Studies voorspellen dat de afhankelijkheid tegen 2030 zal toenemen tot wellicht 65% (zelfs 84% voor gas, 93% voor olie).²⁰ Vooral de relaties met Rusland vormden het onderwerp van veel debat in 2006. De eerste dagen van 2006 draaide Rusland de gaskraan naar Oekraïne dicht, na meningsverschillen over de energieprijzen. Een deel van de Europese bevoorrading verloopt via Oekraïne en de gevolgen waren dan ook voelbaar in de Unie. De EU trachtte via een dialoog met Rusland de bevoorrading veilig te stellen en in elk geval met één stem te spreken. Dat bleek niet eenvoudig. Zo zijn er de meer pragmatische stemmen die in elk geval goede relaties met Rusland willen onderhouden en ook bilateraal intense contacten hebben. Duitsland, bijvoorbeeld, wil de eigen energiebevoorrading veiligstellen door een rechtstreeks toegang tot Rusland via een pijpleiding door de Baltische Zee. Polen, dat in dit project omzeild wordt, vindt dit een weinig solidaire politiek. Andere lidstaten zijn van oordeel dat ook kwesties als persvrijheid en mensenrechten ter sprake moeten worden gebracht in de gesprekken met Rusland. Een aantal 'incidenten' bemoeilijkten in 2006 verder de relatie: begin oktober werd de journaliste Anna Politovskaya ver-

19. COM (2006) 105, *Groenboek – Een Europese strategie voor duurzame, concurrerende en continu geleverde energie voor Europa*, Brussel, 8 maart 2006.

20. Zie o.m. European Commission, *European Energy and Transport – Trends to 2030, Update 2005*, Brussel, mei 2006.

moord en in november volgde de vergiftiging van Alexander Litvinenko, een voormalige spion. Beiden hadden zich zeer kritisch uitgelaten over het Putin-regime in Rusland en er waren aanwijzingen dat het Kremlin bij beide moorden betrokken kon zijn.

Daarnaast waren er een aantal specifieke problemen en gevoeligheden die de EU-Rusland relatie beïnvloedden. Vooral een handelsconflict tussen Polen en Rusland, waarbij Rusland de invoer weigert van vlees, verzuurde danig de relaties. Het was de bedoeling dat eind 2006 de onderhandelingen zouden worden opgestart over een nieuwe Partnerschaps- en Samenwerkingsovereenkomst met Rusland, waarin energie uiteraard een zeer belangrijke plaats zou innemen. De huidige overeenkomst dateert uit 1997 en is toe aan een uitdieping en actualisering. Polen blokkeerde evenwel de start van deze onderhandelingen, omwille van het handelsgeschil en omdat Rusland weigert om het Energiecharter te ratificeren. Dit charter werd al in 1994 ondertekend en het zou het onder meer makkelijker maken voor buitenlandse investeerders om rechtstreeks toegang te krijgen tot de Russische energiemarkt. De kans is zeer gering dat Moskou het charter zal aanvaarden.

De meningsverschillen tussen de lidstaten en dus de zwakke positie van de Unie bleken manifest tijdens de EU-Rusland Top in Helsinki op 24 november (er werd niet veel meer beslist dan het wegnemen van enkele hindernissen voor het luchtverkeer over Siberië) en tijdens de Top van de staats- en regeringsleiders in Lahti op 20 oktober, waarop het Finse voorzitterschap president Putin had uitgenodigd.

B. De economische dimensie

De energiesector (productie, verwerking, distributie) is een belangrijke economische sector. Al sinds enkele jaren wordt er gewerkt aan de liberalisering van onder meer gas- en elektriciteitsmarkten.²¹ In de praktijk blijven er nog veel obstakels en verschillende lidstaten zijn verwickeld in procedures bij het Hof van Justitie met de betrekking tot de naleving van de bestaande richtlijnen.

In 2006 vonden er binnen de sector ook veel overnamepogingen plaats: nadat het Italiaanse Enel probeerde om Suez over te nemen, fuseerden Suez en Gaz de France. Het Duitse E.ON trachtte het Spaanse Endesa over te nemen. Sommige lidstaten trachtten eigen bedrijven te beschermen tegen overnames, ondanks protest van verschillende commissarissen. Onder meer voorzitter Barroso, commissaris voor de interne markt McCreevy en commissaris voor concurrentiebeleid Kroes waarschuwden tegen dit economisch nationalisme.²² Tegelijk onderzoekt

21. Zie onder meer COM (2001) 125, *Mededeling van de Commissie aan de Raad en het Europees Parlement – voltooiing van de interne energiemarkt*, Brussel, 13 maart 2001 en de voorstellen die hierop gebaseerd zijn.

22. Zie onder meer de toespraak van Barroso in het Europees Parlement op 15 maart 2006: *"More Europe where it matters!"*

de Commissie de overnames die plaatsvinden om na te gaan of er nog wel voldoende concurrentie mogelijk is. Vanuit die optiek lag de fusie tussen Suez en Gaz de France enige tijd onder vuur: op de Belgische markt dreigde een te grote speler te ontstaan. De Belgische regering onderhandelde met Suez een 'Pax Electrica', maar werd door de Europese Commissie teruggedrukt. Uiteindelijk kreeg de fusie op 14 november wel groen licht van Europa, nadat de betrokken ondernemingen zich bereid verklaarden tot verschillende toegevingen, waaronder de verkoop van Distrigas.²³

Een grote stroompanne in Duitsland op 4 november, met gevolgen voor onder meer Frankrijk, België, Nederland, Italië en Spanje, versterkte de roep voor meer Europese samenwerking en nieuwe investeringen in de transportnetwerken. Plannen van de Commissie om werk te maken van de effectieve ontkoppeling van energieproductie en -distributie werden door enkele grote lidstaten, waaronder Frankrijk en Duitsland, gedwarsboomd.

C. Energie en klimaat

De milieudimensie van de energiepolitiek kwam in 2006 vooraan op de agenda in het kader van de klimaatproblematiek. De broeikasgassen, die verantwoordelijk zijn voor de opwarming van de aarde, komen haast uitsluitend voort uit energie (fossiele brandstoffen). Naar aanleiding van de VN Conferentie over Klimaatverandering in Nairobi, in november 2006, werd in de Unie gediscussieerd over het ambitieniveau dat kon verdedigd worden. Het succes van de film *An inconvenient Truth* van Al Gore leidde ook bij de publieke opinie tot een sterkere interesse in de problematiek.

Een richtlijn over energie-efficiëntie, waarover al sinds 2003 werd gedebatteerd, werd in maart 2006 goedgekeurd. In een Energieactieplan stelde de Commissie in oktober een energiebesparing van 20% voor tegen 2020.²⁴ Daarnaast werd ook gedebatteerd over het terugdringen van de CO₂-uitstoot en de vraag of eventuele maatregelen van de Unie de concurrentiepositie niet kunnen beschadigen, ten voordele van landen met minder klimaatambities. Uiteindelijk zal de Unie besluiten om in elk geval het streefcijfer van 20% minder CO₂-uitstoot tegen 2020 naar voor te schuiven. Als ook andere geïndustrialiseerde landen bereid zijn om mee te stappen, is Europa bereid om dit cijfer op te trekken tot 30%.²⁵

De kwestie van de hernieuwbare energie is nauw verbonden met dit debat. Ongeveer 13% van het Europese energieverbruik is momenteel afkomstig uit hernieuwbare bronnen.²⁶ De Commissie stelde in haar zogenaamde routekaart voor

23. Europese Commissie, *Persbericht: "Concentraties: Commissie keurt fusie Gaz de France en Suez goed – onder voorwaarden"* (IP/06/1558), Brussel, 14 november 2006.

24. COM (2006) 545, *Mededeling van de Commissie – Actieplan voor energie-efficiëntie – het potentieel realiseren*, Brussel, 19 oktober 2006.

25. Europese Raad, *Conclusies van het Voorzitterschap (7224/07)*, Brussel, 8/9 maart 2007.

26. International Energy Agency, *Renewables in Global Energy Supply*, Paris: OECD/IEA, 2007.

hernieuwbare energie een streefcijfer van 20% tegen 2020 voor.²⁷ Als over de verhouding tussen de verschillende energiebronnen wordt gediscussieerd (de zogenaamde energiemix), komt ook het nucleaire vraagstuk vooraan op de agenda. De standpunten van de lidstaten met betrekking tot kernenergie lopen sterk uiteen. Landen als Frankrijk en Finland verdedigen de rol van kernenergie in de strijd tegen de opwarming van de aarde, terwijl onder meer Oostenrijk en andere landen die recent beslisten tot een uitstap uit kernenergie deze optie niet willen overwegen. De Unie laat de vrijheid aan de lidstaten om zelf te beslissen wel of niet in kernenergie te investeren, maar trekt wel fondsen uit voor onder meer onderzoek naar de veiligheid van kerncentrales. De nucleaire optie wordt in geen geval ontmoedigd.

In de loop van 2006 moesten de lidstaten ook bekend maken welke plannen zij zouden ondernemen om de Kyoto doelstellingen te halen in de periode 2008-2012 (de Nationale Allocatieplannen). De meeste van deze plannen werden door de Commissie niet aanvaard, omdat ze te weinig ambitieus of realistisch waren.

Een mededeling die de Commissie op 10 januari 2007 publiceerde, vat de belangrijkste doelstellingen op vlak van energie en klimaat samen.²⁸ De milieudimensie van het energiebeleid zou een centraal thema worden tijdens de Lentetop van staats- en regeringsleiders onder het Duitse voorzitterschap.²⁹

IV. Interne aangelegenheden

In 2005 werd de interne politiek in belangrijke mate beheerst door de discussies over de financiële perspectieven 2007-2013. In december 2005 werd op de valreep nog een akkoord bereikt onder de staats- en regeringsleiders. In de eerste helft van 2006 werd onder het Oostenrijkse voorzitterschap de overeenkomst verder uitgewerkt en gezocht naar overeenstemming met het Europees Parlement. Uiteindelijk zou het Parlement instemmen met een budget dat symbolisch nog iets ruimer werd. De aandacht kon nu volop gaan naar enkele netelige dossiers, die al langer hangende waren. Daarnaast moest er beslist worden over de eerste uitbreiding van de eurozone.

27. COM (2006) 848, *Mededeling van de Commissie aan de Raad en het Europees Parlement – Routekaart voor hernieuwbare energie – hernieuwbare energiebronnen in de 21ste eeuw: een duurzame toekomst opbouwen*, Brussel, 10 januari 2007. De staats- en regeringsleiders hebben zich intussen bij deze doelstelling van 20% hernieuwbare energie tegen 2020 aangesloten tijdens hun Lentetop, maart 2007.

28. COM (2007) 1, *Mededeling van de Commissie aan de Europese Raad en het Europees Parlement – een energiebeleid voor Europa*, Brussel, 10 januari 2007.

29. Europese Raad, *Conclusies van het Voorzitterschap (7224/07)*, Brussel, 8/9 maart 2007.

A. Naar een eerste uitbreiding van de eurozone

In 2006 werd beslist tot de eerste uitbreiding van de eurozone: vanaf 1 januari 2007 kan Slovenië de tolar vervangen door de euro. Al in maart 2006 had de Commissie geconcludeerd dat het land voldeed aan de voorwaarden, die ook bekend staan als de 'Maastrichtcriteria' en onder meer te maken hebben met de staatschuld, het begrotingstekort, de inflatie en het rentepeil. Ook Litouwen vroeg expliciet het lidmaatschap van de eurozone aan, maar de Commissie oordeelde dat de inflatie in het land net te hoog lag.

In december publiceerde de Commissie het tweejaarlijkse convergentieverslag, waarin de toestand werd onderzocht van de lidstaten die nog niet tot de eurozone behoren.³⁰ De nieuwe lidstaten hebben veel moeite om hun begrotingstekort beperkt te houden en de inflatie ligt in de meeste landen te hoog. Mogelijk kunnen Estland, Cyprus en Malta tegen 2008 aan de voorwaarden voldoen.

In het najaar kondigde Polen aan dat het de criteria wellicht zal halen in 2009, maar pas in de muntunie zal stappen na een referendum, waarbij de bevolking het laatste woord heeft. In principe heeft Polen evenwel dit recht niet: in het toetredingsverslag is namelijk bepaald dat de overstap naar de euro automatisch gebeurt zodra het land aan de criteria voldoet.

B. Bolkestein vertimmerd

In januari 2004 lanceerde toenmalig Commissaris voor de Interne Markt Bolkestein een voorstel om de diensten in de Europese Unie te liberaliseren.³¹ Het voorstel bevatte controversiële elementen, zoals de reikwijdte en het oorsprongslidbeginsel. Bolkestein wilde een wetgeving die ook van toepassing zou zijn op een aantal sociale diensten en andere diensten van algemeen belang. Bovendien zou een dienstverlener zich in principe moeten houden aan de wetgeving van het land van waaruit hij opereert. Er was in 2005 veel protest gekomen tegen deze voorstellen en in de campagne over het Grondwettelijk Verdrag in Frankrijk werd het voorstel tot dienstenrichtlijn een symbool van het asociale Europa.

In februari 2006 liet het Parlement weten dat het de voorstellen van Bolkestein drastisch wilde vertimmeren. Gevoelige sectoren, zoals sociale diensten, gezondheidszorg, audiovisuele diensten, en dergelijke werden uit de richtlijn geschrapt, net als het oorsprongslidbeginsel: landen mogen nog altijd regels opleggen aan buitenlandse dienstverleners, zolang die regels geen verdoken barrière vormen om de eigen markt af te schermen. De Commissie paste even later haar voorstel aan, waarbij ze het standpunt van het Parlement grotendeels volgde. In juli 2006 namen de ministers van de lidstaten in de Raad hun standpunt in. Ook zij sloten zich in grote lijnen aan bij de nieuwe tekst. De Raad was evenwel wat minder

30. COM (2006) 762, *Convergence Report*, Brussel, 5 december 2006.

31. COM (2004) 2, *Voorstel voor een richtlijn van het Europese Parlement en de Raad betreffende diensten op de interne markt*, Brussel, 13 januari 2004.

duidelijk over de definitie van diensten van algemeen belang. Gevreesd wordt dat de vaagheid in de tekst zal leiden tot juridische touwtrekkerij, waarbij het Hof van Justitie de knopen zal moeten doorhakken. Toch stemde een meerderheid in het Europees Parlement in het najaar van 2006 in met het compromis. In de loop van december werd het dossier formeel goedgekeurd.

C. Chemie in Europa

In 2006 werd nog een ander complex dossier afgerond: REACH. De verordening over de registratie, evaluatie en autorisatie van chemische stoffen zat al sinds 2003 in de Europese besluitvormingsmachine.³² Het is een dossier waar milieu- en volksgezondheidsbelangen in conflict kwamen met de belangen van de industrie en dan vooral van de chemische nijverheid. Er werd dan ook vanuit verschillende hoeken heel sterk gelobbyd rond het oorspronkelijke voorstel van de Commissie. De meeste chemicaliën die op de markt zijn, werden nooit ernstig getest op hun veiligheids- en gezondheidsrisico's. Onder de nieuwe wetgeving zouden producenten en importeurs van deze chemicaliën verantwoordelijk worden voor het testen ervan. In eerste instantie zou de wet betrekking hebben op chemicaliën met een hoog risicogehalte en op stoffen die in grote hoeveelheden geproduceerd werden. De gevaarlijkste stoffen zouden vervangen moeten worden. In de eerste lezing van de medebeslissingsprocedure lagen de standpunten van het Europees Parlement en van de lidstaten nog ver uit elkaar. Waar het Parlement de voorstellen wilde aanscherpen, bleken de lidstaten over het algemeen gevoeliger voor de bekommernissen van de industrie. In de tweede helft van 2006 slaagde het Finse voorzitterschap erin om informeel overleg op gang te brengen dat zou leiden tot een compromis. Op 18 december werd het dossier formeel afgerond. Het chemicaliënagentschap dat verantwoordelijk wordt voor een belangrijk deel van de verdere opvolging van deze verordening, wordt gevestigd in Helsinki.

D. Arbeidstijd en globaliseringsfonds

Al sinds 1993 zijn er Europese minimumregels vastgelegd over de wekelijkse arbeidstijd en de jaarlijkse vakantieperiodes. De richtlijn laat evenwel ruimte voor een flexibele interpretatie en landen kunnen zich via een opt out aan de belangrijkste bepalingen onttrekken. Bovendien heeft het Hof van Justitie in de loop van de voorbije jaren geoordeeld dat wachttijden van onder meer artsen als 'arbeidstijd' moeten worden beschouwd. In de meeste lidstaten is dat momenteel niet het geval, waardoor zij met de richtlijn in overtreding zijn.

32. COM (2003) 644, *Voorstel voor een verordening van het Europees Parlement en de Raad inzake registratie, evaluatie en autorisatie van en beperkingen ten aanzien van chemische stoffen (Reach) en tot oprichting van een Europees Chemicaliënagentschap en wijziging van Richtlijn 1999/45/EG en Verordening (EG) (over persistente organische stoffen)*, Brussel, 29 oktober 2003.

De richtlijn moet dan ook aangepast worden, waarbij het de bedoeling is om enerzijds de problematiek van de wachttijden te regelen, maar anderzijds ook de achterdeurtjes te sluiten en de mogelijkheden tot opt out ernstig te beperken. De sociale partners slaagden er niet in om een eensgezind voorstel op tafel te leggen, dus heeft de Commissie in 2004 een initiatief genomen. Haast alle voorzitterschappen hebben sindsdien de tanden stuk gebeten op dit dossier. Ook in 2006 hebben respectievelijk Oostenrijk en Finland getracht om een doorbraak te realiseren, maar in november stelden de ministers van arbeid en tewerkstelling opnieuw vast dat een akkoord niet binnen bereik was.³³ De Commissie, als hoedster van het Europese recht, dreigt er dan ook mee om de meeste lidstaten aan te klagen bij het Hof van Justitie wegens de niet correcte naleving van de toepassing van het principe van wachttijden. De patstelling, waarin dit dossier al jaren verkeert, duurt met andere woorden voort.

Over een ander sociaal dossier, het Europees Fonds voor Aanpassing aan de Globalisering, werd in december 2006 wel een akkoord bereikt.³⁴ Al in eerste lezing slaagden het Europees Parlement en de Raad erin om overeenstemming te bereiken. Wanneer werknemers hun baan verliezen en zwaar getroffen worden door de gevolgen van de globalisering, kan dit fonds worden aangesproken, onder meer om initiatieven te nemen die de getroffen werknemers helpen in het zoeken naar een nieuwe baan. Dit globaliseringsfonds is beschikbaar vanaf 2007 maar de omvang ervan blijft wel beperkt tot maximum 500 miljoen euro per jaar.

E. Wetenschappelijk onderzoek

Na jarenlang pessimisme over de Lissabonstrategie is er in 2006 weer wat hoop. Onder Oostenrijks voorzitterschap werd in juni vastgesteld dat er, in vergelijking met 2005, twee miljoen extra arbeidsplaatsen zijn bijgekomen. In 2006 ging er onder meer aandacht naar stimulansen voor het wetenschappelijk onderzoek. Het is de bedoeling om een Europese onderzoeksruimte te creëren en Europa zo aan de wereldtop te brengen. Dit draagt immers bij tot het realiseren van de Lissabondoelstellingen, waarbij ook de lidstaten er individueel toe worden aangemoedigd om te investeren in onderzoek. De Europese budgetten worden toegewezen via veelomvattende kaderprogramma's. Het zesde kaderprogramma liep af in 2006 en de voorbereidingen van een opvolger waren al in 2004 gestart.³⁵ Een van de laatste

33. Raad van de Europese Unie, *Persmededeling buitengewone zitting van de Raad Werkgelegenheid, Sociaal beleid, Volksgezondheid en Consumentenzaken*, Brussel, 7 november 2006.

34. Verordening (EG) nr. 1927/2006 van het Europees Parlement en de Raad van 20 december 2006 tot oprichting van een Europees fonds voor aanpassing aan de globalisering, PB L 406/1-6, 30 december 2006.

35. COM (2004) 353, *Mededeling van de Commissie: Wetenschap en technologie, sleutels tot de toekomst van Europa – Richtsnoeren voor het beleid ter ondersteuning van het onderzoek in de Unie*, Brussel, 16 juni 2004.

discussiepunten had te maken met de financiering van stamcelonderzoek, een illegale activiteit in verschillende lidstaten. Stamcelonderzoekers zullen uiteindelijk EU-geld kunnen blijven gebruiken in landen waar dat is toegestaan, maar de Europese fondsen mogen niet worden aangewend om stamcellen uit menselijke embryo's te halen. In december 2006 werd er een globaal akkoord bereikt over het zevende Kaderprogramma, met een omvang van ruim 50 miljard euro voor de periode 2007-2013.³⁶

Nog nadrukkelijker in het kader van de Lissabonagenda lanceerde de Commissie het idee om een Europees Instituut voor Technologie op te richten. Het uitgangspunt luidde dat er te weinig samenwerking is tussen academici die fundamenteel onderzoek doen en het bedrijfsleven. In de VS zou dat allemaal veel vlotter verlopen en het Massachusetts Institute of Technology (MIT) zou daar een voorbeeld van zijn. Onder impuls van de voorzitter van de Commissie werd het plan gelanceerd om een Europese variant uit te werken.³⁷ Oorspronkelijk waren de ideeën zeer ambitieus, maar onder druk van de lidstaten, de academische wereld en het bedrijfsleven, werden de plannen gemilderd. Het instituut zou in de periode 2008-2013 werken met een budget van 2,4 miljard euro, waarvan 2,1 miljard euro zou worden bijgedragen door Europese bedrijven. Het voorstel blijft evenwel vaag en het is onduidelijk of het in de huidige vorm aanvaardbaar is voor het Parlement en de Raad.

V. Europa in de wereld

De externe politiek van de Unie kwam hierboven al geregeld aan bod, onder meer in de delen over uitbreiding en energie. Daarnaast valt ook op dat er in 2006 verder werk werd gemaakt van het nabuurschapsbeleid. De Unie trachtte een rol te spelen in enkele grote crisissen en bij het beheer van illegale migratie. In de relatie met de Verenigde Staten viel onder meer de discussie op over de uitwisseling van passagiersgegevens.

A. Beter een goede buur dan een verre vriend

Sinds de uitbreiding naar Centraal- en Oost-Europa heeft de Unie een bijzondere aandacht ontwikkeld voor de nieuwe en oude burens in het zuiden en in het oosten. In het kader van het Europees Nabuurschapsbeleid worden actieplannen

36. Besluit nr. 1982/2006/EG van het Europees Parlement en de Raad van 18 december 2006 betreffende het zevende kaderprogramma van de Europese Gemeenschap voor activiteiten op het gebied van onderzoek, technologische ontwikkeling en demonstratie (2007-2013), PB L 412/1-41, 30 december 2006.

37. COM (2006) 604, *Voorstel voor een verordening van het Europees Parlement en de Raad tot oprichting van een Europees Technologie-Instituut*, Brussel, 18 oktober 2006.

opgesteld, die voortbouwen op bestaande Associatieovereenkomsten met de Middellandse landen en de Partnerschaps- en Samenwerkingsovereenkomsten met de oostelijke burens. In 2006 werden de actieplannen voor Armenië, Georgië en Azerbeidzjan goedgekeurd. Toen in januari 2007 ook het actieplan voor Libanon werd goedgekeurd, stond de teller op elf landen. Deelnemende landen worden ertoe aangemoedigd om politieke en economische hervormingen door te voeren. In ruil wordt hen een deelname aan de Europese interne markt beloofd, naast financiële en technische steun. Het perspectief op volwaardig lidmaatschap wordt niet geboden. Het nabuurschapsbeleid is een nieuwe politiek en het is te vroeg om te beoordelen of het een succes kan worden genoemd. Eind 2006 maakte de Commissie wel een eerste balans op³⁸ en stelde vast dat het moeilijk is om in sommige domeinen veel vooruitgang te boeken. De kwestie van arbeidsmobiliteit en goedkopere visa in de grensstreek blijft bijvoorbeeld onopgelost en de Unie slaagt er niet in om substantieel invloed uit te oefenen op de conflicten binnen en tussen de partnerlanden (onder meer de zogenaamde *frozen conflicts*). Vanaf 2007 zal via een nieuw financieringsinstrument het budget wel toenemen en er is de intentie om de politieke dialoog te intensifiëren.

B. Crisisregio's

In 2006 werden er in Congo, voor het eerst in meer dan veertig jaar, vrije presidents- en parlementsverkiezingen gehouden. De EU besliste om de bestaande VN-macht, de MONUC, te ondersteunen tijdens de mogelijk woelige verkiezingsperiode. In het begin van het jaar leek het niet eenvoudig om voldoende manschappen te verzamelen en er werd in eerste instantie ook geen enkele lidstaat bereid gevonden om de operatie te leiden. Uiteindelijk kon operatie EUFOR in juli van start gaan, met hoofdzakelijk Franse en Duitse militairen. Ze duurde vier maanden en stond onder het gezag van een Duitse bevelhebber.

In de zomer van 2006 vonden er intense gevechten plaats in het zuiden van Libanon tussen het Israëliëse leger en troepen van de Hezbollah. De Europese ministers van Buitenlandse Zaken kwamen op 1 augustus in crisisberaad bijeen en de Hoge Vertegenwoordiger voor het Buitenlands Beleid bezocht de regio enkele keren. Hij had gesprekken met de belangrijkste partijen in het conflict. Ondanks de uiteenlopende loyaliteiten van de lidstaten ten opzichte van de conflictpartijen slaagde de Unie erin om min of meer met één stem te spreken. EU-burgers werden uit de regio geëvacueerd, onder meer met de hulp van Franse en Italiaanse militairen. De VN troepenmacht die in de regio tracht toe te kijken op het behoud van de vrede (UNIFIL), bestaat grotendeels uit militairen van de EU lidstaten en er werd humanitaire hulp naar de regio gestuurd. De EU zelf merkt op dat ze op het diplomatieke front een belangrijke rol speelde bij de ontminning

38. COM (2006) 726, *Communication from the Commission to the Council and the European Parliament on Strengthening the European Neighbourhood Policy*, Brussel, 4 december 2006.

van de crisis.³⁹ Toch zijn er ook stemmen, vooral in Frankrijk, die zeggen dat de Unie veel krachtiger had kunnen optreden.⁴⁰

C. Migratie

Met betrekking tot asiel en migratie, maar meer algemeen ook de Europese samenwerking inzake justitie en binnenlandse zaken, had vooral het Finse voorzitterschap grote plannen. In 1999, tijdens het vorige Finse voorzitterschap, waren op de Top van Tampere grote ambities in deze domeinen geformuleerd. Veel van deze plannen zijn nog steeds niet gerealiseerd, wat veel te maken heeft met de unanieme besluitvorming in dit domein. Het Verdrag voorziet in de mogelijkheid van een overheveling naar stemming bij gekwalificeerde meerderheid (de zogenaamde *passerelle*) en de Finnen hoopten deze beweging te realiseren. De weerstand van diverse lidstaten, waaronder ook Duitsland, was evenwel te groot.

De externe dimensie van de migratieproblematiek bleef wel in de belangstelling. Ook in 2006 bleven grote groepen Afrikaanse vluchtelingen de overtocht naar Europa wagen. Landen als Spanje, Malta en Italië vroegen herhaaldelijk om solidariteit van de andere lidstaten bij de opvang van de vluchtelingen. De Commissie publiceerde in juli een mededeling over de strijd tegen illegale migratie, waarin ze onder meer intenser overleg aankondigt met de landen van oorsprong, een terugkeerbeleid en overnameovereenkomsten vraagt, en ook pleit voor een geïntegreerd beheer van de buitengrenzen.⁴¹ Onder coördinatie van Frontex, het nieuwe agentschap dat de samenwerking tussen de lidstaten aan de buitengrenzen beheert, werden in 2006 voor het eerst twee gemeenschappelijke operaties opgezet, in de Middellandse Zee en in de Atlantische Oceaan, om illegale migratie tegen te gaan. In het najaar van 2006 pleitte de Commissie voor meer solidariteit met de zuidelijke lidstaten, die met een steeds sterkere migratiedruk geconfronteerd worden.⁴²

D. WTO en verhoudingen met VS

De gesprekken over de verdere vrijmaking van de wereldhandel in het kader van de Wereldhandelsorganisatie zijn in 2006 nauwelijks opgeschoten, onder meer ten gevolge van meningsverschillen tussen de EU en de VS over landbouwsubsidies. Terwijl de multilaterale WTO-onderhandelingen aanmodderen, suggereerde

39. European Union, *Joint Press Release – EU Action in Response to the Crisis in Lebanon*, Brussel, 25 juli 2006.

40. Euractiv, *Chirac criticises EU Effort in Lebanon*, 31 augustus 2006 (<http://www.euractiv.com/en/security/chirac-criticises-eu-effort-lebanon/article-157288>)

41. COM (2006) 402, Mededeling van de Commissie inzake *de beleidsprioriteiten bij de bestrijding van illegale immigratie van onderdanen van derde landen*, Brussel, 19 juli 2006.

42. COM (2006) 733, Mededeling van de Commissie aan de Raad over *de versterking van het beheer van de zuidelijke maritieme grenzen van de Europese Unie*, Brussel, 30 november 2006.

Europa om nieuwe bilaterale vrijhandelsakkoorden af te sluiten met landen als India, Zuid-Korea, Rusland, en de ASEAN. Intussen gingen de onderhandelingen met zes regio's in de ACP-landen (voormalige kolonies uit Afrika, de Caraïben en de Stille Zuidzee) over Economische Partnerschapsakkoorden (EPA) verder, ook al nam de kritiek vanuit NGOs en parlementen toe. Bedoeling is dat die EPAs eind 2007 afgerond worden.

Een ander concreet dossier dat in 2006 voor enige spanningen zorgde, had te maken met de overdracht van passagiersgegevens in de luchtvaart. Amerikaanse wetgeving maakt het mogelijk om, in de strijd tegen terreur, gegevens van vliegtuigpassagiers te onderzoeken. De VS vragen dan ook aan Europese luchtvaartmaatschappijen om allerlei gegevens over te maken aan de Amerikaanse douanediens. Dit dreigt evenwel in strijd te zijn met Europese regels inzake privacy. In de onderhandelingen met de VS stond de Europese Commissie echter met de rug tegen de muur: indien er geen welwillendheid werd getoond, zouden Europese luchtvaartmaatschappijen in moeilijkheden komen, en zouden de autoriteiten in de VS afzonderlijke akkoorden sluiten met de verschillende lidstaten en hun maatschappijen. In 2004 werd al een Europees-Amerikaans akkoord ondertekend, dat door het Europees Parlement bij het Hof van Justitie werd aangevochten. Op 30 mei 2006 vernietigde het Hof van Justitie inderdaad de overeenkomst met de VS, met als belangrijkste argument dat de overeenkomst gebaseerd was op een foute rechtsbasis. Deze kwestie had volgens het Hof minder te maken met het functioneren van de interne markt, maar des te meer met veiligheid en misdaadbestrijding. Begin oktober werd er een nieuwe regeling overeengekomen,⁴³ die in de praktijk erg lijkt op de oude regeling en die effectief blijft voorzien in de overdracht van een groot aantal passagiersgegevens naar de Amerikaanse autoriteiten.

43. Raad van de Europese Unie, *Persmededeling 2752de zitting van de Raad Justitie en Binnenlandse Zaken*, Luxemburg, 5/6 oktober 2006.

Politics in the European Union since 1990
Overzicht van het politiek gebeuren in de Europese Unie sinds 1990
L'Année politique de l'Union européenne depuis 1990

<i>Year</i> <i>Jaar</i> <i>Année</i>	<i>Authors</i> <i>Auteurs</i>	<i>Res Publica</i>
1990	L. Hooghe	1991/3-4
1991	L. Hooghe	1992/3-4
1992	L. Hooghe	1993/3-4
1993	B. Kerremans	1994/3-4
1994	B. Kerremans	1995/3-4
1995	B. Kerremans	1996/3-4
1996	B. Kerremans	1997/4
1997	B. Kerremans	1998/3-4
2000	B. Kerremans, E. Drieskens	2001/2-3
2001	B. Kerremans, E. Drieskens	2002/2-3
2002	B. Kerremans, E. Drieskens	2003/2-3
2003	E. Drieskens, B. Kerremans	2004/2-3
2004	E. Drieskens, B. Kerremans	2005/2-3
2005	E. Drieskens, B. Kerremans	2006/2-3
2006	H. Vos, J. Orbie en A. Schrijvers	2007/2-3

Politics in Flanders
Overzicht van het Vlaamse politiek gebeuren
L'Année politique de la Flandre depuis

<i>Year</i> <i>Jaar</i> <i>Année</i>	<i>Authors</i> <i>Auteurs</i>	<i>Res Publica</i>
1982	J. Ceuleers	1982/2-3
1986	J. Van Doren	1987/3
1993	G. Tastenhoye	1994/3-4
1994	G. Tastenhoye	1995/3-4
1995	G. Tastenhoye	1996/3-4
1996	J. Craeghs	1997/4
1997	M. Deweerdt	1998/3-4
2000	M. Deweerdt	2001/2-3
2001	M. Deweerdt	2002/2-3
2002	M. Deweerdt	2003/2-3
2003	M. Deweerdt	2004/2-3
2004	B. Haeck, M. Deweerdt	2005/2-3
2005	B. Haeck	2006/2-3
2006	B. Haeck	2007/2-3

Overzicht van het Vlaamse politiek gebeuren in 2006

Bart HAECK

Licentiaat in de Rechten
Politiek redacteur bij *De Tijd*

Zoals in de vorige legislaturen beheerste de Vlaamse regering ook in 2006 het politieke gebeuren op het niveau van de Vlaamse Gemeenschap en het Vlaamse Gewest.¹ De regering-Leterme was op het einde van het jaar halfweg haar legislatuur. De regering initieerde het overgrote deel van de decreten en deed dat binnen de krijtlijnen die ze in de zomer van 2004 in haar regeerakkoord had getrokken. Net zoals in 2005 werd voor grote, ingrijpende beslissingen uitgekeken naar 2007, het jaar waarin zich – na de federale verkiezingen van de zomer – gesprekken over een verdere staatshervorming aankondigden. De Vlaamse regering hoopte dat haar bevoegdheden voor het sociaal-economisch beleid dankzij die staatshervorming homogener zouden worden. In en buiten de Vlaamse regering werd ook uitgekeken of minister-president Leterme deel zou nemen aan de federale verkiezingen van 10 juni, een vraag waarop in 2006 geen antwoord kwam.

I. Regering

Frank Vandenbroucke – In augustus meldde het weekblad *Knack* dat minister van Onderwijs Frank Vandenbroucke in de zomer had overwogen om ontslag te nemen uit onvrede met de federale schoolpremie. De SP.A toonde zich daar volgens persberichten verdeeld over. Vandenbroucke kantte zich tegen de federale premie, waarvoor een budget van 87,6 miljoen euro was voorzien, omdat de federale regering volgens hem beter haar al beperkte financiële ruimte kon gebruiken om de begroting te saneren. Anderen, zoals de federale minister van Begroting, Freya Van den Bossche (SP.A), waren er voorstander van.

Federale verkiezingen – Op geregelde tijdstippen dook er speculatie op rond de vraag of minister-president Yves Leterme op 10 juni 2007 kandidaat zou zijn voor de federale verkiezingen. Op 22 juli liet hij in *het Laatste Nieuws* optekenen: 'Pre-

1. Voor uitgebreide statistieken over het Vlaams beleid, zie: VRIND 2006, *Vlaamse Regionale Indicatoren*, Brussel, Vlaamse Gemeenschap, Administratie Planning en Statistiek, 2006, 434 p. Zie ook: aps.vlaanderen.be.

mier worden schrikt me niet af.' Minister Bert Anciaux riep zijn collega-ministers daarop in *De Standaard* op niet deel te nemen aan de federale verkiezingen en de eendracht in de Vlaamse regering te bewaren. Zelf beloofde hij tot 2009 als Vlaams minister op post te blijven. Leterme gaf ook tegen het einde van het jaar geen uitsluitsel of hij kandidaat zou zijn voor de federale verkiezingen of niet.

Tijdelijke breuk kartel CD&V/N-VA – Het tijdelijk uiteenvallen van het kartel tussen CD&V en de N-VA bracht begin december de Vlaamse regering onder spanning. De breuk gebeurde nadat Jean-Marie Dedecker, die na de verkiezingen van 8 oktober uit de VLD was gezet, zich aangesloten had bij de N-VA, zeer tegen de zin van de christen-democraten. De versie van de feiten van wat was gebeurd, verschilde bij de N-VA en de CD&V. De eersten vertelden in de pers dat Leterme en CD&V-voorzitter Jo Vandeurzen woensdagavond 29 november op de hoogte waren gebracht van de komst van Dedecker naar de N-VA, en daartegen geen veto zouden hebben gesteld. Dat gebeurde volgens de N-VA-versie van de feiten pas de dag daarna, toen de christen-democratische parlementsleden zouden zijn geraadpleegd. Vooral bij de ACW'ers zou verzet zijn gerezen. In de pers verschilde de versie van CD&V'ers op enkele cruciale punten: Leterme zou gewoon bedenktijd hebben gevraagd om iedereen te kunnen raadplegen en zou tijdens die consultatieronde hebben gemerkt dat er bij de CD&V'ers geen draagvlak was om samen met Dedecker op één lijst te staan. Na de ministerraad liet Leterme zich op 2 december aan de pers ontvallen dat Dedecker 'toch maar eens bepaalde dingen moest herlezen' als hij gelooft dat zijn visie voor 90 procent met die van de N-VA strookte. Ook uit de weekendinterviews van 3 en 4 december bleken de spanningen. In het *Nieuwsblad op Zondag* had Bourgeois het over 'smerigheid', 'gespin', 'paars gedoe' en 'tackelen langs achteren en dan nog met de voeten vooruit'. Bourgeois reageerde daarmee op een volgens hem verkeerde voorstelling van zaken in *De Standaard*, waarin bericht werd dat Bourgeois zich zou hebben neergelegd bij tricolore sjerps voor de Vlaamse burgemeesters, aangevuld met een leeuwte.

De spanning had ook te maken met het feit dat de N-VA mathematisch niet nodig was om de Vlaamse meerderheid te vormen. 'We komen in een zeer dubbelzinnige situatie terecht', zei N-VA-parlementslid Jan Peumans op 4 december in *De Standaard*.

Toen Jean-Marie Dedecker de N-VA enkele dagen later verliet herstelden de N-VA en CD&V het kartel, waardoor ook in de Vlaamse regering de spanningen afnamen.

Septemberverklaring – De Vlaamse regering kreeg op 27 september het vertrouwen van de meerderheidspartijen in het Vlaams Parlement. In het debat dat daaraan vooraf ging, had vooral Groen! inhoudelijk kritiek op de septemberverklaring van minister-president Leterme omdat daarin te eenzijdig nadruk zou liggen op economie en investeringen in infrastructuur. De andere oppositiepartij, het Vlaams Belang, had weinig inhoudelijke kritiek op de septemberverklaring, maar viel vooral de communautaire strategie van de Vlaamse regering aan.

Diversiteitsprotocol – Op 28 september ondertekenden de Vlaamse regering, vakbonden, werkgevers, natuur- en Noord-Zuidverenigingen en vertegenwoordigers van steden en gemeenten een protocol over duurzaamheid ‘Samen grenzen verleggen’. Het was de bedoeling de economische, sociale en ecologische evoluties beter op elkaar af te stemmen. Minister-president Leterme noemde het protocol een ‘Pact van Vilvoorde-plus’. Het moest helpen ‘het Pact van Vilvoorde’ – het toekomstproject van de vorige, paars-groene regering – op lange termijn uit te werken, zei Leterme.

II. Parlement

Voorzitterschap – Op 12 juli, daags na de Vlaamse feestdag, legde VLD’ster Marleen Vanderpoorten de eed af als voorzitter van het Vlaams Parlement. Ze volgde de socialist Norbert De Batselier op, die directeur werd bij de Nationale Bank. De Batselier erkende dat de wissel door de meerderheidspartijen was afgesproken bij de regeringsonderhandelingen in 2004.²

In zijn laatste plenaire zitting, op 12 juli, haalde De Batselier uit naar CD&V’er Eric Van Rompuy, die volgens hem leugens vertelde over zijn ontslagregeling. Door de commotie die in de pers rond die vergoeding was ontstaan, liet De Batselier zijn uittredingsvergoeding als lid van het Bureau en als parlementsvoorzitter vallen. Zijn uittredingsvergoeding als gewoon parlements lid behield hij wel. Op 6 juli had De Batselier ook al een persbericht uitgestuurd – wat slechts zeer uitzonderlijk gebeurde – om komaf te maken met ‘de aanhoudende roddels over zijn ontslagvergoeding’. Op 1 september, toen zijn mandaat bij de Nationale Bank inging, nam De Batselier ook ontslag als burgemeester van Dendermonde.

In het Vlaams Parlement werd De Batselier in september opgevolgd door zijn partijgenoot Bart Van Malderen. Naast De Batselier namen nog drie parlementsleden in 2006 ontslag. In januari liet ingevolge een politieke afspraak bij de SP.A Gracienne Van Nieuwenborgh zich opvolgen door Dirk De Cock. In februari nam Herman Reynders (SP.A) ontslag, omdat hij zich naar eigen zeggen voltijds wilde toeleggen op het burgemeesterschap van Hasselt. Hij werd vervangen door Els Robeyns.

In april nam Vlaams Belang’er Rob Verreycken ontslag na een reeks scheldpartijen met N-VA’ers in de gebouwen van het Vlaams Parlement, waarbij Verreycken bij de kantoren van de N-VA-fractie ook een N-VA-vlag vertrappelde. Hij werd opgevolgd door Hilde De Lobel.

2. In 2004 en 2005 had De Batselier nog geweigerd toe te geven dat er binnen de meerderheidspartijen een akkoord bestond over een opdeling van het mandaat van parlementsvoorzitter.

III. Bestuurlijke organisatie

Beter Bestuurlijk Beleid – Bij besluit van 25 juli (B.S. 4 augustus) benoemde de Vlaamse regering de laatste 30 van de 70 topambtenaren in de hernieuwde administratie. Een eerste benoemingsronde, waarvoor alleen topambtenaren uit de vorige administratiestructuur zich kandidaat konden stellen, was op 23 december 2005 al gebeurd.³ Nadien volgde een tweede ronde voor alle Vlaamse ambtenaren. Pas bij de derde ronde konden ook niet-ambtenaren kandideren. Zes kabinetsmedewerkers werden tot topambtenaar benoemd. Sommigen van hen werden – dankzij formele instemming van de regering – onmiddellijk terug gedetacheerd naar het kabinet waarvan ze afkomstig waren. Tijdens het vragenuurtje van 9 januari had minister van Bestuurszaken Bourgeois die praktijk nog verdedigd omdat ze nuttig kan zijn voor de continuïteit van het beleid. Groen! reageerde dat de topbenoemingen ‘een trieste bekroning waren van het meest drieste rondje politieke benoemingen ooit’.⁴ In 2006 nam de Vlaamse regering nog dertien besluiten ter uitvoering van het project Beter Bestuurlijk Beleid.

Gouverneurs – De Limburgse gouverneur en voormalig SP.A-voorzitter Steve Stevaert wekte wrevel bij leden van het Vlaams Parlement omdat hij zich volgens hen niet als een neutrale ambtenaar opstelde. Stevaert schreef mee aan het partijprogramma van de Nederlandse Partij van de Arbeid, sprak in een interview in *De Gazet van Antwerpen* in de ‘wij-vorm’ over de SP.A en liet zich daar ook uit over de politieke toekomst van de Vlaamse minister-president, Yves Leterme (CD&V).⁵ Minister van Binnenlands Bestuur, Marino Keulen, zei op 7 juni in het vragenuurtje dat hij de kwestie op de agenda zou brengen van het college van gouverneurs.

In oktober, een week voor de gemeenteraadsverkiezingen, opende Stevaert in het Oost-Vlaamse Deinze officieel de wijnfeesten. Hij deed dat op uitnodiging van de lokale SP.A-lijstduwer, John Crombez, kabinetschef van de federale minister van Begroting, Freya van den Bossche (SP.A). Ook dat bezoek gaf op 24 oktober in het Vlaams Parlement aanleiding tot vragen in het vragenuurtje.

Lokale besturen – Met twee decreten van 2 juni (B.S. 26 juni en 30 juni) corrigeerde het Vlaams Parlement enkele technische fouten uit het gemeentedecreet van 15 juli 2005 en het provinciedecreet van 9 december 2005. Met een decreet van 22 december (B.S. 29 december) stuurde het Vlaams Parlement het gemeentedecreet nogmaals bij, dit keer met bepalingen over de OCMW’s.⁶

3. B. HAECK, Overzicht van het Vlaamse politiek gebeuren in 2005, *Res Publica*, 2006, 2-3, pp. 256-257, pp. 249-250.
4. *De Standaard*, zaterdag 29 juli.
5. Concreet zei Stevaert dat de federale verkiezingen ‘een ramp’ zouden worden voor minister-president Leterme.
6. Voor meer over de wetgeving, de organisatie en het verloop van de gemeente- en provincieraadsverkiezingen zie in dit nummer de bijdragen van: M. DEWEERDT, J. ACKAERT en T. VALCKE, e.a.

IV. Begrotingsbeleid

Begroting 2005 – Bij haar jaarlijkse evaluatie in januari toonde de Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen zich optimistisch over het begrotingsbeleid. Het studie- en adviesorgaan van de sociale partners zei dat alles er op wees dat de doelstelling, een overschot van 619 miljoen euro, werd behaald. Op 29 december 2005 had ook minister van Begroting Van Mechelen aangekondigd dat er een overschot van die omvang was geboekt.

Begroting 2006 – Voor 2006 mikte de Vlaamse regering begin januari op een overschot van 419 miljoen euro. Volgens de SERV was dat doel vlot haalbaar. De raad noemde het positief dat er in tegenstelling tot de twee voorbije jaren nauwelijks sprake was van eenmalige inkomsten en dat de onderbenutting beperkt bleef tot een 'normale' 165 miljoen euro, of minder dan één procent van de uitgaven.

Na de begrotingscontrole van maart kondigde minister-president Yves Leterme aan dat de regering 150 miljoen euro extra zou investeren in het sociaal-economisch weefsel, zoals hij in 2005 had beloofd.⁷ Daarvan ging een derde naar infrastructuur in en rond de luchthaven van Zaventem,⁸ een derde naar arbeidsmarktbeleid – meer bepaald het banenplan⁹ – en een derde naar extra expansiesteun en ecologiesteun voor bedrijven. De regering bevestigde ook dat ze de reserves van het Zorgfonds met 150 miljoen euro optrok. Ze had dat in 2005 beloofd om op die manier de geconsolideerde staatsschuld van België te helpen bouwen.¹⁰ Voorts trok de Vlaamse regering 7,5 miljoen euro uit om de wachtlijsten in de zorgsector weg te werken en trok ze 12,6 miljoen euro extra uit om de subsidiëring van het gemeenschaps- en gesubsidieerd onderwijs verder gelijk te schakelen. Het Vlaams Parlement keurde de eerste begrotingscontrole goed in het decreet van 30 juni (B.S. 13 december).

Begroting 2007 – De Vlaamse regering keurde op 15 september het voorontwerp van begroting voor 2007 goed. Ze ging ervan uit dat de Vlaamse overheid 21,3 miljard euro zou uitgeven, ruim 1 miljard euro meer dan in 2006. Het overschot werd geraamd op 164,2 miljoen euro, 4,8 miljoen meer dan met de federale regering was afgesproken. Minister Van Mechelen verwachtte dat de Vlaamse overheid in 2008 – een jaar vroeger dan gepland – schuldenvrij zou zijn. Hij stelde voor het budget dat daardoor vrijkwam in een zorgfonds te stoppen.

Eind september werd duidelijk dat via de mechanismen van de financieringswet de federale dotatie in 2007 187 miljoen euro hoger zou liggen dan aanvankelijk geraamd. Veel had te maken met de fiscale capaciteit – het percentage federale

7. B. HAECK, Overzicht van het Vlaamse politiek gebeuren in 2005, *Res Publica*, 2006, 2-3, pp. 256-257, p. 264.

8. *Infra*, VI. Infrastructuur en mobiliteit.

9. *Infra*, V. Economie en werkgelegenheid.

10. De Europese Unie bekijkt de netto-staatsschuld. Opgebouwde reserves worden er dus van afgetrokken. Zie ook B. HAECK, Overzicht van het Vlaamse politiek gebeuren in 2005, *Res Publica*, 2006, 2-3, pp. 256-257, pp. 254 en 285.

personenbelasting dat door inwoners van het Vlaams Gewest is betaald. Omdat het cijfer voor Vlaanderen gunstig evolueerde, was er een meevaller van 163 miljoen euro. Daarnaast steeg de dotatie met 24 miljoen euro omdat er in België (vooral Wallonië) meer jongeren waren dan een jaar eerder. De financieringswet bepaalde dat daarom een groter deel van de btw-inkomsten moest worden doorgeschoven aan de gewesten.

Tegelijk deelde minister Van Mechelen op 29 september mee dat voor 182 miljoen euro aangelegde veiligheidsbuffers in de begrotingen van vorige jaren ongebruikt waren. Volgens Van Mechelen was de begroting de voorbije jaren gestoeld op een economische groei van 2 procent. De meerinkomsten van een extra groei werden aan de kant gezet als buffer. Van Mechelen stelde voor die 182 miljoen euro samen met de 187 miljoen euro extra federale dotatie in een reservefonds aan de kant te zetten. Het zogenaamde 'toekomstfonds' werd in het programmadecreet van 22 december (B.S. 29 december) opgericht.

Schuldafbouw – De Vlaamse overheid bouwde haar schulden in die mate af dat Moody's, een organisatie die in kaart brengt hoe solvabel schuldenaren zijn, de Vlaamse overheid een Aaa-rating gaf, de hoogste vorm van kredietwaardigheid. De Vlaamse overheid dankte dat aan de opgebouwde begrotingsoverschotten en verminderende schulden.

In november werd bekend dat de Vlaamse overheid voor 100 miljoen euro facturen van de drinkwatermaatschappijen van 2007 naar 2006 schoof, omdat ze het geld had om die vervroegd te betalen.

Successierechten – Bij decreet van 7 juli (B.S. 20 september) moest een weduwe of weduwnaar vanaf 1 januari 2007 niet langer erfenisrechten betalen op de gezinswoning. De vrijstelling gold ook voor wie al drie jaar wettelijk samenwoonde (bijvoorbeeld als broer en zus) met de overledene. Ook paren die al een jaar feitelijk samenwonen, konden van de regeling gebruik maken. Kinderen betalen wel nog steeds erfenisrechten op de gezinswoning. Minister Van Mechelen schatte dat de Vlaamse overheid door de vrijstelling 45 miljoen euro aan inkomsten misliep.

Belastingvermindering – Bij decreet van 30 juni (B.S. 26 september) stemde het Vlaams Parlement in met de belastingkorting die was overeengekomen in het regeerakkoord.¹¹ Wie in het aanslagjaar 2008 een netto belastbaar activiteitsinkomen van 21.000 euro genoot, kreeg een belastingkorting van 125 euro. In het aanslagjaar 2009 werd dat 150 euro. In het aanslagjaar 2010 kreeg iedere Vlaming met een beroepsinkomen van minstens 5.500 euro per jaar een korting van 200 euro.

Publiek-private samenwerking – De SERV toonde zich in een evaluatie van het financieel beleid van de Vlaamse overheid in de laatste zes jaar op 18 mei bezorgd

11. B. HAECK, M. DEWEERDT, Overzicht van het Vlaamse politiek gebeuren in 2004, *Res Publica*, 2005, 2-3, pp. 331-333.

over de publiek-private samenwerking. De SERV-onderzoekers zeiden dat PPS ongetwijfeld een stap vooruit is, maar het overzicht bemoeilijkt. Zonder PPS ging in 2006 tien procent van het Vlaamse overheidsbudget naar investeringen, minder dan in 2005 en 2004.

Op 12 oktober richtten de Vlaamse overheid en de Participatiemaatschappij Vlaanderen (PMV) Via-Invest op (B.S. 25 oktober, bijlage). Via die vennootschap wilde de Vlaamse regering vijf zogenaamde 'missing links' in het wegennet aanleggen via een publiek-private samenwerking. De Participatiemaatschappij Vlaanderen werd met 51 procent van de aandelen hoofdaandeelhouder van Via-Invest, de rest was in handen van de Vlaamse overheid. Hierdoor moest de Vlaamse overheid niet langer zelf het constructierisico dragen. Uit de lijst van missing links¹² waaraan zou worden verholpen, schrapte minister Peeters de werken aan de brug van Temse, omdat de traditionele aanbestedingsprocedure al ver gevorderd was.

De Vlaamse regering besliste op 27 oktober het zenderpark van de VRT onder te brengen in een aparte vennootschap. De Vlaamse overheid, de VRT en de Participatiemaatschappij Vlaanderen zouden in een eerste fase de enige aandeelhouder zijn, maar in een latere fase werd privé-kapitaal mogelijk. De verzelfstandiging van het zenderpark was nodig omdat Vlaanderen, gezien de nakende overschakeling van analoge naar digitale ethertelevisie, de ether ging vrijmaken voor andere spelers.

Overheidsparticipaties – De Vlaamse regering maakte op 2 juni bekend dat ze het privé-belang van 49 procent in het waterzuiveringsbedrijf Aquafin terugkocht voor 94 miljoen euro. De transactie was opgelegd door de Europese Commissie, die in oktober 2002 het Vlaams Gewest in gebreke had gesteld omdat de manier waarop de gedeeltelijke privatisering van Aquafin was gebeurd in strijd was met de Europese regels.

De regering verkocht op 12 oktober dertien procent van de aandelen van GIMV, waardoor haar belang in de investeringsmaatschappij daalde tot 27 procent. Met de opbrengst (131 miljoen euro) was de regering van plan het kapitaal van de Beheersmaatschappij Antwerpen Mobiel (BAM) met 100 tot 125 miljoen euro te verhogen. De BAM was op dat moment met banken aan het onderhandelen over leningen om de werken in Antwerpen te financieren. Door het hogere kapitaal verbeterden haar solvabiliteitsratio, waardoor lenen goedkoper werd.

Op 13 december maakte *De Tijd* bekend dat de Vlaamse Milieuholding exclusieve onderhandelingen had aanknoopt met het Nederlandse nutsbedrijf Delta om de Vlaamse afvalstoffenmaatschappij Indaver over te kopen. Het bod van Delta waardeerde Indaver op 495 miljoen euro. De Vlaamse overheid was van plan driekwart van haar 52%-belang in Indaver te verkopen, wat haar 200 miljoen euro zou opbrengen.

12. B. HAECK, Overzicht van het Vlaamse politiek gebeuren in 2005, *Res Publica*, 2006, 2-3, p. 258.

V. Economie en werkgelegenheid

Vlaanderen in actie – De Vlaamse regering stelde op 10 juli in de zoo van Antwerpen ‘Vlaanderen in actie’ voor, een plan dat in de pers ook ‘businessplan Vlaanderen’ werd genoemd. In het document presenteerde ze haar sociaal-economische toekomstvisie op Vlaanderen, en stelde ze een reeks van 34 projecten voor, ondergebracht in vier hoofdstukken.

- Voluit voor talent. De regering ging uitvoerig in op technische beroepen, stages en een goede opleiding. Zo was er bijvoorbeeld aandacht voor nieuwe eindtermen technologie en wetenschap, werd er voortgebouwd op de ervaringen uit de proeftuinen in het onderwijs, meer geld voor hogescholen die er in slagen kansarmen te doen slagen in hun opleiding, werd een ‘datingsite’ voor stages aangekondigd, alsook een netwerk van scholen en opleidingscentra rond auto-assemblagebedrijven. De VDAB zou verder ‘waar nuttig’ zijn infrastructuur ter beschikking stellen van scholen. Oudere werknemers zouden meer kansen op loopbaanbegeleiding krijgen.
- De centrale ligging van Vlaanderen. ‘Vlaanderen in Actie’ besteedde heel wat aandacht aan de zee- en luchthavens en aan een betere relatie met de internationale hoofdkwartieren in Brussel. Er werd voorgesteld de zeehavens van Antwerpen, Gent, Zeebrugge en Oostende te promoten als ‘Flanders Port Area’. In het Deurganckdok startte een proefproject om zeeschepen vroeger op de dag te laden en te lossen, zodat minder vrachtwagens tijdens het spitsuur de weg opmoesten. In Zeebrugge startte een proefproject om te bekijken hoe kon worden vermeden dat vrachtwagens en goederentreinen leeg terugrijden. Voorts werd meer wetenschappelijk onderzoek rond logistiek aangekondigd, alsook de aanwerving van extra Vlaamse economische vertegenwoordigers in het buitenland. Brussel en zijn hoofdkwartieren van internationale bedrijven en instellingen zouden worden ondersteund met ‘aangepaste regio-marketing.’
- Klantvriendelijk en efficiënte overheid. De Vlaamse regering zette ook in op een efficiënte overheid. Er zouden dienstverleningscharters tussen burgers en overheidsdiensten komen en een kadaster van alle vergunningen. Er werd voortgebouwd op het principe van één aanspreekpunt en de mogelijkheid werd geopperd om taken uit te besteden aan bedrijven en vrije beroepen.
- Tot slot ging ‘Vlaanderen in Actie’ ook over innovatie, creativiteit en ondernemerschap. Bedoeling was een ‘cultuur van permanente vernieuwing’ te creëren. Om koploper te worden in ICT-investeringen richtte de regering Vlaanderen i-2010 op. Ook kwam er nog meer nadruk op e-government. De regering verwachtte ook meer innovatie in de welzijnssector, maar dan binnen de verzuilde structuren. Wel was er een voorstel tot een centrale portaalsite waar de expertise in de welzijnssector kon worden aangeboden. ‘Vlaanderen in Actie’ maakte ook gewag van de sensibiliseringscampagne ‘Jij bent Flanders’ Future’, die minister Fientje Moerman al in het begin van het jaar had gelanceerd. Met die slagzin wilde ze jongeren aansporen om wetenschappelijke en technische opleidingen te volgen.

De Vlaamse regering rekende op een groep van 150 mensen uit bedrijven en middenveldorganisaties – zogenaamde ‘captains of society’ – om ‘Vlaanderen in actie’ concreet uit te werken. Op 12 juli gaf minister-president Yves Leterme in het Vlaams Parlement toe dat hij pas na de gemeenteraadsverkiezingen voluit wilde gaan met het plan omdat de campagne zou worden geïnterpreteerd als een verkiezingscampagne. In een eindejaarsinterview, op 31 december in *De Tijd*, zei Leterme dat zijn coalitiepartners niet wilden dat hij scoorde met het plan, des te meer omdat het nog onzeker was of hij in 2007 zou deelnemen aan de federale verkiezingen. In eerdere reacties, in juli, had VLD-voorzitter Bart Somers op ‘Vlaanderen in Actie’ gereageerd dat hij er niets nieuws in had gelezen. In *De Standaard* reageerde Vlaams minister Bert Anciaux dat ‘Vlaanderen in Actie’ ‘niet zijn plan’ was.

Pas in december stelde de Vlaamse regering Mimi Lamote, de voormalige algemeen directeur van de textielketen C&A, aan als voorzitter van de captains of society. Die groep kwam op 21 december een eerste keer bijeen. Minister-president Leterme riep hen op meer risico te durven nemen en ‘het wereldwijde speelveld te gebruiken om de toekomst van de Vlaamse economie te vrijwaren’.

In het voorjaar had Flanders DC, een door de Vlaamse overheid gesubsidieerde vzw, een rapport gepubliceerd waarvan de inhoud spoorde met de uitgangspunten van ‘Vlaanderen in Actie’. Op 16 mei publiceerde Flanders DC een omvangrijk rapport waarin Vlaanderen werd vergeleken met acht topregio’s. Daaruit bleek dat Vlaanderen rijk is, maar dat die welvaart kwetsbaar is. Het rapport beval de Vlamingen aan meer vertrouwen te hebben in eigen kunnen, er meer van overtuigd te zijn dat buitenlanders economische vernieuwing brengen. De overheid moest de lasten op lonen verminderen en de markt meer laten spelen in dienstensectoren zoals onderwijs en gezondheidszorg. De Vlaamse minister van Economie, Fientje Moerman, zei bij de voorstelling van het rapport dat het ‘naadloos aansloot op wat de regering wil’.

Onderzoek en innovatie – In het programmadecreet van 22 december (B.S. 29 december) lanceerde de Vlaamse regering het zogenaamde ‘Methusalem-programma’, de Hercules-financiering en het Odysseus-programma. Het Methusalem-programma diende om toponderzoekers aan universiteiten meer financiële zekerheid te geven. Een panel van internationaal gerenommeerde academici zou in kaart brengen welke Vlaamse onderzoekers in hun branche tot de wereldtop behoren. Die onderzoekers zouden zeven jaar lang een structurele financiering krijgen.

Het Odysseus-programma moet toponderzoekers (terug) naar Vlaanderen lokken door hen via een meerjarenbudget financiële zekerheid te geven. Via Hercules wilde de Vlaamse overheid zware infrastructuur voor onderzoekers aan universiteiten en hogescholen financieren.

KMO’s – Bij decreet van 19 mei (B.S. 30 juni) creëerde het Vlaams Parlement de win-win-lening, eerder aangekondigd als de Vriendenlening. Ze ging op 1 september van kracht. Particulieren konden van de regeling gebruik maken wanneer

ze een achtergestelde lening verstrekken aan een KMO die nog geen drie jaar is ingeschreven bij de Kruispuntbank van Ondernemingen (KBO). Wie gebruikt maakte van de win-win-lening, kon 2,5 procent van het geïnvesteerde bedrag van de belastbare inkomsten aftrekken. Het fiscale voordeel bedroeg maximaal 1.250 euro.¹³

Op 10 maart werd het Vlaams Innovatiefonds (Vinnof) operationeel. Het participeerde voor ten hoogste 500.000 euro of tachtig procent van het kapitaal in jonge, innovatieve bedrijven. Ook voor het Vinnof kwamen alleen jonge bedrijven in aanmerking, die nog geen drie jaar waren ingeschreven bij de KBO.¹⁴ Het een jaar eerder opgestarte Arkimedes-fonds hield eind augustus zijn eerste jaarvergadering. Daar bleek dat de in 2005 bij beleggers opgehaalde 110 miljoen euro toegerekend was aan twaalf durfkapitaalgroepen, die het dan zouden investeren in beloftevolle bedrijven. Voor tien ondernemingen was dat al gebeurd.¹⁵

Bij besluiten van 11 mei (B.S. 31 mei) en 31 maart (B.S. 8 juni) trad het Budget voor Economisch Advies (BEA) in werking. BEA verving de vroegere werkgeverscheques voor opleiding, advies, durf-na-advies en gratis opstart. De Vlaamse regering vond dat de vier cheque-systemen onvoldoende resultaten hadden bereikt.¹⁶ *De Tijd* berichtte op 14 december dat eind oktober slechts 5 miljoen euro van het BEA-budget was opgebruikt, terwijl in 2006 in 47 miljoen euro was voorzien. Minister Moerman kondigde aan dat ze het systeem zou bijsturen.

Op 27 oktober wees de Vlaamse regering 25 gemeenten aan waar de overheid meer bedrijfssteun kan toekennen dan in de overige 283 Vlaamse gemeenten.¹⁷ De zogenaamde regionale steunkaart 2007-2013 ging toen naar de Europese Commissie, die er het laatste woord over had.

Eind oktober startte Participatiemaatschappij Vlaanderen het Fonds Vlaanderen Internationaal (FVI) op. Het Fonds nam participaties in of verstrekte achtergestelde leningen van 150.000 euro tot 1 miljoen euro aan Vlaamse KMO's die in het buitenland een dochterbedrijf oprichtten.

Bij besluit van 17 november stemde de Vlaamse regering haar steun voor KMO's beter af op de kleine bedrijven van die groep. Hun kans op een subsidie werd groter omdat de maximale steun van de groeipremie, ook bekend als expansiesteun, werd beperkt tot 1 miljoen euro. Omdat ondernemingen een geweigerd dossier niet nog eens mochten indienen, moest de procedure ook sneller lopen. Voorts mochten bedrijven de groeipremie niet langer combineren met de ecologische steun, een verwante subsidievorm voor ecologische investeringen.

13. B. HAECK, Overzicht van het Vlaamse politiek gebeuren in 2005, *Res Publica*, 2006, 2-3, p. 260-261.

14. *Ibidem*.

15. *Ibidem*.

16. *Ibidem*.

17. Nieuwe gemeenten op de steunkaart waren Diksmuide, Ieper, Lo-Reninge, Middelkerke, Oostende, Wervik, As, Bree, Hechtel-Eksel, Herstappe, Lanaken, Leopoldsburg, Maaseik en Tongeren. Andere gemeenten behielden het gunstregime: Balen, Dessel, Mol, Beringen, Dilsem-Stokkem, Genk, Heusden-Zolder, Houthalen-Helchteren, Lommel, Maasmechelen en Ronse.

Chemie – Op 25 januari kwam de Rondetafelconferentie Chemie voor het eerst samen. Op die vergaderingen zitten vertegenwoordigers van de bedrijven en van de vakbonden samen met de Vlaamse en federale regering bijeen om de uitdagingen voor de sector in kaart te brengen. Eerder had minister Moerman een dergelijke rondetafelconferentie afgerond voor de autosector.¹⁸

Banenplan – Minister-president Letermé en de minister van Werk en Onderwijs Vandenbroucke stelden op 16 januari het plan ‘Samen voor meer banen’ voor. Het banenplan kreeg voor de periode 2006-2009 een budget van jaarlijks budget van 79,5 miljoen euro mee. Het grootste deel daarvan (50 miljoen euro) kwam uit de enveloppe van 150 miljoen euro die de regering in 2005, na herhaaldelijk publiekelijk aandringen van minister Vandenbroucke, had uitgetrokken voor investeringen in het sociaal-economisch beleid.¹⁹ Een ander deel (13,5 miljoen euro) was vrijgekomen omdat de federale overheid de Vlaamse weerwerkpremie, bedoeld om oudere ex-werknemers te stimuleren een nieuwe job te vinden, had overgenomen.²⁰ De overige 16 miljoen euro was de sociale partners beloofd in het zogenaamde loopbaaneinde-debat, het Vlaams luik van het Generatiepact.²¹ Het banenplan bestond uit zes luiken.

- Werkgevers kregen via een tewerkstellingspremie een loonkostenvermindering van 400 tot 1.000 euro per maand wanneer ze 50-plussers aanwierven. Met dertig miljoen euro per jaar was die maatregel de budgettair belangrijkste van het banenplan. Bij besluit van 28 april (B.S. 23 juni) ging de maatregel (retroactief) op 1 april in. Om meer mensen aan het werk te krijgen maakte de regering ook het systeem van de individuele beroepsopleiding flexibeler: er kwamen meer begeleiders en de individuele beroepsopleiding via een interimkantoor werd beperkt tot vijftigplussers, allochtonen en personen met een handicap. Voorts kwamen er meer inspanningen om knelpuntvacatures in te vullen.
- De regering trok vijf miljoen euro uit voor ‘ervaringsclubs’ waar vijftigplussers terecht konden voor informatie en sollicitatietraining. Er kwamen ook jobcoaches. Via sociale werkplaatsen wilde de regering 400 jobs creëren.
- Om de werkenden te ondersteunen, startten de regering en de sociale partners gesprekken op over een ‘Competentieagenda 2010’, waarin aandacht moest zijn

18. Minister Moerman evalueerde op 10 mei die afspraken uit de rondetafel Automobielsector. Dankzij de loonlastenverlaging op ploegenarbeid was een Vlaamse ploegenarbeider in een voertuigenbedrijf in 2006 goedkoper dan een Duitse ploegenarbeider, maar zonder bijkomende maatregelen verdween dat verschil in 2007 door de automatische indexering van de lonen in België. Voor de voorgeschiedenis van de rondetafelconferentie, zie: B. HAECK, Overzicht van het Vlaamse politiek gebeuren in 2005, *Res Publica*, 2006, 2-3, p. 265.

19. B. HAECK, Overzicht van het Vlaamse politiek gebeuren in 2005, *Res Publica*, 2006, 2-3, pp. 256, 257-264.

20. B. HAECK, Overzicht van het Vlaamse politiek gebeuren in 2005, *Res Publica*, 2006, 2-3, pp. 262-263.

21. B. HAECK, Overzicht van het Vlaamse politiek gebeuren in 2005, *Res Publica*, 2006, 2-3, p. 264.

voor bijkomende vorming. Er kwam ook extra geld voor een vlotter woonwerk-verkeer en voor bijkomende opvangplaatsen voor zorgbehoevende familieleden.

- Bovenop de al aangekondigde jongerenbanenplannen trok de regering 5 miljoen euro uit voor 200 extra 'startbanen' voor laaggeschoolde jongeren. De mogelijkheden voor deeltijds leren en werken werden uitgewerkt.
- Er kwam ook een website met info over de Vlaamse en federale banenplannen, lastenverlagingen en tewerkstellingsmaatregelen.
- Om diversiteit aan te moedigen, werd 'Jobkanaal', een samenwerking met de werkgeversorganisatie Voka, uitgebreid met Unizo en de social profit sector. De bedoeling was via jobkanaal de eerste drie weken een job vrij te houden voor vijftigplussers, allochtonen en personen met een arbeidshandicap. Zo'n vijftuizend mensen uit die 'kansengroepen' zouden op die manier werk moeten vinden. Filip Dewinter, de fractieleider van het Vlaams Belang kondigde tijdens het vragenuurtje van 18 januari aan dat zijn partij bij het parket een klacht zou indienen tegen de maatregel. Dewinter noemde Jobkanaal een 'grove vorm van anti-Vlaams racisme', 'discriminatie van het eigen volk' en een 'georganiseerd mechanisme van uitsluiting.' Van de klacht werd in 2006 niets meer vernomen.

Op 18 mei bevestigde de Vlaamse regering de maatregel toen ze samen met de sociale partners en vertegenwoordigers van allochtonen en mensen met een handicap het diversiteitsprotocol ondertekende. Voor dat protocol trok ze 8,7 miljoen euro uit, waarvan 3 miljoen euro voor Jobkanaal. Er ging ook geld naar consulenten bij de vakbonden, diversiteitsplannen in ondernemingen, proefprojecten en projectontwikkelaars leeftijdsdiversiteit.

De minister van Sociale Economie, Kathleen Van Brempt, kondigde tijdens het vragenuurtje van 25 januari in het Vlaams Parlement aan dat dertien steden drie maanden extra kregen om een plan tegen jeugdwerkloosheid op te stellen.²²

Vlaams Agentschap Ondernemen – De Vlaamse regering nam in 2006 elf besluiten om het Vlaams Agentschap Ondernemen actief op te starten. VLAO startte administratief op 1 januari en werd op 1 april operationeel. VLAO fungeerde als een uniek aanspreekpunt voor ondernemers en bedrijven en verving de Gewestelijke Ontwikkelingsmaatschappijen en de afdeling voor bedrijfsadvies van het Vlaams Instituut voor Zelfstandig Ondernemen.²³

VDAB – Op 1 april volgde de Gentse zakenadvocaat Dirk Van de Gehuchte Ivan Bostyn op als voorzitter van T-groep, de koepel boven de voormalige commerciële

22. Minister Vandenbroucke, minister Van Brempt en vertegenwoordigers van Aalst, Antwerpen, Beringen, Genk, Gent, Hasselt, Heusden-Zolder, Houthalen-Helchteren, Leuven, Maasmechelen, Mechelen, Oostende en Ronse hadden daarover in december 2005 een akkoord ondertekend. Zie B. HAECK, Overzicht van het Vlaamse politiek gebeuren in 2005, *Res Publica*, 2006, 2-3, pp. 263-264.

23. B. HAECK, Overzicht van het Vlaamse politiek gebeuren in 2005, *Res Publica*, 2006, 2-3, p. 261.

le activiteiten van de VDAB, zoals uitzendarbeid, werving, selectie, outplacement en commerciële beroepsopleiding. Bostyn was in 2005 in opspraak gekomen vanwege enkele hoge vergoedingen en omdat hij administrateur-generaal van de VDAB bleef, terwijl hij ook T-Groep bestuurde.²⁴

Op 19 mei, de dag waarop de publieke vennootschap T-groep zijn algemene vergadering hield, bleek dat de organisatie zich verder lostrok van de VDAB. Voogdijminister Kathleen Van Brempt kondigde in enkele kranten aan dat T-groep zich in 2009 geleidelijk aan zou privatiseren.

Hinder wegenwerken – Bij decreet van 7 juli (B.S. 6 oktober) kregen ondernemingen die leden onder verstoorde bereikbaarheid ten gevolge van hinder door openbare werken een rentetoelage op een overbruggingskrediet. Het voorstel van decreet was ingediend door CD&V-fractie leider Ludwig Caluwé, die er een aanvulling op zag op de wet-Dedecker. Dankzij die wet kregen handelaren die door openbare werken voor hun klanten niet bereikbaar waren een vergoeding.

VI. Infrastructuur en mobiliteit

Werken Antwerpen – Bij besluit van 16 juni (B.S. 30 juni) legde de Vlaamse regering het tracé van de Oosterweelverbinding vast. De Beheersmaatschappij Antwerpen Mobiel (BAM) kon daardoor starten met de selectie van het aannemersconsortium dat de Oosterweelverbinding zou aanleggen en gedeeltelijk financieren.

Tijdens een hoorzitting in het Vlaams Parlement deelde de top van de BAM mee dat ze voorzichtiger was geworden in haar prognoses over de tolinkomsten, die een cruciale rol speelden in het terugbetalen van de investeringen in het Masterplan Antwerpen. Eerdere prognoses hadden een waarschijnlijkheidsgraad van 50 procent, maar de banken – die aan de BAM geld leenden voor de financiering van de werken – vonden dat te weinig. De BAM had daarom de waarschijnlijkheidsgraad van de prognose opgetrokken tot 90 procent, wat een tiende minder verkeer en bijhorende tolinkomsten impliceerde.

De Tijd citeerde op 12 december uit een confidentiële discussienota van de Vlaamse regering waaruit bleek dat de regering rekening hield met het scenario dat de werken in Antwerpen tot 3,5 miljard euro zouden kosten. THV Noriant, het aannemersconsortium dat de opdracht in de wacht had gesleept had een eerste offerte ingediend die dertig procent boven het regeringsbudget lag, bleek volgens de krant uit het document. Omdat een deel van de btw op de werken niet recupereerbaar bleek, steeg de factuur met 80 miljoen euro. In de discussienota stond voorts: 'uit deze analyse is gebleken dat de BAM niet in staat is om voldoende financiering aan te trekken om de totaliteit van het Masterplan te financieren.'

24. B. HAECK, Overzicht van het Vlaamse politiek gebeuren in 2005, *Res Publica*, 2006, 2-3, pp. 264-265.

De analyse strookte met verkoop van dertien procent van de aandelen van de GIMV, een transactie die op 12 oktober was gebeurd. Minister Van Mechelen had toen gezegd dat hij de opbrengst – 131 miljoen euro – vooral zou gebruiken om het kapitaal van de BAM te verhogen, waardoor de BAM minder en aan aantrekkelijker voorwaarden zou kunnen lenen.²⁵

Uit een rapport van het Rekenhof bleek op 21 juni dat het Vlaams Parlement nog steeds geen overzicht had op het volledige kostenplaatje van het Masterplan Antwerpen.

De BAM stelde op 22 december een nieuwere maar nog steeds voorlopige maquette van de Oosterweelverbinding voor. De BAM deelde mee dat de werken aan de Oosterweelverbinding ten vroegste in 2007 zouden beginnen.

Zaventem – De regering stelde in januari een evaluatie van haar START-project voor de luchthaven van Zaventem voor. Minister-president Leterme deelde mee 20 miljoen euro extra in het plan te stoppen, geld dat destijds was opzij gezet voor de opstart van het latere SN Brussels Airlines. Daarbovenop kwam de 50 miljoen euro die in 2005 al was aangekondigd. Het totale budget bedroeg 800 à 900 miljoen euro. Leterme deelde mee dat het de bedoeling was een bijdrage voor de werken te vragen aan de passagiers die langs Zaventem reizen, maar dat de aandeelhouder van de luchthaven, de Australische groep MacQuarie, zich daartegen had verzet. Om die reden zag de regering zich genoodzaakt het budget te verhogen.

De Tijd citeerde op 14 mei uit een visienota die de Vlaamse regering besteld had over de toekomst van de luchthaven van Zaventem. Daarin stond dat er op twintig jaar tijd 37.000 tot 60.000 jobs konden ontstaan in de luchthavenregio.

In november nam de regering de studie officieel in ontvangst. Daarin stond ook dat de luchthaven tegen 2025 jaarlijks 35 miljoen passagiers zou kunnen ontvangen, dubbel zo veel als in 2006. Groen!, de milieubeweging en de omwonenden van de luchthaven reageerden daarop verontwaardigd.

Regionale luchthavens – Een aannemersbedrijf startte op 9 augustus met het kappen van de bomen op het Fort III in Borsbeek, in de nabijheid van de luchthaven van Deurne. De gemeenteraad van Borsbeek had daarmee eind 2005 ingestemd,²⁶ na een jarenlange politieke discussie. De Vlaamse regering schaarde zich op 13 januari achter het akkoord. Tegenstanders van het kappen vreesden dat het verdwijnen van de bomen de voorbode zou zijn van een verlenging van de startbaan.

Tijdens een werkbezoek op 9 mei zei minister Peeters dat de voorwaarden waren geschapen om de luchthaven door te laten groeien naar 300.000 passagiers per jaar, een verdubbeling. Verwacht werd dat ook de tunnelwerken aan de Krijgsbaan, die in het verlengde van de startbaan lag, konden starten in 2007.

25. Supra, IV. Begroting.

26. B. HAECK, Overzicht van het Vlaamse politiek gebeuren in 2005, *Res Publica*, 2006, 2-3, p. 269.

Ondertussen bekeek de Vlaamse regering de toekomst van de regionale luchthavens van Oostende en Wevelgem. Oostende moest vooral een vrachtluchthaven worden, aangevuld met passagierscharters en opleiding van piloten en technici. De toekomst van Wevelgem lag volgens de regering in de zakenluchtvaart. Eerder had de regering al beslist dat ook de luchthaven van Deurne van belang is voor de zakenluchtvaart. De luchthavens van Oostende en Wevelgem kregen ook de opdracht tegen het jaareinde een businessplan op te stellen dat moest aantonen dat ze levensvatbaar waren.

Op 22 december maakte minister Peeters bekend dat hij de luchthavens van Kortrijk-Wevelgem en Oostende zou opsplitsen in een Luchthavenontwikkelingsmaatschappij (LOM) en een Luchthavenexploitatie maatschappij (LEM). De LOM zou een nv van publiek recht worden waarin de overheid garant staat voor de ontwikkeling, de instandhouding en het beheer van de basisinfrastructuur. Het Vlaams Gewest nam ook de veiligheidskosten op zich. De LOM zou voorts de gronden via een concessieovereenkomst ter beschikking stellen aan de LEM. Die werd een nv van privaat recht die zich uitsluitend richtte op de exploitatie en de vermarkting van de luchthaven, een activiteit waaruit de overheid zich terugtrok. Op 12 december hadden de havens van Oostende en Zeebrugge, de West-Vlaamse Intercommunale (WVI) en een onbekende privé-investeerder zich samen kandidaat gesteld om de luchthaven van Oostende uit te baten.

Doel – Minister Peeters gaf in juni toelichting over de toekomst van Doel op een gespreksavond in de gemeente Beveren, waar Doel deel van uitmaakt. Hij zei dat alle eerdere beslissingen van de Vlaamse overheid impliceerden dat Doel onleefbaar is. Peeters bevestigde zijn standpunt de dagen nadien ook in krantenartikels en verwees naar de gewestplanwijziging van 1 juni 1999 en van 8 september 2000, die van Doel respectievelijk industriegebied en zeehavengebied maakten. Eind 2006 liep het tijdelijk woonrecht in Doel af.

Kanaal Gent-Terneuzen – Minister van Openbare Werken Kris Peeters maakte op 4 januari bekend dat hij aan de Nederlandse regering 25 miljoen euro had beloofd om een geplande tunnel onder het kanaal Gent-Terneuzen in het Nederlandse Sluiskil dieper te maken. Daardoor zou de waterdiepte in het kanaal 16 meter bedragen. Nederland wilde de tunnel aanvankelijk 13,5 meter diep maken maar ging later akkoord met een verdieping, op voorwaarde dat de Vlaamse regering die betaalde.²⁷

De Lijn – Minister van Mobiliteit Kathleen Van Brempt en Ingrid Lieten, directeur-generaal van De Lijn, stelden op 14 juli het veiligheidsplan van de De Lijn 'Veilig op weg' voor. De uitvoering ervan werd geraamd op 20 miljoen euro per jaar. Tien keer meer camera's op de voertuigen, meer veiligheidspersoneel en extra opleidingen voor het personeel waren de belangrijkste elementen van het plan.

27. Infra, XII. Varia.

VII. Ruimtelijke ordening en milieubeleid

Mest – Begin februari maakte Groen!-parlements Vera Dua cijfers van de Vlaamse Landmaatschappij (VLM) bekend waaruit bleek dat er in de zogenaamde ‘kwetsbare gebieden’, zones waar strikte bemestingsnormen gelden om de kwaliteit van het grondwater te beschermen, te veel nitraat in de bodem zat. Dat impliceerde dat landbouwers zich niet aan de normen hielden. De VLM had ook onderzocht wat het effect was van de toelating van minister Peeters om in kwetsbare gebieden langer mest uit te rijden. Volgens Dua voldeden slechts een derde van de stalen in die gebieden aan de normen.

Op 8 februari deelde minister Peeters op een conferentie over mestverwerking mee dat landbouwers ook de komende jaren hun veestapel niet zouden mogen uitbreiden. De maatregel had een lange voorgeschiedenis: in 1989 had de minister van Leefmilieu, Theo Kelchtermans (CVP), beslist geen nieuwe vergunningen uit te reiken aan nieuwe landbouwbedrijven. Toch was – door nog niet ingevulde vergunningen te gebruiken – het aantal landbouwbedrijven nog toegenomen. In 2000 legde de Vlaamse regering een nutriëntengehalte op, ook bekend als ‘mestrecht’. Die zogenaamde ‘meststop’ zou eerst tot 2004 gelden, maar was verlengd tot 2006. Minister Peeters zei dat de kwaliteit van het grondwater eerst moest verbeteren vooraleer hij weer kon toestaan dat de veestapel groeide.

Op 17 februari keurde de Vlaamse regering een verstrenging van de mestwetgeving goed. Vooral de controle op de mesttransporten werd strenger. Het werd voor de Mestbank ook eenvoudiger om administratieve boetes te eisen voor het niet tijdig indienen van mestafzetdocumenten. Bij besluit van 30 juni (B.S. 23 augustus) werden landbouwers in probleemgebieden strenger gecontroleerd. Grote mestvervoerders zouden via gps worden gevolgd.

De Vlaamse regering nam op 7 juli een nieuw ontwerp van Mestactieplan aan. Minister Peeters had de krijtlijnen ervan al in 2005 bekendgemaakt.²⁸ Het uitgangspunt van MAP3 was dat landbouwers slechts meer dieren mochten houden als ze in staat waren zelf de mest te verwerken, zodat hij niet op landbouwgrond terecht komt. Landbouwers konden ook mestrechten kopen van elkaar. Om mestoverschotten weg te werken, kregen landbouwers meer vrijheid. De belangrijkste opties bleven de veestapel afbouwen, meer mest verwerken of meer mest exporteren. Bij decreet van 22 december (B.S. 29 december) werd het derde mestactieplan ingevoerd, na goedkeuring in het parlement.

Bodemsanering – Bij decreet van 16 juni (B.S. 18 juli) vereenvoudigde het Vlaams Parlement het bodemsaneringsdecreet van 1995. Heel wat procedures werden korter en eenvoudiger gemaakt. Historisch vervuilde bodems mochten minder ingrijpend gesaneerd worden en worden gebruikt, voor zover het milieu niet in

28. B. HAECK, Overzicht van het Vlaamse politiek gebeuren in 2005, *Res Publica*, 2006, 2-3, pp. 272-274.

gevaar kwam. Het werd ook makkelijker bodemsaneringsfondsen voor vervuulende sectoren op te richten, zodat de kosten solidair gedragen kunnen worden.

Afval – Minister Peeters stond in 2006 voor het eerst in jaren niet langer een afwijking toe op het verbod huishoudelijk afval te storten. Voor het storten van bedrijfsafval werd het verbod teruggeschroefd tot 440.500 ton. Het strengere regime was mogelijk dankzij het in gebruik nemen van twee nieuwe wervelbedinstallaties.

Vereenvoudiging milieuvergunning – Minister Bourgeois deelde na de ministerraad van 24 februari mee dat hij de procedures voor het aanvragen van een milieu- en een bouwvergunning zou versoepelen. Zowel de meest hinderlijke bedrijven (klasse 1) als de groep op een na meest hinderlijke bedrijven (klasse 2) zouden de mogelijkheid krijgen de twee aanvragen bij de gemeente te doen. Bovendien zou slechts één openbaar onderzoek nodig zijn. Bourgeois zei dat een integratie van de milieu- en de bouwvergunning het doel bleef, maar dat de administratie daarvoor nog niet klaar was.

Op donderdag 20 juli besliste de Vlaamse regering een proefproject op te starten over integrale milieuvorwaarden. Voor garages, carrosseriebedrijven en schrijnwerkerijen zouden de milieuregels worden samengevat in één pakket. Dat moest hen toelaten de meer dan duizend pagina's tellende Vlaamse-wetgeving niet meer te hoeven raadplegen. Het proefproject was de uitvoering van een decreet van 6 februari (B.S. 9 maart 2004).²⁹

Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen – In de commissie voor Ruimtelijke Ordening deelde minister Van Mechelen op 16 februari mee dat er niet meteen een grondige herziening van het tien jaar oude Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen zou komen, al hoewel dat bij het ontstaan van het RSV voorzien was. Normaal gezien moest het RSV, een technisch document dat zegt hoe de ruimte in Vlaanderen wordt benut, in 2007 zijn uitgewerkt in gedetailleerde kaarten. Van Mechelen zei dat die oefening pas in 2009 rond zou zijn. Een grondige update van het RSV verwachtte Van Mechelen pas in 2012.

Sociale woningen – In augustus deelde de Christelijke arbeidersbeweging ACW mee dat het kabinet-Van Mechelen een interne dienstnota had uitgevaardigd waaruit bleek dat gemeenten in hun ruimtelijke plannen geen verwijzing mochten maken naar sociale woningen. Het kabinet-Van Mechelen bevestigde een paar dagen later in de pers dat gemeenten via hun verkavelingsvergunning bouwpromotoren niet mogen verplichten sociale kavels te verkopen of sociale woningen te bouwen. Wanneer een gemeente een bijzonder plan van aanleg goedkeurt, mag ze alleen maar criteria opleggen die te maken hebben met ruimtelijke ordening, stond volgens het kabinet-Van Mechelen in de interne nota.

29. B. HAECK, Overzicht van het Vlaamse politiek gebeuren in 2005, *Res Publica*, 2006, 2-3, p. 312.

Fraude – Het parket opende in maart een onderzoek naar corruptie bij het toekennen van positieve adviezen bij het toekennen van stedenbouwkundige vergunningen. Een honderdtal agenten viel daarbij op 7 maart binnen in de kantoren van de Administratie Natuur en Leefmilieu (AMINAL) en de Administratie Huisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieu (AHROM) van de Vlaamse gemeenschap in Brugge. Minister van Ruimtelijke Ordening Van Mechelen kondigde aan meer controles uit te voeren om normvervaging bij ambtenaren tegen te gaan.

VIII. Onderwijs

Leerplichtonderwijs – De vier onderwijsvakbonden, de vijf onderwijsetnetten en de Vlaamse regering werden het in augustus eens over een nieuwe collectieve arbeidsovereenkomst (CAO) voor het leerplichtonderwijs. De onderhandelingen voor de zogenaamde CAO-VIII waren in mei 2005 begonnen.³⁰ Minister Vandembroucke had toen in een budget van 215 miljoen euro voorzien. Daar kwam uiteindelijk 65 miljoen euro bij om het vakantiegeld van de leraren te verhogen. Volgens de minister was dat al in een eerdere CAO overeengekomen, maar was de maatregel nooit uitgewerkt. Bovendien werd een deel van dat vakantiegeld maar in de periode 2010-2011 betaald, dus na de duur van de CAO. Uitzonderlijk liep de nieuwe CAO langer dan twee jaar, namelijk tot in 2009.

Directeurs, administratief en ondersteunend personeel kregen dankzij de CAO een loonsverhoging. Directeurs van kleinere scholen mochten minder voor de klas staan, zodat ze meer tijd konden stoppen in de leiding van de school. Voorts kwamen er 1.330 extra jobs in het leerplichtonderwijs.

In de CAO stond ook dat de regering via functiebeschrijvingen de taken van de leraren in kaart wilde brengen, waardoor een grondiger evaluatie van de individuele leraren mogelijk werd. Twee opeenvolgende negatieve evaluaties, of drie in de loop van een carrière, leidden tot ontslag, ook al was de leraar vastbenoemd. De regel gold al, maar werd nooit toegepast omdat er geen beroep mogelijk was tegen een negatieve evaluatie. De CAO voorzag daarom in een beroepscollege. Omwille van de functiebeschrijving en de evaluatie weigerde de socialistische vakbond ACOD de CAO te verdedigen bij zijn achterban. Op 22 september verwierpen de ACOD-militanten de ontwerp-CAO. De basissen van de andere vakbonden aanvaardden de ontwerpovereenkomst later die maand wel.

In februari kondigde de ministers Vandembroucke en Van Brempt aan dat in twaalf gemeenten een experiment rond gratis schoolvervoer zou starten. Op de vooravond van het nieuwe schooljaar deelde minister Vandembroucke mee dat hij

30. B. HAECK, Overzicht van het Vlaamse politiek gebeuren in 2005, *Res Publica*, 2006, 2-3, pp. 278-279.

zijn plannen³¹ zou versnellen om het basisonderwijs gratis te maken. Vanaf september 2007 zouden ouders niet langer moeten betalen voor schriften, woordenboeken en ander noodzakelijk studiemateriaal.

Lerarenopleiding – Het Vlaams Parlement nam op 6 december het ontwerpdecreet over de lerarenhervorming aan. Van de waaier aan opleidingsvormen bleven er twee over: de ‘geïntegreerde lerarenopleiding’ aan de hogescholen voor kleuterleiders, onderwijzers en regenten, en de ‘specifieke’ lerarenopleiding voor wie al een diploma heeft en zich nog moet bijkomend bekwamen in het lesgeven. In beide modules werden er meer stages ingebouwd. Regenten moesten zich ook meer specialiseren: ze mochten slechts kiezen voor twee vakken, in plaats van drie. Om de kandidaat-leerkrachten beter te begeleiden moesten de scholen ervaren leerkrachten als mentor aanstellen.

Hoger onderwijs – Een maand na de CAO voor het leerplichtonderwijs, rondde minister Vandenbroucke en de vakbonden in september ook de sociale onderhandelingen voor het hoger onderwijs af. Het personeel van de hogescholen en universiteiten kregen een hoger vakantiegeld. Van het technisch en administratief personeel gingen ook de lonen omhoog. Voorts bepaalde de CAO dat de instellingen van het hoger onderwijs vanaf 2008 niet langer arbeiderscontracten zouden afsluiten, maar alle werknemers een bediendenstatuut geven.

In het voorjaar rees protest tegen de plannen van minister Vandenbroucke voor een nieuwe financiering van het hoger onderwijs. De minister had over die plannen in 2005 een discussienota laten circuleren.³² Op 16 maart betoogden de Vlaamse Vereniging van Studenten en de onderwijsvakbonden van de Erasmushogeschool Brussel en de Vrije Universiteit Brussel. Ze protesteerden vooral tegen het plan om de financiering van de instellingen in het hoger onderwijs gedeeltelijk afhankelijk te maken van het aantal afgestudeerden. In april betoogden ook acht tot tienduizend studenten en personeelsleden van de universiteit tegen die zogenaamde ‘outputfinanciering’.

Op 14 april keurde de Vlaamse regering de hervormingsplannen van minister Vandenbroucke goed. Alle deelbudgetten voor instellingen bevatten een luik voor onderwijs en onderzoek, dat telkens uit een vast en variabel deel bestond.

Na het protest werd de outputfinanciering afgezwakt. De instellingen kregen geld voor alle studenten in hun eerste jaar, maar in de volgende jaren alleen voor de studiepunten waarvoor de studenten zijn geslaagd. Wel was er per behaald diploma een bonus.

Studenten kregen voorts voldoende studiepunten om te bissen, maar als ze na twee jaar nog geen enkel studiepunt hadden behaald, werd voor de financiering

31. B. HAECK, M. DEWEERDT, Overzicht van het Vlaamse politiek gebeuren in 2004, *Res Publica*, 2005, 2-3, p. 332.

32. B. HAECK, Overzicht van het Vlaamse politiek gebeuren in 2005, *Res Publica*, 2006, 2-3, pp. 279-280.

van hun instelling geen rekening meer met hen gehouden. Om instellingen aan te zetten beginnende studenten goed te begeleiden, kwam er een aanmoedigingsfonds. Ook voor studenten met een handicap of een studiebeurs kregen de onderwijsinstellingen meer geld..

De raad van bestuur van de Katholieke Universiteit Brussel besliste in oktober om in het academiejaar 2007-2008 niet langer het derde bachelorjaar aan te bieden van de opleidingen wijsbegeerte, geschiedenis, politieke wetenschappen en communicatiewetenschappen. Ze anticipeerde daarmee op de regeringsplannen voor een nieuwe financiering van de hogescholen en universiteiten, waarin geen geld was voor richtingen waarvoor weinig studenten zich inschrijven. In de commissie voor Onderwijs van het Vlaams Parlement zei minister Vandenbroucke dat de studenten de garantie kregen dat ze hun opleiding aan de Katholieke Universiteit Leuven konden voortzetten.

Bij het zogenaamde 'mini-decreet' van 16 juni 2006 (B.S. 12 oktober) herstructureerde en flexibiliseerde het Vlaams Parlement het hoger onderwijs. Het verzaameldecreet regelde een reeks dringende zaken in afwachting van een globaal decreet over het hoger onderwijs. Twee amendementen bij het decreet maakten de inrichting van de opleiding rechten bij de transnationale Universiteit Limburg (tUL) en een opleiding pop en rock aan de provinciale hogeschool Limburg mogelijk. Bij de stemmingen onthielden sommigen zich, waaronder CD&V-onderwijspecialist Luc Martens. Dat er in Limburg twee opleidingen konden bijkomen, noemde hij een 'eenzijdige en arbitraire voorafname' en strijdig met de rationalisatieplannen van de minister. Minister Frank Vandenbroucke bevestigde dat er voor de nieuwe opleidingen geen garantie is, enkel een mogelijkheid, en dat de instellingen een sterk dossier zouden moeten indienen.

PPS Scholenbouw – De Vlaamse regering selecteerde op 24 november 211 scholen die zouden worden gebouwd of gerenoveerd. De aanbesteding van de werken liep twee maanden vertraging op omdat de selectieprocedure van de financiële partner in het PPS-project van voor af aan moest worden herbegonnen. De PPS-vennootschap kreeg als taak tussen 2007 en 2012 1 miljard euro te investeren in schoolgebouwen.

IX. Welzijn

Kinderopvang – De Vlaamse regering werd het op 31 maart eens over een 'actieplan voor flexibele en occasionele kinderopvang'. Minister-president Leterme had die eind 2005 in het vooruitzicht gesteld.³³ Kinderdagverblijven en andere buitenschoolse opvangcentra kregen een extra budget om open te blijven tussen

33. B. HAECK, Overzicht van het Vlaamse politiek gebeuren in 2005, *Res Publica*, 2006, 2-3, pp. 282-283.

7 uur 's morgens en 20 uur 's avonds. Er kwam ook een pool van vooral 50-plussers, die moest instaan voor occasionele opvang. Van het budget van 18,5 miljoen euro ging voorts 13 miljoen euro naar de uitbouw van buurt- en nabijheidsdiensten. Voor werkende alleenstaande ouders en co-ouders met kinderen tot drie jaar kwamen er dienstencheques voor kinderopvang in uitzonderlijke situaties en voor maximaal 39 uur. Vooral de VLD had openlijk aangedrongen op dienstencheques voor kinderopvang. Het plan moest 750 banen creëren en vanaf januari 2007 extra opvang bieden aan 49.000 kinderen.

Tweeëntwintig organisaties hielden eind oktober een staten-generaal van de kindervang. Volgens hen waren er 15.000 extra plaatsen in de kinderopvang nodig om komaf te maken met de wachtlijsten. De Vlaamse regering had zich geëngageerd tegen 2008 5.000 plaatsen te creëren, maar volgens de staten-generaal waren er 20.000 nodig.

Zorgverzekering – De verzekeringsmaatschappij Ethias stapte in maart uit de zorgverzekering. Het bedrijf zei dat de zorgverzekering voor haar niet verlieslatend was, maar dat ze geen meerwaarde kon bieden aan de bij haar op de zorgverzekering aangesloten leden. De andere privé-verzekeraar die meedraaide in het systeem van de zorgverzekering, DKV, stapte er niet uit.

Wachtlijsten rust- en ziekenhuizen – De Vlaamse regering nam op 20 januari principieel een ontwerpdecreet aan dat de wachtlijsten voor de bouw van rust- en ziekenhuizen gevoelig inkortte. In plaats van de subsidie voor de bouwwerken in één keer uit te betalen, zou voortaan jaarlijks een deeltje worden uitgekeerd, waardoor meer werven tegelijk konden worden opgestart. Naar schatting 77 rust- en ziekenhuizen moesten op die manier sneller kunnen beginnen met renovatie- of uitbreidingswerken.

Toen het ontwerpdecreet in februari op de agenda van de commissie voor Welzijn van het Vlaams Parlement kwam, protesteerde de VLD. Fractieleidster Patricia Ceysens was het er niet mee eens dat het ontwerpdecreet alleen voorzag in overheidssteun voor rusthuizen die eigendom waren van vzw's en OCMW's. Ceysens kondigde een amendement aan dat de commerciële rusthuizen een overheidswaARBorg zou geven, zodat ze makkelijker en goedkoper konden lenen voor hun bouwwerken. De commissie voor Welzijn stelde op 7 februari de bespreking van het ontwerpdecreet en het amendement uit. Het ACW reageerde die dag met een persbericht dat het 'verbolgen' was over de steun aan commerciële rusthuizen.

Later in februari werden de meerderheidspartijen het eens om het ontwerp van decreet ongewijzigd te bespreken en het VLD-voorstel over de waarborg aan de commerciële rusthuizen in een apart voorstel van decreet te gieten. Het Vlaams Parlement voerde de nieuwe regeling voor de subsidies voor rust- en ziekenhuizen in bij decreet van 17 maart (B.S. 16 mei) en voerde de investeringswaarborg in bij decreet van 2 juni (B.S. 27 juni).

X. Media

VRT – In september ontsloeg de Vlaamse regering Tony Mary als gedelegeerd bestuurder van de openbare omroep. De beslissing volgde op een turbulent jaar voor Mary in de Vlaamse Radio en Televisieomroep (VRT). Ook daarvoor botste het regelmatig tussen Mary en de politieke wereld, in de hoedanigheid van de Vlaamse regering, voogdijminister Geert Bourgeois en de door de in het Vlaams Parlement vertegenwoordigde partijen aangestelde raad van bestuur van de VRT.³⁴ Het conflict tussen Mary en de politieke wereld had verschillende oorzaken. Er was de voorbereiding en de ondertekening van de nieuwe beheersovereenkomst, die zich afspeelde in een klimaat van onzekerheid over de impact van digitale televisie op de uitgaven en de reclame-inkomsten van televisiezendes. Terwijl Mary veel beslissingsmacht vroeg om die uitdagingen aan te gaan, lijnde de Vlaamse regering en het Vlaams Parlement de bevoegdheden van de gedelegeerd bestuurder strikter af. Een en ander was een reactie op eerdere conflicten tussen Mary en de Vlaamse overheid, namelijk over de aanstelling van Aimé Van Hecke tot algemeen directeur televisie, over de oprichting van de tijdelijke sportzender Sporza en over het samen met Belgacom bieden op de uitzendrechten voor het Belgisch voetbal.

Een eerste conflict rees in het begin van het jaar. Tijdens zijn toespraak op de nieuwjaarsreceptie van de VRT verkondigde Mary dat de Persgroep en Roularta, de aandeelhouders van VTM en Ka2, 'de Vlaamse samenleving chanteren' en daarvoor 'hun kranten en tijdschriften gebruiken'. Als reactie op die uitspraak legde minister-president Leterme enkele dagen later Mary op zich in zijn publieke verklaringen terughoudend op te stellen. Tot de onderhandelingen over de nieuwe beheersovereenkomst rond waren, mocht hij zich niet uitspreken over de inhoud ervan. In een parlementair debat over het relletje sprak CD&V'er Eric Van Rompuy op 11 januari van een 'vertrouwensbreuk'.

Een tweede conflict ging over het ontwerp-decreet van minister Bourgeois, dat de bevoegdheden van de raad van bestuur (strategie) en van de gedelegeerd bestuurder (operationele beslissingen) strikter afbakende.³⁵ Toen de commissie voor Media van het Vlaams Parlement op 20 april het ontwerpdecreet unaniem aannam en naar de plenaire vergadering stuurde, liet Mary weten dat hij zich 'beraadde over zijn functie.' Toen het ontwerpdecreet in het parlement op de agenda van plenaire vergadering kwam, eiste Mary dat de tekst zou worden bijgestuurd, anders zou hij 'zijn conclusies trekken'. Het Vlaams Parlement nam de tekst op 10 mei (decreet van 19 mei, B.S. 29 mei) aan. Mary vroeg daags voor de stemming 'formele garanties' dat het management de operationele activiteiten zou mogen blijven bepalen. Bourgeois antwoordde in het parlement dat hij 'formele garanties' van Mary wilde dat de gedelegeerd bestuurder het decreet loyaal zou uitvoeren.

34. B. HAECK, Overzicht van het Vlaamse politiek gebeuren in 2005, *Res Publica*, 2006, 2-3, pp. 285-287.

35. *Ibidem*.

In interviews bekleeg Mary zich nadien openlijk over de nakende politisering van de VRT en bleef hij erop hameren dat de openbare omroep acht digitale themakanalen nodig had om te kunnen concurreren met de nieuwe commerciële digitale zenders.

Ondertussen liepen de voorbereidingen van de nieuwe beheersovereenkomst voort. Op 15 juni besliste de Vlaamse regering dat er in de beheersovereenkomst hoogstens één digitaal themakanaal zou worden ingeschreven – voor cultuur – en dat ook het door Mary extra budget voor de acht zenders – 200 miljoen euro – er niet zou komen. Het VRT-budget zou jaarlijks blijven stijgen, maar niet langer met de 4 procent van de vorige beheersovereenkomst. Het financiële plan vormde het uitgangspunt in de finale onderhandelingen tussen de VRT-top en de Vlaamse regering.

Op 19 juni zei Mary in een toespraak voor het VRT-personeel dat hij de beheersovereenkomst niet zou ondertekenen als de Vlaamse regering de budgetten – waarover werd onderhandeld in de gesprekken over de beheersovereenkomst – niet zou verhogen.

Op 21 juni debatteerde de plenaire vergadering van het Vlaams Parlement over de kwestie. CD&V vroeg het ontslag van Mary. De andere meerderheidspartijen steunden hem niet.

Op 22 juni deelde Mary in een persbericht mee: 'het voltallige VRT-directiecomité en de gedelegeerd bestuurder aanvaardden natuurlijk dat de VRT-visie niet onmiddellijk volledig kan gerealiseerd worden. Ze zijn het erover eens dat, gelet op het kader dat de Vlaamse regering heeft geformuleerd, de VRT zijn actieplannen moet aanpassen.'

Op 21 juli ondertekende Mary de beheersovereenkomst voor de periode 2007-2011. In het contract vroeg de Vlaamse overheid de VRT prioritair werk te blijven maken van informatie en cultuur. De doelstellingen werden iets ambitieuzer: minimaal zestig procent van de tv-kijkers voor informatie en nieuws moesten per dag op de VRT-tv afstemmen. Voor cultuur ging het om 20 procent op weekbasis en voor educatie, kennis en wetenschap ging het om 25 procent. Bij de radio werd Radio 2 het kanaal van de Nederlandstalige muziek, werd de cultuurzender Klara het crossmediale cultuurmerk van de VRT. Ook het aanbod van Radio 2 en tv-zender Eén moesten versmelten tot één merk. Voorts moest in september 2007 het digitaal cultuurkanaal operationeel worden. Tot slot moest de VRT de Vlaamse identiteit versterken door meer Vlaamse fictie uit te zenden.

Op de dag waarop de beheersovereenkomst werd ondertekend, stuurde EU-commissaris voor concurrentie Neelie Kroes een brief aan de Vlaamse overheid waarin ze meer uitleg vroeg over de rol en de financiering van de VRT. Het EU-onderzoek was in 2004 opgestart na een klacht van de Vlaamse Media Maatschappij, de private groep boven VTVM, Kanaal 2, JimTV en Q-Music.³⁶

36. B. HAECK, M. DEWEERDT, Overzicht van het Vlaamse politiek gebeuren in 2004, *Res Publica*, 2005, 2-3, p. 343.

In het najaar rees een laatste conflict over de nieuwe reeks van de populaire Eén-reeks 'Flikken'. De VRT-directie tekende een contract met Belgacom, waardoor de programma's in avant-première aangeboden werden aan de betalende abonnees van Belgacom TV. De raad van bestuur van de VRT kantte zich op 11 september tegen het principe dat VRT-programma's eerst kunnen worden getoond aan een betalend publiek. Als reactie stuurde Mary op 12 september een persbericht uit. Daarin citeerde hij uit een brief van Bourgeois, waarin de minister hemzelf en Guy Peeters vroeg 'af te zien van het tegen betaling aanbieden van de nieuwe Flikken-afleveringen vooraleer ze op het open net worden uitgezonden.' Mary noemde dat in hetzelfde persbericht een 'onaanvaardbare inmenging in de autonomie van de openbare omroep.'

Op 14 september dagvaardde Mary de raad van bestuur van de VRT en de openbare omroep. Mary zei dat hij de arbeidsrechter wilde laten vaststellen dat de Vlaamse regering en de raad van bestuur zijn bevoegdheden als gedelegeerd bestuurder uithollen. In een persmededeling zei Mary dat hij de VRT wenste te blijven leiden en dat hij dat enkel doeltreffend kon doen als zijn bevoegdheden werden hersteld.

Diezelfde avond kwam de Vlaamse regering in een speciale ministerraad bijeen om de algemene vergadering van de VRT de opdracht te geven het contract met Mary te beëindigen. Op 15 september ontsloeg de algemene vergadering van de VRT – samengesteld uit de leden van de Vlaamse regering, de voorzitter van de raad van bestuur van de VRT en de gedelegeerd bestuurder – Tony Mary. Tegelijk stelde ze oud-VRT-journalist Piet Van Roe aan als tijdelijke opvolger van Mary. De Vlaamse regering liet weten dat ze meteen op zoek ging naar een opvolger voor Van Roe.

Op 20 september bereikten Mary en de Vlaamse regering een akkoord over een ontslagvergoeding van 775.000 euro, gekoppeld aan een niet-concurrentiebeding. Het ontslag was daarmee formeel rond.

In een hoorzitting in het Vlaams Parlement, op 26 oktober, stelde Van Roe het digitale cultuurkanaal ter discussie. Hij zei dat het niet evident was dat het kanaal er zou komen, omdat er eerst geld moest worden gevonden. Tijdens de hoorzittingen maakten sommige parlementsleden zich bezorgd over de financiën van de VRT. Financieel directeur Willy Wijnants gaf toe dat een deel van de in de voorbije jaren opgebouwde reserves naar structurele uitgaven waren gegaan. Op 30 november werd bekend dat de VRT het digitaal cultuurkanaal met minstens vier maanden uitstelde. Eind december stelde Van Roe het ondernemingsplan 2007 voor. Daarin was sprake van 18 tot 40 miljoen euro besparingen.

Op 18 oktober vertrok ook algemeen directeur televisie Aimé Van Hecke bij de VRT om bij de mediagroep Sanoma Magazines Belgium te gaan werken. Mary had destijds Van Hecke aangesteld als algemeen directeur televisie, tegen de zin van de raad van bestuur en het Vlaams Parlement.

XI. Energie

Aardgas – Op 13 december nam het Vlaams Parlement een voorstel van decreet aan dat de beheerders van het aardgasnet in Vlaanderen tijd gaf tot 2015 om de dekkingsgraad van hun net uit te breiden. Toenmalig SP.A-voorzitter Steve Stevaert had dat op 9 augustus 2003 in *Het Laatste Nieuws* beloofd. Het decreet vertraagde de timing voor die belofte. In dichtbevolkte gebieden moest volgens het decreet pas tegen 2015 ten minste 95 procent van de woningen aansluitbaar zijn op het aardgasnetwerk.

Kyoto – De Vlaamse regering keurde op 12 mei het klimaatsbeleidsplan 2006-2012 goed. Het plan heeft de ambitie de kloof met de doelstellingen van het VN-klimaatverdrag van Kyoto te dichten. Volgens dat protocol moet Vlaanderen de uitstoot van broeikasgassen in 2012 met 5,2 procent laten dalen in vergelijking met 1990. Minister Peeters stelde voor 500 miljoen euro maatregelen voor die de achterstand met tachtig procent moesten doen slinken. Daarbij werd gefocust op vijf domeinen:

- Mobiliteit: Tegen 2010 moest 5,75 procent van de verkochte brandstof in de transportsector biologisch zijn. Er kwam ook promotie voor carpoolen, telewerken en van spoorverkeer.
- Gebouwen: strengere normen voor energieprestaties, het erkennen van energiedeskundigen, premies en energie-audits moesten gebouwen energiezuiniger maken.
- Elektriciteitsproductie: Tegen 2010 moest 6 procent van de elektriciteit uit hernieuwbare bronnen, zoals wind, zon of biomassa, zijn opgewekt. Voor warmtekrachtkoppeling lag de doelstelling op 19 procent van de elektriciteitsproductie. Op 28 april had minister Peeters al bekend gemaakt dat de voorwaarden om subsidies te krijgen voor warmtekrachtkoppelingen, soepeler werden.
- Industrie: In de plannen voor de industrie stonden de energie-convenanten centraal. Die bestonden al, maar zouden worden uitgebreid met afspraken over het terugdringen van lachgas en fluorgas.
- Landbouw: Vooral het brandstofgebruik in serres moest lager. Voorts was er ook nadruk op milieuvriendelijke brandstof.

Voor de overige 20 procent was de regering van plan buitenlandse emissierechten te kopen. Daarvoor was – deels in 2005³⁷ al – 37 miljoen euro gereserveerd.

XII. Varia

Inburgering – Begin mei stelden de door de regering aangestelde 'zeven wijzen' hun rapport over de normen en waarden van de Vlaamse samenleving voor. Het

37. B. HAECK, Overzicht van het Vlaamse politiek gebeuren in 2005, *Res Publica*, 2006, 2-3, p. 255.

document diende als leidraad voor de cursussen maatschappelijke vorming, die naast taallessen de kern vormen van een inburgeringstraject. In het rapport stonden vrijheid, gelijkheid, solidariteit, respect en burgerschap als de fundamentele waarden van de Vlaamse samenleving omschreven.

Bij decreet van 14 juli (B.S. 9 november) stuurde het Vlaams Parlement het inburgeringsbeleid bij. Volgens de nieuwe regels zouden zogenaamde 'nieuwkomers' (niet-EU-burgers, die ook niet in Vlaanderen zijn geboren) altijd moeten inburgeren, ook al huwen ze met een Vlaming. De inburgeringsplicht zou ook gelden voor 'oudkomers' die van een leefloon leven. Onder oudkomer wordt iemand verstaan die niet in Vlaanderen is geboren, van wie één ouder evenmin in Vlaanderen is geboren en die al twaalf maanden in Vlaanderen woont. Tot slot moesten ook buitenlandse beoefenaars van erediens en vluchtelingen van wie de asielaanvraag ontvankelijk is verklaard inburgeren. Onderdanen van een EU-lidstaat konden nooit worden verplicht in te burgeren.

Tegelijk werd inburgering minder vrijblijvend. Wie de cursussen niet volgt en daar geen geldige reden voor heeft, moest een administratieve boete van 50 tot 50.000 euro betalen. In de eerdere regeling was sprake van een gewone boete, maar het parket sepondeerde vrijwel alle dossiers.³⁸

Op 23 mei maakte *De Standaard* bekend dat er in 2005 714 nieuwkomers een inburgeringstraject hadden afgesloten. In 2004 ging het om 209 mensen.

Wooncode – De Raad van State besliste in februari dat de Vlaamse overheid in haar voorontwerp van decreet over de Sociale Wooncode een sociale woning mocht weigeren aan wie geen Nederlands kent en niet bereid is het te leren. Volgens de Raad was die maatregel mede verantwoord door de bekommernis om een goede communicatie tussen huurder en verhuurder. De Raad van State noemde het voorts van belang dat de taallessen een inspanningsverbintenis inhielden en geen resultaatsverbintenis. De Raad had wel enkele opmerkingen over de toepassing van de wooncode in de faciliteitengemeenten.

Na het positief advies keurde de Vlaamse regering het voorontwerp van decreet op 24 februari definitief goed. Een dag later besliste de regering van de Franstalige Gemeenschap een belangenconflict in te roepen. Ook de Waalse regering riep een belangenconflict in. Het Overlegcomité, dat het belangenconflict behartigde, stelde op 8 maart juristen aan om te onderzoeken in welke mate de regering in haar ontwerp van decreet rekening had gehouden met het advies van de Raad van State. De regeringsplannen voor de Vlaamse Wooncode hadden in 2005 al tot heel wat reactie bij de Franstaligen geleid.³⁹

Na het verstrijken van de wettelijke termijnen voor het oplossen van het belangenconflict werd het ontwerpdecreet in mei in het Vlaams Parlement ingediend. De plenaire vergadering keurde het ontwerpdecreet op 6 december goed. Naast

38. B. HAECK, Overzicht van het Vlaamse politiek gebeuren in 2005, *Res Publica*, 2006, 2-3, pp. 292-293.

39. B. HAECK, Overzicht van het Vlaamse politiek gebeuren in 2005, *Res Publica*, 2006, 2-3, pp. 291-292.

het invoeren van een taalbereidheid bevatte het decreet nog enkele nieuwigheden. Zo kon de sociale huurmaatschappij het contract opzeggen wanneer een huurder in de proefperiode van de eerste twee jaar niet stipt de huur betaalde of overlast veroorzaakte.

LRM – De commissie voor Algemeen Beleid van het Vlaams Parlement besprak op 31 januari het rapport dat Ernst & Young had gemaakt over onregelmatigheden bij de Limburgse Reconvertiemaatschappij, waarover de krant *De Tijd* in 2005 had bericht.⁴⁰ Dirk Van Mechelen, de voogdijminister over de LRM, gaf toe dat er niet altijd sprake was geweest van deugdelijk bestuur bij de LRM.

Het rapport vermeldde dat Theo Donné, de financieel directeur van de LRM, op een openbare veiling van LRM-gronden mee had geboden om de prijs op te drijven. Van Mechelen noemde dat 'onaanvaardbaar'. Hij kondigde ook aan dat hij werk maakte van een decreet over deugdelijk bestuur bij de Vlaamse investeringsmaatschappijen.

Naar aanleiding van de persaandacht voor de onregelmatigheden bij de LRM had de Vlaamse regering eind 2005 de vernieuwing van de raad van bestuur uitgesteld. Eind februari besliste ze de benoeming van de nieuwe bestuurders opnieuw uit te stellen en ook alle andere beslissingen – zoals het opstellen van een nieuwe beheersovereenkomst – omtrent de LRM te bevriezen. Ze wilde zich eerst grondig beraden over de manier waarop de voor Limburg geplande investeringen het best werden uitgevoerd.

De Tijd citeerde op 28 februari uit een discussienota van voogdijminister Dirk Van Mechelen aan de regering waarin de LRM ter discussie werd gesteld. 'Een investeringsmaatschappij behouden voor één provincie, ruim twintig jaar na de laatste mijnsluiting, valt steeds moeilijker te verantwoorden', stond in de tekst. In de discussietekst werd voorgesteld de LRM in drie stukken op te splitsen: de investeringen in bedrijven zou worden ondergebracht bij Participatiemaatschappij Vlaanderen, de vastgoedactiviteiten – waaronder de historische mijnsites en bedrijventerreinen – zouden naar de Provinciale Ontwikkelingsmaatschappij gaan en LRM-dochter Lisom – die 'niet-rendementsgebonden investeringen' deed – zou worden ondergebracht bij het provinciebestuur.

In maart benoemde de regering een nieuwe raad van bestuur voor de LRM. Op 22 maart lichtte minister Van Mechelen de beslissing al kort toe in de commissie voor Algemeen Beleid van het Vlaams Parlement. Hij zei dat het Limburgplan in 2010 moet zijn uitgevoerd en dat de Vlaamse regering op dat moment moet kiezen voor een voortzettings- of een uitdoofscenario. Toen de Vlaamse regering enkele dagen later de raad van bestuur aanstelde, maakte Vlaams minister-president Leterme bekend dat Leo Delcroix (o.m. voormalig CVP-partijsecretaris en minister van Defensie) expert zou worden bij de Limburgse Reconvertiemaatschappij. Voor Delcroix, die niet was veroordeeld voor de milieuboxenaffaire omdat het dossier was verjaard, betekende de aanstelling politiek eerherstel.

40. B. HAECK, Overzicht van het Vlaamse politiek gebeuren in 2005, *Res Publica*, 2006, 2-3, pp. 290-291.

Diezelfde maand maart heropende het parket van Hasselt het onderzoek naar onregelmatigheden bij de LRM na een klacht met burgerlijke partijstelling van Eric Indeherberghe, de bij de LRM ontslagen algemeen secretaris.

Wapenhandel – De senatoriële begeleidingscommissie van het Vast Comité van Toezicht op de Inlichtingendiensten publiceerde eind januari een rapport waarin stond dat de Staatsveiligheid de federale minister van Justitie, Laurette Onkelinx, en de bevoegde overheden niet correct geïnformeerd hadden over de uitvoer van een isostatische pers naar Iran. Omdat de uitvoer door een Vlaams bedrijf, Epsi, was gebeurd, deinde de zaak uit naar het Vlaams Parlement, waar de commissie voor Wapenhandel de kwestie op 9 februari besprak.

Volgens de door minister Moerman aangehaalde reconstructie van de feiten had Epsi in november 2004 een kleine isostatische pers naar Iran uitgevoerd. Volgens het Europese exportbeleid was voor het toestel geen wapenuitvoervergunning nodig, omdat de machine te klein is om nucleaire materialen te kunnen samen-drukken.

De Amerikaanse inlichtingendienst CIA waarschuwde er echter in de zomer van 2005 voor dat Iran zou proberen een isostatische pers te kopen om die voor nucleaire doeleinden te gebruiken. Een Vlaamse ambtenaar kreeg op een vergadering met de Staatsveiligheid de CIA-waarschuwing te horen en gaf experts de opdracht de Epsi-pers nader te onderzoeken. De conclusie luidde dat een nucleaire toepassing bijzonder moeilijk en weinig waarschijnlijk was. Volgens Moerman liet de ambtenaar na haar te informeren. Later startte Moerman een tuchtprocedure tegen de man op.

Epsi kreeg daarom een attest dat het voor een kleine isostatische pers geen uitvoervergunning nodig had. Het bedrijf gebruikte dat attest om te leveren aan Iran Aircraft Manufacturing Industries. Volgens Epsi en minister Moerman ging het niet om een militair bedrijf. Volgens Groen! was IAMI wel een militair bedrijf en was er dus voor iedere levering een uitvoervergunning nodig.

Tot slot bleek dat de douane wel het attest had gecontroleerd, maar niet gecheckt had of de goederen in de dozen overeenkwamen met wat het attest vermeldde.

Minister van Buitenlandse Handel Moerman liet op 7 juni in de commissie voor Wapenhandel blijken dat de samenwerking tussen de gewesten voor het afleveren van exportvergunningen van wapens mank liep. De gewesten moesten een samenwerkingsakkoord sluiten waarin stond in welke gewest een bedrijf met over meerdere gewesten verspreide vestigingen een licentie-aanvraag moest indienen. In de vergadering zei Moerman ironisch dat 'ontwerpversie 22' van dat akkoord voorlag. Moerman zei daarom in de pers dat de wapenuitvoer opnieuw een federale bevoegdheid zou moeten worden. Naast de impasse tussen de gewesten haalde ze ook het douane-incident in het Epsi-dossier aan.

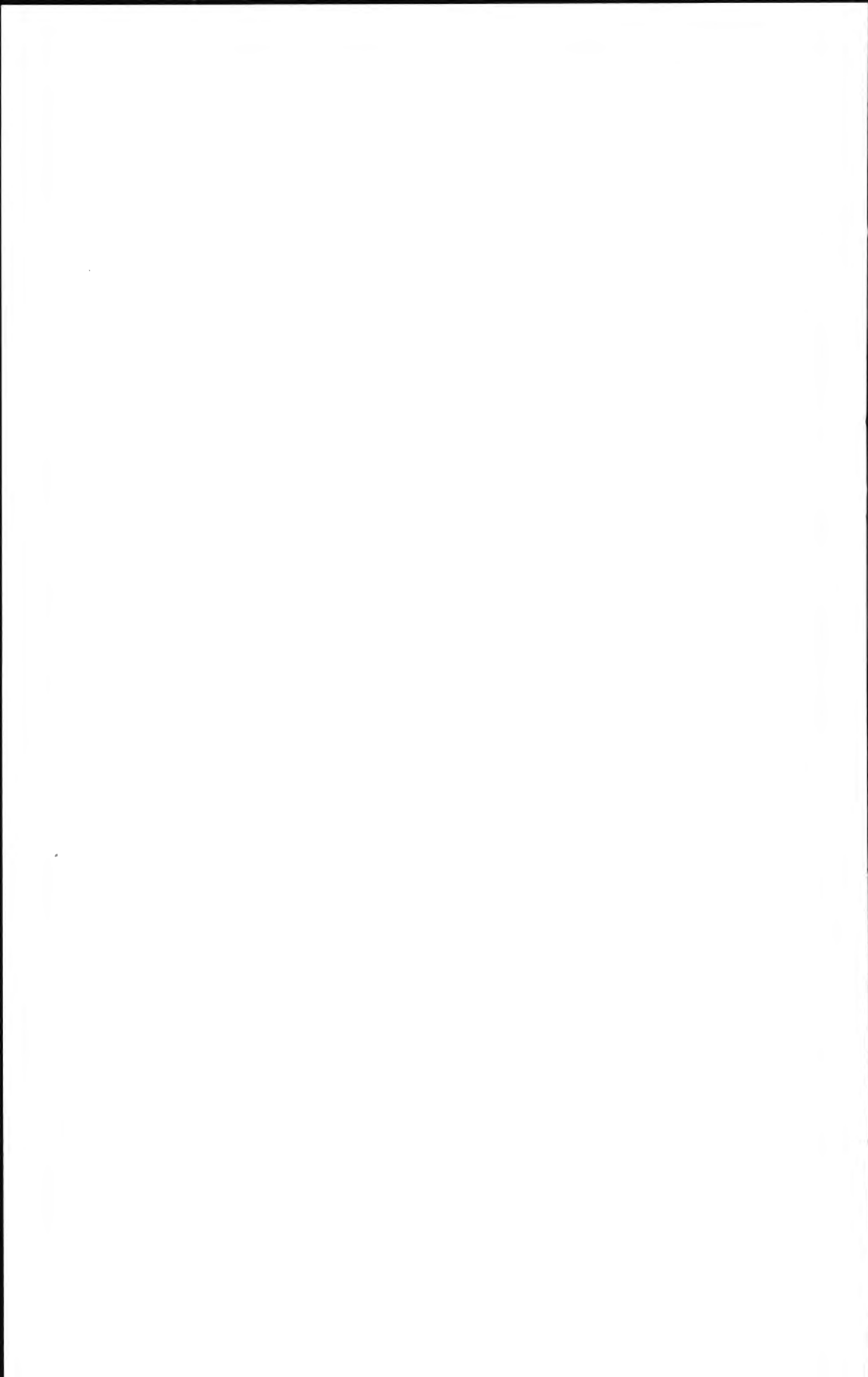
Buitenlands beleid – Het Vlaams-Europees Verbindingsagentschap (Vleva) ging op 31 augustus van start met een algemene vergadering en een raad van bestuur. Vlaams parlementslid, senator en oud-minister-president Luc Van den Brande werd voor vijf jaar tot voorzitter benoemd.

Op 16 maart ontving minister-president Leterme de Nederlandse premier Jan Peter Balkenende op een officieel bezoek in Brugge. Op de agenda stond een bespreking van enkele Belgisch-Nederlandse dossiers, waaronder de IJzeren Rijn, de tunnel onder het kanaal Gent-Terneuzen,⁴¹ de Scheldeverdragen⁴² en het Benelux-verdrag, dat in de periode 2008-2010 moet worden vervangen.

Wegwijzers – Minister van Binnenlands Bestuur Keulen vaardigde in december een ministerieel besluit uit dat bepaalde dat alle Franstalige wegwijzers en straatnaamborden in de Vlaamse gemeenten moesten worden weggehaald.

41. Supra, VI. Infrastructuur en mobiliteit.

42. B. HAECK, Overzicht van het Vlaamse politiek gebeuren in 2005, *Res Publica*, 2006, 2-3, pp. 270-271.

De gemeenteraadsverkiezingen van 8 oktober 2006

Evolutie sinds 1976

Johan ACKAERT

Docent aan de Universiteit Hasselt

Herwig REYNAERT

Docent van de Vakgroep Politieke Wetenschappen, Universiteit Gent

Koenraad De CEUNINCK

Assistent van de Vakgroep Politieke Wetenschappen, Universiteit Gent

Kristof STEYVERS

Doctor-assistent van de Vakgroep Politieke Wetenschappen, Universiteit Gent

Tony VALCKE

Assistent van de Vakgroep Politieke Wetenschappen, Universiteit Gent

ABSTRACT

The results of the 2006 Belgian local elections

The 2006 local elections in Belgium were the first one organised after the transfer of the local authorities competences from the federal to the regional level. This means by consequence that the different regions have as well the competence in designing the institutional framework of local government as the competence of changing electoral rules. The same elections were also the first ones after drastic reforms in the national political landscape (eg., the democratic Flemish nationalist party split in different groups, nearly all the parties changed their name and particularly in the Flemish part of the country, different kinds of alliances between parties emerged).

All over the country, the Christian democrats made progress and the ecologists suffered a declining trend. For the other parties, results depend from one region to another.

In the Flemish part of the country, the socialists and the extreme right wing joined the Christian democrats as winners of the elections. The other parties lost votes. This was particularly the case for the liberals and ecologists (the winners of the 2000 local elections). Liberals are however the winners in the Walloon part of the country, together with again the Christian democrats. In this region, socialists and ecologists were set back. In the

Brussels region, we noticed progress for socialists and Christian democrats and declining figures for liberals and ecologists.

Analyses of political competition, number of groups in local councils and single party majorities point out that the fragmentation of local politics is not growing. The local political landscape seems to be more stable in the Walloons compared with the Flemish region.

De gemeenteraadsverkiezingen van 8 oktober 2006 waren in twee opzichten uniek. Dit bijzonder karakter had deels te maken met wijzigingen in de institutionele context maar ook met veranderingen in het globale politieke landschap. Met betrekking tot de institutionele context moet gewezen worden op de overdracht van de wetgevende bevoegdheid over de lokale besturen aan de drie gewesten. Die overdracht had nogal wat voeten in de aarde. Zij werd al in het politieke Sint-Michielsakkoord van 1992 in het vooruitzicht gesteld maar pas gerealiseerd na het Lambermontakkoord (ondertekend door de toenmalige paarsgroene meerderheid maar mede gesteund door de toenmalige PSC) van oktober 2000.

In 2005 keurde het Vlaams parlement het gemeentedecreet goed. Daarmee kwam er een voorlopig einde aan een proces dat al in de legislatuur 1999-2004 werd ingezet. Naast het gemeentedecreet (het brede organisatiekader vóór de lokale besturen) werkte de Vlaamse regering ook aan een wijziging van de electorale spelregels. Op de finale versie van het Gemeentekiesdecreet bleef het wachten tot 7 juli 2006.¹ In Wallonië keurde het Waals parlement in 2006 de definitieve versie van de 'Code de la démocratie locale' goed. De Brusselse regelgeving bewaarde in grote lijnen de contouren van de Nieuwe Gemeentewet en Gemeentekieswet.²

In de tweede plaats veranderde, zeker aan Vlaamse kant, het politiek landschap na de gemeenteraadsverkiezingen van 2000 aanzienlijk. Niet alleen wijzigden met de parlementsverkiezingen van 2003 en regionale verkiezingen van 2004 landelijk de politieke krachtsverhoudingen aanzienlijk, ook de morfologie van de partijen veranderde vrij ingrijpend. Met uitzondering van de PS en ECOLO gebruikte geen enkele nationale politieke partij de naam waarmee men in 2000 naar de kiezer trok. Daarnaast verdween de Volksunie van de politieke electorale kaart en gingen lokale VU-mandatarissen op in de VLD, CD&V, SPIRIT en N-VA. Ten derde moedigden de hoofdkwartieren van CD&V en SP.A hun lokale afdelingen aan om kartels te sluiten met respectievelijk N-VA en SPIRIT.

1. Decreet van 7 juli 2006 houdende wijziging van de Gemeentekieswet, gecoördineerd op 4 augustus 1932, de wet van 19 oktober 1921 tot regeling van de provincieraadsverkiezingen en de wet van 11 april 1994 tot organisatie van de geautomatiseerde stemming. In: *Belgisch Staatsblad*, 13 juli 2006 (1ste editie).
2. De specifieke effecten van de wijzigingen in het institutioneel kader op het verloop en de uitslag van de gemeenteraadsverkiezingen zijn besproken in: J. ACKAERT, K. DE CEUNINCK, H. REYNAERT, K. STEVYERS, T. VALCKE, Doen (wijzigende) instituties ertoe? De invloed van het gemeente(kies)decreet op de gemeenteraadsverkiezingen van 2006. In: *Res Publica*, 49, (2007), 15-33.

I. Methodologische beperkingen

Verschillende factoren staan een volledig betrouwbare analyse van de gemeenteraadsverkiezingen in de weg. Ten eerste wijzigt de lokale politieke morfologie voortdurend: het aantal deelnemende lijsten aan de gemeenteraadsverkiezingen is geenszins constant.³ De grootste moeilijkheden duiken echter op bij de beoordeling van de lijsten die niet onder een nationaal nummer naar de gunst van de kiezer dingen. Op 8 oktober 2006 dienden zich 1.624 lijsten onder een nationaal nummer aan, of 61,5% van het totaal aantal ingediende lijsten. De nationalisering van de lijsten is nog altijd het grootst in het Vlaamse Gewest met 73,4%. Zowel in Brussel als in Wallonië gaat het om 46,7% nationale lijsten. Het feit dat bijna 40% van de lijsten zich niet onder een nationaal nummer aandienen, hoeft niet meteen te betekenen dat de wortels van deze laatste volledig in zuiver plaatselijke aangelegenheden en verhoudingen kunnen worden teruggevonden. Die problematiek werd vroeger al uitvoerig aangesneden.⁴ Voor de redactie van deze bijdrage werd ernaar gestreefd zoveel mogelijk semi- of pseudo-plaatselijke lijsten onder de betrokken nationale politieke partijen te brengen. Hiertoe deden we een beroep op de lokale berichtgeving verstrekt door de verkiezingswebsite van *VRT-Nieuwsnet* enerzijds en *Het Nieuwblad* anderzijds. De informatie m.b.t. de Waalse gemeenten vindt haar oorsprong in de lokale verkiezingsberichtgeving op de website van de *RTBF* en de krant *Vers L'Avenir*.⁵

II. De resultaten van de gemeenteraadsverkiezingen

A. De evolutie van de stemverzakingen

Tabel I geeft de ontwikkeling weer van de stemverzakingen bij de gemeenteraadsverkiezingen tussen 1976 en 2006 en spreidt tevens de variatie in het electoraal absentisme en het blanco/ongeldig stemmen naar de drie gewesten.⁶

3. Zie hierover: F. WILLE, K. DESCHOUWER, Het beschermde dorp. Nationale tendensen bij gemeenteraadsverkiezingen. In: *Res Publica*, 49, (2007), 1-2.
4. J. ACKAERT, De gemeenteraadsverkiezingen van 9 oktober 1988. In: *Res Publica*, 31, (1989), nr. 3, pp. 360-361.
5. Steunende op de verwijzingen die de vermelde bronnen per 'lokale lijst' naar een nationale partij maakten, groepeerden we de betrokken lijsten onder de nationale partij. De cijfers weergegeven per nationale partij zijn m.a.w. niet alleen berekend op de gevallen waar ze onder een regionaal nummer aan de gemeenteraadsverkiezingen deelnamen.
6. Voor een meer uitgebreide contextuele analyse van het electoraal absentisme en blanco/ongeldig stemmen bij de gemeenteraadsverkiezingen, zie: A.-P. FROGNIER, J. ACKAERT, La participation aux élections communales en Belgique. In: *Les élections communales et leur impact sur la politique Belge* (Actes du 16e Colloque International du Crédit Communal). Brussel, 1994, blz. 559-586. De cijfers die hier worden weergegeven m.b.t. Brussel hebben betrekking op de 19 Brusselse gemeenten en niet op het kiesarrondissement Brussel-Halle-Vilvoorde zoals in de vermelde bron.

Tabel I. Evolutie van de stemverzakingen 1976-2006 (in procenten).

Absenteïsme	1976	1982	1988	1994	2000	2006
Vlaanderen	4,5	4,5	5,0	6,5	6,9	5,6
Wallonie	5,6	6,7	7,2	8,4	9,1	8,2
Brussel	8,8	11,0	14,7	15,4	17,1	13,0
Het Rijk	5,3	5,8	6,5	7,7	8,4	7,0
Blanco/ongeldig	1976	1982	1988	1994	2000	2006
Vlaanderen	3,4	4,4	4,3	4,7	4,1	3,9
Wallonie	3,7	5,2	5,3	5,7	6,9	6,1
Brussel	4,3	5,6	5,6	4,6	5,0	5,1
Het Rijk	3,6	4,8	4,7	5,0	5,1	4,7

Op 8 oktober 2006 begaven 7.163.327 kiezers zich naar de stembus. Dit is een opkomst van 93%, wat vergeleken met 2000 een stijging van 1,4% betekent. Het was overigens de eerste keer na de samenvoeging van gemeenten dat het absentieïsme daalde. Vergeleken met de federale verkiezingen van 2003 bleef 1,7 procent van de kiezers minder thuis. Het electoraal absentieïsme daalde in alle gewesten maar het meest uitgesproken in Brussel. Op het niveau van het Rijk daalde ook het aandeel blanco/ongeldige stemmen licht (- 0,4%). Met 4,7% blijft dit aandeel ook onder het gemiddelde van de jongste federale verkiezingen.⁷ Enkel in Brussel steeg het aandeel blanco/ongeldige kiezers licht.

B. De resultaten in het Vlaamse gewest

1. De evolutie 1976-2006

Tabel II geeft de evolutie weer van de lokale politieke krachtsverhoudingen in de periode 1976-2006 in het Vlaamse gewest.⁸ Kolom 1 (N) staat voor het letterwoord van de partij, kolom 2 (J) voor het jaartal van de gemeenteraadsverkiezingen, kolom 3 (A) voor het aantal gemeenten waar de betrokken partij (of de lijst die er duidelijk affiniteiten mee vertoont) een lijst indiende, kolom 4 (% A) voor het stemmenpercentage in de gemeenten waar de betrokken partij een lijst indiende,

7. Voor de Kamer ging het in 2003 het over 5,3%, voor de Senaat over 5,6%. Voor een meer uitvoerige behandeling van de opkomst bij de gemeenteraadsverkiezingen, zie: ACKAERT, J., REYNAERT, H., VAN AELST, P. Hoe duurzaam is de heraanlegde dorpsstraat? In: *Res Publica*, 49, (2007), 215-217.
8. Voor de gegevens tot en met 1988, zie: ACKAERT, J., De gemeenteraadsverkiezingen van 9 oktober 1988. In: *Res Publica*, (31), 1989, nr. 3, pp. 359-384; Voor 1994, zie: ACKAERT, J., De gemeenteraadsverkiezingen van 9 oktober 1994. In: *Res Publica*, (37), 1995, nr. 3-4, pp. 351-388. ACKAERT, J., *Politiek in mijn gemeente*. Leuven: Davidsfonds, 152 p. Voor de gemeenteraadsverkiezingen van 2000 in Vlaanderen is een beroep gedaan op de cijfers (per gemeente) gepubliceerd in www.vlaanderenkiest.be (van het Vlaams Agentschap Binnenlands Bestuur). Voor de Waalse en Brusselse gemeenten leverde www.elections.belbone.be het cijfermateriaal aan.

kolom 5 (% S) voor het stemmenpercentage berekend op alle geldig uitgebrachte stemmen in het Vlaamse Gewest en kolom 6 (S) voor het aantal behaalde stemmen. De resultaten van 'Lokale lijsten/Kartels' staan voor plaatselijke lijsten die niet onder een nationale politieke partij kunnen worden thuisgebracht. Deze rubriek bevat dus ook kartellijsten. Onder de rubriek Extreem-Links horen PVDA (Partij van de Arbeid, voorheen AMADA) en een beperkt aantal diverse klein-linkse eenheidslijsten thuis.

Tabel II. Gemeenteraadsverkiezingen Vlaanderen 1976-2006.

(N)	(J)	(A)	(%A)	(%S)	(S)
CVP	1976	284	42,8	41,3	1.504.810
	1982	285	37,5	36,6	1.378.353
	1988	284	37,0	35,9	1.396.446
	1994	257	36,4	29,9	1.169.081
	2000	279	30,6	28,9	1.164.297
CD&V	2006	137	37,5	12,5	527.793
CD&V/N-VA	2006	134	29,8	18,2	768.426
SP	1976	260	21,3	19,7	718.740
	1982	267	21,8	20,4	786.682
	1988	264	21,1	19,8	771.988
	1994	226	19,6	16,3	639.015
	2000	220	18,5	14,9	600.661
SP.A	2006	110	19,0	5,3	223.995
SP.A-SPIRIT	2006	64	24,9	9,1	383.965
SP.A-(SPIRIT)-GROEN!	2006	47	21,4	3,7	157.192
VLD	1976	172	16,4	11,9	435.403
	1982	207	16,2	13,2	498.891
	1988	223	17,7	15,0	584.567
	1994	240	20,3	17,7	690.508
	2000	250	24,3	21,0	845.081
VLD-VIVANT	2006	229	19,4	16,5	697.043
VU	1976	179	14,7	11,1	405.631
	1982	186	14,4	11,3	426.694
	1988	173	11,6	8,7	337.439
	1994	109	9,1	4,3	168.674
	2000	128	8,8	5,0	201.772
N-VA	2006	41	7,5	1,0	42.594
AGALEV/GROEN!	1982	78	6,2	2,8	105.803
	1988	150	6,9	4,7	184.339
	1994	161	8,2	5,9	229.640
	2000	191	8,4	6,5	261.835
GROEN!	2006	111	7,0	3,6	153.044
GROEN!-SPIRIT	2006	3	6,9	0,1	2.374
VLAAMS BLOK/BELANG	1982	24	2,5	0,7	26.629
	1988	51	6,1	2,5	95.822
	1994	131	10,3	6,6	259.540
	2000	181	13,4	10,6	425.497
	2006	222	17,1	14,8	625.245

(N)	(J)	(A)	(%A)	(%S)	(S)
EXTREEM LINKS	1976	48	2,5	1,1	39.347
	1982	50	2,0	0,8	31.608
	1988	47	1,4	0,5	21.231
	1994	52	1,0	0,4	15.623
	2000	11	1,3	0,2	9.908
	2006	15	1,5	0,3	13.894
FRANSTALIGE LIJSTEN	1976	4	14,6	0,1	6.496
	1982	8	13,7	0,3	12.429
	1988	4	11,6	0,2	7.653
	1994	13	18,4	0,8	30.870
	2000	14	22,1	1,0	39.859
	2006	17	23,5	1,2	48.625
WOW/AOV	1994	50	2,6	1,0	38.377
ROSSEM	1994	11	0,9	0,2	5.944
VVP	1994	5	0,3	0,0	1.091
VIVANT	2000	30	1,6	0,4	15.100
LOKALE LIJSTEN KARTELS	1976	222	20,5	14,6	530.552
	1982	219	18,6	13,5	510.219
	1988	212	17,4	12,7	496.111
	1994	239	21,0	16,9	661.163
	2000	197	17,3	11,5	462.623
	2006	218	18,8	13,6	571.526

In grote lijnen zijn de socialisten, de christendemocraten en het Vlaams Belang de winnaars van de gemeenteraadsverkiezingen in Vlaanderen. Daarentegen behoren de VLD, Groen! en wat rest van de N-VA tot het verliezende kamp.

Voor het eerst sinds de gemeenteraadsverkiezingen van 1982 gingen socialistische lijsten terug substantieel vooruit, zij het dat die vooruitgang sterk varieerde naar het genre lijst waarmee de socialisten aantraden. De SP.A nam in 110 gemeenten zonder kartelpartner deel aan de gemeenteraadsverkiezingen. In 64 gemeenten trad ze samen met SPIRIT aan en in 47 gemeenten in een verband met GROEN! (al dan niet aangevuld met SPIRIT). Wanneer we het totaal berekenen van deze drie mogelijke formaties, dan behaalden SP.A en aanverwanten circa 22,1% van de stemmen tegenover 18,5% in 2000. Uit tabel II kan afgeleid worden dat de SP.A de beste resultaten behaalde in kartelverband met SPIRIT en de minst goede daar waar de socialisten alleen naar de kiezer trokken. De gegevens over het aantal gemeenten waar winst en verlies werd geleden wijzen in grote lijnen in dezelfde richting. De SP.A-SPIRIT-kartels gingen in 63,8% van de 58 gemeenten waar de SP.A zowel in 2000 als 2006 lijsten indiende, vooruit. Voor de 96 gemeenten waar ze het zonder kartelpartner stelden, ging het over een vooruitgang in juist de helft van de gevallen. Met GROEN! erbij kon slechts in juist een kwart van de 36 gemeenten over succes worden gesproken. Dat de gewogen gemiddelden een beter eindresultaat van de SP.A-GROEN!-lijsten suggereren vloeit voort uit het aantreden van deze lijsten in een aantal centrumsteden (bv.

Hasselt en Genk). De socialistische winst kwam in het algemeen het sterkst tot uiting in een aantal centrumsteden. Vooral de winst in Antwerpen viel op (waar SP.A-SPIRIT de meeste kiezers achter zich kreeg) maar ook in andere centrumsteden (Gent, Leuven, Oostende) en relatief kleinere steden deelden de socialisten in de prijzen. De grootste schade liepen ze daarentegen op in Wervik en Niel (meer dan 10% verlies)

De vooruitgang van het Vlaams Belang hield gelijke tred met deze van de socialisten. In de gemeenten waar het Vlaams Belang lijsten indiende, behaalde ze in 2006 gemiddeld 17,1% van de stemmen tegenover 13,4% in 2000. In de commentaren na de gemeenteraadsverkiezingen is de uitbreiding van het aandeel Vlaams Belang-kiezers op lokaal vlak vaak toegeschreven aan het feit dat die partij in meer gemeenten aantrad (222 tegenover 181). In de 'nieuwe' gemeenten slaagde extreem-rechts er inderdaad in om meteen gemiddeld 11,6% van de kiezers achter zich te krijgen. Maar ook in de 169 gemeenten waar zowel in 2006 als in 2000 Vlaams Belang (toen nog Vlaams Blok) lijsten werden ingediend groeide het aandeel kiezers (gemiddeld van 13,7 naar 18,1%). Ze gingen dan ook in 98,2% van die gemeenten vooruit. Slechts in drie gemeenten leed het Vlaams Belang verlies (Houthalen-Helchteren, Gent en Lochristi). Het Vlaams Belang boekte de grootste winst (meer dan 10%) in de gemeenten Bree, Ninove en Schoten.

Tot de winnaars worden ook de christendemocraten gerekend. In 137 Vlaamse gemeenten trokken ze op zelfstandige basis naar de kiezer en in 134 gemeenten gebeurde dit met de steun van kartelpartner N-VA. Globaal genomen behaalden de christendemocraten (al dan niet in kartelverband) 32,5% van het totaal aantal geldig uitgebrachte stemmen in de 271 gemeenten, wat neerkomt op een winst van bijna 2 procent tegenover 2000. In 61,4% van de 132 gemeenten waar de CD&V alleen naar de kiezer trok boekte ze winst. Daar dreven de christendemocraten hun stemmenaandeel op van 35,9% naar 37,6%. In de 129 gemeenten waar CD&V/N-VA-lijsten waren ingediend won het kartel in 66,7% van de gevallen (vergeleken met de score van de CVP in 2000). Dit kwam neer op een uitbreiding van het stemmenaandeel van 27,7% naar 29,7%. De cijfers suggereren dus dat de winst in kartelverband niet noemenswaardig groter was dan de winst die de christendemocraten 'solo' maakten. Uit de cijfers kan echter ook worden afgeleid dat de christendemocraten in de gemeenten waar ze in het verleden een quasi dominante positie innamen, minder geneigd waren om een alliantie met een kartelpartner aan te gaan.

Overigens, vergeleken met de samengestelde score van enerzijds CVP en anderzijds VU-ID in 2000 verloor het kartel 2%. In juist 14 gemeenten gingen de christendemocraten meer dan 10 procent vooruit. De sterkste vooruitgang is opgetekend in Herne, Houthulst en Diepenbeek (+ 18%). Hierbij dient wel aangestipt dat in het laatstgenoemde geval de vooruitgang vooral het resultaat was van de samensmelting van twee voorheen rivaliserende lijsten van christen-democratische signatuur. In drie gemeenten leed de CD&V meer dan 10% verlies met als grootste uitschieters Opglabbeek en Wortegem-Petegem (meer dan 20% verlies).

Het verlies in de twee laatstgenoemde gemeenten hield echter vooral verband met wijzigingen en dissidenties in de schoot van de plaatselijke kartelpartners. Het CD&V/N-VA-kartel boekte in 15 gemeenten meer dan 10% vooruitgang en gooide de hoogste ogen in Kalmthout (+ 18%). Het zwaarste verlies werd vastgesteld in Wichelen (-24%) en Alveringem (-14%), zij het dat in het laatste geval het referentiepunt een lokale lijst van CVP-signatuur was.

De grootste verliezers van de gemeenteraadsverkiezingen 2006 zijn de liberalen. Hun globaal stemmenaandeel slonk in de gemeenten waar ze lijsten indienden van 24,3% in 2000 naar 19,4% in 2006. Dit laatste resultaat zit overigens onder de score die is opgetekend in 1994 (20,3%). Hierbij dient aangestipt te worden dat de VLD in 20 gemeenten minder met een duidelijke herkenbare liberale lijst naar de kiezer trok vergeleken met 2000. In 77% van de 214 gemeenten waar de VLD (al dan niet samen met kartelpartner Vivant) zowel in 2006 als 2000 lijsten indiende, incasseerden de liberalen verlies. Daar kromp het stemmenaandeel van 23,8% tot 19,8%. In juist 20 gemeenten bedroeg het verlies meer dan 10 pct. met als uitschieter Melle (-33,4%).⁹ In Meeuwen-Gruitrode, Wetteren en Kortemark verloren de liberalen meer dan een vijfde van hun aanhang. Een vooruitgang van meer dan 10% kon slechts in 3 gemeenten worden opgetekend (Lochristi, Kapellen en Zele).

De tweede verliezer is GROEN!. In de gemeenten waar ze deelnamen aan de verkiezingen verloor ze 1,4%. Bij GROEN! valt overigens nog meer dan bij de VLD een afgenomen inzet in de lokale kiesstrijd op. In 2000 namen de ecologen nog in 191 gemeenten met een eigen lijst deel aan de gemeenteraadsverkiezingen tegenover 128 gemeenten in 2006. In drie vierden van de 99 gemeenten waar zowel in 2000 als in 2006 groene lijsten aantraden, slonk de aanhang van 9% naar 7,1%. Dit verlies was het grootst in de stad Antwerpen (-6,4%). De grootste vooruitgang werd in Zwijndrecht gerealiseerd (+ 9,3%), één van de twee gemeenten waar de groenen een uittrede burgemeester als lijsttrekker hadden.

De N-VA nam in 41 gemeenten op zelfstandige basis deel aan de gemeenteraadsverkiezingen. Gemiddeld haalde ze daar 7,5% van de stemmen (tegenover 8,8% voor VU-ID in 128 gemeenten in 2000). Slechts in 5 van de 24 gemeenten waar in 2006 en 2000 een N-VA-lijst, respectievelijk VU-ID-lijst kandideerde is sprake van vooruitgang. In die 24 gemeenten slonk het stemmenaandeel van de democratische Vlaams-nationalistische lijsten van 14,9% tot 8,3%. In 5 gemeenten betrof het een verlies van meer dan 10 procent. Dit was het meest uitgesproken het geval in Bilzen (-23,8% vergeleken met de lijst Nieuw in 2000)¹⁰ en in Boechout (-23%). Het grootste lichtpunt voor de N-VA was de gemeente Dessel met een terreinwinst van 11,9%.

9. Hier gaat het om een scheuring in de liberale partij waarbij burgemeester de Potter d'Indoye nog wel het label van de VLD voerde, maar bijna alle VLD-leden van het schepencollege met een lokale lijst aan de verkiezingen heeft deelgenomen
10. Ook hier ging het om een scheuring binnen het Vlaams-nationalistische kamp na het vertrek van burgemeester en Vlaams parlements lid Sauwens naar de CD&V.

Tot slot boekten (exclusief) Franstalige lijsten in Vlaams-Brabant 1,5% terreinwinst.¹¹ Extreem-links behaalde 1,5% tegenover 1,3% in 2000. In 218 Vlaamse gemeenten traden diverse lokale lijsten en uiteenlopende kartels aan. Hun aandeel groeide in de gemeenten waar ze opkwamen licht van 17,3% tot 18,8% aan.

2. De spreiding van het stemmenaandeel van de partijen

Gewogen percentages geven slechts een algemeen beeld van de electorale sterkte van de verschillende partijen. Een meer verfijnd beeld wordt verkregen door de behaalde percentages in intervallen (van 10 procent) in te delen en na te gaan wat per partij het aandeel in elk interval is. Dit gebeurt in tabel III.

Tabel III. Vlaanderen. Procentueel aandeel van de grootste formaties per tien procenten interval (verkiezingen 2006).

	CD&V	CD&V/ N-VA	SP.A	SP.A SPIRIT	VLD VIVANT	VLAAMS BELANG	GROEN!	N-VA
< 10			19,1	9,4	9,6	21,6	84,7	70,7
10 - 20	7,3	9	41,8	57,8	42,4	63,5	14,4	24,4
20 - 30	29,2	25,4	26,4	15,6	23,1	13,5		2,4
30 - 40	23,4	38,8	8,2	12,5	18,8	1,4	0,9	
40 - 50	13,9	18,7	2,7	4,7	5,2			
50 - 60	14,6	6	1,8		0,9			2,4
> 60	11,7	2,2						
N =	137	134	110	64	229	222	111	41

Deze tabel blijft het gewicht van de christendemocraten in de gemeenten bevestigen. In geen enkele gemeenten halen ze minder dan 10% van de geldig uitgebrachte stemmen. In een kwart van gemeenten waar de christendemocraten alleen aantraden, verwierven ze meer dan de helft van de stemmen. In dertien gemeenten overschreden ze zelfs de kaap van de 60% en in drie gevallen deze van de 70% (Galmaarden, Herne en Pittem). Met kartelpartner N-VA slaagden de christendemocraten slechts in 8% van de gevallen erin om boven de vijftig procent uit te komen. In twee gemeenten lukte het om de steun van meer dan zestig procent van de kiezers te krijgen en in één geval zelfs meer dan 70 procent (Gooik).

De socialisten slaagden er slechts in twee gevallen in om over de kaap van de vijftig procent te springen. Dit was het geval in Bredene en in Gingelom. Voorts illu-

11. Dit cijfer geeft uiteraard maar een fragmentair beeld van de positie van de Franstaligen in de lokale politiek in Vlaams-Brabant. Voor een meer verfijnde benadering, zie: F. WILLE, K. DESCHOUWER, Tussen kreten en gefluister. Verkiezingen en verfransing in de Vlaamse Rand. In: *Samenleving en Politiek*, 13, (2006), 9, pp. 39-45.

streert tabel III nogmaals dat de socialisten, vergeleken met de christendemocraten, het beter doen met de steun van een kartelpartner.

De liberalen bekoorden in twee gemeenten meer dan de helft van de kiezers (Moerbeke-Waas en Lochristi). De N-VA kon dit in één geval realiseren (Dessel). GROEN! is de partij die het meest onder de lat van 10 procent blijft haperen. Enkel in Zwijndrecht slaagden ze erin om hoge ogen te gooien (33,6%). In ruwweg genomen zes op de tien gevallen verwerft het Vlaams Belang tussen 10 en 20 procent van de stemmen. Toch kan ze in drie gemeenten op de steun van meer dan 30 procent van de kiezers rekenen (Schoten, Antwerpen en Stabroek).

Tabel IV spreidt het stemmenaandeel van de grootste partijen en de lokale lijsten naar het aantal inwoners van de gemeenten. Omwille van de eenvoud en om te kleine celeenheden te vermijden zijn de grote kartels samengebracht onder een noemer.

Tabel IV. Vlaanderen: stemmenaandeel naar inwonertal (verkiezingen 2006).

Inwonertal (* 1.000 inw.)	CD&V/ NVA	SP.A - SPIRIT	VLD VIVANT	VLAAMS BELANG	N-VA	GROEN!	LOKALE LIJSTEN
< 7,5	42,2	21,4	27,6	10,2	8,1		43,6
7,5 < 15	38,1	17,5	23,3	12,8	9,0	7,5	24,7
15 < 22,5	36,9	17,7	21,7	15,1	9,8	8,1	14,3
22,5 < 30	31,2	20,5	22,5	15,5	12,9	6,6	16,7
30 < 37,5	34,0	20,0	17,7	17,1	4,2	5,4	14,7
37,5 +	24,3	29,5	14,7	21,9	4,2	7,1	9,2
Gemiddeld	32,5	22,3	19,4	17,1	7,5	6,9	16,5

Een aantal vaste tradities bleven ook na de gemeenteraadsverkiezingen van 2006 intact. Zo blijven de christendemocraten (en aanverwanten) verhoudingsgewijze het best ingeplant in de kleinere gemeenten, daar waar zich bij de socialisten en eventuele partners net het omgekeerde voordoet. Zowel de christendemocraten als socialisten gaan in alle types van gemeenten vooruit.¹² Bij de socialisten kwam dit het meest spectaculair tot uiting in de grootste steden, maar ook in kleinere gemeenten was er wel degelijk vooruitgang.¹³

Tot op zekere hoogte wordt de VLD meer en meer een afspiegeling van de christen-democratie: relatief sterk ingeplant in kleinere gemeenten, maar van alle traditionele partijen het zwakst in de grotere entiteiten. Het terugplooiën op de kleinere gemeenten (vergeleken met 2000) is een van de meest opvallende trends in de VLD-resultaten. Op hun beurt vertonen de scores van het Vlaams Belang

12. Voor de vergelijking met 2000, zie: J. ACKAERT, *Politiek in mijn gemeente*. O.c., p. 45.

13. Een vroegere analyse van de verkiezingsuitslagen naar verstedelijkingsgraad wees wel uit dat de christen-democraten in de centrumsteden ter plaatse blijven trappelen. Zie: J. ACKAERT, H. REYNAERT, T. VALCKE, *Assepoester en het schoentje? Winnaars en verliezers bij de verkiezingen van 8 oktober*. In: *Samenleving en Politiek*, 13, (2006), 9, p. 13.

sterke gelijkenissen met deze van de socialisten. In de grootste steden en gemeenten vormen ze immers de derde partij. Toch gaat het Vlaams Belang het sterkst vooruit buiten de stad. De Groenen, die in 2000 nog de beste resultaten behaalden in de steden, moeten daar het meest terrein inleveren. Traditioneel vinden de lokale lijsten het meeste houvast in kleinere gemeenten.

3. De zetelverdeling

In tabel V wordt de evolutie van het aantal behaalde zetels per partij weergegeven in de periode 1976-2006.

Tabel V. Evolutie van de zetelverdeling in de Vlaamse gemeenteraden.

	1976	1982	1988	1994	2000	2006
CD&V	3.289	3.022	3.016	2.687	2.529	1.326
CD&V/N-VA						1.336
SP.A	1.018	1.180	1.157	1.011	927	469
SP.A-SPIRIT						354
SP.A-SPIRIT-GROEN!						236
VLD-VIVANT	694	812	1.009	1.350	1712	1.241
VU/N-VA	539	647	514	267	313	60
GROEN!		77	129	207	256	116
VLAAMS BELANG		2	23	199	442	782
EXTREEM LINKS	1	3	3	1	2	7
WOW/AOV				3		
FRANSTALIGEN	12	20	11	62	102	113
VIVANT					1	
LOKAAL/DIVERS	1.408	1.331	1.244	1.415	984	1.307
TOTAAL	6.961	7.094	7.106	7.202	7.268	7.347

Samen bezitten CD&V en CD&V/N-VA thans 2.662 of 36% van de Vlaamse gemeenteraadszetels, waar neerkomt op een stijging van bijna twee procent. Dit overwicht komt nog meer tot uiting bij het overlopen van de aantallen absolute meerderheden die uit de stembus rolden. Christendemocraten, al dan niet aangevuld met de kartelpartner, kunnen in principe in 73 gemeenten zonder coalitiepartner de gemeente besturen (twee meer dan in 2000). De N-VA (zonder kartelpartner) beschikt thans over 60 gemeenteraadsleden en zetelt als dusdanig nog in 22 gemeenteraden. In één ervan leveren ze wel de homogene meerderheid (Desel). De drie grote types van socialistische lijsten nemen samen 1.059 of 14,4% van de zetels in en groeien daarmee licht tegenover 2000. In het totaal beschikken ze over 4 absolute meerderheden, een verlies van één tegenover 2000. Toch leveren de liberalen met 1.241 nog altijd meer gemeenteraadsleden dan de socialisten en aanverwanten. Bijna 17 procent van de gemeenteraadsleden is van liberale signatuur. Niettemin kromp hun aandeel met bijna 7 procent. Vooral de terugval van het aandeel absolute meerderheden spreekt boekdelen: van 21 in 2000 tot 5 in

2006. Een allicht nog meer spectaculaire terugval wordt waargenomen bij GROEN!: zij moeten meer dan de helft van hun gemeenteraadsleden inleveren. Slechts in 70 gemeenten treden ze nog als onafhankelijke fractie op tegenover 140 na de gemeenteraadsverkiezingen van 2000.¹⁴ Het omgekeerde doet zich voor bij het Vlaams Belang. Op één verkiezing tijd neemt het aantal raadsleden met meer dan 50 procent toe tot 782. Vandaag behoort nagenoeg 10 procent van de Vlaamse gemeenteraadsleden tot het Vlaams Belang. Extreem-rechts beschikt zodoende over een vertegenwoordiging in 214 van de 308 Vlaamse gemeenten, tegenover 154 na de gemeenteraadsverkiezingen van 2000.

4. De situatie in de provinciehoofdplaatsen

Allicht zijn de gemeenteraadsverkiezingen in Antwerpen de drukst becommentarieerde geweest. Daar slaagde de SP.A-SPIRIT-lijst, na een "presidentiële campagne" van burgemeester Patrick Janssens, erin om terug de grootste partij te worden. De socialisten sprongen van 19,5% naar 35,3%. Het Vlaams Belang (aangevoerd door Filip Dewinter en gesteund door gewezen VLD-senator Hugo Coveliers) klom met een half procentje winst tot 33,5% maar diende de eerste plaats in de Antwerpse politiek af te staan. De socialistische winst stond in schril contrast tot het verlies van nagenoeg alle overige meerderheidspartijen. Zo verloor de VLD, aangevoerd door aftredend schepen Ludo Van Campenhout, meer dan de helft van de aanhang van 2000 en viel ze terug op 9,7%. De groene lijst, getrokken door Freya Piryngs, onderging hetzelfde lot en eindigde op 4,7%. Enkel het CD&V/N-VA-kartel slaagde er enigszins in met een score van 11,2% om stand te houden vergeleken met de CVP-uitslag van 2000.

In Gent won het zittende bestuur. Hoewel de socialisten niet meer konden uitpakken met aftredend burgemeester Frank Beke slaagde Daniël Termont (met vice-premier Freya Van den Bossche als lijstduwer) erin om dit verlies te compenseren en zijn lijst naar een overwinning te leiden. De SP.A-SPIRIT-lijst haalde 31,6% van de stemmen wat neerkomt op een winst van ruim 6 procent tegenover 2000. De scores van de andere partijen staan haaks op de algemene Vlaamse trend. Zo hield de liberale coalitiepartner, aangevoerd door schepen Sas Van Rouveroy (en met premier Verhofstadt in haar rangen) met 21% stand. Ook in tegenstelling tot de rest van Vlaanderen slaagde GROEN! (geleid door nationaal voorzitter Vera Dua) erin om bijna drie procent vooruit te gaan en 12,1% te halen. Het uitzonderlijk karakter van de Gentse verkiezingsuitslagen kan ook afgeleid worden uit de scores van christendemocraten en Vlaams Belang. Beide formaties leden, tegen de algemene trend in, verlies. De CD&V/N-VA-lijst, geleid door de relatief onbekende Filip Van Laecke, leverde 2 procent in en hield bijgevolg nog 15,8% over. Het

14. We beschikken nog niet over cijfers van het aantal GROEN!-gemeenteraadsleden voor de gemeenten waar ze in kartelverband naar de kiezer trokken. Het is dus niet onmogelijk dat de achteruitgang in realiteit minder sterk is dan deze cijfers laten vermoeden.

Vlaams Belang, met Francis Van den Eynde verloor ca. 1,5% maar blijft met 18% de derde partij in de Gentse gemeenteraad.

Ook in Brugge viel het zittende bestuur in de prijzen. De christendemocraten, aangevoerd door burgemeester Patrick Moenaert wonnen bijna 3 procent en slo-ten de verkiezingen af met 38,9%. Coalitiepartner SP.A-SPIRIT waarvan de lijst werd aangevoerd door de relatief onbekende Frank Vandevoorde maar gesteund door federaal minister Renaat Landuyt, won een klein procent en eindigde op 24,3%. Voortaan is het Vlaams Belang (met nationaal voorzitter Frank Vanhecke als lijsttrekker) in Brugge de derde partij. Na een winst van bijna 6 procent behaalde het Vlaams Belang 16,2%, bijna 5% meer dan de VLD. De VLD-lijst zelf, aangevoerd door Mercedes Van Volcem, diende ruim 5 procent in te leveren. Groen verloor ongeveer 2 procent en strandde op 6,5%.

De lijst Pro Hasselt was bij de gemeenteraadsverkiezingen van 2006 de voortzet-ting van het kartel van socialisten en groenen dat onder de naam SP.A in 2000 naar de kiezer trok en toen de absolute meerderheid behaalde. In 2006 kreeg dit kartel versterking van SPIRIT maar kon het niet meer terugvallen op Steve Ste-vaert als lijsttrekker. In de loop van de zittingsperiode 2001-2006 nam Herman Reynders overigens het burgemeesterschap van Stevaert over. Naar de gemeente-raadsverkiezingen in Hasselt werd ook met meer dan gewone aandacht uitgeke-ken omdat de stad tijdens de voorbije zittingsperiode werd bestuurd door een zgn. afspiegelingscollege van alle partijen met uitzondering van het Vlaams Bel-ang. Ondanks het vertrek van Stevaert kon het kartel vrij goed stand houden. Het verloor weliswaar 3 procent maar behield met 48,3% toch de absolute zetel-meerderheid. Winst was er ook voor coalitiepartner CD&V/N-VA die, aange-voerd door Ivo Belet, ruim drie procent vooruitging en afklokte op 24,7%. De der-de coalitiepartner, met name de VLD, was minder fortuinlijk. Getrokken door Hilde Vautmans diende deze lijst 2% in te leveren om te eindigen op 12,5% Het Vlaams Belang won met lijsttrekker Katleen Martens als enige oppositiepartij ruim 6% waardoor ze in totaal 13,9% van de Hasseltse kiezers achter zich kreeg.

In Leuven wonnen beide meerderheidspartijen, zijnde SP.A-SPIRIT en CD&V/ N-VA. De socialistische lijst ging, aangevoerd door burgemeester Louis Tobback, ruim 6 procent vooruit en haalde bijgevolg 38,1% van de geldig uitgebrachte stemmen. Coalitiepartner CD&V/N-VA deelde dank zij een winst van bijna 4 procent mee in de prijzen. De christendemocraten, geleid door schepen Carl Devlies, blijven dan ook in Leuven met 26,7% de tweede partij. Van de oppositiepar-tijen slaagde enkel het Vlaams Belang (getrokken door Hagen Goyvaerts) erin om vooruitgang te boeken (+ 4,1 pct). Met een score van 11,6 pct. is het Vlaams Belang thans de derde partij geworden in Leuven. Lijsttrekster Fatiha Dahmani van de groene lijst moest tegen een verlies van ruim 2,5% aankijken. Met een eindresultaat van 11,3 procent gaat GROEN! in de pikorde van de Leuvense poli-tiek wel VLD-VIVANT met een tiende van een procent vooraf. VLD-Lijsttrekster Patricia Ceysens slaagde er immers niet in om een verlies van ruim zeven procent af te wenden.

C. De resultaten in het Waalse gewest

1. De evolutie 1976-2006

Tabel VI geeft de electorale evolutie weer in de Waalse gemeenten over de periode 1976-2006. Daarbij werd dezelfde indeling gebruikt als in Tabel II.

Tabel VI. Gemeenteraadsverkiezingen Wallonië 1976-2006.

(N)	(J)	(A)	(%A)	(%S)	(S)
<i>PS</i>	1976	196	41,8	37,1	719.445
	1982	200	41,3	33,7	648.281
	1988	201	43,3	38,9	754.200
	1994	204	37,8	34,5	669.192
	2000	197	38,5	34,2	685.637
	2006	139	35,7	20,0	467.192
<i>CDH</i>	1976	175	28,3	22,4	433.668
	1982	159	27,8	18,2	349.801
	1988	157	27,8	20,8	403.734
	1994	193	27,3	23,7	459.804
	2000	187	22,5	19,3	386.728
	2006	126	26,3	15,6	331.984
<i>MR</i>	1976	107	16,8	10,5	203.607
	1982	121	22,2	13,0	251.071
	1988	120	21,9	14,5	281.247
	1994	163	21,1	17,1	331.682
	2000	174	23,7	19,8	395.866
	2006	126	22,8	13,6	288.586
<i>ECOLO</i>	1976	2	2,1	0,1	2.346
	1982	75	7,2	3,8	73.641
	1988	85	8,5	5,0	97.657
	1994	133	8,5	6,5	125.951
	2000	186	12,1	10,6	212.683
	2006	135	10,6	6,8	143.578
<i>CDH-MR</i>	1976	48	41,9	5,0	96.540
	1982	57	41,6	9,6	185.184
	1988	59	42,3	7,1	138.264
	1994	52	47,2	5,7	110.656
	2000	48	46,3	4,4	87.215
	2006	24	47,2	2,4	51.556
<i>PS-MR</i>	2006	5	47,1	0,4	9.056
<i>PS-ECOLO</i>	2006	6	18,8	0,4	8.233
<i>Rassemblement Wallon</i>	1976	49	10,9	5,0	96.043
	1982	17	5,8	1,1	21.159
	1988	9	1,5	0,2	4.210
	1994	2	4,2	0,0	769
<i>DIVERS</i>	1976	1	1,3	0,0	430
<i>WAALS</i>	1982	16	1,9	0,4	8.335
	1988	1	7,1	0,0	448
	2000				

(N)	(J)	(A)	(%A)	(%S)	(S)
<i>Partei der Deutschsprachigen</i>	1976	2	40,5	0,3	6.589
<i>Belgier</i>	1982	2	29,4	0,2	4.511
	1988	2	17,7	0,2	2.918
<i>EXTREEM</i>	1976	76	7,0	4,2	81.885
<i>LINKS</i>	1982	51	5,5	2,5	47.574
	1988	38	3,7	1,5	28.423
	1994	39	2,3	1,0	19.590
	2000	18	4,1	0,4	7.878
	2006	15	2,8	0,5	11.163
<i>EXTREEM</i>	1982	3	1,4	0,1	2.506
<i>RECHTS</i>	1988	8	1,9	0,3	6.057
	1994	45	7,9	3,1	59.670
	2000	22	4,1	1,1	22.669
	2006	24	8,1	2,0	42.345
<i>VIVANT</i>	2000	24	2,2	0,6	11.590
<i>LOKALE LIJSTEN</i>	1976	168	27,6	16,2	312.142
<i>KARTELS</i>	1988	161	23,5	11,5	222.711
	1994	163	13,5	9,4	182.848
	2000	135	17,0	9,4	188.516
	2006	165	18,8	12,9	274.502

Het is zeer moeilijk om op basis van deze tabel eenduidige conclusies te trekken: het was bij de gemeenteraadsverkiezingen van 2006 veel moeilijker om lijsten te groeperen onder een nationale politieke partij. Tabel VI toont aan dat zelfs de grootste politieke partij in Wallonie in 2006 in aanzienlijk minder gemeenten met een duidelijk herkenbare lijst naar de kiezer trok dan in 2000.

De PS blijft onmiskenbaar de grootste partij in Wallonië, maar leed toch verlies. In de gemeenten waar de PS lijsten indiende (of steunde), haalde ze 35,7% van de stemmen binnen. In 2000 ging het nog om 38,5 pct. De PS kwam in 125 gemeenten zowel in 2000 als in 2006 met een duidelijk herkenbare lijst op. Daar daalde het procentueel kiescijfer van 39,8% naar 36,2%. Dit was het gevolg van verlies in 72 gemeenten en winst in 53 gevallen. De PS verloor in 12 gemeenten meer dan 10% achterban van 2000, met als absolute uitschieter Anderlues (-30,1%). Daarentegen won de PS wel in 10 gemeenten meer dan 10 procent, met als koploper Hensies (+ 25,9%).

De tweede grootste verliezer in Wallonië was ECOLO, de grote winnaar van de gemeenteraadsverkiezingen van 2000. De Franstalige groenen namen niet alleen in minder gemeenten deel aan de stembusslag, ook hun aandeel in het totaal van de geldig uitgebrachte stemmen kromp. In de gemeenten waar ze zowel in 2006 als in 2000 deelnamen aan de verkiezingen daalde hun aandeel van 12,2% naar 10,7%. Dit stemde overeen met een verlies in 82 gemeenten en een vooruitgang in 45 gevallen. De achteruitgang van ECOLO kwam het meest dramatisch tot uiting in de gemeente Colfontaine, waar de groenen bijna 20% terugvielen. De meeste winst boekten ze daarentegen in Vielsalm (+ 6,5%).

Tot het winnende kamp behoort ondanks de gegevens in tabel VI de MR. In de gemeenten die een vergelijking toestonden steeg het stemmenaandeel van de Franstalige liberalen van 24,2 tot 26 procent. Dit vloeide voort uit een stemmenwinst in 55 gemeenten en een verlies in 51 entiteiten. De MR boekte de meest spectaculaire winst in Dinant (+ 36,4%). Daarnaast gingen de liberalen in nog eens 11 gemeenten meer dan 10% vooruit. In vijf gemeenten ging de MR meer dan 10% achteruit, zij het dat het dan vooral om gemeenten ging waar de liberalen in 2000 onder een 'lokale vlag' aan de gemeenteraadsverkiezingen deelnamen (bv. Honnelles).

De christendemocraten van de CDH namen in 110 gemeenten zowel in 2006 als in 2000 deel aan de verkiezingen. Hoewel ze slechts in 53 van deze gemeenten vooruitgang boekten, steeg hun aandeel stemmen van 21,9 naar 22,3%. In 9 gemeenten gingen de christendemocraten meer dan 10 pct. vooruit. Hierbij dient wel aangestipt te worden dat de hoogste score vooral werd opgetekend in die gemeenten waar de CDH onder een lokale naam aan de verkiezingen deelnam (bv. Ath, + 13,6%). Toch verloor de CDH in 12 gemeenten meer dan 10%. De zwaarste nederlaag leden ze in Merbes-le-Château (- 28,8%) waar de christendemocraten echter wel voor het eerst onder het nationaal nummer deelnamen aan de gemeenteraadsverkiezingen.

Extreem-rechtse lijsten waren in 24 gemeenten ingediend (doorgaans onder het letterwoord FN of een variant ervan). In die gemeenten kwam extreem-rechts uit op een score van 8,1 procent. In de negen gemeenten waar ze zowel in 2006 als in 2000 deelnamen aan de gemeenteraadsverkiezingen ging het wel over een vooruitgang van 4,2 naar 9,3 procent. Koplopers hierbij waren Bergen, Charleroi en La Louvière (de gemeente waar extreem-rechts in 1994 hoge ogen gooide, maar een spectaculaire terugval onderging in 2000).

Een van de kenmerken van de Waalse lokale politiek is het relatief frequent voorkomen van christendemocratische/liberale kartellijsten die gericht zijn tegen de grootste partij: de PS. In 2006 ging het over 24 gemeenten, waar deze kartels 47,2% van de stemmen behaalden. De lokale lijsten en uiteenlopende kartels behaalden in de gemeenten waar ze zijn ingediend gemiddeld 18,8 procent. Extreem-links kwam als dusdanig in minder gemeenten op en is finaal goed voor een half procent van alle geldige stemmen uitgebracht bij de gemeenteraadsverkiezingen in Wallonië.

2. De spreiding van het stemmenaandeel van de partijen

De spreiding van de Waalse partijen in een tienprocentinterval wordt in tabel VII weergegeven.

Deze tabel illustreert nogmaals het gewicht van de PS in de Waalse gemeenten. In bijna 1 op 5 gemeenten, waar de PS meestreed in de stembusslag, kreeg ze de helft of meer van het kiezerskorps achter zich. Geen enkele andere partij benadert

dit percentage. In twee gevallen wipten de socialisten zelfs over de 70% met als sterkste score Etalle (75,7%). De Franstalige liberalen bekoorden in juist 19 gemeenten meer dan de helft van de kiezers. In zeven gevallen kwam men boven de kaap van de 60% en in twee gemeenten boven de 70% (Aubel en Somme-Leuze, zij het dat het hier ging om kartellijsten tussen de MR en een lokale partner). De christendemocraten kregen de steun van de meerderheid van de kiezers in 12 gemeenten. In Erquellinnes ging het zelfs over 65,9% en in Attert over 70,1% maar ook hier betrof het kartels met een andere lokale lijst. ECOLO bleef in de helft van de gevallen onder de 10%. Wel slaagde men er in 5 gevallen in om de kaap van de 20% te overschrijden, waaronder Namen.

Tabel VII. Wallonië. Procentueel aandeel van de grootste formaties per tien procenten interval (verkiezingen 2006).

	PS	MR	CDH	ECOLO
< 10	5,8	3,2	5,6	52,6
10 - 20	15,1	31,0	35,7	43,7
20 - 30	20,9	28,6	23,8	3,7
30 - 40	20,9	16,7	16,7	
40 - 50	18,0	5,6	8,7	
50 - 60	13,7	7,9	7,9	
> 60	5,8	7,1	1,6	
N =	139	126	126	135

Tabel VIII spreidt het stemmenaandeel van de grootste partijen en de lokale lijsten naar het aantal inwoners van de gemeenten.

Tabel VIII. Wallonië: stemmenaandeel naar inwonertal (verkiezingen 2006).

Inwonertal (* 1.000 inw.)	PS	MR	CDH	ECOLO	Lokale lijsten
< 7.5	34,6	28,2	30,1	11,4	49,2
7.5 < 15	33,0	33,2	24,0	9,9	23,5
15 < 22.5	39,9	20,3	25,8	9,7	20,9
22.5 < 30	34,7	28,7	18,9	11,8	9,2
30 < 37.5	29,2	33,4	21,8	10,4	6,7
37.5 +	38,5	20,2	18,1	11,2	2,1
Gemiddeld	35,7	26,3	22,8	10,6	18,8

Misschien is het meest opmerkelijke gegeven dat de resultaten van de PS minder sterk variëren met het inwonertal dan dat het geval is bij de SP.A. Tot in 2000 gold die relatie ook in vrij hoge mate voor de Waalse socialisten. Een vergelijking met de cijfers van 2000 leert dat het socialistische verlies zich vooral in de grotere

Waalse steden en gemeenten situeert.¹⁵ Voor de liberalen geldt juist het omgekeerde: hoewel ze verhoudingsgewijze minder sterk ingeplant zijn in de grotere steden en gemeenten gaan ze daar wel duidelijk vooruit, in de mate zelfs dat het vroegere lineaire (negatieve) verband tussen inwonertal en stempercentage minder aanwijsbaar is geworden. Dit negatieve verband geldt in grote lijnen nog wel voor de christendemocraten (tot op zekere hoogte vrij vergelijkbaar met de Vlaamse zusterpartij). Wel valt het op dat vergeleken met 2000 de christendemocraten vooral in de allerkleinste gemeenten stemmen verloren. Tot slot geeft tabel VIII aan dat de uitslagen van ECOLO weinig variatie vertonen al naargelang van het inwonertal en de lokale lijsten vooral een fenomeen zijn in de relatief kleinere gemeenten.

3. De zetelverdeling

In tabel IX wordt de evolutie van het aantal behaalde zetels per partij weergegeven in de periode 1976-2006.

Tabel IX. Evolutie van de zetelverdeling in de Waalse gemeenteraden.

	1976	1982	1988	1994	2000	2006
PS	1.666	1.691	1.783	1.635	1.639	1.543
CDH	1.222	1.079	1.097	1.311	1.082	894
MR	467	640	651	857	1007	1009
RW	90	16	7	1		
ECOLO		47	82	144	342	251
CDH-MR	366	523	496	462	397	258
PS-MR						41
PS-ECOLO						23
UDRT		5				
EXTREEM LINKS	67	44	15	7	2	7
EXTREEM RECHTS				28	6	28
PDB	19	14	4			
DIVERS WAALS		2				
VIVANT					3	
LOKAAL/DIVERS	1.001	911	835	434	666	1156
TOTAAL	4.898	4.972	4.970	4.879	5.144	5.210

Van de drie traditionele partijen lijkt enkel de MR licht zetels bij te winnen. Hierbij moet evenwel opnieuw rekening worden gehouden met het gegeven dat de grootste partijen veel minder als nationale partij herkenbaar deelnamen aan de gemeenteraadsverkiezingen. Verder geeft deze tabel duidelijk aan dat inzake behaalde zetels ook ECOLO tot de grote verliezers behoort. Hoewel klein in aantal, herstelt extreem-rechts zich in Wallonië tot op het niveau van 1994.

15. Voor de vergelijking met 2000, zie: J. ACKAERT, *Politiek in mijn gemeente*, p. 51.

Een andere indicator van de positie van de verschillende partijen is het aantal homogene meerderheden. Na de gemeenteraadsverkiezingen van 2006 kwam de PS uit op 56 homogene meerderheden (drie minder dan in 2000). Hieruit kan afgeleid worden dat het stemmenverlies van de PS niet noodzakelijkerwijze haar machtspositie in heel wat Waalse gemeenten aantast. In 28 Waalse gemeenten kan de MR zonder coalitiepartner besturen, dat zijn er tien meer dan in 2000. De CDH beschikt over 17 meerderheden (-8). Voorts suggereert tabel IX dat lokale lijsten op sterke zetelwinst konden rekenen. Hierbij mag echter niet uit het oog worden verloren dat het zeer vaak om uiteenlopende kartels gaat tussen afdelingen van nationale partijen.

4. De situatie in de provinciehoofdplaatsen

In de Waalse hoofdstad Namen verloren beide coalitiepartners. Vooral de in diskrediet gebrachte PS, aangevoerd door burgemeester Bernard Anselme, verloor 7,4% van het kiezerskorps en viel terug tot 28,5%. Coalitiepartner MR beperkte het verlies tot 1,8 procent maar kwam toch onder twintig procent uit (18,3%). De twee oppositiepartijen profiteerden van dit verlies. ECOLO won tegen de algemene trend in ruim 3,2 procent en overschreed de kaap van 20 procent (20,6%). De CDH ging zelfs 4,4% vooruit en scoorde juist 26%.

Luik werd tot aan de vooravond van de gemeenteraadsverkiezingen bestuurd door een coalitie PS-CDH. Van de beide coalitiepartners slaagde enkel de PS met burgemeester Willy Demeyer erin om (tegen de algemene trend in) vooruitgang te boeken. Met een winst van 3,1% kwamen de socialisten uit op een eindresultaat van (afgerond) 38%. De christendemocraten verloren 3,1% en hielden er 14,4% over. Tot het winnende kamp behoren in Luik ook de liberalen. Gesteund door federaal vice-premier Didier Reynders klommen ze 4,8% tot 26,1%. De tweede grootste oppositiepartij, ECOLO, verloor daarentegen 3,2% en strandde op 12,2 procent. Het extreem-rechtse Front National won 1% en komt met 4,2% na een onderbreking van zes jaar terug in de Luikse gemeenteraad.

In Nijvel verdrong de MR, geleid door eerste schepen Pierre Huart na een winst van bijna 4% en een totaalscore van 36,7% coalitiepartner PS van de eerste plaats, dit ondanks een winst van de socialisten zelf (die naar de kiezer trokken met een burgemeesterslijst geleid door Maurice Dehu) van 1,4 procent die hen op 35,8% bracht. De CDH zelf bleef met 15,3% nagenoeg ter plaatse (- 0,4%). De grootste verliezer in Nijvel was Ecolo (-3%) waardoor de groenen terugvielen tot 10,8%.

Ook in Aarlen wonnen de twee coalitiepartner PS en CDH de gemeenteraadsverkiezingen. Na een vooruitgang van 10,3% bekleden de christendemocraten van eerste schepen Raymond Biren met 40,1% van de stemmen de eerste plaats. De socialisten van burgemeester Guy Larcier gingen weliswaar 4,2 procent vooruit, maar dienden genoeg te nemen met de tweede plaats (30,4%). Beide oppositiepartijen, ECOLO en MR vormden het verliezende kamp. Ecolo verloor 3,4% en

doek meteen onder de kaap van de 10% (9,5%). De MR verloor zelfs 5,3% en hield nog 20,1% van het electoraat over.

Aan de vooravond van de gemeenteraadsverkiezingen is, na een aantal lokale schandalen met sterke PS-betrokkenheid, vooral uitgekeken naar de stembusslag in Henegouwen. In Bergen zelf verloor de PS, aangevoerd door nationaal voorzitter en burgemeester Elio Di Rupo 9,8% van de kiezers. Wel behield de PS met 51,5% van de stemmen een ruimere meerderheid. Coalitiepartner MR won 1,4% en klom tot 16,5%. Noch de christendemocraten, noch ECOLO slaagden erin om op grote schaal van het socialistisch debacle te profiteren. ECOLO verloor 1,2% en hield nog 8,7% van de kiezers over. De christendemocraten wonnen een kleine 1,4% en nestelen zich op 11,7%. De grootste winnaar in Bergen was evenwel het extreem-rechtse Front National dat zich meteen op 8,4% hees en 3 zetels veroverde in de gemeenteraad.

In Henegouwen waren de meeste ogen echter gericht op de stembusslag in de grootste Waalse stad, Charleroi. De schandaalsfeer werd in het voorjaar ingeleid door onthullingen over laakbare praktijken in sociale huisvestingmaatschappijen waarbij vooral de PS met de vinger werd gewezen – wat de Waalse minister-president Van Cauwenberghe tot opstappen dwong. Die onthullingen lieten overduidelijk hun sporen na in de verkiezingsuitslag. De PS, aangevoerd door burgemeester Jacques Van Gompel, verloor niet alleen 12,9% maar kon met een stempercentage van 38,4% ook niet langer haar homogene meerderheid bewaren. De winst ging in Charleroi vooral naar de MR van Olivier Chastel, die in het voorjaar de laakbare praktijken voor het eerst aanloeg. De MR won 8,5% en hees zich tot op 24,6%. De winst voor de christendemocraten was daarentegen eerder bescheiden (+ 1,8%) waardoor ze eindigden op 11,4%. Winst was er ook voor het extreem-rechtse Front National (+ 2,6%). Met 9,5 procent van de stemmen beschikt het FN thans over 4 zetels in de gemeenteraad (+ 1).¹⁶ ECOLO was in Charleroi de tweede verliezer. De groenen verloren 3,3% en kunnen nog amper op de steun van 8,1% van het kiezerskorps rekenen.

D. De resultaten in het Brusselse gewest

1. De evolutie 1976-2006

Tabel X geeft de electorale evolutie weer in de 19 Brusselse gemeenten over de periode 1976-2006.

16. In Charleroi trad ook een concurrerende lijst FNationale aan, die 2,7 procent van de stemmen behaalde, maar geen zetels.

Tabel X. Gemeenteraadsverkiezingen Brussel 1976-2006.

(N)	(J)	(A)	(%A)	(%S)	(S)
CD&V	1976	4	9,0	2,1	12.418
	1982	5	6,8	1,8	9.635
	1988	3	7,3	1,2	5.809
	1994	4	6,0	1,3	5.573
CDH	1976	14	11,6	8,7	52.078
	1982	13	10,6	7,6	39.394
	1988	13	12,6	9,1	43.174
	1994	13	11,4	8,3	36.444
	2000	10	9,2	5,0	21.920
	2006	12	16,5	10,2	49.523
CD&V - CDH	1976	5	24,7	6,1	36.678
	1982	3	24,0	4,5	23.607
	1988	3	29,0	5,5	26.211
	1994	3	27,4	3,0	13.236
	2000	6	14,1	4,8	21.077
	2006	2	38,1	1,9	9.154
SP	1982	5	3,9	1,3	6.646
	1988	2	5,0	0,9	4.165
	1994	1	5,6	0,5	2.232
SP.A-SPIRIT-GROEN	2006	2	6,2	1,1	5.466
PS	1976	15	17,7	14,1	84.573
	1982	15	12,0	9,9	51.514
	1988	11	15,5	9,5	45.321
	1994	15	13,4	10,6	46.315
	2000	13	19,3	13,9	60.973
	2006	13	24,1	18,0	87.920
SPA-PS	1976	4	33,5	6,8	52.078
	1982	3	33,4	5,4	39.394
	1988	6	27,7	9,8	43.174
	1994	3	30,3	6,0	26.249
	2000	5	21,6	5,4	23.816
	2006	3	34,6	2,7	13.309
VLD	1976	1	7,2	0,1	737
	1982	3	3,4	0,9	4.811
	1988	1	5,2	0,6	3.03
	1994	3	2,8	0,5	2.191
	2000	1	1,7	0,1	365
	2006	5	3,0	1,1	5.259
MR	1976	11	13,0	7,7	45.969
	1982	15	18,9	16,4	85.303
	1988	13	25,6	16,2	76.988
	1994	13	22,1	15,4	67.222
	2000	5	36,4	8,3	36.084
	2006	12	30,6	20,6	100.340
PL-LP	1976	8	16,7	7,4	44.327

(N)	(J)	(A)	(%A)	(%S)	(S)
<i>MR-VLD</i>	1976	2	10,0	0,8	4.907
	1982	2	19,1	0,9	4.433
	1988	3	30,2	5,2	24.690
	1994	4	19,3	3,4	14.877
	2000	1	19,0	0,7	3.136
	2006	1	15,3	0,7	3.643
<i>VU</i>	1976	1	8,4	0,4	2.319
	1982	5	4,1	1,6	8.269
	1988	4	2,9	0,9	4.232
	1994	5	1,6	0,7	3.228
	2000	5	2,5	0,9	3.788
<i>N-VA</i>	2006	1	0,6	0,0	152
<i>DIVERSE VLAAME LIJSTEN</i>	1976	18	7,7	7,3	43.903
	1982	12	6,4	3,2	16.733
	1988	13	6,2	4,0	19.164
	1994	9	5,5	1,9	8.327
	2000	6	4,2	1,5	6.564
<i>ECOLO</i>	1982	16	6,6	6,1	31.644
	1988	18	8,0	7,7	36.636
	1994	19	8,6	8,6	37.638
	2000	19	18,0	18,0	78.848
	2006	18	13,2	12,5	61.011
<i>AGALEV</i>	2000	1	3,3	0,4	1.766
<i>FDF</i>	1976	19	33,7	33,7	202.194
	1982	19	28,2	28,2	146.837
	1988	16	17,6	14,1	67.231
	1994	17	15,1	13,2	57.754
	2000	8	13,8	4,1	17.940
	2006	5	21,5	3,2	15.634
<i>UDRT</i>	1982	17	4,6	3,9	20.531
	2000				
<i>EXTREEM LINKS</i>	1976	15	2,8	2,5	15.110
	1982	12	1,3	1,0	5.136
	1988	15	0,9	0,8	3.702
	1994	16	0,7	0,6	2.814
	2000	12	0,9	0,6	2.616
	2006	4	1,3	0,5	2.224
<i>EXTREEM RECHTS</i>	1976	1	0,3	0,0	147
	1982	7	1,5	0,5	2.682
	1988	8	2,8	1,4	6.756
	1994	17	9,1	8,6	37.374
	2000	13	4,2	3,5	15.349
	2006	8	3,0	1,8	8.700
<i>VLAAMS BLOK/BELANG</i>	1982	2	1,8	0,2	798
	1988	7	1,9	0,9	4.150
	1994	11	3,2	2,3	10.130
	2000	12	5,3	3,5	15.111
	2006	12	6,1	4,0	19.456

(N)	(J)	(A)	(%A)	(%S)	(S)
PRL-PSC	1982	1	26,6	1,2	6.083
CVP-VLD	1982	2	5,1	0,6	2.954
	1994	1	5,5	0,7	3.013
PS-CDH	1982	1	40,1	0,5	2.860
	1988	1	47,3	0,6	2.928
	1994	1	48,9	0,6	2.735
	2006	1	33,4	3,2	15.411
MR-FDF	1988	2	40,0	6,1	29.207
	1994	2	51,8	6,6	28.660
	2000	11	33,2	23,3	101.857
	2006	3	46,0	9,1	44.346
PS-FDF-PSC	1988	1	34,0	0,6	2.789
VIVANT	2000	2	2,0	0,3	1.524
LOKALE	1976	11	3,1	2,2	13.194
LIJSTEN	1982	15	5,2	4,4	22.744
	1988	10	8,1	4,9	23.280
	1994	16	7,8	7,1	31.060
	2000	13	7,4	5,6	24.539
	2006	18	9,8	9,4	45.597

Een accurate statistische analyse uitvoeren op de verkiezingsuitslagen in de 19 Brusselse gemeenten is geen sinecure. Drie factoren zijn hiervoor verantwoordelijk. Vooreerst is het aantal gemeenten te beperkt om statistisch significante besluiten te formuleren. In de tweede plaats is de politieke configuratie van Brussel te uitgebreid: in de 19 gemeenten nemen traditioneel meer dan 20 verschillende types van lijsten aan de gemeenteraadsverkiezingen deel. En ten slotte wijzigt die politieke configuratie voortdurend over de verschillende verkiezingen heen. Hierin speelt de taalproblematiek een bijzondere rol. Afhankelijk van de intensiteit van de communautaire problematiek kiezen Vlaamse partijen ervoor om zich ofwel aan te sluiten bij de Franstalige zusterpartij of om met andere Vlaamse partijen 'eenheidslijsten' in te dienen. Zo viel het op dat in de aanloop naar de gemeenteraadsverkiezingen van 2000 de Vlaamse (traditionele) partijen meer gingen aankloppen bij de Franstalige zusterpartijen dan in 1994 het geval was. In 2006 deed zich dit beduidend minder voor. Toch suggereren de cijfers voor 2006 winst voor christendemocraten en socialisten tegenover verlies voor de liberalen (al dan niet in kartel met het FDF) en ECOLO.

Tot en met de gemeenteraadsverkiezingen van 1982 was het FDF met 28,2% van de stemmen de dominante partij in Brussel (dit was ook het laatste jaar waarin die partij in alle gemeenten met afzonderlijke lijsten deelnam aan de gemeenteraadsverkiezingen). In 2006 kwam die partij nog maar in 5 gemeenten met afzonderlijke lijsten op en was in die gemeenten goed voor 21,5% van de stemmen. Het FDF realiseerde nu haar hoogste score in Oudergem (in de vorm van de burge-meesterslijst getrokken door Didier Gosuin) met 54,9% van de stemmen wat haar absolute meerderheid versterkte.

In drie gemeenten waar het FDF geen afzonderlijke lijsten indiende, nam ze deel aan de gemeenteraadsverkiezingen in kartelverband met de MR. Dit kartel reef daar bijna de helft van de stemmen binnen. Koploper hierbij was de burgemeesterslijst van de liberaal Jacques Vandenhoute in Sint-Pieters-Woluwe (57,6%).

De MR zelf nam in 12 gemeenten met een eigen lijst deel aan de gemeenteraadsverkiezingen. Daar haalden de Franstalige liberalen gemiddeld 30,6% van de stemmen. Dit zou wijzen op een terugval ten aanzien van 2000, maar toen nam de MR autonoom in slechts 5 gemeenten deel aan de lokale verkiezingen. De MR behaalde de beste resultaten in Etterbeek (in de vorm van een burgemeesterslijst getrokken door Vincent Dewolf: 48%) en Ukkel (45,4%). In beide gevallen beschikken de Franstalige liberalen over een homogene meerderheid in de raad. Wanneer alle stemmen worden samengeteld die op PRL, FDF en PRL-FDF werden uitgebracht, dan komt men tot een aandeel van 33,6% van het Brusselse kiezerskorps, een lichte terugval t.a.v. 2000 (- 1,4%). Daarmee vormen ze de grootste politieke groep in Brussel. Toch zijn die partijen daarmee zeker niet aan de winnende hand: in 1976 haalden ze samen nog 48.8% van de stemmen.

Het vergelijken van de socialistische scores is evenmin een sinecure. Toch laten de cijfers uitschijnen dat de socialisten en Franstalige christendemocraten de grote winnaars zijn van de Brusselse gemeenteraadsverkiezingen. In 2000 nam de PS met afzonderlijke lijsten deel aan de verkiezingen in 13 gemeenten en in kartelverband met de SP in 5 gemeenten. In 2006 bleef het aandeel PS-lijsten gelijk maar verminderden de kartels met de SP.A met drie eenheden. De PS behaalde (in de vorm van een 'burgemeesterslijst') de beste resultaten Sint-Gillis (44,8 pct.) Sint-Jans-Molenbeek (39,5%) en Vorst (30,7%) In Sint-Joost-Ten-Node behaalde de PS-SP burgemeesterslijst 50 procent. Zowel in Sint-Joost-Ten-Node als in Sint-Gillis kunnen de socialisten zonder coalitiepartner de gemeente besturen. Samengeteld kwamen de socialistische partijen in Brussel in 2006 uit op 21,9% van de Brusselse kiezers. Dit is het beste resultaat van de socialistische familie in Brussel ooit.

Tegenover de gemeenteraadsverkiezingen van 2000 lijken de christendemocraten in Brussel zich te herstellen. Ze behaalde de beste resultaten (weliswaar in de vorm van een burgemeesterslijst in Jette, Sint-Agatha-Berchem en Ganshoren) waar men telkens boven de 30 procent uitkwam. Het totaal van alle types van christen-democratische lijsten in de 19 Brusselse gemeenten kwam op 12 procent uit wat ruim 2 procent meer is vergeleken met 2000.

In 2000 was ECOLO de grootste winnaar van de Brusselse gemeenteraadsverkiezingen. Ecolo was toen niet alleen de enige partij die erin slaagde om in elke gemeente een kandidatenlijst in te dienen, maar slaagde er tevens in om tussen 1994 en 2000 haar score te verdubbelen (van 8,6% naar 18%). Dit resultaat konden de groenen niet handhaven. In de 18 gemeenten waar ze lijsten indienden bedroeg het stemmenaandeel 13,2%, wat bijna neerkomt op een verlies van 5% In Elsene en Watermaal-Bosvoorde kreeg ECOLO de steun van meer dan een vijfde van het electoraat, maar ook daar verloren ze gemiddeld 5%.

Uit de scores behaald door de extreem-rechtse partijen kan geen eenduidig besluit worden getrokken. Het Vlaams Belang boekte in 2006 vooruitgang, maar de Franstalige extreem-rechtse lijsten leden terreinverlies.

In de gemeenten waar het Vlaams Belang deelnam aan de gemeenteraadsverkiezingen haalde die partij 6,1% van de stemmen binnen. Daarmee is het Vlaams Belang, vergeleken met de andere eentalige Vlaamse lijsten in Brussel de grootste Vlaamse formatie geworden. Het Vlaams Belang haalde de beste resultaten in Sint-Agatha-Berchem (9,3%) en Jette (8,9%).

Franstalig extreem-rechts kalfde echter verder af. Slechts in de 8 gemeenten waar een Front National-lijst meedong naar de gunst van de kiezer behaalden ze 3 procent van de stemmen wat neerkomt op een verlies van 1,2%.

Het aandeel van de zuivere Vlaamse lijsten van de grootste politieke partijen boette (met uitzondering van het Vlaams Belang) over de jaren aan belang in. De Volksunie nam in 2000 onder de naam VU-ID nog deel aan de gemeenteraadsverkiezingen in Brussel, Etterbeek, Koekelberg, Sint-Jans-Molenbeek en Schaarbeek. In 2006 trad enkel in Jette een N-VA-lijst aan, amper goed voor 0,6% van de stemmen.

2. De zetelverdeling

Tabel XI. Evolutie van de zetelverdeling in de Brusselse gemeenteraden.

	1976	1982	1988	1994	2000	2006
CD&V	16	13	10	5		
CDH	55	50	57	51	33	68
CD&V/CDH	44	34	38	34	44	24
SP.A		5	4			4
PS	106	89	71	74	106	116
SP.A-PS	48	24	72	46	38	19
VLD		2	2	1		3
MR	51	108	117	102	58	148
VLD-MR	48	14	34	39	6	6
VU	2	4	1		1	
FDF	264	225	108	99	34	31
GROEN!					1	
ECOLO		28	37	45	119	78
VLAAMS BELANG				4	15	16
UDRT		13				
MR-CDH		10				
CD&V/VLD		2		2		
PS-CDH		14	16	16		33
MR-FDF			40	47	160	62
PS-FDF-CDH			9			
EXTREEM LINKS	2					
EXTREEM RECHTS			1	47	6	2
DIVERS VLAAMS	36	15	19	10	7	
LOKAAL/DIVERS	3	17	29	29	37	53

Tabel XI geeft de evolutie weer van de zetelverdeling in het Brusselse Gewest over de periode 1976-2006. Die tabel vermeldt niet afzonderlijk de anderstalige raadsleden die verkozen werden op lijsten van partijen behorende tot een taalgroep.

Net als in 2000 kwam in 8 van de 19 Brusselse gemeenten een homogene meerderheid uit de stembus. Voor de liberalen betreft het de gemeenten Etterbeek en Ukkel. Het FDF kan principieel alleen besturen in Oudergem. De MR-FDF kartels beschikken over de meerderheid in Sint-Lambrechts-Woluwe en Sint-Pieters-Woluwe, de socialisten in Sint-Gillis en Sint-Joost-Ten-Node. Tot slot kan de gemengde burgemeesterslijst van Philippe Pivin de gemeente Koekelberg besturen zonder coalitiepartner.

III. Gemeenteraadsverkiezingen als wegwijzer voor federale verkiezingen?

Op 10 juni 2007 trekken de Belgen opnieuw naar de stembus, maar ditmaal voor federale parlementsverkiezingen. Het ligt voor de hand dat na de gemeenteraadsverkiezingen van 8 oktober 2006 vragen werden gesteld over de mate waarin de gemeenteraadsverkiezingen richtinggevend kunnen zijn voor de daaropvolgende parlementsverkiezingen. Tabel XII poogt de resultaten van elke partij bij de parlements- en de gemeenteraadsverkiezingen te vergelijken. Bij de interpretatie van deze gegevens moet met verschillende beperkingen rekening worden gehouden. Zo vormt bij de organisatie van parlementsverkiezingen het kanton en niet de gemeente de kleinste kiesomschrijving. Slechts in 46 gevallen valt de gemeentelijke omschrijving samen met de kantonnale. Daarenboven is de inzet van de gemeenteraadsverkiezingen niet dezelfde als die van de parlementsverkiezingen. De weergegeven cijfers voor de parlementsverkiezingen in tabel XII zijn de uitslagen van de Kamer van Volksvertegenwoordigers. Voor de gemeenteraadsverkiezingen zijn de vermelde cijfers de percentages voor elke partij berekend op het totaal van de gemeenten waar de betrokken partij een lijst indiende. Dit brengt mee dat de totalen niet gelijk zullen zijn aan honderd. De vergelijking wordt beperkt tot het Vlaamse en het Waalse Gewest en de grootste politieke partijen.¹⁷

17. Voor de cijfers m.b.t. de federale verkiezingen, zie: J. ACKAERT, *Politiek in mijn gemeente. O.c.*, pp. 111-112.

Tabel XII. Vergelijking van gemeenteraadsverkiezingen met parlementsverkiezingen.

Vlaanderen	Type	CD&V/N-VA	SP.A	VLD	VU/N-VA	GROEN!	VL BELANG
1974	K	39,9	22,3	17,3	16,8		
1976	G	42,8	21,3	16,4	14,7		
1977	K	43,9	22,4	14,5	16,7		
1978	K	43,5	20,9	17,2	11,5	0,3	2,1
1981	K	32,0	20,6	21,1	16,0	4,0	1,8
1982	G	37,5	21,8	16,2	14,4	6,2	2,5
1985	K	34,6	23,7	17,4	12,7	6,1	2,2
1987	K	31,4	24,2	18,5	12,9	7,3	3,0
1988	G	37,0	21,1	17,7	11,6	6,9	6,1
1991	K	26,9	19,4	19,0	9,3	7,8	10,3
1994	G	36,4	19,6	20,3	9,1	8,2	10,3
1995	K	27,3	19,9	20,8	7,4	7,0	12,2
1999	K	22,2	15,0	22,6	8,8	11,0	15,3
2000	G	30,6	18,5	24,3	8,8	8,4	13,4
2003	K	21,0	23,5	24,2	4,8	4,7	17,9
2006	G	32,5	22,1	19,4	7,5	7,0	17,1
Wallonië		CDH	PS	MR	RW	ECOLO	EXTREEM RECHTS
1974	K	22,6	36,8	15,1	18,5		
1976	G	28,3	42,0	16,5	10,9		
1977	K	25,7	38,7	18,9	9,5		
1978	K	26,9	36,7	17,4	9,2	1,2	
1981	K	19,6	36,2	21,7	5,5	6,1	
1982	G	27,8	41,6	22,2	5,8	7,2	1,4
1985	K	22,6	39,5	24,2	0,6	6,2	
1987	K	23,2	43,9	22,2	0,8	6,5	
1988	G	27,8	43,3	21,9	1,5	8,5	1,9
1991	K	22,5	39,2	19,8	0,2	13,5	2,4
1994	G	27,3	37,8	21,1	4,2	8,5	7,9
1995	K	22,5	33,7	23,9		10,3	5,7
1999	K	16,8	29,2	24,7		18,3	4,1
2000	G	22,5	38,5	23,7		12,1	1,1
2003	K	15,4	36,4	28,4		7,5	5,6
2006	G	26,3	35,7	22,8		10,6	8,1

Deze tabel blijft, voor de christendemocraten over de taalgrens heen, op belangrijke verschillen tussen de parlements- en gemeenteraadsverkiezingen wijzen. Zowel de CD&V als de CDH blijven het beter doen bij de gemeenteraadsverkiezingen dan bij de parlementsverkiezingen. Beiden haalden bijna 11 procent meer bij de gemeenteraadsverkiezingen dan bij de voorafgaande parlementsverkiezingen van 2003. Het valt daarenboven op dat de CVP tussen 1988 en 2006 op lokaal vlak maar relatief weinig terrein prijs gaf, daar waar de verliezen tussen de parlementsverkiezingen van 1987 en 2003 aanzienlijk groter waren. De liberalen (over de taalgrens heen) behalen doorgaans betere scores bij de parlementsverkiezingen dan bij de voorafgaande gemeenteraadsverkiezingen. In het socialistische kamp vallen vooral de beperkte verschillen tussen gemeenteraadsverkiezingen en federale verkiezingen op. De resultaten van de groene partijen zijn minder

eenduidig. Zo deden GROEN! en ECOLO het in de gemeenten waar ze op 8 oktober 2006 lijsten indienden beter dan bij de voor hen dramatische parlementsverkiezingen van 2003. Voorts valt het op dat in Vlaanderen extreem-rechts in regel meer aanhang verwerft bij parlementsverkiezingen dan bij de gemeenteraadsverkiezingen. Het beperkte aantal extreem-rechtse lijsten in Wallonië staat een zinvolle vergelijking in de weg. Tot slot mag niet uit het oog worden verloren dat lokale lijsten niet deelnemen aan de federale verkiezingen. Ook dit laat zijn sporen na in de vergelijking tussen de uitslagen van de gemeenteraadsverkiezingen en federale verkiezingen. Omwille van het meer uniform partijaanbod lijken de provincieraadsverkiezingen dan ook een betere graadmeter te zijn van de nationale verhoudingen tussen partijen.

IV. Versplintering in de lokale politiek?

Naar analogie van de fragmentering van het landelijke partijstelsel werd in het verleden vaak de vraag gesteld naar het voorkomen van analoge evoluties op het lokale niveau. Tot en met de gemeenteraadsverkiezingen van 2000 leek het lokaal politiek stelsel globaal als meer stabiel over te komen, zij het dat ook op dit niveau sprake was van evoluties die wezen op fragmentering. Tabel XIII vult de vroegere cijferreeksen (gemiddeld aantal lijsten, fracties en absolute meerderheden) aan met de vaststellingen van 8 oktober 2006.¹⁸

Tabel XIII. Evolutie van het gemiddeld aantal kandidatenlijsten, fracties en homogene meerderheden.

Lijsten (gemid.)	1976	1982	1988	1994	2000	2006
Vlaanderen	4,2	4,8	5,0	5,5	5,2	4,8
Wallonië	3,8	4,0	3,7	4,2	4,1	3,9
Brussel	7,3	10,2	8,9	10,5	11,0	7,4
Het Rijk	4,1	4,6	4,5	5,1	4,9	4,5
Fracties (gemid.)	1976	1982	1988	1994	2000	2006
Vlaanderen	3,5	3,9	3,9	4,1	4,3	4,1
Wallonië	3,1	3,0	3,0	3,2	3,5	3,3
Brussel	5,4	6,2	5,7	6,5	5,2	4,8
Het Rijk	3,4	3,6	3,5	3,8	4,0	3,8
Homogene meerderheden (in pct.)	1976	1982	1988	1994	2000	2006
Vlaanderen	64,0	43,5	49,0	45,5	40,9	39,0
Wallonië	60,7	64,1	69,1	66,0	59,9	65,6
Brussel	42,1	31,6	47,4	47,4	42,1	42,1
Het Rijk	61,8	52,3	57,9	54,7	49,4	51,5

18. Eigen berekeningen.

Deze tabel biedt geen ondersteuning voor hypothesen i.v.m. de fragmentering van het lokale politieke landschap. In de eerste plaats daalde het aantal ingediende kandidatenlijsten bij de gemeenteraadsverkiezingen in lichte mate. Die trend deed zich voor in alle gewesten. Het gegeven dat ook het gemiddeld aantal fracties (zoals ze uit de stembus voortvloeiden) daalde, ligt in het verlengde van de vorige vaststelling.¹⁹ De gegevens over de aantallen homogene meerderheden zijn minder eenduidig. Voor geheel België geven de cijfers aan dat deze meerderheden (licht) toenamen. Deze groei deed zich evenwel vooral in Wallonië voor. In Vlaanderen daalde het aandeel gemeenten dat (in principe althans) kan bestuurd worden door een homogene meerderheid wel. Bij de interpretatie van deze gegevens moet men wel rekening houden met het feit dat vooral in Vlaanderen de grootste formaties ervoor opteerden om in kartelverband naar de kiezer te trekken. Dat remt de trend tot fragmentering af.

IV. Besluit

Een van de minst becommentarieerde cijfers na de gemeenteraadsverkiezingen van 8 oktober 2006 is de vaststelling dat globaal de participatie toenam. Dit uit zich zowel in een grotere opkomst als in een beperkter gebruik van de blanco/ongeldige stem.

Winnaars en verliezers wisselen in de verschillende gewesten van plaats. Tot de grootste winnaars in Vlaanderen behoren de SP.A, de CD&V en het Vlaams Belang. GROEN! en VLD situeren zich in het verliezende kamp. De 'meerwaarde' van een kartelpartner is niet voor elke partij gelijk. De cijfers geven aan dat de SP.A het beter doet met de steun van een kartelpartner. Dit is evenwel niet het geval bij de christendemocraten.

In Wallonië behoren de liberalen en christendemocraten tot de winnaars. Socialisten en groenen gaan achteruit. De cijfers geven aan dat het socialistisch verlies zich vooral in de grotere steden en gemeenten situeert. In Brussel winnen socialisten daarentegen terug terrein, samen met de christendemocraten. Liberalen en vooral groenen worden in het hoofdstedelijke gebied tot de verliezers gerekend.

Voorts ondersteunt het cijfermateriaal de hypothese over de versplintering van het plaatselijk politiek landschap niet volledig. Zo daalde de politieke competitie (gemeten aan de hand van het aantal deelnemende lijsten). Het aantal fracties in de gemeenteraden nam dan weer wel toe. Met uitzondering van Vlaanderen steeg ook het aandeel homogene meerderheden. Al bij al lijkt het Waalse lokale politieke landschap stabiel te zijn dan het Vlaamse.

19. Met fracties worden bedoeld, de partijen en lijsten die een vertegenwoordiging hebben in de gemeenteraad, ongeacht het aantal leden van die vertegenwoordiging.

De beschrijving van de situatie in de provinciehoofdplaatsen suggereert het bestaan van een bonus voor de zittende meerderheden. In Vlaanderen is dit zeer duidelijk (zij het dat niet overal elke coalitiepartner van deze bonus geniet). In Wallonië zijn de cijfers minder overtuigend. Zeker in de steden waar het bestuur door een aantal praktijken in opspraak raakte, komen vooral socialistische bestuurders gehavend uit de kiesstrijd.

Deze bijdrage plaatste tot slot de gemeenteraadsverkiezingen naast de parlementsverkiezingen. De weergegeven cijfers leren dat de scores van bepaalde partijen tussen de verschillende niveaus toch sterk uit elkaar durven lopen en het gebruik van gemeenteraadsverkiezingen als voorspelling van de parlementsverkiezingen dus een zeer hachelijke onderneming is. Hiertoe zijn de provincieraadsverkiezingen meer geschikt.

De provincieraadsverkiezingen van 8 oktober 2006

Electoral tendensen in Vlaanderen en Wallonië

Tony VALCKE

Assistent Vakgroep Politieke Wetenschappen, Universiteit Gent

Herwig REYNAERT

Docent Vakgroep Politieke Wetenschappen, Universiteit Gent

Kristof STEYVERS

Doctor-assistent Vakgroep Politieke Wetenschappen, Universiteit Gent

Johan ACKAERT

Docent Universiteit Hasselt

ABSTRACT

The results of the 2006 Belgian provincial elections

The 2006 provincial elections in Belgium were the first organised after the transfer of the bulk of competences on local and provincial government from the federal to the regional level. This means that the different regions have both the competence to redesign the institutional framework on provincial government and to change the electoral rules. The government has exercised its competence: some institutional and electoral rules are now different in the two regions. These elections were also the first after drastic reforms in the national political landscape (e.g., the democratic Flemish nationalist party split in different groups, nearly all the parties changed their name and different kinds of cartels and alliances between parties emerged, especially in the Flemish part of the country).

All over the country, the Christian democrats and the extreme right parties were the winners of the elections, while the ecologists suffered from a declining trend. For the other parties, results differ according to region. In the Flemish part of the country, the socialists joined the Christian democrats as winners, where in the Walloon provinces they lost votes. The Liberals however noticed declining vote shares in the Flemish provinces, while winning in the Walloon part of the country.

Because of the electoral design the evolution of the provincial political landscape offers an interesting electoral barometer of the upcoming federal elections. Provincial elections do not only 'predict' the political future of other levels however, they are path dependent in their own right as well. Historical, institutional, political and electoral forces all codetermine

the actual outlook of current provincial events. The analysis for 2006 has once again confirmed this.

Op 7 maart 2007 vonden in Nederland verkiezingen plaats voor de Provinciale Staten, de evenknie van de Vlaamse en Waalse provincieraden bij onze noorderburen. Diezelfde avond bleek het verkiezingsprogramma dat op televisie te volgen was op beduidend minder kijkers te kunnen rekenen dan de gelijktijdige uitzending van een voetbalmatch op een andere zender. Het is typerend voor het gebrek aan belangstelling bij de burger voor dit type verkiezingen. En dat is in België niet anders. In 2006 vielen de provincieraadsverkiezingen voor de derde keer op rij samen met de gemeenteraadsverkiezingen. En het verbaasde weinig commentatoren dat de eerste opnieuw wat in de schaduw stonden van de laatste.

De geringe belangstelling voor de recentste provinciale stembusgang was echter niet helemaal terecht. Om verschillende redenen verdienen de provincieraadsverkiezingen van 8 oktober 2006 wel degelijk onze aandacht. Vooreerst waren het de eerste verkiezingen sinds de overheveling van de bevoegdheid over de inrichting en organisatie van de lokale besturen naar de gewesten. Daardoor verliepen de verkiezingen zowel in Vlaanderen als in Wallonië volgens gedeeltelijk nieuwe spelregels (cf. infra). Dat deze verkiezingen een nieuw tijdperk inluiden heeft ook te maken met het feit dat de gewesten van de nieuw verworven bevoegdheid gebruik maakten om, naast de electorale, ook enkele institutionele hervormingen door te voeren. Die kregen hun beslag in respectievelijk het Vlaamse provinciedecreet en de Waalse 'Code de la démocratie locale et de la décentralisation'. Tot slot mogen we het belang van de provincieraadsverkiezingen als graadmeter voor electorale trends niet onderschatten, iets wat vaak over het hoofd wordt gezien. De provincieraadsverkiezingen vormen in principe immers de beste graadmeter om nationale electorale trends na te gaan, omdat er bij deze verkiezingen meer ideologisch – en minder persoonsgebonden – gestemd wordt dan het geval is bij de gemeenteraadsverkiezingen én ook omdat vergelijkingen verkiezingstechnisch meer voor de hand liggen (cf. infra).

In de inleiding van deze bijdrage staan we in het kort stil bij de hervormingen aan de kieswetgeving en de verschillen tussen de Vlaamse en Waalse context, vooral sinds de regionalisering van de bevoegdheid inzake de organisatie van de lokale verkiezingen in 2002. Het tweede luik van deze bijdrage omvat een algemene bespreking, met onder meer aandacht voor de problematiek van de kiesomschrijvingen, de evolutie van het aantal deelnemende lijsten en de evolutie van de stemverzakingen. In het derde luik komen dan de verkiezingsresultaten zelf aan bod, waarbij elke Vlaamse en Waalse provincie afzonderlijk wordt besproken. Wij vergelijken de resultaten uit 2006 in eerste instantie met deze van de vorige provinciale stembusgang in 2000. Maar waar we bepaalde evoluties op middellange termijn meer wensen te duiden, gaan we terug tot de verkiezingen van 1991, het jaar waarin de provinciale stembusgang voor de laatste keer samenviel met de parlementsverkiezingen.

Voor de verkiezingsresultaten van 8 oktober 2006 baseren we ons op de officiële uitslagen, zoals ze te raadplegen zijn op de respectievelijke websites van het Vlaams en het Waals gewest.¹ De resultaten van voorgaande verkiezingen zijn gebaseerd op de officiële website van de Directie Verkiezingen van de FOD Binnenlandse Zaken.² Uiteraard raadpleegden we ook de eerder verschenen analyses van deze verkiezingen.³

I. Inleiding

A. De geringe belangstelling voor de provinciale verkiezingen

In de aanhef van deze bijdrage verwezen we naar de traditioneel geringe belangstelling voor de provincieraadsverkiezingen. Ze worden in de literatuur beschouwd als typerend voor de zogenaamde 'second order elections'. Daarmee wordt aangeduid dat de kiezer weinig vertrouwd is met de beleidsthema's van het beleidsniveau in kwestie en dat het politiek personeel weinig bekend en zichtbaar is. De kiezer laat zich in het stemhokje leiden door ontwikkelingen op andere, meer vertrouwde beleidsniveaus zoals het lokale of het nationale niveau.

In landen waar er geen opkomstplicht is, uit de geringe belangstelling voor het provinciaal bestuursniveau zich onder meer in lage opkomstcijfers. Dat is bijvoorbeeld het geval in Nederland waar bij de verkiezingen voor de Provinciale Staten in 2007 een opkomst van slechts 46,4% werd opgetekend. Dat is vrij laag, maar wel in lijn met de cijfers bij voorgaande verkiezingen.⁴ De opkomstcijfers bij de Nederlandse gemeenteraadsverkiezingen liggen een fractie hoger, terwijl deze voor de Nederlandse Tweede Kamer heel wat hoger liggen. De laagste opkomstcijfers worden echter stevast genoteerd bij Europese verkiezingen.⁵ Er moet in

1. Zie: <http://www.vlaanderenkiest.be> en <http://elections2006.wallonie.be> geraadpleegd op 16 februari 2007.
2. Zie: <http://www.elections.fgov.be> geraadpleegd op 16 februari 2007.
3. Voor een oriëntatie en overzicht, zie: T. VALCKE, H. REYNAERT, De provinciale volksvertegenwoordiging: democratisch deficit of democratische meerwaarde? In: H. REYNAERT, F. SCHRAM, T. VALCKE, E. WAYENBERG (red.), *Nieuwe griffels, schone leien? De Vlaamse provincies uitgedaagd*. Brugge, Vanden Broele, 2007, pp. 7-47. H. REYNAERT, T. VALCKE, De provincieraadsverkiezingen van 9 oktober 1994 en 8 oktober 2000. In: *Res Publica*, 2001, 2-3, pp. 403-426.
4. De opkomstcijfers bij vorige verkiezingen voor de Nederlandse Provinciale Staten variëren: 47,6% in 2003, 45,6% in 1999, 50,2% in 1995, 52,3% in 1991 en 66% in 1987. Zie: <http://www.verkiezingsuitslagen.nl> geraadpleegd op 23 maart 2007. Zie ook: K. PETERS, *Het opgeblazen bestuur. Een kritische kijk op de provincie*. Amsterdam, Boom, 2007, p. 56.
5. Ter vergelijking: de opkomst bij de verkiezingen voor de Nederlandse Tweede Kamer in 2006 bedroeg 80,4%, maar voor de gemeenteraad was dat in hetzelfde jaar slechts 58,6%. Bij de verkiezingen voor het Europees parlement bedroeg de opkomst 39,3% in 2004 en 30% in 1999.

dit verband trouwens opgemerkt worden dat er wereldwijd een dalende opkomst bij verkiezingen waargenomen wordt.⁶

Het feit dat de burger weinig interesse toont voor een bepaald beleidsniveau impliceert overigens niet dat het niveau in kwestie ook effectief onbelangrijk is en dat we de burger dus moeten volgen in zijn oordeel. Zo heeft de Europese Unie een steeds grotere impact op het leven van de Europeaan, maar dat vertaalt zich vooralsnog niet in een toenemende interesse voor de Europese instellingen en verkiezingen. Het gebrek aan belangstelling kan door een veelheid aan factoren verklaard worden, waaronder bv. de complexiteit of ondoorzichtigheid van het bestuur.

Het belang van de verkiezingen kan trouwens door institutionele regelingen het louter 'provinciale belang' overstijgen. Zo bestaat in Nederland een systeem van getrapte verkiezingen waarbij de leden van de twaalf Provinciale Staten enkele maanden later de 75 leden van de Eerste Kamer kiezen. Daaraan ontleen de verkiezingen voor de Provinciale Staten een zeker 'nationaal' belang, wat verklaart waarom de Nederlandse nationale politici de provinciale stembusgang met veel meer belangstelling volgden dan de modale Nederlander.⁷ Vroeger bestond er in België een min of meer gelijkaardig, maar minder verregeand, systeem met betrekking tot de Senaat. Tot aan de hervorming van de Senaat in 1995 was er immers naast de rechtstreeks verkozen senatoren – die de grootste groep uitmaakten – ook een belangrijke groep provinciale senatoren met verder nog gecoöpteerde senatoren – de helft van de provinciale – en de senatoren van rechtswege (de zonen en later de kinderen van de Koning). De laatste verkiezingen waarbij elke provincieraad een aantal provinciale senatoren kon afvaardigen vonden plaats in 1991 (52 provinciale senatoren op een totaal van 184) Bij de hervorming van de Senaat in 1993 werd niet alleen het aantal senatoren fors verminderd (van 184 naar 71), maar verdwenen ook de provinciale senatoren.⁸

6. A. ELLIS, M. GRATSCHEW, J.P. HAMMET, E. THIESSEN, *Engaging the electorate: Initiatives to promote voter turnout from around the world. Including voter turnout data from national elections worldwide, 1945-2006*. Stockholm, International Institute for Democracy and Electoral Assistance, 2006, pp. 10-17. M. FRANKLIN, *Voter turnout and the dynamics of electoral competition in established democracies since 1945*. Cambridge, Cambridge University Press, 2004, pp. 119-149.
7. E. KALSE, G. VALK, Vier lastige jaren bij een slechte uitslag. Provinciale Statenverkiezingen zijn van groot belang voor Balkenende IV. In: *NRC Handelsblad*, 24 februari 2007.
8. S. FIERS, E. GERARD, A. VAN UYTVEN, De uitverkorenen. De federale en Vlaamse parlementsleden (1946-2004). In: S. FIERS, H. REYNAERT, (red.), *Wie zetelt? De gekozen politieke elite in Vlaanderen doorgelicht*. Leuven, Lannoo Campus, 2006, pp. 89-91. V. LAUREYS, M. VAN DEN WIJNGAERT, L. FRANÇOIS, *De geschiedenis van de Belgische Senaat, 1831-1995*. Tielt, Lannoo, 1999, 470 p.

B. Institutionele en electorale hervormingen

Een van de belangrijkste redenen waarom we de provincieraadsverkiezingen van 2006 met meer dan gewone belangstelling bekijken, betreft de regionalisering van de regelgeving. Het waren immers de eerste verkiezingen na de overdracht – in 2002 – van de bevoegdheid over de lokale besturen aan de gewesten, een gevolg van het Lambermontakkoord van oktober 2000.⁹

Zowel het Vlaams als het Waals parlement keurden ondertussen decreten goed die een nieuw kader voor de provinciale en lokale besturen uittekenen. Het is hier niet de plaats om daar uitgebreid op in te gaan. Maar het is wel van belang er op te wijzen dat de regelgeving in beide landsdelen niet langer gelijkloopt.

Op het vlak van de samenstelling en het functioneren van de provinciale, politieke organen bevat het Vlaamse provinciedecreet (decreet van 9 december 2005)¹⁰ weinig fundamentele wijzigingen. Wel werd een aantal verzuchtingen decretaal verankerd en trachtte de decreetgever een antwoord te formuleren op de diverse uitdagingen en de in het verleden geformuleerde kritiek op het vlak van legitimiteit, aansprakelijkheid en effectiviteit. De belangrijkste maatregelen beogen een versterking van de provincieraad,¹¹ de volledige verantwoordelijkheid van de deputatie voor al haar dossiers, meer mogelijkheden tot delegatie en de uitbreiding van de mogelijkheden tot verzelfstandiging. Daarnaast bevat het provinciedecreet diverse vernieuwingen die een invloed hebben op de politiek-ambtelijke verhoudingen (de eerder vermelde delegatiemogelijkheid, de afsprakennota tussen de deputatie en het managementteam en de deontologische code)¹² en bepalingen inzake de relatie tussen burger en bestuur (meer mogelijkheden voor een grotere betrokkenheid en participatie van de burger).¹³

9. De overdracht van de bevoegdheid werd geregeld door de Bijzondere wet van 13 juli 2001 (B.S., 3 augustus 2001).
10. Provinciedecreet, B.S., 29/12/2005. Onder meer gewijzigd door het decreet van 2 juni 2006 (B.S., 30 juni 2006) en het decreet van 22 december 2006 (B.S., 29 december 2006).
11. Wij denken aan: de procedure voor de aanduiding van de provincieraadsvoorzitter, de regelmatige rapportering aan de provincieraad door de provinciegriffier en de financieel beheerder, de openbaarheid van de commissievergaderingen, enz. Zie: T. VALCKE, H. REYNAERT, *De provinciale volksvertegenwoordiging: democratisch deficit of democratische meerwaarde?* In: H. REYNAERT, F. SCHRAM, T. VALCKE, E. WAYENBERG, (red.), *Nieuwe griffels, schone leien? De Vlaamse provincies uitgedaagd*. Brugge, Vanden Broele, 2007, pp. 38-42.
12. F. SCHRAM, *Afsprakennota en deontologische code. Instrumenten voor een betere invulling van de eigen taakstelling van politici en ambtenaren en van hun onderlinge relatie?* In: H. REYNAERT, F. SCHRAM, T. VALCKE, E. WAYENBERG, (red.), *Nieuwe griffels, schone leien? De Vlaamse provincies uitgedaagd*. Brugge, Vanden Broele, 2007, pp. 49-71.
13. F. SCHRAM, *De burger in het provinciedecreet*. In: H. REYNAERT, F. SCHRAM, T. VALCKE, E. WAYENBERG, (red.), *Nieuwe griffels, schone leien? De Vlaamse provincies uitgedaagd*. Brugge, Vanden Broele, 2007, pp. 103-133.

De Waalse 'Code van de lokale democratie en van de decentralisatie' (decreet van 27 mei 2004)¹⁴ bevat op het eerste gezicht wel enkele meer fundamentele, institutionele hervormingen. Het uitvoerend orgaan heet in de Waalse provincies niet langer deputatie maar provinciaal college. Maar wat belangrijker is, dit college wordt niet langer voorgezeten door de provinciegouverneur maar door een eigen voorzitter; de gouverneur blijft wel lid van het provinciaal college (zoals voorheen zonder stemrecht). Daarnaast voorziet het Waalse decreet een constructieve motie van wantrouwen ten aanzien van het college, zowel individueel als collectief. Belangrijk is ook het 'meerderheidspact' waarin de partijen die het provinciaal college vormen de intenties voor de komende bestuursperiode expliciteren en de personen aanduiden die hiervoor zullen instaan. Het provinciaal reglement van inwendige orde bevat voortaan ook verplicht een deontologische code, een regeling voor de relaties tussen de administratie en de politiek verkozenen en een regeling voor de relaties met de burger.

Naast de institutionele hervormingen introduceerden de deelstaatarparlementen ook electorale hervormingen. Als gevolg hiervan lopen ook de regels bij de provinciale verkiezingen niet langer parallel in Vlaanderen en Wallonië. Wel is het zo dat de belangrijkste kiesregels onveranderd bleven, denken we aan de opkomstplicht, het principe van de evenredige vertegenwoordiging, de kiesomschrijvingen, het zetelverdelingsysteem (D'Hondt) en de arrondissementele apparentering. Over tal van deze thema's was er in de aanloop naar de nieuwe regelgeving discussie, maar uiteindelijk bleef de bestaande regeling behouden. Eén van de verschillen tussen Vlaanderen en Wallonië, duidelijk verbonden met de ideologische voorkeur van de partijen, betreft de neutralisering van de lijststem. In het oorspronkelijke Vlaamse kiesdecreet was een neutralisering van de lijststem voor effectieve kandidaten en een halvering van het gewicht voor opvolgers voorzien. Op een finale versie van het kiesdecreet bleef het wachten tot 7 juli 2006.¹⁵ Daarin werd een compromis bereikt om de lijststem nog maar voor een derde te laten meetellen, zowel voor de aanduiding van de titelvoerende raadsleden als voor de opvolgers.¹⁶ In de Waalse provincies bleef de bestaande regeling, waarbij de lijststem voor de helft meetelt, behouden.¹⁷

14. Code de la démocratie locale et de la décentralisation. Décret van 27 mei 2004 (B.S., 12 augustus 2004 en B.S., 22 maart 2005). Décret modifiant certaines dispositions du Code de la démocratie locale et de la décentralisation. Décret van 8 december 2005 (B.S., 02 januari 2006). Décret modifiant le Livre Ier de la quatrième partie du Code de la démocratie locale et de la décentralisation. Décret van 1 juni 2006 (B.S., 09 juni 2006). Décret modifiant le Livre II de la quatrième partie du Code de la démocratie locale et de la décentralisation. Décret van 19 juli 2006 (B.S., 10 augustus 2006).
15. Décret van 7 juli 2006 houdende wijziging van de Gemeentekieswet, gecoördineerd op 4 augustus 1932, de wet van 19 oktober 1921 tot regeling van de provincieraadsverkiezingen en de wet van 11 april 1994 tot organisatie van de geautomatiseerde stemming. (B.S., 13 juli 2006; 1ste editie).
16. T. VALCKE, De inzet van de provincieraadsverkiezingen in 2006: hetzelfde als voorheen maar dan anders. In: H. REYNAERT, (red.), *Naar een versterkte lokale en provinciale democratie?* Brugge, Vanden Broele, 2006, pp. 61-62.
17. De Waalse regeling zit vervat in de Code van de lokale democratie en van de decentralisatie (cf. supra).

C. Wijzigingen in het politieke landschap

Een correcte analyse van de provincieraadsverkiezingen van 2006 moet rekening houden met belangrijke wijzigingen in het partijlandschap, zowel aan Vlaamse als aan Waalse zijde. Immers, met uitzondering van de PS en ECOLO gebruikte geen enkele nationale politieke partij de naam waarmee in 2000 naar de kiezer werd getrokken. Of en in welke mate er achter deze naamsveranderingen (al dan niet verregaande) organisatorische en programmatische vernieuwingen schuilgaan, laten we hier even in het midden. Maar voor een goed begrip van de verkiezingsuitslag is het belangrijk te weten welke ladingen schuilgaan onder die nieuwe vlaggen.

Wat Vlaanderen betreft, is het politiek landschap na de provincieraadsverkiezingen van 2000 aanzienlijk van aanblik veranderd. Niet alleen wijzigden met de parlementsverkiezingen van 2003 en de regionale verkiezingen van 2004 de politieke krachtsverhoudingen in belangrijke mate, ook de morfologie van de partijen veranderde vrij ingrijpend. De SP werd SP.A, de CVP veranderde in CD&V, de partij Agalev vormde zich om tot Groen! en het Vlaams Blok tot Vlaams Belang. Ook de implosie van de Volksunie droeg haar steentje bij tot de hertekening van het partijlandschap. In 2000 nam ze in alle Vlaamse provincies nog aan de verkiezingen deel onder de dubbelnaam VU-ID. En hoewel de partij ondertussen van het politieke toneel verdween blijft haar erfenis nog nazinderen. Naast het feit dat een aantal individuele partijleden onderdak zocht en vond bij zowel liberalen als christendemocraten, herrezen twee nieuwe partijen uit de as van de Volksunie-nalatenschap, met name Spirit en N-VA. Om hun electorale kansen te vrijwaren zagen beide partijen zich wel genoodzaakt in de vorm van een kartel aansluiting te zoeken bij respectievelijk socialisten en christendemocraten. Daarmee hebben we een fenomeen aangehaald dat zeker de aanblik van de provincieraadsverkiezingen van 2006 in Vlaanderen mee heeft bepaald. De kartelformule werd immers in de Vlaamse provincies algemeen toegepast door CD&V-N-VA en SP.A-Spirit. Voor Vivant geldt dat men het kartel met de VLD, beproefd recept bij de Vlaamse verkiezingen, voor het eerst ook op provinciaal niveau introduceerde.

Ook in Wallonië zijn heel wat partijen van naam veranderd in vergelijking met de stembusgang van 2000. Van de belangrijkste partijen behielden in feite enkel Ecolo en de PS hun benaming. De PSC (Parti Social Chrétien) werd in 2002 onder leiding van voorzitter Joëlle Milquet omgevormd tot CDH (Centre Démocrate Humaniste). En de PRL (Parti Réformateur Libéral) vervelde in 2002 tot MR (Mouvement Réformateur, waartoe ook de Partei für Freiheit und Fortschritt behoort, de zusterpartij in het Duitstalige gebied). Eind de jaren '90 had de PRL al een federatie gevormd met de MCC (Mouvement des Citoyens pour le Changement, die zich midden de jaren '90 onder leiding van Gérard Deprez van de PSC afscheurde) en het FDF (Front Démocratique des Francophones). Bij de verkiezingen van 2000 presenteerde de PRL zich in de provincie Waals-Brabant nog als PRL-FDF aan de kiezer, een verwijzing naar de federatie die al dateerde van 1993.

Ook wat de extreem-rechtse partijen in Franstalig België betreft, moeten we de nodige nuance maken. Vergelijkingen tussen de verkiezingen van 2006 en die van 2000 worden bemoeilijkt doordat enkele partijen onder verschillende benamingen deelnamen aan de verkiezingen. Het Front National van Daniel Féret kon omwille van een slechte organisatie niet onder de benaming FN deelnemen aan de gemeente- en provincieraadsverkiezingen van 2006 (de partij voldeed niet aan de voorwaarden voor het gebruik van de afkorting). In het kiesdistrict Fontaine-l'Évêque werd elk letterwoord zelfs geweigerd en nam de partij met een lijst zonder benaming (maar met nummer) deel aan de verkiezingen. Uiteindelijk namen in de diverse kiesdistricten 33 lijsten deel onder verschillende benamingen zoals F.N, FRONT-NAT. en FNationale (Force Nationale). Laatstgenoemde partij bestaat eigenlijk uit dissidenten van het FN. Daarnaast nam in verschillende kiesdistricten ook de lijst FNB (Front Nouveau de Belgique) aan de verkiezingen deel, een partij die evenwel niets met het extreem-rechtse FN heeft te maken, maar zich presenteert als Belgicistisch en anti-racistisch.¹⁸

II. Algemene bespreking

Sinds de opsplitsing van de provincie Brabant in 1995 telt België 10 provincies, vijf in Vlaanderen en vijf in Wallonië. Het gewest Brussel-Hoofdstad valt sindsdien buiten de provinciale indeling. Bij de verkiezingen op 8 oktober 2006 steeg het aantal ingeschreven kiezers in de vijf Vlaamse provincies van 4.497.352 in 2000 naar 4.614.584 in 2006, terwijl het aantal kiezers in de vijf Waalse provincies toenam van 2.315.297 in 2000 naar 2.394.591 in 2006. We bespreken de toename van de participatiegraad in een afzonderlijk onderdeel van deze bijdrage (cf. infra).

Het aantal te verkiezen provincieraadsleden bleef in de Vlaamse provincies op 411 mandaten, hetzelfde aantal als in 2000. Door de toename van het aantal te verkiezen raadsleden van 47 naar 56 in de provincie Luxemburg tellen de Waalse provincieraden sinds de verkiezingen van 2006 336 mandaten in plaats van 327 bij de voorgaande stembusgang. Overigens is het aantal te verkiezen raadsleden en de verdeling over de verschillende kiesdistricten, dat steeds gekoppeld is aan de evolutie van het bevolkingsaantal, zowel in Vlaanderen als in Wallonië vastgelegd in een decreet. De Vlaamse provincieraden tellen momenteel minimaal 75 (enkel de provincie Limburg) en maximaal 84 raadsleden,¹⁹ in de Waalse provincieraden varieert dit van 56 tot 84.²⁰

18. Zie www.fnb.be geraadpleegd op 28 februari 2007.

19. De lijst met de concrete verdeling van de raadsleden per district werd vastgelegd bij besluit van de Vlaamse regering van 9 juni 2006 (B.S., 16 juni 2006).

20. Voor de wettelijke basis, zie: Code de la démocratie locale et de la décentralisation (B.S., 12 augustus 2004 en errata B.S., 22 maart 2005). De lijst met de concrete verdeling van de raadsleden per district werd vastgelegd bij besluit van de Waalse regering van 13 oktober 2005 (B.S., 18 oktober 2005).

A. De kiesomschrijvingen

De kiesdistricten vormen bij de provincieraadsverkiezingen nog steeds de eenheid van verkiezing. In functie van het aantal inwoners wordt het aantal raadsleden verdeeld over de verschillende districten binnen elke provincie. In de aanloop naar de verkiezingen van 2006 en de totstandkoming van het kiesdecreet vond echter een discussie plaats, althans in Vlaanderen, over de eventuele afschaffing of aanpassing van de huidige kiesomschrijvingen. Zo pleitte de Hoge Raad voor Binnenlands Bestuur in haar advies over het ontwerp van kiesdecreet voor het instellen van provinciale kiesomschrijvingen om de profilering van de provincies aan te scherpen.²¹ Ook in het verleden werd er, onder meer vanuit wetenschappelijke middens, meermaals voor gepleit om de huidige kiesomschrijvingen af te schaffen of althans sterk in aantal te reduceren. Uit onderzoek blijkt immers dat hoe kleiner de kiesomschrijving of districtgrootte, hoe hoger de effectieve kiesdrempel voor de deelnemende lijsten.²² Grotere kiesomschrijvingen moeten dan gezien worden als een middel om het democratisch gehalte van de verkiezingen op te krikken. Als bijkomend voordeel zouden ook de 'bokkensprongen' als gevolg van de arrondissementele apparentering vermeden worden. Onder meer om die reden pleiten Dewachter en Wauters ervoor om met één kieskring te werken, met name de provincie in haar geheel. Zo worden de kiezers ook institutioneel opgeroepen en gestimuleerd om het provinciaal beleid te beoordelen.²³ Alleen zijn de provincies daar zelf, bij monde van de belangenorganisatie VVP, geen voorstander van. Wel geven ze toe dat de huidige kiesomschrijvingen te klein zijn en dat grotere kieskringen op streekniveau voor de VVP wel mogelijk zijn.²⁴ Tot op heden kon voor een dergelijke hervorming echter geen meerderheid gevonden worden. Zo bleef de 'oude' regeling gehandhaafd en van toepassing bij de verkiezingen van 2006. Provincieraadsleden worden nog steeds verkozen per kiesdistrict, waarvan de vijf Vlaamse provincies er samen 52 tellen (variërend van minimum 2 raadsleden zoals in Poperinge tot maximum 24 zoals in Antwerpen) en de vijf Waalse provincies 46 (variërend van minimum 3 raadsleden zoals in Herstal tot maximum 31 zoals in Waver).

21. HOGE RAAD VOOR BINNENLANDS BESTUUR, *Advies 4-2005. Voorontwerp van decreet houdende de wijziging van de gemeentekieswet, de provinciekieswet, de wet betreffende de beperking en de controle van de verkiezingsuitgaven en de wet tot organisatie van de geautomatiseerde stemming*. Brussel, HRBB, 2005, pp. 15-17.
22. P. VAN DER WEYDEN, Kiesdrempels, districtgrootte en het aantal partijen in systemen van evenredige vertegenwoordiging. In: *Res Publica*, XLVIII, 2006, 1, pp. 66-82.
23. W. DEWACHTER, B. WAUTERS, Provincieraadsverkiezingen: een illusie van democratie. In: *Burger, Bestuur en Beleid*, 3, 2006, nr. 1, pp. 15-16.
24. HOGE RAAD VOOR BINNENLANDS BESTUUR, o.c., p. 23. Zie ook: 411 mandatarissen verkozen. Een eerste analyse schuift drie problemen naar voor. In: *VVP-nieuwsbrief*, VII, nr. 8 (oktober 2006).

B. De provincieraadsverkiezingen als graadmeter voor electorale tendensen op federaal niveau

De provincieraadsverkiezingen vormen in principe de beste graadmeter om electorale trends op federaal niveau na te gaan. Dat heeft onder meer te maken met de verkiezingstechnische gelijkenissen tussen beide verkiezingen die op hun beurt historisch te verklaren zijn door de koppeling van de provincieraadsverkiezingen aan de parlementsverkiezingen. Beide verkiezingen vonden vanaf 1949 niet alleen op dezelfde dag plaats (tot en met de verkiezingen van 1991), ook de vereisten waaraan kiesgerechtigden moesten voldoen waren en zijn voor beide verkiezingen dezelfde. Er is bijvoorbeeld geen stemrecht voor EU-burgers en niet-EU-burgers, zoals dat bij de gemeenteraadsverkiezingen wel het geval is. Daarnaast laten ook de kiesomschrijvingen vergelijkingen toe. Alle provinciale kiesdistricten samen vormen a.h.w. een provinciale kieskring en zoals bekend werden in 2002 voor de parlementsverkiezingen provinciale kieskringen ingevoerd – met uitzondering van de kieskringen Leuven en Brussel-Halle-Vilvoorde.²⁵ Hoe dan ook is daardoor het aantal behaalde stemmen per lijst en per provincie makkelijk vergelijkbaar. Als laatste moeten we bij de verkiezingstechnische gelijkenissen het zetelverdelingsysteem vermelden. Zowel bij de parlements- als bij de provincieraadsverkiezingen wordt daarvoor het systeem D'Hondt gebruikt en niet het systeem Imperiali, zoals bij de gemeenteraadsverkiezingen. Het is bekend dat het systeem Imperiali de vorming van homogene meerderheden bevordert en ook een gunstig effect heeft op de grootste politieke formaties, terwijl de methode D'Hondt proportioneler is en daardoor 'vriendelijker' voor kleinere partijen.

Vergelijkingen tussen parlements- en provincieraadsverkiezingen worden ook vergemakkelijkt door de wijze waarop de kiezer zijn stem uitbrengt. Bij parlementsverkiezingen wordt veel meer ideologisch en minder persoonsgebonden gestemd dan het geval is bij gemeenteraadsverkiezingen.²⁶ Dat wordt duidelijk geïllustreerd door het verschillend gebruik van de voorkeurstem. Het gemiddelde gebruik bij provinciale verkiezingen stemt overeen met dat bij de parlementsverkiezingen, namelijk tussen de 55 en de 60% of gemiddeld 30% minder dan bij de gemeenteraadsverkiezingen.²⁷

25. Dit gebeurde door de wet van 13 december 2002. Hierdoor daalde het aantal kieskringen in België van 20 naar 11. Voor de volledigheid dient hier wel vermeld dat de kieskringen in de provincies Limburg, Luxemburg, Namen en Waals-Brabant vroeger ook al samenvielen met de provincies. Maar door de nieuwe kieswet was dat ook het geval voor bijna alle andere provincies. Allen de kieskring Brussel-Halle-Vilvoorde en de kieskring Leuven vormen hierop nog altijd een uitzondering.
26. T. VALCKE, De inzet van de provincieraadsverkiezingen in 2006: hetzelfde als voorheen maar dan anders. In: H. REYNAERT, (red.), *Naar een versterkte lokale en provinciale democratie?* Brugge, Vanden Broele, 2006, pp. 45-71. K. WEEKERS, J. NOPPE, B. MADDENS, *Simulatie van de samenstelling van de Kamer en het Vlaams Parlement op basis van de verkiezingsuitslag van 8 oktober 2006*. Leuven, Centrum voor Politicologie, 2007, 6 p.
27. B. WAUTERS, *De kracht van de voorkeurstem in stad en dorp*. Leuven, KU Leuven, Afdeling Politologie, 2000, pp. 13-14.

Tenslotte heeft de jarenlange koppeling van de provincie- aan de parlementsverkiezingen, zoals hoger aangehaald, ervoor gezorgd dat de 'nationalisatie van de provincieraadsverkiezingen' veel meer uitgesproken is dan bijvoorbeeld deze van de gemeenteraadsverkiezingen. Die zogenaamde 'nationalisatie van de verkiezingen' vormt een specifiek element uit de verkiezingsgestalte en verwijst naar het (toenemend) belang van nationale partijen, nationale kandidaten en nationale thema's, maar ook naar de vervlechting tussen nationale en provinciale politiek inzake ideologie, partijstructuren, verkiezingsresultaten en coalitievorming.²⁸ In dat opzicht wordt vaak verwezen naar de aanwezigheid van lokale lijsten bij de gemeentelijke stembusgang – hoewel de nationalisatie van de gemeentelijke politiek sinds de gemeentelijke fusies fel is toegenomen.²⁹ Op provinciaal niveau ontbreekt dit fenomeen echter, enkele uitzonderingen niet te na gesproken. Het zijn de 'nationale' politieke partijen die de verkiezingen op provinciaal niveau beheersen.³⁰ Ter illustratie: tijdens de stembusgang van 2006 nam in slechts 15 van de 52 kiesdistricten van de vijf Vlaamse provincies minstens één lijst aan de verkiezingen deel die niet als een 'nationale' lijst kon worden bestempeld. Bovendien boekten deze lijsten zonder uitzondering een zeer lage score, in tegenstelling tot wat we vaststellen op gemeentelijk niveau.³¹

Het is uiteraard onmogelijk toekomstige verkiezingsuitslagen te voorspellen, al was het maar omdat de uitspraak van de kiezer soms heel sterk wordt bepaald door feiten die zich heel kort voor de verkiezingen afspeelen. Maar het is anderzijds ook niet ondenkbaar dat de trends die zich bij een bepaalde verkiezing aftekenen, zich bij een volgende stembusgang doorzetten, a fortiori wanneer die op relatief korte termijn volgen, zoals het geval is met de federale verkiezingen in 2007. Dat is ook de grondgedachte achter de oefening die door onderzoekers van de K.U. Leuven is gemaakt en op basis van de resultaten van de recentste provincieraadsverkiezingen een simulatie maakt van de samenstelling van de Kamer en het Vlaams parlement.³² De provincieraadsverkiezingen van 8 oktober 2006 zou-

28. J. ACKAERT, *Politiek in mijn gemeente*. Leuven, Davidsfonds/Politeia, 2006, pp. 105-108. W. DEWACHTER, Gestalten van gemeenteraadsverkiezingen en de samenvoeging van gemeenten. In: E. WITTE (red.) *Les élections communales et leur impact sur la politique belge (1890-1970)*. Brussel, Gemeentekrediet, pp. 465-489.
29. K. STEYVERS, H. REYNAERT, Van kartel tot cordon: de inzet van de gemeenteraadsverkiezingen 2006. In: H. REYNAERT, (red.) *Naar een versterkte lokale en provinciale democratie?* Brugge, Vanden Broele, 2006, pp. 27-28. Hoewel het belang van het fenomeen van de lokale lijsten is afgenomen, dong bij de verkiezingen van 2000 toch in 80,8% van de gemeenten minstens één lokale lijst naar de gunst van de kiezer.
30. Met 'nationale' politieke partijen bedoelen we hier partijen die opereren op federaal niveau. Sinds de splitsing van de unitaire partijen is het gebruik van de term 'nationale' partijen uiteraard niet helemaal adequaat.
31. Het ging daarbij nagenoeg steeds om geïsoleerde gevallen (lijsten die m.a.w. slechts in één kiesdistrict opkwamen).
32. K. WEEKERS, J. NOPPE, B. MADDENS, *Simulatie van de samenstelling van de Kamer en het Vlaams Parlement op basis van de verkiezingsuitslag van 8 oktober 2006*. Leuven, Centrum voor Politicologie KU Leuven, 2006, 6 p.

den in ieder geval een indicatie kunnen geven van de richting die de kiezers uitgaan.

C. Regionale verschillen en evolutie inzake de electorale competitie

Op basis van het aantal deelnemende lijsten kunnen we een grove inschatting maken van de electorale competitie in de verschillende provincies. Daarbij moeten we er wel rekening mee houden dat er bij de provincieraadsverkiezingen lijsten worden ingediend per kiesdistrict (cf. supra). In de 52 kiesdistricten van de vijf Vlaamse provincies werden zo in 2006 in totaal 311 verschillende lijsten ingediend, tegenover 308 lijsten in de 46 kiesdistricten van de vijf Waalse provincies. Uiteraard gaat het daarbij meestal over dezelfde partijen die in elk afzonderlijk kiesdistrict lijsten aan de kiezer presenteren. Op het eerste gezicht blijkt daaruit een klein verschil tussen de twee gewesten. Maar achter deze algemene cijfers gaan toch significante regionale en provinciale verschillen schuil. Tabel I geeft een overzicht van de evolutie van het totaal aantal deelnemende lijsten bij de vier recentste verkiezingen. Wij beschouwen hierbij alle lijsten met een identieke naam maar die in een of meer andere kiesdistricten werden ingediend als zijnde een en dezelfde lijst of partij.

Vooreerst blijkt uit de tabel over alle verkiezingen heen een veel grotere competitie in de Waalse kiesdistricten. Zo bedroeg het totaal aantal deelnemende lijsten bij de verkiezingen van 1991 in de Vlaamse provincies maximaal 12 (in Oost-Vlaanderen), terwijl dat in de Waalse provincies opliep tot 16 (in Henegouwen); wij maken hier even abstractie van de toen nog unitaire provincie Brabant waar zich niet minder dan 20 lijsten aan de kiezer presenteerden. Op 8 oktober 2006 namen in de Vlaamse kiesdistricten ten hoogste 13 lijsten aan de verkiezingen deel (opnieuw Oost-Vlaanderen), aan Waalse zijde had men in de provincies Luik en Henegouwen de keuze uit niet minder dan 22 lijsten.

Naast de gewestelijke verschillen in electorale competitie, toont de tabel ook een temporele evolutie. Na de opgemerkte algemene toename van het aantal deelnemende lijsten bij de verkiezingen van 1994 (met alleen Luxemburg als uitzondering) volgde in 2000 dan een algemene daling (met enkel Luxemburg en Namen als uitzonderingen).³³ De vraag werd eerder al gesteld of de aanzienlijke toename van het aantal deelnemende partijen in 1994 in verband gebracht kan worden met de koppeling aan de gemeenteraadsverkiezingen. Aangezien beide verkiezingen toen voor het eerst samenvielen is het mogelijk dat een aantal eerder plaatselijke lijsten de sprong waagden en meedongen op het niveau van een kiesdistrict.

33. Op federaal niveau werd een gelijkaardige evolutie van het aantal deelnemende partijen vastgesteld. Waren er bij de parlementsverkiezingen van 1995 nog 64 deelnemende lijsten of partijen, tegenover 53 in 1999, dan waren dat er nog 39 in 2003. Zie: M. DEWEERDT, *Overzicht van het Belgische politieke gebeuren in 2003*. In: *Res Publica*, 2004, 2-3, p. 183 (*Politiek Jaarboek 2003*).

Diepgaander onderzoek dient hierover meer duidelijkheid te brengen. We zien er in ieder geval wel de versplintering van het partijlandschap in de jaren '90 in weerspiegeld.³⁴ Ongeacht het aantal deelnemende lijsten behaalde bij elke verkiezing toch maar een beperkt aantal lijsten ook effectief zetels.³⁵ We moeten de zogenaamde versnippering van het partijlandschap dus toch enigszins relativeren. Het effect op de politieke vertegenwoordiging was alvast vrij beperkt.

Het beeld voor de stembusgang van 2006 is minder eenduidig. In vijf provincies (drie Waalse en twee Vlaamse) nam het aantal lijsten toe, terwijl het in drie afnam (twee Vlaamse en één Waalse) en in twee gelijk bleef (één provincie in elk gewest). Opvallend in 2006 is wel het bijzonder hoge aantal lijsten in de provincies Henegouwen en Luik. Dat is niet de eerste keer, want ook in 1994 hadden de kiezers er al de keuze tussen een bijna even groot aantal lijsten. Wellicht stond de wedijver om de gunst van de kiezer deze keer in verband met de schandaalsfeer die in het voorjaar werd ingeleid door onthullingen over laakbare praktijken in sociale huisvestingmaatschappijen en waarbij vooral de PS met de vinger werd gewezen. Beide provincies en ook hun respectievelijke hoofdsteden, Charleroi en Luik, staan bekend als PS-bastions (cf. infra).

Tabel I. Evolutie van het totaal aantal deelnemende lijsten bij de provincieraadsverkiezingen, 1991-2006.*

	1991	1994	2000	2006
Antwerpen	10	20	11	8
Limburg	8	10	8	12
Oost-Vlaanderen	12	17	10	13
West-Vlaanderen	11	19	12	12
Henegouwen	16	20	14	22
Luik	13	20	19	22
Luxemburg	8	7	9	7
Namen	6	9	10	19
Brabant	20	–	–	–
Vlaams-Brabant	–	16	9	8
Waals-Brabant	–	9	10	10

* Voor deze tabel zijn alle lijsten geteld die aan de verkiezingen deelnamen, ook deze die uiteindelijk geen gekozenen haalden en in de volgende tabellen gegroepeerd worden onder de noemer 'andere lijsten'.

Aan Vlaamse zijde baarden de verkiezingen van 2006 opzien door een toename van het aantal deelnemende partijen en dan vooral in Limburg. Opvallend in deze laatstgenoemde provincie was de deelname van enkele particularistische

34. C. DEVOS, T. BOUCKÉ, S. STAELRAEVE, T. VERSTRAETE, De schizofrene jaren negentig. Over schijnbewegingen in de Belgische politiek. In: C. DEVOS, H. GAUS (red.), *Schiñ of scharnier? Politiek in de jaren '90*. Gent, Academia Press, 2004, pp. 82-93.

35. Met uitzondering van Antwerpen waar in 1994 8 partijen zetels halen, tegenover 6 in 1991 en 2000.

lijsten, zoals bijvoorbeeld de lijst LIEVER LIMBURGS in het kiesdistrict Neerpelt, de lijst PEER PLUS of de lijst REMI TIMMERS. Ook in de provincie Oost-Vlaanderen is de toename van het aantal deelnemende lijsten in 2006 deels te verklaren door het fenomeen van de particularistische lijsten zoals GEMEENTEBELANGEN in het kiesdistrict Temse, en de lijst RESPECT die in drie Oost-Vlaamse kiesdistricten opkwam.

Een laatste vaststelling is dat de verschillen tussen de Vlaamse provincies onderling (met uitzondering van 1994), veeleer gering zijn, terwijl er een veel grotere 'volatiliteit' is tussen de verschillende Waalse provincies. Het aantal deelnemende partijen varieerde er in 2006 van 7 in Luxemburg tot 22 in Luik. Globaal gezien is het spanningsveld tussen partijen die deelnemen aan de verkiezingen en zij die effectief verkozenen halen in Wallonië veel sterker. Veel partijen moeten er zich met een klein aantal kiezers tevreden stellen.

D. De evolutie van de stemverzekingen

Net als bij de evolutie van het aantal deelnemende lijsten merken we ook op het vlak van de stemverzekingen verschillen tussen de Vlaamse en de Waalse provincies. De cijfers over het absentisme lopen vanzelfsprekend min of meer gelijk met deze voor de gemeenteraadsverkiezingen, aangezien beide verkiezingen samenvielen. Maar wat opvalt is dat het gemiddelde bij elke verkiezing hoger ligt in de Waalse provincies. Wel is er in beide gewesten een parallelle algemene evolutie. Daarbij vertonen de cijfers in 1994 en 2000 een opwaartse trend, terwijl de recentste stembusgang een opvallende daling laat zien. Op 8 oktober 2006 lieten aanzienlijk minder kiezers het afweten. De politieke participatie nam met andere woorden significant toe, een tendens die overigens ook werd vastgesteld bij de gemeenteraadsverkiezingen (zie aparte bijdrage in dit nummer). Waren er bij de stembusgang van 2000 in de Vlaamse provincies 314.690 kiezers afwezig, dan bedroeg het aantal verzakers in 2006 nog maar 260.314. In de Waalse provincies betrof het een daling van 219.301 naar 192.355 afwezige kiezers.

Ook het aantal blanco en ongeldige stemmen lag in de Vlaamse provincies systematisch lager dan in de Waalse provincies (in 2000 bedroeg het gemiddelde in de Waalse provincies zelfs bijna het dubbele van het Vlaamse gemiddelde). Van een algemene evolutie is hier echter geen sprake. In de jaren '90 schommelde het cijfer aan Vlaamse kant tussen 7 en 8%, gevolgd door een daling tot ongeveer 5 à 6% bij de laatste twee verkiezingen. In Wallonië stellen we evenwel een verschillende evolutie vast. Na een lichte daling in 1994, volgde in 2000 een forse stijging en opnieuw een forse daling bij de laatste stembusgang.

Hierbij passen twee kanttekeningen. Een eerste kanttekening betreft de verschillen tussen de provincies onderling. Terwijl bij de stembusgang van 2006 in Waals-Brabant slechts 5,6% blanco en ongeldige stemmen werden uitgebracht, was dat in Henegouwen niet minder dan 9,6%. In de Vlaamse provincies liggen

de cijfers minder uiteen, hier noteerden we voor de twee uitersten 5,6% in Oost-Vlaanderen tegenover 6,4% in West-Vlaanderen. Opvallend is wel dat West-Vlaanderen vier verkiezingen op rij (1991, 1994, 2000 en 2006) telkens het hoogste aantal blanco en ongeldige stemmen verzamelde, terwijl Antwerpen het laagst scoorde (met uitzondering van 2006). Nochtans had de kiezer, zoals we daarnet zagen, in beide provincies de keuze tussen een groot aantal partijen. Misschien vindt de zogenaamde proteststem in Antwerpen sneller zijn weg naar andere partijen, terwijl men die in West-Vlaanderen vooral uit door blanco of ongeldig te stemmen. Van de Waalse provincies behaalde Henegouwen systematisch het hoogste aantal blanco en ongeldige stemmen. Ook hier betreft het een provincie waar zich een groot aantal partijen in de kiesstrijd gooit.

De tweede kanttekening geldt het onderscheid met de gemeenteraadsverkiezingen. Hoewel de provincieraadsverkiezingen sinds 1994 gelijktijdig worden georganiseerd met die voor de gemeenteraden, valt het op dat het aantal blanco en ongeldige stemmen bij de gemeentelijke stembusgang telkens een fractie lager lag (ter illustratie: in 2006 was dat 3,9% in Vlaanderen en 6,1% in Wallonië).³⁶ Wellicht is dit te verklaren door de burgers nabijheid van het gemeentelijke niveau en haar vertegenwoordigers tegenover de grotere onbekendheid met het provinciale niveau en haar vertegenwoordigers. Het is ook in verband te brengen met het grotere aantal voorkeurstemmen op gemeentelijk niveau.

Tabel II. De evolutie van de stemverzakingen bij de provincieraadsverkiezingen, geglobaliseerd naar Vlaamse en Waalse provincies, 1991-2006.*

Absenteïsme	1991	1994	2000	2006
Vlaamse provincies	5,7	6,4	7	5,6
Waalse provincies	8,4	8,3	9,5	8
Alle provincies	7,1	7,4	8,3	6,8
Blanco/ongeldig				
Vlaamse provincies	7	7,8	5,4	5,9
Waalse provincies	8,5	8,4	9,9	8,3
Alle provincies	7,8	8,1	7,7	7,1

* Opmerking: met uitzondering van de provincie Brabant in 1991, na de splitsing in 1995 werden de cijfers voor Vlaams- en Waals-Brabant respectievelijk bij de Vlaamse en Waalse provincies gerekend.

III. De resultaten in de Vlaamse provincies

In het hiernavolgende luik van deze bijdrage bespreken we eerst de resultaten voor elke Vlaamse, respectievelijk Waalse provincie afzonderlijk. In het besluit

36. Voor meer details, zie de bijdrage over de gemeenteraadsverkiezingen in deze bundel.

plaatsen we de ontwikkeling in de twee gewesten nog eens naast elkaar. Voor een duidelijk beeld kozen we ervoor in de tabellen zowel het absoluut als het procentueel aantal stemmen per lijst op te nemen, voorafgegaan door de cijfers over het aantal deelnemende kiezers en het aantal geldig uitgebrachte stemmen. Omwille van de overzichtelijkheid werden enkel de resultaten opgenomen van die lijsten die in 2000 óf 2006 in minstens één van de provincies zetels behaalden; de stemmen van de overige lijsten werden samengeteld. De asterisk (*) in de diverse tabellen met de zetelverdeling in de provincieraad en het provinciaal uitvoerend orgaan duidt aan welke partij de voorzitter van de provincieraad en, wat de Waalse provincies betreft, het provinciaal college levert.

A. Provincie Antwerpen

Bij de provincieraadsverkiezingen van 2006 boekten in de provincie Antwerpen drie lijsten winst. De grootste stemmenwinst was er voor de lijst Vlaams Belang (+ 6,4%), gevolgd door SP.A-Spirit (+ 5,6%) en CD&V-N-VA (+ 3,2%). Het kartel SP.A-Spirit ging evenwel lopen met de grootste zetelwinst (6 zetels meer tegenover 5 extra zetels voor Vlaams Belang). Verlies werd in de eerste plaats opgetekend door het kartel VLD-Vivant (-4,5%, 7 zetels minder) en in iets mindere mate door Groen! (-3,5%, 5 zetels minder).

Tabel III. Stemmenverdeling bij de provincieraadsverkiezingen in Antwerpen, 2000-2006.

	2000	%	2006	%
Ingeschreven kiezers	1.225.372		1.255.611	
Deelnemende kiezers	1.121.061	91,5	1.168.529	93,1
Blanco en ongeldige stemmen	48303	4,3	67.668	5,8
Geldige stemmen	1.072.758	95,7	1.100.861	94,2
AGALEV/GROEN!	120.911	11,3	86.214	7,8
SP/SP.A-Spirit	149.083	13,9	214.240	19,5
CVP/CD&V-N-VA	249.840	23,3	291.716	26,5
VU-ID	64.096	6		
VLD/VLD-VIVANT	222.306	20,7	178.112	16,2
VLAAMS BLOK/BELANG	237.142	22,1	313.431	28,5
VIVANT	12.043	1,1		
Anderen partijen	17.337	1,6	17.148	1,6

Bekijken we de resultaten op iets langere termijn dan merken we dat de christendemocraten hun verlies van 2000 gedeeltelijk goedmaakten en vooral dat de socialisten een flinke bonus kregen. De liberalen, die in 2000 tot het winnende kamp behoorden, zagen hun winst volledig wegsmelten en vallen terug tot op het niveau van begin de jaren '90. De groene partij viel zelfs terug naar het niveau van begin de jaren '80. Wellicht is de winst voor het kartel SP.A-Spirit deels te wijten

aan de focus op de stad Antwerpen tijdens de verkiezingscampagne. De provinciale bonus van de socialisten is dan (ten minste gedeeltelijk) te danken aan de 'presidentiële' campagne van Patrick Janssens voor de gemeenteraadsverkiezingen in Antwerpen. Niet alleen de grote winst van het socialistisch kartel in het kiesdistrict Antwerpen wijst daarop (van 17,4% van de stemmen in 2000 naar 29,6% in 2006), maar ook het onevenredig groot aandeel stemmen uit dat kiesdistrict (het kartel behaalde bij de recentste stembusgang niet minder dan 39,7% van haar stemmen in dat kiesdistrict, terwijl maar 26,1% van alle provinciale stemmen uit dat kiesdistrict afkomstig zijn).

Van belang blijft dat de krachtsverhoudingen in de Antwerpse provincieraad na deze verkiezingen grondig gewijzigd zijn. Was de CVP in 2000 nog nipt de grootste fractie, in 2006 verloor ze deze koppositie. Sindsdien vormt het Vlaams Belang met 25 van de 84 zetels de grootste fractie. Groen! vormt met 4 zetels dan weer de kleinste fractie. De grootste en de kleinste fractie vormen in de Antwerpse provincieraad nu samen de oppositie. Ook de verhoudingen in de deputatie zijn gewijzigd. Daar waar de christendemocraten, socialisten en liberalen na de verkiezingen van 2000 elk twee gedeputeerden leverden, moesten de liberalen na de laatste stembusgang een zetel inleveren. Zo keert men terug naar de situatie zoals in de jaren '90 toen de CVP op drie gedeputeerden kon rekenen, met dien verstande dat daarvan nu één mandaat aan de N-VA toekomt. Daar dient wel aan toegevoegd dat de voorzitter van de Antwerpse provincieraad iemand van VLD-signatuur is, terwijl dit voorheen een CVP-mandataris was.

Tabel IV. Zetelverdeling in de provincieraad en de (bestendige) deputatie van Antwerpen, 2000-2006.

	2000		2006	
	Provincieraad	Deputatie	Provincieraad	Deputatie
AGALEV/GROEN!	9		4	
SP/SP.A-Spirit	12	2	18	2
CVP/CD&V-N-VA	21*	2	24	2
N-VA				1
VU-ID	2			
VLD/VLD-VIVANT	20	2	13*	1
VLAAMS BLOK/BELANG	20		25	
Totaal	84	6	84	6

B. Provincie Limburg

Indien we de stemmenverschuivingen als uitgangspunt nemen, dan leverden de provincieraadsverkiezingen van 2006 in de provincie Limburg drie winnaars en twee verliezers op. Winst was er voor het kartel SP.A-Spirit (+ 1,2%), het kartel CD&V-N-VA (+ 2,4%) en vooral voor het Vlaams Belang (+ 6,9%). De partij Groen! (-1,1%) en vooral de lijst VLD-Vivant (-3,3%) behoorden tot het kamp van

de verliezers. Wanneer we echter de zetelverschuivingen als criterium nemen, dan was er maar één winnaar en dat was het Vlaams Belang (+ 8 zetels). Zowel SP.A-Spirit als CD&V-N-VA moesten één zetel inleveren.

Tabel V. Stemmenverdeling bij de provincieraadsverkiezingen in Limburg, 2000-2006.

	2000	%	2006	%
Ingeschreven kiezers	570.367		598.225	
Deelnemende kiezers	543.478	95,3	574.075	96
Blanco en ongeldige stemmen	27.862	5,1	35.370	6,2
Geldige stemmen	515.616	94,9	538.705	93,8
AGALEV/GROEN!	29.327	5,7	24.957	4,6
SP/SP.A-Spirit	125.522	24,3	137.140	25,5
CVP/CD&V-N-VA	152.939	29,7	172.972	32,1
VU-ID	30.950	6		
VLD/VLD-VIVANT	111.392	21,6	98.380	18,3
VLAAMS BLOK/BELANG	57.930	11,2	97.288	18,1
VIVANT	3.545	0,7		
Andere partijen	4.011	0,8	7.968	1,5

De christendemocraten, die tot 1981 de absolute meerderheid behielden, blijven ook na 8 oktober 2006 de grootste partij in de Limburgse provincieraad, gevolgd door de socialisten als tweede grootste fractie. Op de derde plaats staat sindsdien het Vlaams Belang. De liberalen moeten vrede nemen met de vierde plaats. Dat het Vlaams Belang zoveel stemmen kon winnen, moeten we in de Limburgse context plaatsen. In vergelijking met de andere provincies scoorde de partij er in het verleden minder hoog, waardoor er nog een aanzienlijk 'potentieel' bestond bij het kiespubliek.³⁷

Wat de samenstelling van de Limburgse deputatie betreft, vallen geen verschuivingen te noteren. De verdeling van de zes mandaten van gedeputeerde (waarvan 3 voor CD&V-N-VA, 2 voor SP.A-Spirit en 1 voor VLD-Vivant) bleef behouden. En ook wat de voorzitter van de provincieraad betreft bleef het op een status-quo, dat is in Limburg opnieuw een mandataris uit de VLD, zoals dat al sinds de verkiezingen van 1994 het geval is.

37. D. CONINCKX, T. VALCKE, Een klasse apart? De Vlaamse provincieraadsleden en de leden van de bestendige deputatie (1946-2000). In: S. FIERS, H. REYNAERT, (red.), *Wie zetelt? De gekozen politieke elite in Vlaanderen doorgelicht*. Tielt, Lannoo Campus, 2006, p. 69.

Tabel VI. Zetelverdeling in de provincieraad en de (bestendige) deputatie van Limburg, 2000-2006.

	2000		2006	
	Provincieraad	Deputatie	Provincieraad	Deputatie
SP/SP.A-Spirit	21	2	20	2
CVP/CD&V-N-VA	27	3	26	3
VU-ID	2			
VLD/VLD-VIVANT	18*	1	14*	1
VLAAMS BLOK/BELANG	7		15	
Totaal	75	6	75	6

C. Provincie Oost-Vlaanderen

In Oost-Vlaanderen leverde de stembusgang van 2006 drie winnaars en twee verliezers op. Een relatief bescheiden winst was er voor het kartel SP.A-Spirit (+ 2%) en voor het kartel CD&V-N-VA (+ 1,7%), terwijl het Vlaams Belang een aanzienlijke winst kon optekenen (+ 6,3%). De achteruitgang van Groen! bleef veeleer beperkt (-0,4%), terwijl het kartel VLD-Vivant meer terrein moest prijsgeven (-3,3%).

Tabel VII. Stemmenverdeling bij de provincieraadsverkiezingen in Oost-Vlaanderen, 2000-2006.

	2000	%	2006	%
Ingeschreven kiezers	1.058.853		1.081.708	
Deelnemende kiezers	990.949	93,6	1.027.091	95
Blanco en ongeldige stemmen	52.394	5,3	57.299	5,6
Geldige stemmen	938.555	94,7	969.792	94,4
AGALEV/GROEN!	89.316	9,5	88.456	9,1
SP/SP.A-Spirit	138.937	14,8	163.069	16,8
CVP/CD&V-N-VA	241.141	25,7	265.199	27,4
VU-ID	59.108	6,3		
VLD/VLD-VIVANT	254.840	27,2	231.256	23,9
VLAAMS BLOK/BELANG	138.193	14,7	203.644	21
VIVANT	7.570	0,8		
Andere partijen	9.450	1	18.168	1,9

De uitspraak van de kiezer vertaalde zich ook in een verschuiving van zetels, waarbij vooral het verlies van 5 zetels bij de liberalen en de winst van 7 zetels bij het Vlaams Belang in het oog springen. De christendemocraten herwonnen zo in Oost-Vlaanderen het politiek marktleiderschap, dat ze na de verkiezingen van 2000 hadden moeten prijsgeven aan de liberalen. Laatstgenoemden bezetten nu de tweede plaats, zoals dat ook al na de verkiezingen van 1991 en 1994 het geval was. De sterke opgang van het Vlaams Belang heeft ervoor gezorgd dat de socia-

listen, hoewel ze in vergelijking met 2000 één zetel wonnen, nog maar aanspraak kunnen maken op de vierde plaats in de rangorde van de partijen.

Die gewijzigde krachtsverhoudingen in de raad vertaalden zich gedeeltelijk ook in een andere samenstelling van de deputatie: de liberalen moesten een mandaat inleveren, terwijl de christendemocraten er een bij kregen. Daardoor ziet de samenstelling van de deputatie er nu terug uit zoals in de periode 1994-2000. Het voorzitterschap van de provincieraad bleef in handen van de socialisten, zoals dat al sinds 1994 het geval is. De oppositie bestaat in Oost-Vlaanderen enkel nog uit provincieraadsleden van de partijen Groen! en Vlaams Belang.

Tabel VIII. Zetelverdeling in de provincieraad en de (bestendige) deputatie van Oost-Vlaanderen, 2000-2006.

	2000		2006	
	Provincieraad	Deputatie	Provincieraad	Deputatie
AGALEV/GROEN!	5		4	
SP/SP.A-Spirit	13*	1	14*	1
CVP/CD&V-N-VA	25	2	25	3
VU-ID	2			
VLD/VLD-VIVANT	27	3	22	2
VLAAMS BLOK/BELANG	12		19	
Totaal	84	6	84	6

D. Provincie Vlaams-Brabant

Ook de provincieraadsverkiezingen in Vlaams-Brabant resulteerden in winst voor drie lijsten en verlies voor twee lijsten. De winst kwam op het conto van het kartel SP.A-Spirit (+ 2%, + 2 zetels), het kartel CD&V-N-VA (+ 5,5%, + 3 zetels) en Vlaams Belang (+ 6,2%, + 5 zetels). De kartellijst VLD-Vivant moest het grootste verlies incasseren (-5,4%, -4 zetels), terwijl de lijst Groen! de schade kon beperken (-1,2%, -1 zetel). De Union Francophone (UF), die overigens alleen in de provincie Vlaams-Brabant opkwam, behaalde een kleine stemmenwinst (+ 1%), maar behield haar zes zetels zoals voorheen en blijft de kleinste fractie in de provincieraad.

Uiteindelijk hadden de zetelverschuivingen maar een beperkt effect op de krachtsverhoudingen in de provincieraad. De christendemocraten versterkten hun positie als grootste partij en worden op enige afstand gevolgd door de liberalen op plaats twee. Door de winst van de partij Vlaams Belang verloren de socialisten wel hun derde plaats in de rangorde.

Tabel IX. Stemmenverdeling bij de provincieraadsverkiezingen in Vlaams-Brabant, 2000-2006.

	2000	%	2006	%
Ingeschreven kiezers	762.031		778.879	
Deelnemende kiezers	705.022	92,5	732.112	94
Blanco en ongeldige stemmen	37.886	5,4	43.513	5,9
Geldige stemmen	667.136	94,6	688.599	94,1
AGALEV/GROEN!	64.447	9,7	58.480	8,5
SP/SP.A-Spirit	94.987	14,2	111.562	16,2
CVP/CD&V-N-VA	159.278	23,9	202.120	29,4
VU-ID	44.519	6,7		
VLD/VLD-VIVANT	163.785	24,6	132.225	19,2
VLAAMS BLOK/BELANG	80.020	12	125.445	18,2
VIVANT	10.057	1,5		
UF	46.106	6,9	54.733	7,95
Andere partijen	3.937	0,6	4.034	0,6

Het voorzitterschap van de provincieraad bleef in handen van de christendemocraten en ook de samenstelling van de deputatie wijzigde niet. Net als na de verkiezingen van 2000 werden de zes mandaten van gedeputeerde gelijk verdeeld onder de christendemocraten, socialisten en liberalen. De partijen Groen!, Vlaams Belang en Union Francophone vormen de oppositie in de provincieraad van Vlaams-Brabant.

Tabel X. Zetelverdeling in de provincieraad en de (bestendige) deputatie van Vlaams-Brabant, 2000-2006.

	2000		2006	
	Provincieraad	Deputatie	Provincieraad	Deputatie
AGALEV/GROEN!	8		7	
SP/SP.A-Spirit	12	2	14	2
CVP/CD&V-N-VA	22*	2	25*	2
VU-ID	5			
VLD/VLD-VIVANT	21	2	17	2
VLAAMS BLOK/BELANG	10		15	
UF	6		6	
Totaal	84	6	84	6

E. Provincie West-Vlaanderen

In West-Vlaanderen leverden de provincieraadsverkiezingen van 2006 stemmenwinst op voor de kartels SP.A-Spirit (+ 1,2%) en CD&V-N-VA (+ 4%) en voor de partij Vlaams Belang (+ 7,5%). De partij Groen! incasseerde een licht verlies (-1,1%), terwijl het kartel VLD-Vivant met zwaarder stemmenverlies werd gecon-

fronteerd (-3,8%). Bij de zetelverdeling zijn de verschuivingen meer uitgesproken. Ondanks het lichte stemmenverlies werd het aantal zetels voor de partij Groen! gehalveerd (van 4 naar 2 zetels). Vlaams Belang was de grootste winnaar en sprong van 5 naar 14 zetels. Ook het kartel VLD-Vivant kwam uit op 14 zetels, maar dat zijn er zes minder dan de VLD in 2000 op eigen kracht kon binnenrijven. De drie zetels winst van het kartel CD&V-N-VA (van 33 zetels naar 36) bleef bescheiden, rekening houdend met het feit dat de partij VU-ID bij de verkiezingen van 2000 goed was voor 4 zetels. Niettemin blijven de christendemocraten in West-Vlaanderen met voorsprong de grootste partij en bestendigen ze daarmee hun historisch sterke positie in deze provincie. Door het behoud van hun zetels verdrongen de socialisten de liberalen van de tweede plaats. De derde plaats wordt sinds 2006 gedeeld door het Vlaams Belang en de liberalen.

Tabel XI. Stemmenverdeling bij de provincieraadsverkiezingen in West-Vlaanderen, 2000-2006.

	2000	%	2006	%
Ingeschreven kiezers	880.729		900.161	
Deelnemende kiezers	822.152	93,4	852.463	94,7
Blanco en ongeldige stemmen	58.112	7,1	54.110	6,4
Geldige stemmen	764.040	92,9	798.353	93,6
AGALEV/GROEN!	60.288	7,9	53.969	6,8
SP/SP.A-Spirit	143.936	18,8	159.958	20
CVP/CD&V-N-VA	256.949	33,6	300.536	37,6
VU-ID	51.275	6,7		
VLD/VLD-VIVANT	157.105	20,6	133.836	16,8
VLAAMS BLOK/BELANG	81.657	10,7	139.569	17,5
VIVANT	6.775	0,9		
Andere partijen	6.055	0,8	10.485	1,3

De gewijzigde krachtsverhoudingen in de West-Vlaamse provincieraad hadden weliswaar geen invloed op de samenstelling van de deputatie. De coalitie tussen christendemocraten en socialisten, die al dateert van 1968,³⁸ bleef behouden met een verdeling vier gedeputeerden voor CD&V-N-VA en twee voor SP.A-Spirit, zoals dat al sinds 1981 het geval is. Ook het voorzitterschap van de provincieraad bleef in handen van de christendemocraten.

38. Met uitzondering van de periode 1978-1981 toen de christendemocraten de absolute meerderheid hadden en geen coalitie met een andere partij aangingen.

Tabel XII. Zetelverdeling in de provincieraad en de (bestendige) deputatie van West-Vlaanderen, 2000-2006.

	2000		2006	
	Provincieraad	Deputatie	Provincieraad	Deputatie
AGALEV/GROEN!	4		2	
SP/SP.A-Spirit	18	2	18	2
CVP/CD&V-N-VA	33*	4	36*	4
VU-ID	4			
VLD/VLD-VIVANT	20		14	
VLAAMS BLOK/BELANG	5		14	
Totaal	84	6	84	6

IV. De resultaten in de Waalse provincies

A. Provincie Henegouwen

De provincieraadsverkiezingen van 2006 brachten in de provincie Henegouwen stemmenwinst voor de MR (+ 2,1%) en CDH (+ 0,5%) en verlies voor Ecolo (-2,6%) en de PS (-3,5%). We krijgen een iets meer diffuus beeld wanneer we de resultaten van de extreem-rechtse lijsten bekijken. Toch kunnen we spreken van een succes voor deze partijen. Behaalde de lijst FN in 2000 slechts 2,6% van de stemmen (goed voor één zetel), dan scoorden in 2006 de lijsten FRONT-NAT. en FNationale samen al 6,9% (goed voor elk één zetel). Ook voor de andere partijen vertaalden winst en verlies op het vlak van de stemmenpercentages zich naar zetelverschuivingen toe. Het meest opvallend daarbij was de terugval van 11 naar 5 zetels bij Ecolo en de 23 zetels die de MR kon binnenhalen (tegenover 19 voor de lijst PRL-MCC in 2000).

Tabel XIII. Stemmenverdeling bij de provincieraadsverkiezingen in Henegouwen, 2000-2006.

	2000	%	2006	%
Ingeschreven kiezers	865.866		882.158	
Deelnemende kiezers	782.814	90,4	808.720	91,7
Blanco en ongeldige stemmen	91.364	11,7	77.486	9,6
Geldige stemmen	691.450	88,3	731.234	90,4
ECOLO	93.639	13,5	79.715	10,9
PS	279.261	40,4	270.132	36,9
PRL-MCC/MR	146.697	21,2	170.038	23,3
PSC/CDH	110.021	15,9	120.004	16,4
FN	17.835	2,6		
FRONT-NAT.			38.511	5,3
FNATIONALE			11.448	1,6
VIVANT	10.561	1,5	3.690	0,5
Andere partijen	33.436	4,9	37.696	5,2

In vergelijking met 2000 wijzigden de krachtsverhoudingen echter niet. De socialisten blijven de grootste formatie, gevolgd door de liberalen op de tweede en de christendemocraten op de derde plaats. De kanteling die zich in 2000 voltrok en waarbij de liberalen de christendemocraten van de tweede plaats verdreven lijkt daarmee bevestigd. Het valt af te wachten of de sterke terugval van Ecolo van tijdelijke aard is; de partij viel ook bij de verkiezingen van 1994 terug op 4 zetels om in 2000 opnieuw naar 11 zetels te klimmen.

De samenstelling van het provinciaal college, met vijf mandaten voor de PS en één voor de MR, onderging geen wijzigingen. Wel te noteren is het feit dat een PS-mandataris het voorzitterschap van het provinciaal college waarneemt. De MR behoudt het voorzitterschap van de provincieraad, dat na de verkiezingen van 1994 overging van de PS naar de PSC en in 2000 in handen kwam van de MR.

Tabel XIV. Zetelverdeling in de provincieraad en de bestendige deputatie/provinciaal college van Henegouwen, 2000-2006.

	2000		2006	
	Provincieraad	Deputatie	Provincieraad	College
ECOLO	11		5	
PS	39	5	38	5*
PRL-MCC/MR	19*	1	23*	1
PSC/CDH	14		15	
FN	1			
FRONT-NAT.			2	
FNATIONALE			1	
Totaal	84	6	84	6

B. Provincie Luik

Indien we het stemmenaandeel als criterium nemen, dan merken we in de provincie Luik bij de meeste lijsten een status-quo in vergelijking met de voorgaande provincieraadsverkiezingen. Ook de Duitstalige zusterpartijen zoals de SP (Sozialistische Partei), de PFF (Partei für Freiheit und Fortschritt) en de CSP (Christlich Soziale Partei) behaalden ongeveer gelijke scores als in 2000. Er zijn drie uitzonderingen op die algemene vaststelling: de lijst Ecolo scoorde 2,5% minder dan in 2000, de MR boekte een winst van 3,2% en we merken een toename van het aantal stemmen voor extreem-rechtse lijsten. Bleef het FN in 2000 steken op 1,3% van de stemmen, dan boekten de lijsten FRONT-NAT (merk op: zonder punt), FRONT-NAT. en FNationale in 2006 samen 4%. Indien we deze verkiezingsresultaten over iets langere termijn beschouwen, dan moeten we het 'succes' van de extreem-rechtse partijen in Luik enigszins relativeren. In 2000 diende ook de partij AGIR lijsten in enkele kiesdistricten in en haalde daarmee bijna 2.000 stemmen (wat toen 0,4% vertegenwoordigde). AGIR behaalde bij de verkiezingen van 1991

trouwens één zetel en in 1994 zelfs 3 zetels (4,8% van de stemmen). Die ene zetel die de lijst FRONT-NAT. in 2006 behaalde valt dus maar op omdat er in 2000 geen gekozenen van extreem-rechtse partijen waren.

Tabel XV. Stemmenverdeling bij de provincieraadsverkiezingen in Luik, 2000-2006.

	2000	%	2006	%
Ingeschreven kiezers	700.788		726.118	
Deelnemende kiezers	627.421	89,5	661.242	91,1
Blanco en ongeldige stemmen	53.290	8,5	49.855	7,5
Geldige stemmen	574.131	91,5	611.387	92,5
ECOLO	88.067	15,3	78.393	12,8
PS	196.920	34,3	207.986	34
SP	5.318	0,9	4.934	0,8
PRL-MCC/MR	124.196	21,6	151.545	24,8
PFF/PFF-MR	8.019	1,4	8.448	1,4
PSC/CDH	88.719	15,5	92.653	15,2
CSP	11.809	2,1	12.397	2
FN	7.416	1,3		
FRONT-NAT.			10.491	1,7
FRONT-NAT			2.321	0,4
FNATIONALE			11.879	1,9
VIVANT	8.320	1,5	4.262	0,7
Andere partijen	35.347	6,2	26.078	4,3

Tabel XVI. Zetelverdeling in de provincieraad en de bestendige deputatie/provinciaal college van Luik, 2000-2006.

	2000		2006	
	Provincieraad	Deputatie	Provincieraad	College
ECOLO	12		11	
PS	33*	4	32*	4*
SP	1		1	
PRL-MCC/MR	20	2	22	2
PFF/PFF-MR	2		2	
PSC/CDH	13		13	
CSP	3		2	
FRONT-NAT.			1	
Totaal	84	6	84	6

De geringe stemmenverschuivingen bij de andere lijsten resulteerden ook in geringe verschuivingen op het vlak van de zetels. Alleen de MR kon twee zetels winst boeken, ten nadele van zowel Ecolo als PS. Ook de rangorde van de partijen in de provincieraad werd niet gewijzigd: de PS bleef met voorsprong de groot-

ste partij, gevolgd door de MR op de tweede plaats en de CDH op plaats drie. Uiteindelijk werd de coalitie van PS en MR verder gezet en behielden beide partijen respectievelijk 4 en 2 zetels in het provinciaal college. Het voorzitterschap van het provinciaal college kwam in handen van de PS, de partij die ook het voorzitterschap van de provincieraad bleef behouden (zoals eerder al in 1991, 1994 en 2000).

C. Provincie Luxemburg

De resultaten bij de provincieraadverkiezingen in de provincie Luxemburg gaan in tegen de algemene trend. Terwijl de PS in alle andere Waalse provincies verlies boekte, scoorde ze in Luxemburg een bescheiden winst (+ 1,5%). Daarnaast ging de MR, die in alle andere Waalse provincies winst boekte, in de zuidelijkste provincie achteruit (-3,3%). Parallel met de resultaten in de andere provincies is er dan weer de winst van CDH (+ 4,3%) en het verlies van Ecolo (-2,1%).

Tabel XVII. Stemmenverdeling bij de provincieraadsverkiezingen in Luxemburg, 2000-2006.

	2000	%	2006	%
Ingeschreven kiezers	178.108		187.005	
Deelnemende kiezers	166.804	93,7	177.143	94,7
Blanco en ongeldige stemmen	15.859	9,5	15.518	8,8
Geldige stemmen	150.945	90,5	161.625	91,2
ECOLO	18.033	12	16.052	9,9
PS	36.307	24,1	41.435	25,6
PRL-MCC/MR	48.559	32,2	46.740	28,9
PSC/CDH	45.854	30,4	56.089	34,7
FN	172	0,1		
Andere partijen	2.020	1,3	1.309	0,8

Dat er op het vlak van de zetelverdeling zeer duidelijke verschuivingen zijn, is deels te wijten aan de toename van het aantal te verdelen zetels van 47 naar 56. Zo zag de PS haar relatief bescheiden stemmenwinst vertaald in drie extra zetels, terwijl de CDH op niet minder dan zes bijkomende zetels kon rekenen. Anderzijds kon de MR, ondanks haar slechtere score bij de verkiezingen, haar zetelverlies beperken tot één. De zetelverschuivingen leidden in ieder geval tot nieuwe krachtsverhoudingen: de christendemocraten nemen terug de fakkel van de grootste politieke formatie over die ze van 2000 tot 2006 moesten afstaan aan de liberalen. De socialisten blijven op de derde plaats in de rangorde van de partijen. Maar door de gewijzigde machtsbalans lieten ze de liberalen als coalitiepartner vallen ten voordele van de christendemocraten, met wie ze de mandaten in het provinciaal college onderling gelijk verdeelden. Als beloning liet de nieuwe coalitie

tiepartner het voorzitterschap van het college zowel als het voorzitterschap van de provincieraad aan de socialisten (van 1991 tot 2006 was de provincieraadsvoorzitter een liberaal).

Tabel XVIII. Zetelverdeling in de provincieraad en de bestendige deputatie/provinciaal college van Luxemburg, 2000-2006.

	2000		2006	
	Provincieraad	Deputatie	Provincieraad	College
ECOLO	2		3	
PS	11	3	14*	3*
PRL-MCC/MR	18*	3	17	
PSC/CDH	16		22	3
Totaal	47	6	56	6

D. Provincie Namen

In de provincie Namen scoorden bij de provincieraadsverkiezingen van 2006 zowel de lijst MR als de lijst CDH een zeer kleine stemmenwinst (respectievelijk + 0,8% en + 0,4%). Voor de lijsten Ecolo en PS draaide de stembusslag uit op een licht verlies aan stemmen (respectievelijk -0,6% en -2,6%). Opvallend is wel dat een hele rist andere partijen zich in 2006 aan de kiezer presenteerde en meer dan in 2000 op stemmen kon rekenen. Niettemin betrof het hier telkens zeer lage scores. De partij Rassemblement Wallonie-France (RWF) kon met 2.438 stemmen (0,8%) op de grootste bijval rekenen.

Tabel XIX. Stemmenverdeling bij de provincieraadsverkiezingen in Namen, 2000-2006.

	2000	%	2006	%
Ingeschreven kiezers	325.817		340.608	
Deelnemende kiezers	296.514	91	315.690	92,7
Blanco en ongeldige stemmen	29.721	10	25.912	8,2
Geldige stemmen	266.793	90	289.778	91,8
ECOLO	40.097	15	41.777	14,4
PS	83.730	31,4	83.338	28,8
PRL-MCC/MR	72.877	27,3	81.480	28,1
PSC/CDH	60.446	22,7	66.889	23,1
FN	5.651	2,1		
FRONT-NAT.			4.514	1,6
FNATIONALE			2.978	1
VIVANT	1.969	0,7		
Andere partijen	2.023	0,8	8.802	3

Ook de zetelverschuivingen na de verkiezingen van 2006 bleven in de provincie Namen beperkt: de PS verloor er één ten voordele van de CDH. Net zoals in de periode 1991-2006 blijven de socialisten de grootste partij. Hun voorsprong op de liberalen, de tweede in de rangorde van de partijen, is wel tot het absolute minimum geslonken. De christendemocraten, tot 2000 de tweede grootste formatie, moesten na de verkiezingen van 2006 vrede nemen met de derde plaats. De samenstelling van het provinciaal college, in een gelijke verdeling van 3 mandaten voor de socialisten en de liberalen, onderging geen wijzigingen. De lichtjes verzwakte positie van de socialisten in de provincieraad vertaalt zich wel in een verschuiving van het voorzitterschap van de raad ten voordele van de liberale coalitiegenoten. Anderzijds sleepten de socialisten wel het voorzitterschap van het provinciaal college in de wacht.

Tabel XX. Zetelverdeling in de provincieraad en de bestendige deputatie/provinciaal college van Namen, 2000-2006.

	2000		2006	
	Provincieraad	Deputatie	Provincieraad	College
ECOLO	7		7	
PS	19*	3	18	3*
PRL-MCC/MR	17	3	17*	3
PSC/CDH	13		14	
Totaal	56		56	6

E. Waals-Brabant

De verkiezingsresultaten in de provincie Waals-Brabant weerspiegelen de algemene tendens die zich in de Waalse provincies aftekent. De partijen Ecolo en PS verliezen stemmenaandeel (respectievelijk -3,4% en -2%), terwijl zowel MR als CDH winst boeken (respectievelijk + 2% en + 2,5%). Opvallend toch ook het succes voor de extreem-rechtse lijsten. Waar FN in 2000 bleef steken op 1,6%, boeken FRONT-NAT. en FNationale bij de verkiezingen van 2006 samen 4,4%.

De stemmenverschuivingen resulteerden in verschuivingen op het vlak van de zetelverdeling. De PS moest één zetel afstaan, terwijl de groene partij het verlies van twee zetels moest verwerken. We moeten hier evenwel opmerken dat Ecolo in Waals-Brabant in 2000 met 18,5% van de stemmen een zeer hoge score had behaald (de hoogste score van alle provincies). In de rangorde van de partijen blijven de liberalen in Waals-Brabant de grootste en behouden de socialisten de tweede plaats, zoals dat ook na de verkiezingen van 1994 en 2000 al het geval was.³⁹ Ecolo, dat na de verkiezingen van 2000 de derde grootste partij werd, moet

39. De Franstalige liberalen waren ook in de periode 1981-1994, voor de splitsing van de provincie Brabant, al de grootste formatie. Zie: L. VANDERSTEENE, Provincie Brabant en Vlaams-Brabant. In: D. CONINCKX, H. REYNAERT, T. VALCKE, (red.), *De provincieraden in Vlaanderen*. Brugge, Vanden Broele, 2000, pp. 55-58.

die derde plaats nu delen met de CDH. De Franstalige christendemocraten veroveren zo terug hun positie die ze van 1994 tot 2000 innamen.

Tabel XXI. Stemmenverdeling bij de provincieraadsverkiezingen in Waals-Brabant, 2000-2006.

	2000	%	2006	%
Ingeschreven kiezers	244.718		258.702	
Deelnemende kiezers	222.443	90,9	239.441	92,6
Blanco en ongeldige stemmen	16.281	7,3	13.309	5,6
Geldige stemmen	206.162	92,7	226.132	94,4
ECOLO	38.059	18,5	34.036	15,1
PS	45.602	22,1	45.529	20,1
PRL-FDF/MR	81.386	39,5	93.931	41,5
PSC/CDH	27.839	13,5	36.280	16
FN	3.381	1,6		
FRONT-NAT.			5.419	2,4
FNATIONALE			4.592	2
VIVANT	4.913	2,4	1.202	0,5
Andere partijen	4.982	2,4	5.143	2,3

De al bij al geringe verschuivingen op het vlak van stemmenaandeel en zetels hebben evenwel toch geleid tot wijzigende machtsverhoudingen met implicaties op het vlak van de bestuursmeerderheid. De coalitie van drie socialisten en drie liberalen die in de periode 1994-2006 samen de bestendige deputatie vormde, werd niet verder gezet. Ecolo werd in 2006 de nieuwe coalitiepartner van de liberalen. Het provinciaal college, in een verhouding van vier liberalen en twee groenen, wordt voorgezeten door een liberaal mandataris. Ook het voorzitterschap van de provincieraad kwam terug in handen van een liberaal, zoals na de verkiezingen van 1994 en 2000.

Tabel XXII. Zetelverdeling in de provincieraad en de bestendige deputatie/provinciaal college van Waals-Brabant, 2000-2006.

	2000		2006	
	Provincieraad	Deputatie	Provincieraad	College
ECOLO	11		9	2
PS	13	3	12	
PRL-FDF/MR	23*	3	24*	4*
PSC/CDH	8		9	
FRONT-NAT.			1	
FNATIONALE			1	
VIVANT	1			
Totaal	56	6	56	6

V. Besluit

Op basis van de dalende cijfers voor absentisme en een daling van het aantal blanco en ongeldige stemmen konden we vaststellen dat de politieke participatie zowel in de Vlaamse als de Waalse provincies is toegenomen. Afgaande op de evolutie van het aantal deelnemende lijsten concludeerden we dat de electorale competitie in de meeste Waalse provincies is toegenomen, terwijl dat maar in twee van de vijf Vlaamse provincies het geval is.

De tabellen XXIII en XXIV geven de resultaten weer van de provincieraadsverkiezingen in 2000 en in 2006.

In vergelijking met 2000 leverde de stembusgang van 2006 in de Vlaamse provincies winst op voor de kartels SP.A-Spirit en CD&V-N-VA, maar vooral voor het Vlaams Belang. Verlies was er voor de partij Groen! en – meer uitgesproken – voor het kartel VLD-Vivant. Opmerkelijk is dat de winnaars en verliezers in alle provincies dezelfde waren.

Door de algemene toepassing van de kartelformule in 2006 zijn vergelijkingen met de resultaten van 2000 evenwel minder eenduidig. Zo moeten we de goede score van de Vlaamse christendemocraten toch enigszins nuanceren. CD&V presenteerde zich in 2006 in alle provincies immers in kartelformule aan de kiezer. Een deel van de 'winst' is dus toe te schrijven aan de stemmen die door kartelpartner N-VA zijn aangebracht. Hetzelfde geldt voor de score van het kartel SP.A-Spirit. Uit een analyse van de gemeenteraadsverkiezingen bleek alvast dat de bijdrage van Spirit aan het kartel significant was.⁴⁰ Daarnaast moeten we vaststellen dat de VLD, ondanks het kartel met Vivant, in alle provincies verlies moest incasseren.

De stembusgang van 2006 zorgde niet alleen voor verschuivingen qua stemmen-aandeel. Misschien nog belangrijker en illustratief voor de gewijzigde krachtsverhoudingen is het resultaat van de zetelverdeling tussen de partijen. Met 136 zetels op een totaal van 411 blijven de christendemocraten niet alleen de grootste partij in de Vlaamse provincies, ze versterkten deze positie nog – hoewel ze nog niet het niveau bereikten van na de verkiezingen van 1994 toen ze 152 op de 402 zetels hadden. Sinds 2006 worden de christendemocraten echter, weliswaar op geruime afstand, gevolgd door het Vlaams Belang en niet langer door de liberalen. Over alle provincies heen kon het Vlaams Belang niet minder dan 34 bijkomende zetels veroveren. De socialisten staan net als in 2000 op plaats drie, terwijl de liberalen door een verlies van 26 mandaten vrede moeten nemen met de vierde plaats. Sinds 2000 beleefden de groenen enkele zware electorale beproevingen. Nadat ze in 2003 volledig uit het federale parlement verdwenen, werd hun vertegenwoordiging in het Vlaams parlement bij de verkiezingen van 2004 gehalveerd. Hun

40. J. ACKAERT, H. REYNAERT, T. VALCKE, *Assepoester en het schoentje? Winnaars en verliezers bij de verkiezingen van 8 oktober*. In: *Samenleving en Politiek*, 13 (2006), 9, pp. 12-14.

score bij de laatstgenoemde verkiezingen werd bij de provincieraadsverkiezingen van 2006 bevestigd. Wat de 'andere lijsten' betreft, kunnen we kort zijn. Hoewel het aantal deelnemende lijsten in vergelijking met de vorige verkiezingen in de provincies Oost- en West-Vlaanderen significant toenam, vertegenwoordigen ze ook in 2006 in alle provincies een bijzonder klein aantal kiezers.

Dat de liberalen nogal wat pluimen verloren blijkt ook uit de samenstelling van de bestuursmeerderheden. Op het uitvoerende niveau behielden ze vijf gedeputeerden. Ze verloren twee mandaten van gedeputeerde (één in Antwerpen en één in Oost-Vlaanderen), maar kregen in Antwerpen wel het voorzitterschap van de provincieraad in de plaats. Daar tegenover staat dat CD&V haar positie in de deputaties versterkte. Met één bijkomend gedeputeerde in de provincie Oost-Vlaanderen totaliseert ze nu 14 mandaten, terwijl daarnaast ook kartelpartner N-VA in de provincie Antwerpen een mandaat uit de onderhandelingen sleepte.

Een analyse van de globale resultaten in de Waalse provincies leert ons dat we de CDH, de MR en de extreem-rechtse lijsten bij de winnaars moeten rekenen, terwijl we de PS en Ecolo in het kamp van de verliezers moeten situeren. Maar in tegenstelling tot de Vlaamse provincies, waren er in de Waalse provincies soms uitzonderingen op die algemene evolutie. In de provincie Luik bijvoorbeeld was er niet alleen beperkt verlies voor de PS, maar ook licht verlies voor de CDH, die in alle andere Waalse provincies stemmen won. En in de provincie Luxemburg won de PS, terwijl de MR achteruit ging, beide tegen de algemene trend in. Bij de 'andere lijsten' kon de lijst Rassemblement Wallonie-France (RWF) in alle provincies de meeste stemmen binnenhalen, maar dat bedroeg maximum 1,4% (meer bepaald in de provincies Waals-Brabant en Luik).

De rangorde van de Franstalige partijen werd globaal gezien echter niet gewijzigd. De PS blijft op kop maar de voorsprong op de MR is opnieuw een stuk gekrompen. Na de MR als tweede grootste partij volgt op enige afstand de CDH op de derde plaats en Ecolo op de vierde plaats. Opmerkelijk is dat de Franstalige extreem-rechtse lijsten een goede beurt maakten door van 1 naar 6 zetels te gaan. Toch werd dit algemene beeld in enkele provincies doorbroken. In de provincie Luxemburg werd de CDH de grootste partij ten nadele van de MR, die er na de verkiezingen van 1994 de leiderspositie van de PS had overgenomen. De Franstalige socialisten worden in de provincie Namen dan weer nauw op de hielen gezeten door de MR, die haar historische gegroeide leiderspositie in de provincie Waals-Brabant nog kon versterken. In laatstgenoemde provincie moest Ecolo haar derde plaats overigens afstaan aan de CDH.

Dat de machtsverhoudingen in de Waalse provincies gewijzigd zijn, wordt goed geïllustreerd door de samenstelling van de bestuursmeerderheden. In twee provincies kwamen nieuwe coalities tot stand. In de provincie Luxemburg werd de MR als coalitiepartner van de PS vervangen door de grotere CDH, terwijl in de provincie Waals-Brabant de MR op haar beurt de PS als coalitiepartner liet vallen ten voordele van Ecolo. Bovendien nam de MR in de provincie Namen het voorzitterschap van de provincieraad over uit handen van de PS. Dat de macht van de

Tabel XXIII. Stemmenverdeling van de diverse lijsten bij de provincieraadsverkiezingen van 2000 en 2006, geglobaliseerd naar Vlaamse en Waalse provincies.

	Vlaamse provincies				Waalse provincies			
	2000	%	2006	%	2000	%	2006	%
Neergelegde stemmen	4.182.662		4.354.270		2.095.996		2.202.236	
Geldige stemmen	3.958.105	94,6	4.096.310	94,1	1.889.482	90,1	2.020.156	91,7
CVP/CD&V-N-VA	1.060.147	26,8	1.232.543	30,1				
PSC/CDH					332.879	17,6	371.915	18,4
SP/SP.A-Spirit	652.465	16,5	785.969	19,2				
PS					641.82	34	648.420	32,1
VLD/VLD-Vivant	909.428	23	773.809	18,9				
PRL/MR ⁴¹					473.715	25	543.734	26,9
Agalev/Groen!	364.289	9,2	312.076	7,6				
ECOLO					277.895	14,7	249.973	12,4
VU-ID	249.948	6,3						
Vlaams Blok/Belang	594.942	15	879.377	21,5				
FN					34.455	1,8		
FRONT-NAT.							61.256	3
FNATIONALE							30.897	1,5
UF	46.106	1,2	54.733	1,3				
SP					5.318	0,3	4.934	0,2
PFF/PFF-MR					8.019	0,4	8.448	0,4
CSP					11.809	0,6	12.397	0,6
VIVANT	39.990	1			4.913	0,3		
Andere lijsten	40.790	1	57.803	1,4	98.659	5,2	88.182	4,4

41. Het totaal aantal stemmen van de PRL in 2000 is de som van het aantal stemmen van de PRL-FDF in Waals-Brabant en van de PRL-MCC in de vier andere Waalse provincies.

Tabel XXIV. Evolutie van het aantal zetels per lijst, geglobaliseerd naar Vlaamse en Waalse provincies, 2000-2006.

	Vlaamse provincies			Waalse provincies		
	2000	2006	Vershil	2000	2006	Vershil
CVP/CD&V-N-VA	128	136	8			
PSC/CDH				64	73	9
SP/SP.A-Spirit	76	84	8			
PS				115	114	-1
VLD/VLD-Vivant	106	80	-26			
PRL/MR ⁴²				97	103	6
Agalev/Groen!	26	17	-9			
ECOLO				43	35	-8
VU-ID	15		-15			
Vlaams Blok/Belang	54	88	34			
FN				1		-1
FRONT-NAT.					4	4
FNATIONALE					2	2
UF	6	6				
SP				1	1	
PFF/PFF-MR				2	2	
CSP				3	2	-1
VIVANT				1		-1
Totaal	411	411		327	336	

42. Het totaal aantal zetels van de PRL in 2000 is de som van het aantal zetels van de PRL-FDF in Waals-Brabant en van de PRL-MCC in de vier andere Waalse provincies.

PS echter nog lang niet gebroken is, wordt geïllustreerd door het feit dat de Franstalige socialisten niet alleen drie van de vier provincieraadsvoorzitters leveren, maar in vier van de vijf Waalse provincies ook de voorzitter van het provinciaal college.

Globaal gezien kunnen we stellen dat de verkiezingsresultaten voor de verschillende politieke families in de twee gewesten niet parallel liepen. Tegenover het verlies van de liberalen aan Vlaamse zijde staat de winst in de Waalse provincies. Omgekeerd boekten de Vlaamse socialisten winst, terwijl de Franstalige socialisten tot het verliezende kamp behoorden. Wat het verlies betreft voor de groenen en de goede score van de christendemocraten en extreem-rechtse partijen liepen de resultaten wel parallel. Weliswaar moeten we bij de evaluatie van de scores rekening houden met de verschillende uitgangspunten van de diverse lijsten. De winst voor het kartel CD&V-N-VA, de grootste formatie in de Vlaamse provincies, heeft een andere betekenis dan deze voor de CDH in de Waalse provincies. Hetzelfde geldt als we de goede score van de Franstalige extreem-rechtse lijsten vergelijken met de grootste winnaar aan Vlaamse zijde, m.n. het Vlaams Belang. Het soortelijk electoraal gewicht van de diverse politieke families is in beide gewesten duidelijk verschillend, zoals dat trouwens ook het geval is wanneer we de verkiezingsresultaten op het niveau van de diverse provincies en kiesdistricten vergelijken.

Survey of the Belgian political parties since 1970

Morphology of the Flemish political parties Morphologie van de Vlaamse politieke partijen Morphologie des partis politiques flamandes		
Years Jaren Années	Authors Auteurs	Res Publica
1970-1983	W. Dewachter, M. Verminck, M. Maes, E. Das, I. Vanhoren	1988/4
1983-1984	I. Vanpol	1985/2-3
1985-1986	M. Verminck	1987/3
1987-1988	M. Verminck	1989/3
1989-1990	M. Verminck	1991/3-4
1991-1992	M. Vos, P. Janssens, S. Fiers	1993/3-4
1993-1994	P. Janssens	1995/3-4
1995-1996	P. Biondi	1997/4
1997-1998	P. Biondi	1999/2-3
1999-2000	J. Noppe	2001/2-3
2001-2002	J. Noppe	2003/2-3
2003-2004	J. Noppe	2005/2-3
2005-2006	J. Noppe	2007/2-3

**Morphology of the Francophone political parties
Morphologie des partis politiques francophones
Morfologie van de Franstalige politieke partijen**

<i>Years Jaren Années</i>	<i>Authors Auteurs</i>	<i>Res Publica</i>
1970-1983	W. Dewachter, M. Verminck, M. Maes, E. Das, I. Vanhoren	1988/4
1983	I. Vanpol	1984/4
1984-1985	I. Vanpol	1986/3
1986-1987	M. Verminck	1988/2-3
1988-1989	M. Verminck	1990/2-3
1990-1991	M. Vos	1992/3-4
1992-1993	P. Janssens	1994/3-4
1994-1995	P. Janssens	1996/3-4
1996-1997	P. Biondi	1998/3-4
1998-1999	P. Biondi	2000/2-3
2000-2001	J. Noppe	2002/2-3
2002-2003	J. Noppe	2004/2-3
2004-2005	J-B Pilet, E. Van Haute	2006/2-3

**Provincial elections in Belgium
Les élections des Conseils Provinciaux
De verkiezingen van de provincieraden**

<i>Year Jaar Année</i>	<i>Authors Auteurs</i>	<i>Res Publica</i>
1971	R. Costard	1972/4
1974	R. Costard	1974/3-4
1977 en 1978	<i>not available – manquent – ontbreken</i>	–
1981	X. Mabille	1981/1
1985	D. Toelen	1986/2
1987	D. Toelen	1987/1
1991	M. Brans	1992/2
1994 en 2000	H. Reynaert, T. Valcke	2001/2-3
2006	T. Valcke e.a.	2007/2-3

Series: Morphology of Belgian Political Parties

Basic information on Belgian political parties

List of entries

1. *Party Congress*, see: Congres
Place – Date – Theme – Number of participants
2. *General Council*, see: Algemene Raad/Partijraad
2.1. Composition – 2.2. Frequency of meeting – 2.3. Areas of authority
3. *Party Bureau*, see: Partijbureau/Partijbestuur
3.1. Composition – 3.2. Frequency of meeting – 3.3. Areas of authority
4. *Executive Board*, see: Uitvoerend bestuur/Dagelijks bestuur
4.1. Composition – 4.2. Frequency of meeting – 4.3. Areas of authority
5. *Arbitration Board*, see: Arbitrageraad/Geschillenraad
5.1. Composition – 5.2. Frequency of meeting – 5.3. Areas of authority
6. *Internal Elections*, see: Interne verkiezingen
Date – Number of candidates – Elections of party president or other important officers
7. *Mandates*, see: Kaderleden
7.1. External executives – 7.2. Internal executives
8. *Number of Staff*, see: Personeelsbestand
Cabinet of the party president – Study service – Press and communication services – Pressure groups – Number of staff in parliament – Number of employees
9. *Number of Members*, see: Ledenaantallen
Itemized for federation, gender and age if available
10. *Publications*, see: Publicaties
11. *Party Finances*, see: Partijfinanciën

Parties discussed:

– CD&V: Christen-Democratisch en Vlaams	479
– SP.A: Socialistische Partij Anders	494
– VLD: Vlaamse Liberalen en Democraten	503
– Vlaams Belang	510
– Groen!	519
– N-VA: Nieuw-Vlaamse Alliantie	529
– Spirit: Sociaal, Progressief, Internationaal, Regionalistisch, Integraal-democratisch en Toekomstgericht	539

Overview in this issue:

Evolution of the membership in the Flemish parties 1980-2006

Morfologie van de Vlaamse politieke partijen in 2005 en 2006

Jo NOPPE

Vrij medewerker van het Centrum voor Politicologie van de KU Leuven
in samenwerking met de secretariaten van de politieke partijen¹

Christen-Democratisch en Vlaams (CD&V)

1. Het congres

In 2005 en 2006 werd 1 congres georganiseerd:

- Brussel, Vlaams Parlement, 28 mei 2005. Programma- en statutair congres. Agenda: goedkeuring gezinsprogramma en wijziging statuten. Aantal aanwezigen en stemgerechtigden: 750.

2. De algemene vergadering

2.1. Samenstelling

Art. 37.1.2 van de statuten²: *“De algemene vergadering bestaat uit:*

1. *Leden met stemrecht:*

- a. – *de partijvoorzitter* Vandeurzen Jo
- *de ondervoorzitter(s)* Beke Wouter en Berx Cathy
- *de provinciale voorzitters met inbegrip van de voorzitter van de hoofdstedelijke partijraad:*

1. In het bijzonder danken wij: Jan Bresseleers (CD&V), Franky Bryon (SP.A), Francis Devriendt (VLD), Tom Van Den Troost (Vlaams Belang), Stefan Colaes (Groen!), Piet De Zaeger (N-VA) en Bert Celis (Spirit). Wij houden er ook aan dr. Sam Depauw (KULeuven) te danken voor zijn hulp bij het verzamelen van de gegevens.
2. De CD&V-statuten zoals die goedgekeurd werden op het congres van 28 mei 2005. Op 21 november 2005 vergaderde de algemene vergadering voor het eerst in zijn nieuwe samenstelling. Voor de situatie voor 21 november 2005 zie: NOPPE, J., *Morfologie van de Vlaamse partijen in 2003 en 2004*, *Res Publica*, 47(2-3), 2005, pp. 349-354.

Antwerpen	Ansoms Jos
Limburg	Truyens Raf
Oost-Vlaanderen	Degadt Peter
Vlaams-Brabant	Doomst Michel (vanaf nov. 2005 opgevolgd door De Saegher Tom)
West-Vlaanderen	Olivier Marc (vanaf nov. 2005 opgevolgd door Vanpoucke Daniël)
Hoofdstedelijke partijraad	Vanhaerents Koen
– <i>de regionale voorzitters</i> ³ :	
Antwerpen	Muts Boudewijn
Voor- en Noorderkempen	Martens Dirk
Kempen	Bellens Peter
Mechelen	Janssens Eric
Rupel/Zuidrand	Van Broekhoven André
Maas	Imbornone Marco
Midden-Limburg	Buntinx Koen
Noord-Limburg	Bongaerts Johan
West-Limburg	Vanmechelen André
Zuid-Limburg	De Grunne Thierry
Aalst	Roman Marc
Oudenaarde	Foulon Jan
Dendermonde-Sint-Niklaas	Machiels Bruno
Deinze	Vermeulen Jan
Eeklo	Van Damme Odette
Evergem	Colpaert Peter
Gent	Vandenberghé Jeroen
Lochristi	Claeys Roger
Brussel-Halle-Vilvoorde	Doomst Michel
Leuven	Meulemans Bert
Brugge	Rogissart Guy
Kortrijk	Mahieu Stijn
Oostende	Seys Hugo
Roeselare-Tielt	Defreyne Peter
Westhoek	Morlion Koen
b. – <i>de voorzitter en 5 leden van de kamerfractie</i>	De Crem Pieter (voorzitter), Bogaert Hendrik, d’Hondt Greta, Pieters Trees, Van Parijs Tony, Verherstraeten Servais
– <i>de voorzitter en 2 leden van de senaatsfractie</i>	de Bethune Sabine (voorzitter), De Schampelaere Mia, Schouppe Etienne

3. Bij de statutenwijziging van 28 mei 2005 werd de vroegere indeling in arrondissementen vervangen door een indeling in regio's.

- de voorzitter en 5 leden van de Vlaamse parlementsfractie Caluwé Ludwig (voorzitter), Laurys Jan, Smet Miet, Vanackere Steven, Van Rompuy Eric, Verfaillie Jan
  - de voorzitter en 1 lid van de Brusselse parlementsfractie Vandenbossche Walter (voorzitter), De Pauw Brigitte
  - de voorzitter en 1 lid van de Europese parlementsfractie Thyssen Marianne (voorzitter), Belet Ivo
- c. per provincie één afgevaardigde van de provincieraadsleden, aangewezen door de fractie:
Antwerpen	Helsen Ludo
Limburg	Vandeput Marc
Oost-Vlaanderen	Willems Annick
Vlaams-Brabant	Swinnen Monique
West-Vlaanderen	Durnez Jan
- d. per provincie vier gekozen gemeenteraadsleden en voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest twee gemeenteraadsleden, te verkiezen door de verkozen gemeenteraadsleden:
Antwerpen	De Boeck Luc, Meeus Michel, Deleus Stefaan, Vuylsteke de Laps Luc
Limburg	Ceyssens Lode, Moors Carine, Van Muysen Johan, Verheyen Inge
Oost-Vlaanderen	Bothuyne Robrecht, Demeyer Martine, Van Hoecke Gilbert, Windels Björn
Vlaams-Brabant	Brouwers Karin, Casaer Hugo, Eyssen Hans, Wynant Luc
West-Vlaanderen	Coens Joachim, Dochy Bart, Vandekerckhove Luk, Vandewynckel Geert
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	Judo Frank, (1 positie niet ingevuld)
- e. 25 leden te kiezen door het algemeen partijcongres
- Roelof Els, Broers Huub, Becq Sonja, Gabriëls Jef, Van Outryve Jacques, Tessier Brecht, Van Eetvelde Ilse, Verlee Matthias, Stockman Hilde, Marechal Pieter, Herrebout Eddy, Ronse Steven, Bogaert Stijn, Verreth Ann, Kindermans Gerald, Taes Chris, Hermans An, De Clercq Isabelle, Delvou Moniek, De Vos Stefaan, Van de Werf Hilde, Partyka Katrien, Geukens Petra, Deiteren Caroline, Van Caeneghem Bart
- f. 25 leden aangewezen door de provinciale besturen. Het aantal mandaten wordt bepaald in functie van het ledenaantal per provincie:
Antwerpen	Maes Suzy, Van de Sande Ilse, Vreys Kris, Bollen Yvo, Nilis Ria

Limburg	Samardzic Tatjana, Vleugels Kris, Withofs Vera, Govaerts Stefaan
Oost-Vlaanderen	Dierick Leen, Goedgezelschap Hilde, Wynant Els, Van Lysebeth Bart, Larmuseau David
Vlaams-Brabant	Claes Marie-Jeanne, Dewolf Ghislain, Desmet Gunter (tot oktober 2006), Belmans Lieve, Vansina Dirk
West-Vlaanderen	De Meulenare Sven, Mommerency Ann-Pascale, Byttebier Vincent, Mingneau André, Maene-Vileyen Chris
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	(niet ingevuld)
- g. 5 afgevaardigden per erkende geleding waaronder de voorzitter:
Jong-CD&V	De Brabandere Bert (voorzitter), Boudrez Pieter, Vervloessem Jeroen, Van Rompuy Peter, Coryn Thierry
Vrouw en Maatschappij	Van Hoof Els (voorzitter), Van Varenbergh Myriam, Verhaegen Chris, Furnière Brenda, Dehaese Lieve
CD&V-senioren	Devos Godelieve (voorzitter), Van Houtte André, Van den Bulcke Cécile, Van Brussel Simonne, Motmans Frans (vanaf dec. 2006 opgevolgd door De Corte Guido)
- h. 10 leden gecoöpteerd door de leden bedoeld onder a tot g."
Billen Vera, Hendrickx Marie-Jeanne, Haegemans Luc, Lemmens Ruben, Pelssers Ingrid, Van Aelst Izzy, Van Dormael Jeanine, Top Ergün

"Maximaal twee derde van het totaal aantal leden met stemrecht mag tot hetzelfde geslacht behoren. De leden van de algemene vergadering, bedoeld in lid c. t/m h, zetelen niet in één van de parlementen en worden niet door de partij tewerkgesteld."

2. "Leden met raadgevende stem:

a. De algemeen secretaris en de directieleden van de partij	Algemeen secretaris Demeester Pieter Directieleden Algoed Koen (vanaf jan. 2006 opgevolgd door Dupré Isabelle), Bresseleers Jan, Thijs Erika (vanaf dec. 2006 opgevolgd door Peeters Els), Vanmaercke Luc (vanaf maart 2006 opgevolgd door Poulussen Peter)

- b. In voorkomend geval de rege-
ringsleden en voorzitters van
parlementaire vergaderingen die
behoren tot CD&V *Regeringsleden*
Leterme Yves, Peeters Kris, Vervotte Inge,
Grouwels Brigitte
*Voorzitters*⁴
Vandenberghé Hugo, Chabert Jos, Decaluwe
Carl
- c. De leden van de toezichtsraad (*de toezichtsraad werd na 21 november 2005 niet
meer samengesteld*)
- d. De gewezen rege-
ringsleiders en
partijvoorzitters Dehaene Jean-Luc, Swaelen Frank, Tinde-
mans Leo, Vanden Brande Luc, Martens Wil-
fried, Eyskens Mark, Van Rompuy Herman,
Van Peel Marc, De Clerck Stefaan
- e. De secretarissen van CD&V-Ka-
merfractie, CD&V-senaats-
fractie, CD&V-Vlaamse fractie
en CD&V-fractie in de Brusselse
Hoofdstedelijke Raad Smits Jef, De Graeve Yves, De Smet Bart, De-
poorter Iris
- f. De personeelsleden-secretarissen
van Jong-CD&V, Vrouw en
Maatschappij en CD&V-senio-
ren" Knop Hans, Cobbaert Erna, Franssen Lies-
beth

*"De algemene vergadering zal vaststellen dat de externe deskundigen lid zijn van de par-
tij en terzake toetreden tot een engagementsverklaring die de loyaliteit en confidentialiteit
van hun functie waarborgen."*

Art. 37.1.3: *"De algemene vergadering kan alle personen die zij wenst te raadplegen uit-
nodigen en horen."*

2.2. Frequentie van samenkomst

Art. 37.3 van de statuten: *"De algemene vergadering komt minstens 6 maal per jaar sa-
men. De voorzitter roept de vergadering samen telkens punten van politiek belang aan de
orde zijn en zit de vergadering voor. Hij bepaalt plaats, tijdstip en agenda. De algemene
vergadering wordt opgebouwd rond politiek belangrijke beslissingsmomenten. De algeme-
ne vergadering komt voorts samen wanneer ten minste 1/5 van de leden en/of 3 regionale
besturen, met opgave van redenen, dit verzoeken. De vergadering moet binnen de vier*

4. In de periode 2005-2006 was Hugo Vandenberghé ondervoorzitter van de Senaat, Jos Chabert ondervoorzitter van de Brusselse Hoofdstedelijke Raad en Carl Decaluwe ondervoorzitter van het Vlaams Parlement.

weken na de betekening van het verzoek samenkomen. Voldoet de voorzitter niet aan dit verzoek dan hebben de bedoelde leden en/of regio's de bevoegdheid zelf voor de bijeenroeping te zorgen."

De Algemene Vergadering komt in principe – buiten de vakantieperiode – elke derde dinsdag van de maand samen.

2.3. Bevoegdheden

Art. 37.2 van de statuten: *"De algemene vergadering bepaalt de politieke partijlijn in periodes tussen de partijcongressen in. Zij dient daarbij rekening te houden met de congresbesluiten. Onverminderd de bevoegdheden van het partijcongres heeft de algemene vergadering tot taak:*

- politiek belangrijke standpunten in te nemen;*
- het evalueren, beoordelen en desgevallend bijsturen van de politieke stellingnamen die ingenomen werden op het politiek bestuur;*
- het opstellen van ontwerpprogramma's voor de verkiezing op elk bestuursniveau;*
- het continu stimuleren van de beweging binnen de partij;*
- het verkiezen van twee ondervoorzitters – waaronder 1 vrouw respectievelijk man – en van zijn afgevaardigden in het politiek bestuur;*
- het aanduiden van CD&V-afgevaardigden in de organen van de Europese Volkspartij, zoals voorzien in de artikelen 6 en 7 van de statuten van de EVP;*
- aanstelling van de leden van de toezichtsraad;*
- aanstelling en ontslag van de algemeen secretaris;*
- goedkeuring van de partijbegroting en van de jaarrekening;*
- het samenstellen van de kieslijsten met Vlaanderen als kiespubliek;*
- het verlenen van een advies aan CD&V-fractie in de Senaat met betrekking tot de kandidaturen voor het mandaat van gecoöpteerd senator;*
- het verlenen van een advies aan CD&V-fractie in het Vlaams Parlement m.b.t. de kandidaturen voor de Vlaamse regering en aan CD&V-fractie in het Brussels Parlement m.b.t. de kandidaturen voor de Brusselse regering;*
- bij de verkiezing van de fractievoorzitters kan de algemene vergadering een advies geven;*
- de goedkeuring van de reglementen ter uitvoering van de statutaire bepalingen; de zorg voor de handhaving van de statuten en reglementen en het uitoefenen van de partijtucht."*

3. Het politiek bestuur

3.1. Samenstelling

Art. 39.1.1 van de statuten: *"Het politiek bestuur is samengesteld uit:*

1. *Leden met stemrecht:*
  - a. *De partijvoorzitter en de onder-voorzitter(s) waaronder minstens één man of vrouw*

Voorzitter
Vandeurzen Jo
Ondervoorzitters
Beke Wouter en Berx Cathy
  - b. *– de voorzitter en 5 leden van de kamerfractie*

De Crem Pieter (voorzitter), Bogaert Hendrik, d’Hondt Greta, Pieters Trees, Van Parijs Tony, Verherstraeten Servais
<i>– de voorzitter en 2 leden van de senaatsfractie</i>
de Bethune Sabine (voorzitter), De Schamphelaere Mia, Schouppe Etienne
<i>– de voorzitter en 5 leden van de Vlaamse parlamentsfractie</i>
Caluwé Ludwig, Decaluwe Carl, Laurys Jan, Martens Luc, Smet Miet, Vanackere Steven, Van Hecke Mieke, Van Rompuy Eric, Verfaillie Jan
<i>– de voorzitter en 1 lid van de Brusselse parlamentsfractie</i>
Vandenbossche Walter (voorzitter), De Pauw Brigitte
<i>– de voorzitter en 1 lid van de CD&V-groep in het Europees parlement</i>
Thyssen Marianne (voorzitter), Belet Ivo
  - c. *De voorzitters en één bijkomende afgevaardigde van de erkende geledingen:*

Jong-CD&V	De Brabandere Bert (voorzitter), Deiteren Caroline
Vrouw en Maatschappij CD&V-senioren	Van Hoof Els (voorzitter), Verhaegen Chris Devos Godelieve (voorzitter), Van Houtte André
  - d. *– één afgevaardigde van de provincieraadsleden*

Durnez Jan

  - 3 afgevaardigden van de gemeenten*

Bothuyne Robbrecht, Brouwers Karin, Ceysens Lode
--
  - e. *De provinciale voorzitters of hun afgevaardigde:*

Antwerpen	Ansoms Jos
Limburg	Sauwens Johan
Oost-Vlaanderen	Dewilde Guido
Vlaams-Brabant	Doomst Michel (vanaf nov. 2005 opgevolgd door De Saegher Tom)
West-Vlaanderen	Olivier Marc (vanaf nov. 2005 opgevolgd door Vanpoucke Daniël)
Hoofdstedelijke partijraad	Vanhaerents Koen
  - f. *6 leden te kiezen door de algemene vergadering uit zijn leden*

Van Eetvelde Ilse, Vermeulen Jan, Verlee Matthias, Swinnen Monique, Lemmens Ruben, Marechal Pieter
--

2. Leden met raadgevende stem:

- a. In voorkomend geval de rege-
ringsleden en voorzitter van de
parlementaire vergaderingen die
behoren tot CD&V
- Regeringsleden
Leterme Yves, Peeters Kris, Vervotte Inge,
Grouwels Brigitte
Voorzitters⁵
Vandenberghé Hugo, Chabert Jos, Decaluwe
Carl
- b. De algemeen secretaris en de di-
rectieleden van de partij daartoe
uitgenodigd door de partijvoor-
zitter
- Algemeen secretaris
Demeester Pieter
Directieleden
Algoed Koen (vanaf jan. 2006 opgevolgd
door Dupré Isabelle), Bresseleers Jan, Thijs
Erika (vanaf dec. 2006 opgevolgd door Pee-
ters Els), Vanmaercke Luc (vanaf maart 2006
opgevolgd door Poulussen Peter)
- c. De gewezen regeeringsleiders en
partijvoorzitters
- Dehaene Jean-Luc, Swaelen Frank, Tinde-
mans Leo, Vanden Brande Luc, Martens Wil-
fried, Eyskens Mark, Van Rompuy Herman,
Van Peel Marc, De Clerck Stefaan
- d. Deskundigen
- Doomst Michel, Gabriëls Jef, Hermans An,
Stivigny Christian, Verschueren Luc

Art. 39.1.2: "Het politiek bestuur kan ook in functie van de agenda andere personen uitnodigen om de vergadering bij te wonen en/of toe te spreken".

Art. 39.1.3: "Personeelsleden van de partij en haar bijzondere organen en organisaties, personeelsleden van parlementsleden of kabinetsmedewerkers, die werkzaam zijn op het kabinet van een Minister, Staatssecretaris of die als medewerk(st)er verbonden zijn aan één van de parlementaire fracties kunnen niet als lid van het politiek bestuur worden gekozen. Leden van het politiek bestuur krijgen ambtshalve ontslag indien zij één van de eerder vermelde functies opnemen. De algemene vergadering kan hierop met een 2/3 meerderheid een uitzondering toestaan."

3.2. Frequentie van samenkomst

Art. 39.3.1 van de statuten: "Het politiek bestuur komt behoudens de vakantieperiodes minstens wekelijks samen."

5. Zie vorige voetnoot.

3.3. Bevoegdheden

Art. 39.2 van de statuten: *"Het politiek bestuur staat in voor het opvolgen van de politieke actualiteit en voor het uittekenen van de dagelijkse politieke lijn van de partij onverminderd de bevoegdheden van de algemene vergadering en het congres. In dit licht legt het politiek bestuur politieke standpunten van de partij vast. Het is daarbij verantwoordelijk verschuldigd aan de algemene vergadering en aan het partijcongres. Het politiek bestuur zorgt voor de samenhang van de initiatieven en stellingnamen van CD&V-mandatarissen en fracties."*

4. Het directiecomité

4.1. Samenstelling

Art. 40, eerste lid van de statuten: *"Het management van de partij wordt ter harte genomen door een directiecomité onder leiding van de partijvoorzitter. Naast de partijvoorzitter maken de voorzitters van CD&V-kamerfractie, CD&V-senaatsfractie, CD&V-fractie in het Vlaams Parlement, CD&V-fractie leider in het Brussels Parlement en CD&V-delegatieleider in het Europees Parlement, de algemeen secretaris en de directeur van de studiedienst deel uit van het directiecomité."*

- de partijvoorzitter	Vandeurzen Jo
- fractieleider in de Kamer	De Crem Pieter
- fractieleider in de Senaat	de Bethune Sabine
- fractieleider in het Vlaams Parlement	Caluwé Ludwig
- fractieleider in het Brussels Parlement	Vanden Bossche Walter
- delegatieleider in het Europees Parlement	Thyssen Marianne
- algemeen secretaris	Demeester Pieter
- directeur van de studiedienst	Algoed Koen (vanaf jan. 2006 opgevolgd door Dupré Isabelle)

4.2. Frequentie van samenkomst

Het directiecomité komt minstens wekelijks samen.

4.3. Bevoegdheden

Art. 40, tweede lid van de statuten: *"Dit directiecomité verdeelt intern de taken en neemt de opdrachten van dagelijks bestuur op zich. Zij sturen de professionele medewerkers van de partij aan. Het directiecomité legt verantwoording af aan het politiek bestuur en aan de algemene vergadering."*

5. De commissie van beroep

5.1. Samenstelling

Art. 48.2 van de statuten: *“De commissie bestaat uit zeven leden waarvan minstens twee leden voorzitter zijn van een arrondissementele afdeling en twee leden voorzitter van een gemeentelijke afdeling. Indien de klacht afkomstig is uit de gemeentelijke of arrondissementele afdeling waartoe een commissielid behoort, moet hij/zij zich laten vervangen.”*

- de voorzitter   Bevernage Carl
- de secretaris   Demeester Pieter
- de leden   Deckers Miet, Roman Marc, Ronse Steve, Stockman Hilde,
                              Van Butsel Karel

5.2. Frequentie van samenkomst

Art. 48.5 van de statuten: *“De commissie komt samen telkens haar een geschil wordt voorgelegd.”*

De commissie kwam in de periode 2005-2006 4 keer samen.

5.3. Bevoegdheden

Art. 48.1 van de statuten: *“De commissie van beroep beslist over geschillen, welke voortvloeien uit de toepassing van de bepalingen van deze statuten en de daarbij aansluitende reglementen. De commissie brengt haar advies steeds binnen de in de statuten en reglementen voorziene termijn uit bij de algemene vergadering die dan een beslissing neemt die bindend is voor alle betrokkenen.”*

6. Interne verkiezingen

Er werden in de periode 2005-2006 geen interne verkiezingen georganiseerd.

7. Kaderleden

7.1. Mandatarissen

Volksvertegenwoordigers	21
Senatoren	9
Vlaamse volksvertegenwoordigers	29
Leden Brusselse Hoofdstedelijke Raad	3
Leden Europees Parlement	3
Leden federale regering	–

Leden Vlaamse regering	3 ministers
Leden Brusselse Gewestregering	1 staatssecretaris
Provincieraadsleden	126
Bestendig Afgevaardigden	12
Gemeenteraadsleden	2.599
Burgemeesters	153
Schepenen	722
OCMW-raadsleden	1.127
OCMW-voorzitters	147
7.2. Bestuursleden	10.256

8. Personeelsbestand

8.1. Belangrijke functies

Algemeen secretaris	Demeester Pieter
Politiek secretaris	Schoupe Etienne
Directeur Ceder ⁶	Algoed Koen (vanaf jan. 2006 opgevolgd door Dupré Isabelle)
Directeur Communicatie	Vanmaercke Luc (vanaf maart 2006 opgevolgd door Poulussen Peter)
Directeur Beweging	Thijs Erika (vanaf dec. 2006 opgevolgd door Peeters Els)
Administratief secretaris	Bresseleers Jan

8.2. Diensten en groepen

Verantwoordelijke Vorming Secretaris	Cardoen Jonathan
Voorzitter CD&V-Senioren	Devos Godelieve
Secretaris CD&V-Senioren	Fransen Liesbeth
Voorzitter Vereniging CD&V-Raadsleden	Doomst Michel
Secretaris Vereniging CD&V-Raadsleden	Schiettecatte Jean-Paul
Voorzitter Vrouw en Maatschappij	Van Hoof Els
Secretaris Vrouw en Maatschappij	Cobbaert Erna
Voorzitter Jong-CD&V	De Brabandere Bert
Secretaris Jong-CD&V	Knop Hans
Voorzitter Forum Buitenland	Eyskens Mark
Voorzitter Commissie Beroep	Bevernage Carl

6. De studiedienst van CD&V.

8.3. Parlementaire medewerkers

	Universitair	Administratief
Kamer	16	4
Senaat	10	2
Vlaams Parlement	12	3
Brussels Parlement	4	2
Europees Parlement	6	1

8.4. Globaal aantal tewerkgestelden

Er werden in de periode 2005-2006 in totaal 83 personen in vast verband tewerkgesteld binnen de partij.

9. Ledenaantallen

9.1. Indeling naar regio

	2005	2006
Antwerpen	1.664	1.618
Voor- en Noorderkempen	3.227	3.297
Kempen	5.950	6.006
Mechelen	7.927	7.569
Rupel-Zuidrand	2.804	2.771
Maas	1.839	1.762
Midden-Limburg	2.615	2.531
Noord-Limburg	2.860	2.705
West-Limburg	1.883	1.860
Zuid-Limburg	1.989	1.998
Aalst	4.670	4.532
Oudenaarde	1.873	1.867
Dendermonde-Sint-Niklaas	6.300	6.323
Deinze	1.313	1.376
Eeklo	1.108	1.098
Evergem	853	827
Gent	1.429	1.422
Lochristi	1.505	1.496
Brugge	3.002	3.018
Kortrijk	3.005	3.011
Oostende	1.673	1.709
Roeselare-Tielt	4.308	4.283
Westhoek	3.731	3.779

Asse	2.278	2.290
Halle-Lennik	3.689	3.571
Vilvoorde	2.606	2.611
Zaventem	1.329	1.243
Aarschot-Haacht-Diest	2.046	1.992
Leuven	2.022	2.002
Tienen	1.642	1.616
Brussel 19	1.014	968
CD&V-overzee	19	29
Totaal	84.173	83.180

9.2. Indeling naar geslacht

	<i>Man</i>	%	<i>Vrouw</i>	%	<i>Onbekend</i>	<i>Totaal</i>
2005	49.096	58,4	34.929	41.6	148	84.173
2006	48.009	57,8	35.024	42.2	147	83.180

9.3. Indeling naar leeftijdscategorie

	2005	%	2006	%
-35 jaar	7.180	8.8	7.187	8.9
36-50	18.342	22.5	18.010	22.2
51-64	25.941	31.8	25.909	31.9
+65	30.143	36.9	30.040	37.0
Onbekend	2.567		2.034	
<i>Totaal</i>	84.173	100.0	83.180	100.0

9.4. Lidgelden

- Individuele aansluiting: 12 euro
- Inschrijvingsgeld eerste jaar: 3 euro
- Bijkomend lid uit hetzelfde gezin: 3 euro
- Gepensioneerde, -25-jarige, personen met een handicap, werkzoekende: 6 euro

10. Publicaties

CD&V

- *Ampersand* (CD&V-ledenblad), maandblad. Oplage: 60.000.
- *CD&V-direct*, huis-aan-huis-blad. Verschijnt 8 maal per jaar. Gemiddelde oplage: 700.000.

- *CD&V-Nieuwsbrief*, elektronische mailing, wekelijks. 5.125 mailadressen.
- *Campagnenieuwsbrief*, elektronische mailing, dagelijks van 1 september tot 8 oktober 2006. 3.600 mailadressen.
- Brochures:
  - *Actieboekje 2006. Respect. 2006.*
  - *Respect Actie Plan. 2006.*
  - *Politiek, passie en verleiding. 2006.*

CEDER

- *Ceder Nieuwsbrief*, elektronische mailing (sinds 2006). 2.000 mailadressen.

CD&V-werkgroep 'Vrouw en Maatschappij'

- *Christen-democratisch & Vrouw: spiegels van vrouwenacties in zestig jaar Christen-democratie in Vlaanderen*, 84 p.
- *Power mét Flower: wegwijs voor vrouwen in de politiek*, 136 p.
- *Jaarverslag Vrouw en Maatschappij 2005-2006*, 152 p.
- *Stroomlijn*, maandelijks elektronische mailing.

Jong-CD&V

- *Radikaal* (tijdschrift van Jong-CD&V): 5 nummers in 2005 (oplage: 6.128), 4 nummers in 2006 (oplage: 7.658).
- *Denkmeekekrant*: 6 nummers in 2005-2006. Oplage: 800.

Senioren

- *Nieuwsbrief*, elektronische mailing, tweewekelijks (sinds medio 2006). 750 mailadressen.

Vereniging van CD&V-raadsleden

- *Lokaal Appèl*, nieuwsbrief voor gemeente-, provincie- en OCMW-mandatarissen, tweemaandelijks, 6 nummers per jaar. Oplage: 5.200.
- *Nieuwsbrief voor mandatarissen*, elektronische mailing, tweewekelijks (vanaf 8 oktober 2006). 3.600 mailadressen.

Internetadres: <http://www.cdenv.be>

11. Partijfinanciën⁷

	2003	2004	2005	2006
Opbrengsten uit de gewone werking	8.946.547	9.282.363	9.529.427	9.821.917
– Belgische overheidsbijdragen	7.254.767	7.487.265	7.862.398	8.093.418
– Andere bijdragen	491.618	470.313	460.065	363.835
Niet geconsolideerde verbonden entiteiten	209.432	105.376	100.586	77.877
Mandatarissen	282.186	301.769	345.043	285.957
Andere	–	63.167	14.436	–
– Lidgeld	513.558	472.549	494.499	478.786
– Opbrengsten uit het onroerend vermogen	14.668	10.295	10.479	8.356
– Opbrengsten van manifestaties, publicaties en reclame	31.465	50.277	73.955	67.244
– Giften, schenkingen of legaten van natuurlijke personen	12.343	10.786	7.710	1.954
– Diverse opbrengsten	628.129	780.878	620.321	808.324
Kosten voor de gewone werking	9.053.290	9.183.047	8.630.950	9.742.637
– Voorraden en werken in uitvoering	–	–	–	–
Inkopen	–	–	–	–
Wijziging in de voorraad en bestellingen in uitvoering	–	–	–	–
– Dotaties	1.869.221	1.267.086	958.148	1.311.993
Niet geconsolideerde verbonden entiteiten	1.034.272	539.256	597.756	654.960
Mandatarissen	575.919	552.393	2.500	293.198
Andere	259.030	175.437	357.892	363.835
– Diensten en diverse goederen	5.390.843	5.003.731	3.542.911	5.154.811
Huisvestingskosten	261.879	252.775	282.888	301.358
Administratie en beheer	1.695.689	1.640.526	1.505.209	1.499.634
Publicaties	974.293	826.405	659.044	785.758
Reclame, propaganda en vergaderingen, inbegrepen de verkiezingskosten	2.458.982	2.284.025	1.095.770	2.568.062
Diverse kosten	–	–	–	–
– Personeelskosten	1.806.064	2.394.693	2.554.158	2.848.482
– Afschrijvingen en waardeverminderingen op oprichtingskosten, immateriële en materiële vaste activa	342.419	328.667	325.296	270.876
– Waardeverminderingen op voorraden en vorderingen uit de gewone werking	2.551	410	6.848	-433
– Voorzieningen voor risico's en kosten	-494.690	73.023	1.127.131	19.174
– Andere kosten voor de gewone werking	136.882	115.437	116.458	137.734
– Geactiveerde kosten	–	–	–	–
Resultaat uit de gewone werking vóór financieel resultaat	-106.743	99.316	898.477	79.280
Financieel resultaat	18.680	-46.703	120.639	82.611
Uitzonderlijk resultaat	145.666	-67.558	-347.604	594.785
Belastingen op het resultaat	3	11.021	10.188	-9.952
Resultaat van het boekjaar	57.599	-25.966	661.323	746.724

7. Bronnen: Verslag van de Controlemismissie betreffende de Verkiezingsuitgaven en de Boekhouding van de Politieke Partijen. *Parlementaire Documenten*. 1117/1-2 (GZ 2003-2004) (Kamer), 1752/1-2 (GZ 2004-2005) (Kamer), 2454/1-2 (GZ 2005-2006) (Kamer), 3117/1-2 (GZ 2006-2007) (Kamer).

Socialistische Partij Anders (SP.A)

1. Het congres

In 2005 en 2006 werden 3 congressen georganiseerd.

- Hasselt, Grenslandhallen, 15 oktober 2005. Administratief congres. Agenda: bekendmaking van de uitslag van de rechtstreekse verkiezing door de leden van de voorzitter en de ondervoorzitter van de partij. Johan Vande Lanotte en Caroline Gennez werden als duo met 93,4% van de uitgebrachte stemmen verkozen tot voorzitter en ondervoorzitter. Aantal aanwezigen: 1.250. Aantal stemgerechtigden: 490.
- Brussel, Tour&Taxis, 18 maart 2006. Programmacongres. Agenda: bespreking, amendering en goedkeuring van de hoofdstukken van de nieuwe beginselverklaring over gelijke kansen, energie, globalisering, mobiliteit, wonen, buitenlands beleid en leefmilieu. Aantal aanwezigen: 850. Aantal stemgerechtigden 490.
- Antwerpen, Zuiderkroon, 27 en 28 januari 2006. Programmacongres. Agenda: bespreking, amendering en goedkeuring van de hoofdstukken van de nieuwe beginselverklaring over economie, cultuur, onderwijs, samenleven en diversiteit, werk, zelfstandigen, pensioenen, gezondheidszorg, veiligheid, justitie, democratie, armoede, dierenrechten en een open, progressieve beweging. Aantal aanwezigen: zaterdag 900 personen, zondag 1.100 personen. Aantal stemgerechtigden: 490.

2. De raad van voorzitters en secretarissen

2.1. Samenstelling

Art. 21 van de statuten⁸: *“De stemgerechtigde leden van de raad van voorzitters en secretarissen zijn: 1. De stemgerechtigde leden van het partijbureau en de leden van de administratieve commissie; 2. De leden van het Europees parlement, de fracties van het federale parlement, van het Vlaamse parlement, van de Brusselse hoofdstedelijke raad en de bestendige deputaties; 3. De voorzitters en de secretarissen van de provinciale federaties; 4. De voorzitters en de secretarissen van de afdelingen van de SP.A; 5. Elke SP.A-afdeling die meer dan vijfhonderd leden telt heeft recht op één bijkomende afgevaardigde per begonnen schijf van vijfhonderd leden boven de vijfhonderd leden. Streefdoel is dat deze bijkomende afgevaardigden komen uit verschillende SP.A-deelstructuren waar zij het mandaat van voorzitter of secretaris waarnemen. De raadgevende leden van de raad van voorzitters en secretarissen zijn: 1. De leden van het partijbureau met raadgevende stem; 2. Een afgevaardigde van iedere erkende nevenorganisatie.”*

8. De SP.A-statuten zoals die aangenomen werden door het congres van 22 november 2002.

2.2. Frequentie van samenkomst

Art. 22 van de statuten: *“De raad van voorzitters en secretarissen vergadert op initiatief van het partijbureau of van de administratieve commissie. De raad van voorzitters wordt bijeengeroepen op verzoek van minstens vijftwintig afdelingen uit ten minste vier provincies of op verzoek van de fracties van het federale parlement, van het Vlaamse parlement of van de Brusselse hoofdstedelijke raad.”*

De Raad van Voorzitters en Secretarissen kwam in de periode 2005-2006 niet samen.

2.3. Bevoegdheden

Art. 20 van de statuten: *“De raad van voorzitters en secretarissen is het hoogste orgaan tussen twee congressen. Hij heeft als opdracht, op voorstel van het partijbureau: 1. Het benoemen van de nationaal secretaris en de adjunct-secretaris(sen); 2. Het behandelen tussen twee congressen in, van politieke problemen in het algemeen; 3. Zich bij hoogdringendheid uit te spreken over het beheer gevoerd door het partijbureau of de administratieve commissie.”*

3. Het partijbureau

3.1. Samenstelling

Art. 28 van de statuten: *“Het partijbureau bestaat uit:*

- *de partijvoorzitter* Stevaert Steve (vanaf mei 2005 ad interim opgevolgd door Gennez Caroline, vanaf okt. 2005 opgevolgd door Vande Lanotte Johan)
- *de ondervoorzitter* Gennez Caroline
- *de nationale secretaris* André Alain
- *16 verkozen leden* Bonte Hans, Casaer Dylan, Claes Hilde, De Batselier Norbert (vanaf okt. 2006 opgevolgd door Nachtegael Mike), De Coene Philippe, De Meyer Magda, De Ridder Peter, Delathouwer Robert, Douifi Dalila, El Khadraoui Saïd, Jiroflée Karin, Peeters Jan, Swennen Guy, Termont Daniël, Vandenhove Ludwig, Voorhamme Robert
- *een vertegenwoordiger van de senioren.”* Stroobant René

Art. 29 van de statuten: *“Wonen de vergadering van het partijbureau bij met raadgevende stem:*

- de voorzitters van de fracties van het federale parlement, het Vlaamse parlement en de Brusselse hoofdstedelijke raad, de voorzitter van de partijdelegatie in het Europees parlement
  - de ministers van staat
  - elk lid van de federale en Vlaamse regering, van de Brusselse gewestregering en van de Europese commissie
  - de internationale secretaris
  - de afgevaardigden van de andere takken van de socialistische gemeenschappelijke actie
  - een afgevaardigde van de socialistische vrouwen / Zij-kant
  - een afgevaardigde van Animo
  - een afgevaardigde van de VFSG
  - de directeur van de studiedienst
- Van Der Maelen Dirk, Vanlerberghe Myriam, Gennez Caroline, De Vits Mia
- Claes Willy, Tobback Louis, Willockx Freddy, Van Miert Karel, Temmerman Gilbert
- Landuyt Renaat, Tobback Bruno, Van Brempt Kathleen, Van den Bossche Freya, Vandenbroucke Frank, Vande Lanotte Johan (tot okt. 2005), Vanvelthoven Peter, Smet Pascal, Tuybens Bruno (vanaf okt. 2005)
- Thijs Stefaan
- Peeters Guy, Verboven Xavier (tot mei 2005), Copers Caroline (vanaf mei 2005), De Leeuw Rudy (vanaf juni 2006)
- Van Lancker Anne
- Winnock Laurent (vanaf nov. 2005 opgevolgd door Boriau Bram)
- Lemonnier Martine
- Scheir Patrick (tot okt. 2005 ad interim), Pelleriaux Koen (vanaf okt. 2005)

Art. 29: "De voorzitter kan iedereen uitnodigen wiens aanwezigheid nuttig wordt geacht."

Volgende personen maken eveneens deel uit van het partijbureau: Beke Frank, D'Havé Marc (verslaggever), De Coninck Monica, Geuens Jos, Janssens Patrick, Lombaerts Geneviève, Martens Bart, Maes Jacky, Quintens Joke (tot dec. 2006), Tyrions Leen (vanaf dec. 2006), Van de Voorde Bob, Van Hoecke Johan, Van Nieuwkerke André, Patrick Scheir.

3.2. Frequentie van samenkomst

Het partijbureau komt tweewekelijks samen op maandag, uitgezonderd tijdens de vakantieperiodes.

3.3. Bevoegdheden

Art. 26 van de statuten: "Het partijbureau leidt en vertegenwoordigt de partij. Het voert de beslissingen van het congres en van de raad van voorzitters en secretarissen uit. Het is bovendien bevoegd voor alles wat niet uitdrukkelijk aan het congres en aan de raad

van voorzitters en secretarissen is voorbehouden. Het benoemt de delegaties die de partij vertegenwoordigen. Om de samenwerking met de andere socialistische partijen in Europa en in de wereld, zoals voorzien in artikel 3, voor te bereiden en te coördineren, wijst het partijbureau tijdens de eerste zitting na het administratief congres een internationaal secretaris aan. Deze internationaal secretaris wordt aangewezen voor een periode van vier jaar. De internationaal secretaris maakt met raadgevende stem deel uit van het partijbureau en is lid van het uitvoerend bestuur. Het partijbureau neemt alle nodige beslissingen en vraagt desgewenst de mening van elke statutaire geleding van de partij. Het kan voor het één of het ander punt van de agenda raad inwinnen van een partijlid, dat hierover inlichtingen kan verschaffen. Het partijbureau moet aan het nationaal congres een verslag over het voorbije politieke jaar voorleggen. Het stelt politieke beslissingen op halflange of lange termijn voor, evenals de ontwerpresoluties. Wordt het verslag, dat het partijbureau aan het congres voorlegt, niet éénparig door de leden van het partijbureau goedgekeurd en verzet zich minstens één derde ertegen, dan heeft deze oppositie het recht een minderheidsnota bij het verslag te voegen. Alle stemmingen van het partijbureau, die niet bij éénparigheid geschieden, gebeuren bij afroepen van de naam. Zij worden in de notulen van de vergadering opgetekend. De genomen beslissingen en de stemverdeling worden in het schriftelijk verslag aan het congres opgenomen."

4. Het uitvoerend bestuur

4.1. Samenstelling

Art. 41 van de SP.A-statuten: "Het uitvoerend bestuur van de partij is samengesteld uit:

- de partijvoorzitter	Stevaert Steve (vanaf mei 2005 ad interim opgevolgd door Gennez Caroline, vanaf okt. 2005 opgevolgd door Vande Lanotte Johan)
- de ondervoorzitter	Gennez Caroline
- de voorzitters van de SP.A-fracties in de federale parlementen en het Vlaamse parlement	Van Der Maelen Dirk, Vanlerberghe Myriam, Gennez Caroline
- de voorzitter van de SP.A-delegatie in het Europees Parlement	De Vits Mia
- de nationaal secretaris	André Alain
- de internationale secretaris	Thijs Stefaan
- de voorzitter van de administratieve commissie	Swennen Guy
- de directeur van de studiedienst	Scheir Patrick (tot okt. 2005 ad interim), Pelieriaux Koen (vanaf okt. 2005)

"De voorzitter kan iedereen, wiens aanwezigheid nuttig is, uitnodigen om de vergaderingen van het uitvoerend bestuur bij te wonen met raadgevende stem."

Volgende personen maken eveneens deel uit van het uitvoerend bestuur: D'Havé Marc en Hooylaerts Luc.

4.2. Frequentie van samenkomst

Het uitvoerend bestuur komt maandelijks samen.

4.3. Bevoegdheden

Art. 42 van de statuten: *"Het uitvoerend bestuur is verantwoordelijk voor het dagelijks beheer en beleidsvoorbereidend werk van de partij en haar componenten en voor de praktische en dagelijkse leiding van verkiezingscampagnes, volgens de richtlijnen van het partijbureau."*

5. De administratieve commissie

5.1. Samenstelling

Art. 35 van de statuten: *"De administratieve commissie telt negen leden.*

- *Daarvan duidt het partijbureau vier leden aan uit haar stemgerechtigde leden. Dit gebeurt tijdens de zitting volgend op het administratief congres.* De Meyer Magda, De Ridder Peter, Douifi Dalila, Jiroflée Karin
- *Het partijbureau verkiest tevens de voorzitter van de administratieve commissie onder haar stemgerechtigde leden.* Swennen Guy
- *Het korps van secretarissen van de provinciale federaties duidt in haar midden vier leden van de administratieve commissie aan tijdens de eerste zitting na het administratief congres."* Debusschere Stef, De Geest Fons, Paemen Inge

5.2. Frequentie van samenkomst

Art. 36 van de statuten: *"De administratieve commissie vergadert op uitnodiging van haar voorzitter of op verzoek van tenminste drie leden."*

De administratieve commissie kwam in de periode 2005-2006 één maal samen.

5.3. Bevoegdheden

Luidens artikel 34 van de statuten bestaat de opdracht van de administratieve commissie uit: *"1. toezicht houden op de naleving van de statuten en zo nodig elke inbreuk beteugelen; 2. voorleggen aan het: vierjaarlijks administratief congres van een*

voorstel van samenstelling van de financiële commissie; 3. zich uitspreken over de toepassing van de statuten; 4. nader aangeven van de werkmethodes.”

6. Interne verkiezingen

Op het congres van 15 oktober 2005 werd het resultaat bekendgemaakt van de rechtstreekse verkiezing door de congresgangers van de voorzitter en de ondervoorzitter van partij. De enige kandidaten, *Johan Vande Lanotte* en *Caroline Gennez*, werden als duo met 93,4% van de uitgebrachte stemmen tot voorzitter en ondervoorzitter verkozen.

7. Kaderleden

7.1. Mandatarissen⁹

Volksvertegenwoordigers	18
Senatoren	11
Vlaamse volksvertegenwoordigers	19
Leden Brusselse Hoofdstedelijke Raad	0
Leden Europees Parlement	3
Leden federale regering	4 ministers en 1 staatssecretaris
Leden Vlaamse regering	2 ministers
Leden Brusselse Gewestregering	1 minister
Provincieraadsleden	76
Bestendig Afgevaardigden	9
Burgemeesters	36
Schepenen	247
Gemeenteraadsleden	803

7.2. Bestuursleden 5.748

8. Personeelsbestand

8.1. Belangrijke functies of diensten

Nationaal Secretaris	André Alain
Directeur communicatie	Van Hoecke Johan (vanaf okt. 2005 opgevolgd door Lombaerts Vivi)

9. De aantallen zijn telkens exclusief onafhankelijken en leden van Spirit.

Vormingscoördinator	Tirions Leen
Voorzitter Animo ¹⁰	Winnock Laurent (vanaf nov. 2005 opgevolgd door Boriau Bram)
Secretaris Animo	Theunissen Jurgen
Voorzitter Zij-kant	Van Lancker Anne
Secretaris Zij-kant	Claes Vera
Voorzitter Curieus ¹¹	Vandenbossche Dany
Secretaris Curieus	Carleer Bert

8.2. Parlementaire medewerkers

Kamer	20,5
Senaat	25
Vlaams Parlement	12

8.3. Globaal aantal tewerkgestelden

	Vast	Gesco	DAC
O.S.P. vzw ¹²	22	21	22

9. Ledenaantallen

9.1. Indeling per federatie

	2005	2006
Antwerpen	13.096	12.875
Brussel	1.220	1.016
Limburg	11.097	10.986
Oost-Vlaanderen	11.911	11.655
Vlaams-Brabant	8.054	7.942
West-Vlaanderen	11.179	11.111
Nationaal Secretariaat	4.285	2.858
Totaal	60.842	58.443

10. Animo is de jongerenbeweging van de SP.A.

11. Curieus is de opvolger van CSC-Vormingswerk dat stond voor Centrale voor Socialistisch Cultuurbeleid-Vormingswerk.

12. O.S.P. staat voor Organisatie Socialistische Partij.

9.2. Indeling naar geslacht

	<i>Man</i>	%	<i>Vrouw</i>	%	Totaal
2005	34.897	57.4	25.945	42.6	60.842
2006	33.125	56.7	25.318	43.3	58.443

9.3. Indeling naar leeftijdscategorie

	2006	%
-35 jaar	8.822	15.4
36-50	13.973	24.4
51-64	17.958	31.4
+65	16.498	28.8
Onbekend	1.192	
Totaal	58.443	100.0

9.4. Lidgelden

- Gewoon lidmaatschap: 12 euro
- Steunend lidmaatschap: 30 euro
- Jonger dan 26 jaar: gratis

10. Publicaties

SP.A

- *Doén* (ledenblad), maandelijks, tot februari 2006. Oplage: 55.000.
- *Tapas* (magazine voor leden e.a.), maandelijks, vanaf maart 2006. Oplage: 55.000.
- Andere uitgaven:
  - *Steve honderduit. 100 vragen aan Steve Stevaert*, SP.A, 2005.
  - *Steve Stevaert e.a., Ander geloof. Naar een actief pluralisme in Vlaanderen*, Davidsfonds, 2005.
  - *Het generatiepact* (informatiebrochure), SP.A, 2005.
  - *Ludwig Vandenhove, Iedereen veilig*, Garant, 2006.

Animo

- *Rood Hapje. Animo ontmanteld. Handboek voor een jong socialisme*, Garant, 2005.

Zij-kant

- *Meisjes aan de macht... ook die van 40 en meer*, 2005.
- *Verkiezingen 8 oktober 2006 – genderaanbevelingen*, 2006.

Internetadres: <http://www.s-p-a.be>

11. Partijfinanciën (vanaf 1 juli 2003: SP.A-Spirit)¹³

	2003	2004	2005	2006
Opbrengsten uit de gewone werking	9.651.222	10.336.270	10.320.732	10.922.754
– Belgische overheidsbijdragen	5.989.871	7.235.283	7.634.828	7.756.548
– Andere bijdragen	1.330.877	1.342.986	1.117.205	1.103.584
Niet geconsolideerde verbonden entiteiten	–	–	–	–
Mandatarissen	1.070.177	1.090.758	1.117.205	1.103.584
Andere	260.700	252.228	–	–
– Lidgelden	745.640	440.665	406.453	394.854
– Opbrengsten uit het onroerend vermogen	122.108	116.125	89.235	2.769
– Opbrengsten van manifestaties, publicaties en reclame	149.688	117.198	138.126	4.100
– Giften, schenkingen of legaten van natuurlijke personen	1.737	459	65	489
– Diverse opbrengsten	1.311.302	1.083.555	934.821	1.490.411
Kosten voor de gewone werking	9.090.949	9.831.449	10.018.091	10.620.678
– Voorraden en werken in uitvoering	85.599	67.746	123.452	67.419
Inkopen	85.599	67.746	123.452	67.419
Wijziging in de voorraad en bestellingen in uitvoering	–	–	–	–
– Dotaties	267.560	390.086	393.299	1.061.138
Niet geconsolideerde verbonden entiteiten	242.379	328.804	316.182	999.120
Mandatarissen	–	–	–	0
Andere	25.181	61.283	77.116	62.018
– Diensten en diverse goederen	6.211.853	6.918.833	4.015.551	5.597.106
Huisvestingskosten	328.907	379.348	393.016	385.087
Administratie en beheer	1.689.154	1.822.288	1.679.635	1.838.022
Publicaties	586.875	598.440	803.376	747.729
Reclame, propaganda en vergaderingen, inbegrepen de verkiezingskosten	3.600.994	4.111.955	1.134.623	2.594.003
Diverse kosten	5.922	6.801	4.901	32.264
– Personeelskosten	2.186.910	2.362.926	2.576.224	2.484.516
– Afschrijvingen en waardeverminderingen op oprichtingskosten, immateriële en materiële vaste activa	381.106	363.020	415.770	406.400
– Waardeverminderingen op voorraden en vorderingen uit de gewone werking	3.001	84.848	79.962	84.320
– Voorzieningen voor risico's en kosten	-119.736	-429.868	2.337.940	806.946
– Andere kosten voor de gewone werking	74.656	73.859	75.894	112.834
– Geactiveerde kosten	–	–	–	–
Resultaat uit de gewone werking vóór financieel resultaat	560.273	504.821	302.641	302.075
Financieel resultaat	100.076	69.420	88.583	158.775
Uitzonderlijk resultaat	233.328	22.734	-57.771	39.060
Belastingen op het resultaat	–	4.267	2.332	–
Resultaat van het boekjaar	893.677	592.708	331.120	499.910

13. Bronnen: Verslag van de Controlecommissie betreffende de Verkiezingsuitgaven en de Boekhouding van de Politieke Partijen. *Parlementaire Documenten*. 1117/1-2 (GZ 2003-2004) (Kamer), 1752/1-2 (GZ 2004-2005) (Kamer), 2454/1-2 (GZ 2005-2006) (Kamer), 3117/1-2 (GZ 2006-2007) (Kamer).

Vlaamse Liberalen en Democraten (VLD)

1. Het congres

In 2005 en 2006 werden 2 congressen georganiseerd:

- Antwerpen, 20 tot 22 mei 2005. Programmacongres “Meer vrijheid, meer welvaart, meer welzijn”. Agenda: amendering en stemming over de ontwerp-resoluties, verslaggeving van besprekingen en toespraken. Aantal deelnemers en stemgerechtigden: ca. 900.
- Antwerpen, 11 en 12 maart 2006. Programmacongres “Sterke schouders onder de toekomst”. Bespreking, amendering en goedkeuring van het programma voor de gemeente- en provincieraadsverkiezingen, verslaggeving van besprekingen en toespraken. Aantal deelnemers en stemgerechtigden: ca. 800.

3. Het bestuur¹⁴

3.1. Samenstelling

Art. 7 van de statuten¹⁵: “§ 1: Het bestuur is samengesteld uit door en onder de leden verkozen leden, van wie, op elk ogenblik, ten minste de helft niet-mandatarissen. Te dien einde worden minstens zoveel niet-mandatarissen als mandatarissen op afzonderlijke lijsten verkozen. Voor de samenstelling van het nationaal partijbestuur wordt onder mandatarissen verstaan de verkozenen in het Europees, Belgisch, Vlaams en Brussels parlement en leden van de bestendige deputaties. § 2: Naast de door en onder de leden verkozen bestuursleden bestaat het bestuur uit de voorzitter en de fractieleiders van het overeenstemmend niveau. De secretaris, de penningmeester en eventueel de politiek secretaris worden door het bestuur verkozen uit de door en onder de leden verkozen bestuursleden bij gewone meerderheid. Om een kandidaat te verkiezen buiten de verkozen bestuursleden is bij de stemming een tweederde meerderheid van de aanwezige verkozen bestuursleden vereist. § 3: Het nationaal bestuur bestaat, naast de voorzitter en de fractieleiders, uit 30 door en onder de leden verkozen leden. (...) § 4: Elk kiesarrondissement is door ten minste één lid-afgevaardigde vertegenwoordigd in het nationaal bestuur. (...) § 6: Het bestuur kan elkeen met raadgevende stem uitnodigen. § 7: Het bestuur kan met een 2/3de meerderheid van de aanwezige bestuursleden beslissen om een aantal bestuursleden onder de leden te coöpteren. Voor het nationale bestuur kan dit aantal in het totaal nooit meer dragen dan 15% van het aantal door de leden verkozen bestuursleden.”

14. Bij de VLD is er statutair noch een algemene raad of partijraad, noch een uitvoerend of dagelijks bestuur voorzien.

15. De VLD-statuten zoals goedgekeurd op de algemene vergadering van 27 maart 1993 en gewijzigd op de algemene vergaderingen van 9 november 1996, 14 december 1996, 25 februari 2000, 13 februari 2001, 7 december 2002 en 12 oktober 2004.

De samenstelling in de periode 2005-2006:

- a. *De voorzitter* Somers Bart
- b. *Verkozen bestuursleden*¹⁶:
  - de mandatarissen Anthuenis Filip, Chevalier Pierre, Daems Rik, De Croo Herman (ondervoorzitter), De Decker Jean-Marie (tot okt. 2006), Gabriels Jaak, Leduc Jeannine, Neyts-Uyttebroeck Annemie, Pinxten Karel, Sterckx Dirk, Vanderpoorten Marleen, Vankrunkelsven Patrik (vanaf april 2005), Van Campenhout Ludo, Versnick Geert, Tommelein Bart
  - de niet-mandatarissen Bouckaert Boudewijn (tot juni 2005), Claeys Chantal (tot aug. 2005), Coolsaet Ann, De Clercq Yannick, De Ro Jo, De Waele Patricia, Delwaide Leo, Eeman Jan, Poppe Patrick, Ramoudt Didier, Somers Ann, Valkeniers Jef, Van der Hoofth Kathleen, Van Rouveroy Sas, Van Volcem Mercedes, Ysebaert Clair, De Boeck Niki (vanaf sept. 2005)
- c. *De fractieleiders* Borginon Fons, Ceysens Patricia, Van Raes Jean-Luc, Wille Paul,
- d. *De ministers* De Gucht Karel, Dewael Patrick, Keulen Marino, Moerman Fientje, Vanhengel Guy, Van Quickenborne Vincent, Verhofstadt Guy, Verwilghen Marc, Van Mechelen Dirk
- e. *Gecoöpteerde bestuursleden* -
- f. *Buiten het partijbestuur verkozen leden:*
  - penningmeester Vermeiren Francis
  - secretaris-generaal Staelraeve Sofie
  - politiek secretaris Vautmans Hilde
- g. *Erevoorzitter* De Clercq Willy

3.2. Frequentie van samenkomst

Het bestuur komt wekelijks samen, op maandagmorgen.

3.3. Bevoegdheden

De bevoegdheden worden geregeld in artikel 9, § 1 en § 2 van de statuten: "§ 1: Het bestuur is verantwoordelijk voor de politieke standpuntbepaling overeenkomstig de

16. De VLD-ministers zetelen met raadgevende stem in het partijbestuur. Diegenen die bij de bestuursverkiezingen rechtstreeks werden verkozen, worden als lid met stemrecht vervangen.

besluiten van het congres, voor de organisatie van de bestuursverkiezingen en de voorverkiezingen, overeenkomstig de procedure voorzien in de artikelen 14, 18, 19 en 20 van deze statuten, en voor de deelname van de partij aan de verkiezingen. § 2: Elk bestuur organiseert, op zijn niveau, het overleg met de VLD-fractie(s) en -mandatarissen evenals met de VLD-afgevaardigden in instanties en raden."

5. De statutaire tuchtorganen

5.1. Samenstelling

Art. 22 van de statuten: "§ 1: Er zijn twee statutaire tuchtorganen: de Nationale Statutaire Commissie en de Beroepskamer. Zij zijn belast met het toezicht op de naleving van de statuten en de sanctionering ervan. § 2: De Nationale Statutaire Commissie bestaat uit 8 leden. Elk der provinciale besturen en de VLD-Brussels Hoofdstedelijk Gewest duiden met een geheime stemming één lid aan. Bovendien duidt het partijbestuur met geheime stemming twee leden aan. (...) § 3: De Beroepskamer bestaat uit 8 leden. Elk der provinciale besturen en de VLD-Brussels Hoofdstedelijk Gewest duiden met een geheime stemming één lid aan. Bovendien duidt het partijbestuur met geheime stemming twee leden aan. § 5: De voorzitter van een statutair tuchtorgaan wordt verkozen door en onder de leden van dit tuchtorgaan. § 7: Het lidmaatschap van een statutair tuchtorgaan is onverenigbaar met een politiek mandaat."

Effectieve samenstelling in de periode 2005-2006:

<i>Statutaire Commissie</i>	<i>Beroepskamer</i>
Asselberghs Ludo (secretaris)	Asselberghs Ludo (secretaris)
Blijweert Jurgen	De Cock Philippe
Dewyngaert Patricia	Grevendonk Carine
De Clercq Willy (voorzitter)	Michiels Hugo
De Weze Charles	Monsaert Paul (voorzitter)
Dierckx Aviva	Peeters Yvo
Lukowiak Ann	Vanden Broucke Wim
Vanderhasselt-Rombaut Mia	Vanoutrive Willy
Van de Velde Gaston	Van Hoeymissen Marc

5.2. Frequentie van samenkomst

De Nationale Statutaire Commissie is in de periode 2005-2006 44 maal samengekomen ter behandeling van klachten.

De Beroepskamer is in diezelfde periode 19 maal samengekomen ter behandeling van beroepen.

5.3. Bevoegdheden

Art. 23 van de statuten: "§ 1: De Nationale Statutaire Commissie is bevoegd voor het, in eerste aanleg, onderzoeken en beslechten van klachten en geschillen waarbij één of meerdere belanghebbende leden of partij-organen betrokken zijn. § 2: De Nationale Statutaire Commissie is, als enig orgaan, belast met de interpretatie van de statuten. Zij ontvangt en behandelt klachten, in eerste aanleg, over de werking van de partij en over de deontologie van de VLD-mandatarissen. Zij geeft jaarlijks haar visum aan de begroting en de rekeningen van de VLD – Partij van de Burger en van de VLD-fracties en doet uitspraak over de klachten die zij hieromtrent heeft onderzocht. (...) § 4: De Beroepskamer doet in beroep uitspraak over beslissingen die de Nationale Statutaire Commissie in eerste aanleg heeft genomen."

6. Interne verkiezingen

Er werden in de periode 2005-2006 geen interne verkiezingen georganiseerd.

7. De kaderleden

7.1. Mandatarissen

Volksvertegenwoordigers	25
Senatoren	11 (10 vanaf nov. 2006) ¹⁷
Vlaamse volksvertegenwoordigers	25 (24 vanaf nov. 2006) ¹⁷
Leden Brusselse Hoofdstedelijke Raad	4
Leden Europees Parlement	3
Federale ministers	4 ministers en 1 staatssecretaris
Vlaamse ministers	3
Ministers Brusselse Gewestregering	1
Provincieraadsleden	103
Bestendig afgevaardigden	7
Gemeenteraadsleden	1.368
Burgemeesters	81
Schepenen	384
OCMW-raadsleden	688
OCMW-voorzitters	73

7.2. Bestuursleden

6.106

17. Ten gevolge de uitsluiting van Jean-Marie Dedecker uit de partij.

8. Personeelsbestand

8.1. Belangrijke functies

Partijvoorzitter	Somers Bart
Ondervoorzitter ¹⁸	De Croo Herman
Secretaris	Staelraeve Sofie
Penningmeester	Vermeiren Francis
Algemeen en politiek directeur	Hanssens Johan
Directeur VLD-Studiedienst	De Koker Hedwig
Directeur Communicatie en woordvoerder	Ongena Tom
Directeur Logistiek en personeelszaken	Schelck Myriam
Voorzitters Tuchtorganen	
Nationale Statutaire Commissie	De Clercq Willy
Beroepskamer	Monsaert Paul
Voorzitter VLD-vrouwen	Van der Hooft Katleen
Voorzitter Jong VLD	Van de Vyver Dewi

8.2. Parlementaire medewerkers

Kamer en Senaat	36
Vlaams Parlement	36
Brussels Parlement	4

8.3. Globaal aantal tewerkgestelden

Er werden in de periode 2005-2006 in totaal 30 personen in vast verband tewerkgesteld binnen de partij.

9. Ledenaantallen

9.1. Indeling naar provincie

	2005	2006
West-Vlaanderen	14.129	14.386
Oost-Vlaanderen	20.626	20.894
Antwerpen	13.307	13.367
Limburg	8.663	8.773
Vlaams-Brabant	14.075	14.064
Brussel Hoofdstedelijk Gewest	834	887
Nationaal	129	104
Totaal	71.763	72.475

18. Statutair is de ondervoorzitter diegene die bij de verkiezing van het partijbestuur de meeste voorkeurstemmen heeft behaald.

9.2. Indeling naar geslacht

Geen informatie beschikbaar voor 2005 en 2006

	<i>Man</i>	<i>%</i>	<i>Vrouw</i>	<i>%</i>	<i>Totaal</i>
Februari 2007	48.647	66.5	24.454	33.5	73.101

9.3. Indeling naar leeftijdscategorie

Geen informatie beschikbaar

9.4. Lidgelden

- Individuele aansluiting via het nationale VLD-secretariaat: 12,50 euro
- Individuele aansluiting via een lokale afdeling die de prijs zelf bepaalt: schommelt tussen 10 en 15 euro.

10. Publicaties

Periodieken

- *BK-Magazine*, omgevormd tot *VLD-Magazine*, 4 maal per jaar. Oplage: 56.000.
- *Gemeentelijke Burgerkrant*, huis-aan-huis blad opgemaakt en verdeeld door de lokale afdelingen.

Boeken:

- Verhofstadt, Guy, *Pleidooi voor een open samenleving – Het vierde Burgermanifest*, VLD-Brussel, 2006.

Internetadres: <http://www.vld.be>

11. Partijfinanciën¹⁹

	2003	2004	2005	2006
Opbrengsten uit de gewone werking	8.550.234	8.946.455	8.950.359	9.125.847
– Belgische overheidsbijdragen	7.618.655	7.968.867	8.003.635	8.109.558
– Andere bijdragen	207.119	230.952	296.130	229.011
Niet geconsolideerde verbonden entiteiten	55.599	86.884	159.405	101.988
Mandatarissen	151.521	144.068	136.725	127.023
Andere	–	–	–	–
– Lidgelden	441.507	399.203	391.232	365.275
– Opbrengsten uit het onroerend vermogen	2.677	–	–	–
– Opbrengsten van manifestaties, publicaties en reclame	165.503	207.665	160.427	247.099
– Giften, schenkingen of legaten van natuurlijke personen	–	–	–	–
– Diverse opbrengsten	114.772	139.768	98.936	174.905
Kosten voor de gewone werking	8.841.461	8.887.739	8.050.881	8.756.933
– Voorraden en werken in uitvoering	–	–	–	–
Inkopen	–	–	–	–
Wijziging in de voorraad en bestellingen in uitvoering	–	–	–	–
– Dotaties	303.547	461.541	551.412	557.370
Niet geconsolideerde verbonden entiteiten	303.547	461.541	551.412	557.370
Mandatarissen	–	–	–	–
Andere	–	–	–	–
– Diensten en diverse goederen	6.215.977	6.870.317	3.730.793	5.412.144
Huisvestingskosten	194.586	259.868	238.647	192.511
Administratie en beheer	1.492.274	1.962.611	1.691.296	1.727.055
Publicaties	726.617	790.701	698.149	771.763
Reclame, propaganda en vergaderingen, inbegrepen de verkiezingskosten	2.837.845	2.719.760	482.738	1.753.071
Diverse kosten	964.655	1.137.376	619.962	967.744
– Personeelskosten	2.071.010	1.767.111	1.832.602	1.796.054
– Afschrijvingen en waardeverminderingen op oprichtingskosten, immateriële en materiële vaste activa	190.294	218.274	205.910	209.588
– Waardeverminderingen op voorraden en vorderingen uit de gewone werking	–	–	–	–
– Voorzieningen voor risico's en kosten	-33.003	458.512	1.701.006	750.345
– Andere kosten voor de gewone werking	27.627	29.009	29.158	31.432
– Geactiveerde kosten	–	–	–	–
Resultaat uit de gewone werking vóór financieel resultaat	-291.227	58.716	899.478	368.914
Financieel resultaat	77.963	34.796	116.180	139.598
Uitzonderlijk resultaat	394.464	3.547	-10.655	-349
Belastingen op het resultaat	-460	–	–	–
Resultaat van het boekjaar	180.739	97.059	1.005.004	508.163

19. Bronnen: Verslag van de Controlecommissie betreffende de Verkiezingsuitgaven en de Boekhouding van de Politieke Partijen. *Parlementaire Documenten*. 1117/1-2 (GZ 2003-2004) (Kamer), 1752/1-2 (GZ 2004-2005) (Kamer), 2454/1-2 (GZ 2005-2006) (Kamer), 3117/1-2 (GZ 2006-2007) (Kamer).

Vlaams Belang

1. Het congres

In 2005 en 2006 werden 3 congressen georganiseerd:

- Gent, Internationaal Congrescentrum, 30 november 2005. Programmacongres "Ondernemend Vlaanderen: welvaart voor iedereen!". Agenda: bespreking, amendering en stemming over de ontwerp-congresteksten, plenaire vergadering met toespraken van Gerolf Annemans, Anke Van dermeersch en Frank Vanhecke. Aantal aanwezigen: 1.400.
- Mechelen, Zaal Theatrium, 15 mei 2006. Programmacongres. Agenda: bespreking door de kaderleden van het partijprogramma, plenaire vergadering met toespraken van Frank Creyelman, Filip Dewinter, Alexandra Colen en Frank Vanhecke. Aantal aanwezigen: ca. 1.000.
- Antwerpen, Stadsschouwburg, 1 oktober 2006. Verkiezingscongres. Agenda: toespraken van Filip Dewinter, Marie-Rose Morel en Frank Vanhecke. Aantal aanwezigen: ca. 2.000.

2. De partijraad

2.1. Samenstelling

Art. 4.A.1. van de statuten²⁰: "De partijraad bestaat uit:

- *De voorzitter van de raad* Van Nieuwenhuysen Luk
- *De leden van het partijbestuur* Annemans Gerolf, Ceder Jurgen, Claeys Philip, Dewinter Filip, Demol Johan, Dillen Karel, Dillen Marijke, Morel Marie-Rose, Verreyt Hans, Schoofs Bert, Van den Eynde Francis, Van dermeersch Anke, Van Hauthem Joris, Vanhecke Frank, Van Nieuwenhuysen Luk, Van Overmeire Karim, Vatlet Patsy, Verreycken Wim
- *De afgevaardigden per regio:*
  - Aalst Somers Werner, Librecht Julien, Popelier Noël
  - Antwerpen-Zuid Van Hove Bart
  - Koepel Antwerpen Van Brusselen Johan, Reniers Frank, Drieghe Caroline
  - Voorkempen Wouters Francis, Vanslambrouck Johan
  - Zuiderkempen Liedts Raf

20. De statuten zoals aangenomen op het stichtingscongres van Vlaams Belang op 14 november 2004.

Brugge	Masyn Luc, De Waele Leo
Brussel-Halle-Vilvoorde	Monballiu Ludo, Daelman Johan, De Roover Raymond
Gent-Eeklo	Deckmyn Johan, Heyndrickx Marc
Kortrijk-Roeselare-Tielt	Sintobin Stefaan, Delbeke Francis, De Reuse Immanuel
Leuven	Goyvaerts Hagen, Herckens Gust
Midden-Limburg	Janssens Chris, Vrancken John, Zizzari Danny
Noord-Limburg	Robben Jos
Zuid-Limburg	Beckers Rik
Mechelen	Van Noten Anne-Mie, Aras Dirk
Middenkust-Westhoek	Verougstraete Chris, Schottey Kristof, Vandenberghe Herman
Dendermonde-Sint-Niklaas	Stevenheydens Bruno, Schelfhout Jozef
Turnhout-Mol	Somers Guido, Liedts Raf, Claessens Jan
- <i>De volksvertegenwoordigers, senatoren, Vlaamse volksvertegenwoordigers, Brusselse volksvertegenwoordigers en Europarlementsleden (die niet al in een andere hoedanigheid in de partijraad zeten)</i>	Arckens Erik, Boutsen Mathieu, Bruyninckx-Vandenhoudt Agnes, Bultinck Koen, Buysse Yves, Caslo Nancy, Colen Alexandra, Creyelman Frank, Deckmyn Johan, De Man Filip, De Lobel Hilde, Depoortere Ortwin, De Reuse Herman, Dillen Koen, D'Haeseleer Guy, Erens Frederic, Govaerts Marleen, Goyvaerts Hagen, Huybrechts Pieter, Jansegers Nele, Laeremans Bart, Lootens Dominiek, Marginet Werner, Martens Katleen, Michiels An, Moens Monique, Mortelmans Jan, Neel Staf, Penris Jan, Pison Erland, Sevenhans Luc, Seyns Valérie, Sintobin Stefaan, Strackx Felix, Tack Erik, Tastenhoye Guido, Van Assche Jos, Van den Broeck Jaak, Van den Eynde Marleen, Van Dijck Wim, Van Gaever Freddy, Van Goethem Roland, Van Linter Greet, Van Steenberge Gerda, Van Themsche Frieda, Verougstraete Chris, Verreycken Rob, Verstrepren Jurgen, Vissers Linda, Vrancken John, Wymeersch Frans
- <i>Eén afgevaardigde per provincie van de provincieraadsleden</i>	Van der Sande Philippe (Antwerpen), Lespoix Ludo (Limburg), Stevenheydens Bruno (Oost-Vlaanderen), Laeremans Jan (Vlaams-Brabant), Ravyts Kurt (West-Vlaanderen)
- <i>Een vertegenwoordiger van de provinciale besturen</i>	Verrept Marc (Antwerpen), Van Bree Jef (Limburg), Goubert Geert (Oost-Vlaanderen), Laeremans Jan (Vlaams-Brabant), Buysse Yves (West-Vlaanderen)
- <i>Een bijzonder vertegenwoordiger voor Brussel</i>	De Roover Raymond

- Met een opdracht belaste leden, voorgedragen door het partijbestuur
  - Een afgevaardigde van de Vlaams Belang Jongeren
  - De oud-parlementsleden, op hun verzoek te richten aan de partijraadsvoorzitter en na bekrachtiging door de partijraad
  - De partijleden die, al dan niet stemgerechtigd, worden opgenomen mits twee derden van de leden hiermee instemmen."
-
- Veys Tanguy
- Raes Roeland, Aers Wilfried, Verrijken Emiel, Bouteca Roger, De Gryze Niki, Geraerts Jean.
-

2.2. Frequentie van samenkomst

De partijraad komt maandelijks samen.

2.3. Bevoegdheden

Art. 4.A.1 van de statuten:

"De partijraad is het hoogste orgaan van de partij en is bevoegd voor het:

- *bespreken van alle politieke materies en treft beslissingen van fundamentele aard inzake strategie en politieke koers;*
- *controleren van het partijbestuur en het herzien van de beslissingen van het partijbestuur;*
- *verstrekken van algemene richtlijnen voor de ondergeschikte besturen of organen en het beoordelen van hun algemene werking en koers. Indien richtlijnen door het partijbestuur zijn uitgevaardigd, bekrachtigt de partijraad deze voor zover nodig;*
- *bespreken, goed- of afkeuren van de voorstellen en handelingen van de besturen en organen;*
- *het verwijderen van een of meerdere geledingen uit de partijstructuur;*
- *bepalen van de inhoud van congressen en kaderdagen;*
- *controleren en wijzigen of verbeteren van alle publicaties, alsook het verbieden van eender welke publicatie;*
- *waken over de uitvoering of herziening van de resoluties alsook over de naleving van de statuten en van het huishoudelijk reglement;*
- *toezien op het regelmatig verloop van de tuchtprocedures en op de toepassing van de tuchtsancties. De partijraad is aldus het hoogste tuchtorgaan en tevens de beroepsinstantie in tuchtzaken;*
- *beslissen over de definitieve samenstelling van alle verkiezingslijsten na voorstel van het partijbestuur;*
- *geven van volmacht aan het partijbestuur;*

- afzetten van de partijvoorzitter indien twee derden van de aanwezigen op de partijraad hiertoe beslissen;
- de wijziging van de statuten met een meerderheid van tenminste twee derden der stemmen van de aanwezigen."

En verder nog in art. 4.A.2: "De partijvoorzitter wordt in geheime stemming verkozen door de partijraad voor een ambtstermijn van vier jaar. (...) De door de partijraad voorgedragen kandidaat dient te worden aanvaard op een congres waar alle stemgerechtigde kaderleden uitgenodigd zijn."

3. Het partijbestuur

3.1. Samenstelling

Art. 4.A.2-3 van de statuten: "De partijvoorzitter vormt het partijbestuur en stelt dit als college voor aan de partijraad, die het bij geheime stemming en bij gewone meerderheid al dan niet aanvaardt. (...) De partijvoorzitter wijst de functies en de verantwoordelijkheden toe aan de partijbestuursleden. (...) Behoudens de hierboven aangehaalde regeling waarbij de partijvoorzitter de functies en verantwoordelijkheden toebedeelt aan de partijbestuursleden, maken de hierna genoemde leden van rechtswege deel uit van het partijbestuur: de voorzitters van de fracties in de Kamer van volksvertegenwoordigers, de Senaat en het Vlaams Parlement, alsook de ondervoorzitter van de partij, die tevens ambtshalve de vaste taak van partijraadsvoorzitter waarneemt, de voorzitter van VBJ en de penningmeester. (...) Het partijbestuur kan te allen tijde één of verschillende personen uitnodigen om één of ander concreet vraagstuk of probleem te behandelen."

Samenstelling in de periode 2005-2006:

Annemans Gerolf, Ceder Jurgen, Claeys Philip, Dewinter Filip, Demol Johan, Dillen Karel, Dillen Marijke, Morel Marie-Rose, Verreyt Hans, Schoofs Bert, Van den Eynde Francis, Van dermeersch Anke, Van Hauthem Joris, Vanhecke Frank, Van Nieuwenhuysen Luk, Van Overmeire Karim, Vatlet Patsy, Verreycken Wim

3.2. Frequentie van samenkomst

Het partijbestuur komt elke maandagvoormiddag samen.

3.3. Bevoegdheden

Art. art. 4.A.3 van de statuten: "Het partijbestuur beslist in alle zaken van dagelijks beheer van de partij en heeft residuaire bevoegdheid. Het neemt standpunten in en verspreidt mededelingen. Het partijbestuur brengt verslag uit over zijn werking aan de partijraad. Het bepaalt de te volgen tactieken, werkt in overleg met de partijraad de partijstrategie uit en geeft richtlijnen aan de ondergeschikte besturen."

4. **Het dagelijks bestuur**

4.1. Samenstelling

Dit is formeel geen ander orgaan dan het partijbestuur. De samenstelling is gelijk aan die van het partijbestuur.

4.2. Frequentie van samenkomst

Het dagelijks bestuur komt wekelijks samen. Het wordt voorgezeten door de ondervoorzitter die ook de dagelijkse leiding van het nationaal secretariaat heeft.

4.3. Bevoegdheden

Het dagelijks bestuur is belast met het dagelijks beheer en neemt geen politieke beslissingen. Het orgaan heeft o.m. als taak:

- het aankopen van materiaal, drukwerken;
- de praktische regeling rond congressen, meetings en dergelijke;
- alle problemen rond personeelsbeleid.

6. **Interne verkiezingen**

Er werden in de periode 2005-2006 geen interne verkiezingen georganiseerd.

7. **Kaderleden**

7.1. Mandatarissen

Volksvertegenwoordigers	18
Senatoren	8
Vlaamse volksvertegenwoordigers	32
Leden Brusselse Hoofdstedelijke Raad	6
Leden Europees Parlement	3
Provincieraadsleden	88
Gemeenteraadsleden	807
Districtsraadsleden	77
OCMW-raadsleden	218

7.2. Bestuursleden

2.200

8. Personeelsbestand

8.1. Belangrijke functies

Politeik adviseur van de partijvoorzitter	Leen Ludo
Fractiesecretaris Vlaams Parlement	Stevenheydens Bruno
Fractiesecretaris Kamer van Volksvertegenwoordigers	Wouters Francis
Fractiesecretaris Senaat	Lemmens Peter
Fractiesecretaris Brusselse Hoofdstedelijke Raad	Hiers Stijn
Coördinator studiedienst	Utsi Steven
Coördinator Juridische Dienst	Siffert Bart
Coördinator Dienst Vorming	Lievens Jan
Coördinator VVBM ²¹	Aras Dirk
Coördinator Dienst Organisatie	Van Brusselen Johan, Vollebergh Steven
Coördinator Dienst grafische vormgeving	Calewaert Marc
Coördinator Vlaams Belang-Magazine	Pas Frederik
Hoofdredacteur internettoepassingen	Leen Ludo
Pers en communicatie	Van Den Troost Tom
Secretaris Vlaams Belang Jongeren	Jeanfils Wouter

8.2. Parlementaire medewerkers

	Universitair	Administratief
Kamer	7	5
Senaat	4	1
Vlaams Parlement	7	6
Brussels Parlement	3	1
Europees Parlement	2	–

8.3. Globaal aantal tewerkgestelden

Er werden in de periode 2005-2006 in totaal 129 personen in vast verband tewerkgesteld binnen de partij.

9. Ledenaantallen

9.1. Indeling naar arrondissement

Aantal leden op 18 mei 2005: **21.942**

21. VVBM staat voor Vereniging van Vlaams Belang Mandatarissen.

	2006
Brugge	1.024
Middenkust-Westhoek	1.166
Kortrijk-Roeselare-Tielt	1.435
Gent-Eeklo	1.637
Aalst-Oudenaarde	2.057
Dendermonde-Sint-Niklaas	2.060
Antwerpen	6.357
Mechelen-Lier	1.623
Turnhout	1.161
Limburg	2.365
Leuven	1.153
Halle-Vilvoorde	2.193
Brussel	662
Buitenland/Wallonië	197
Totaal	25.090

9.2. Indeling naar geslacht

	<i>Man</i>	%	<i>Vrouw</i>	%	<i>Totaal</i>
2006	18.356	73.2	6.734	26.8	25.090

9.3. Indeling naar leeftijdscategorie

	2006	%
0-30	3.273	13.0
31-50	9.416	37.5
51-64	7.244	28.9
+65	5.157	20.6
Totaal	25.090	100.0

9.4. Lidgelden

- Individuele aansluiting: 12,5 euro
- Studenten en scholieren: 6,5 euro

10. Publicaties

Periodieken

- *Vlaams Belang Magazine*, maandelijks. Oplage: 26.000.

- *E-magazine*, elektronische mailing, twee maal per week.
- *Financieel-Economische Commentaren*, driemaandelijks.
- *Splits.nu*, informatieblad voor een onafhankelijk Vlaanderen, maandelijks.
- *Vrij Vlaanderen*, kwartaalblad van de Vlaams Belang Jongeren. Oplage: 8.000.
- *Breuklijn*, vormingsblad van de Vlaams Belang Jongeren, driemaandelijks. Oplage: 8.000.
- *Richtlijn*, tijdschrift van de Vereniging voor Vlaams Belang Mandatarissen (VVBM), maandelijks.
- *Kaderblad*, driemaandelijks.

Boeken

- Wim Van Dijck, *Hier komt het oud Sint-Jorisgild, 30 jaar Nationalistische Studentenvereniging (NSV) deel 1 (1976-1991)*, Egmont, 264 p.
- Peter Lemmens, *Voor Vlaanderen... Vuur! Het repressieproces van Karel De Feyter*, Egmont, 224 p.
- Julien Librecht, *Een parlementaire zoölogie. Een ietwat eigenwijs politiek naschrift*, Egmont, 224 p.
- Freddy Van Gaever, *Volksoverteenwoordiger, een feest?*, Egmont, 208 p.
- Karim Van Overmeire, *Het verloren vaderland. Het Verenigd Koninkrijk der Nederlanden 1815-1830*, Egmont, 320 p.
- Marjan Bodein & Gerolf Annemans, *Het dwaze taboe. Een meta-analyse van internationale en nationale studies omtrent 'criminaliteit en etniciteit'*, Egmont, 272 p.
- Marc Joris, *De Duivel in Leningrad – en andere verhalen*, Egmont, 144 p.
- Werner Somers, *Het Belgische Ongeluk*, Egmont, 152 p.

Internetadres: <http://www.vlaamsbelang.org>

11. Partijfinanciën²²

	2003	2004	2005	2006
Opbrengsten uit de gewone werking	5.595.857	6.534.022	7.179.603	7.352.617
– Belgische overheidsbijdragen	5.321.338	6.180.337	6.765.026	6.865.668
– Andere bijdragen	63.166	42.067	76.067	126.814
Niet geconsolideerde verbonden entiteiten	25.048	19.504	41.422	69.061
Mandatarissen	38.118	20.999	34.645	57.752
Andere	–	1.564	–	–
– Lidgelden	68.418	96.884	145.425	94.823
– Opbrengsten uit het onroerend vermogen	5.845	5.185	2.705	1.991
– Opbrengsten van manifestaties, publicaties en reclame	104.717	166.974	154.144	155.005
– Giften, schenkingen of legaten van natuurlijke personen	15.923	22.628	15.696	33.687
– Diverse opbrengsten	16.450	19.947	20.542	74.629
Kosten voor de gewone werking	7.183.127	7.523.655	5.605.035	6.668.264
– Voorraden en werken in uitvoering	–	–	–	–
Inkopen	–	–	–	–
Wijziging in de voorraad en bestellingen in uitvoering	–	–	–	–
– Dotaties	118.402	124.140	150.563	112.388
Niet geconsolideerde verbonden entiteiten	118.402	124.140	150.563	112.388
Mandatarissen	–	–	–	–
Andere	–	–	–	–
– Diensten en diverse goederen	6.275.313	7.357.185	4.297.976	6.672.221
Huisvestingskosten	329.187	375.184	406.498	425.492
Administratie en beheer	685.201	1.026.028	885.283	1.061.367
Publicaties	177.788	234.734	442.303	340.110
Reclame, propaganda en vergaderingen, inbegrepen de verkiezingskosten	5.082.956	5.721.239	2.563.891	4.845.252
Diverse kosten	181.60	–	–	–
– Personeelskosten	38.477	41.795	40.790	43.715
– Afschrijvingen en waardeverminderingen op oprichtingskosten, immateriële en materiële vaste activa	209.172	246.470	443.152	209.346
– Waardeverminderingen op voorraden en vorderingen uit de gewone werking	20.650	-14	-17.805	-529
– Voorzieningen voor risico's en kosten	497.250	-270.750	675.500	-395.530
– Andere kosten voor de gewone werking	23.827	24.829	14.858	26.653
– Geactiveerde kosten	–	–	–	–
Resultaat uit de gewone werking vóór financieel resultaat	-1.587.270	-989.633	1.574.568	684.353
Financieel resultaat	118.451	34.881	95.671	196.218
Uitzonderlijk resultaat	–	-36.118	211.185	-266
Belastingen op het resultaat	–	–	–	12.111
Resultaat van het boekjaar	-1.468.818	-990.870	1.881.424	868.194

22. Bronnen: Verslag van de Controlemismissie betreffende de Verkiezingsuitgaven en de Boekhouding van de Politieke Partijen. *Parlementaire Documenten*. 1117/1-2 (GZ 2003-2004) (Kamer), 1752/1-2 (GZ 2004-2005) (Kamer), 2454/1-2 (GZ 2005-2006) (Kamer), 3117/1-2 (GZ 2006-2007) (Kamer).

Groen!

1. Het congres

In 2005 en 2006 werden 2 congressen georganiseerd:

- Brussel, VUB, 26 februari 2005. Programmacongres. "Keuzes voor de toekomst". Agenda: inhoudelijk congres rond vier thema's (ecologische grenzen aan de economie, anders werken, samenleven in verscheidenheid en ecologische rechtvaardigheid); statutair congres: vervanging regionale structuren door provinciale structuren, statutaire verankering van de functie van "landelijk partijvoorzitter", aanpassing van de statuten aan naamswijziging van de partij en verkiezing van vacante plaatsen in het partijbestuur. Aantal aanwezigen: ca. 420. Aantal stemgerechtigden: ca. 400.
- Antwerpen, UIA en Permeke-bibliotheek, 18 februari 2006. Programmacongres "Anders globaal, Groen! lokaal". Agenda: bespreking en goedkeuring van een aantal resoluties rond lokale thema's. Aantal aanwezigen: ca. 460. Aantal stemgerechtigden: ca. 440.

2. De Politieke Raad

2.1. Samenstelling

Art. 6.1 van de statuten²³: "De landelijke Politieke Raad is samengesteld uit de volgende Groen!-leden:

a. De provinciale voorzitters

Antwerpen	Brits Ethel
Brussel	Martens Nico (vanaf okt. 2005 opgevolgd door Jellema Rik)
Limburg	Desmet Marc (vanaf feb. 2006 opgevolgd door Danen Johan)
Oost-Vlaanderen	Van Lerberge Raf
Vlaams-Brabant	Mertens Vincent
West-Vlaanderen	Tavernier Maarten

23. De Groen!-statuten, zoals gewijzigd en/of aangevuld op 18 november 1995, 27-28 april 1996, 21 september 1996, 21 mei, 1 december 2001 en 26 februari en 18 mei 2005. Op het statutair congres van 26 februari 2005 werden de regionale politieke structuren vervangen door provinciale structuren. Voor de samenstelling van de Politieke Raad voor februari 2005 zie: NOPPE, J., Morfologie van de Vlaamse partijen in 2003 en 2004, *Res Publica*, 47(2-3), 2005, pp. 395-397.

- b. Twee vertegenwoordigers van verschillend geslacht per schijf of begonnen schijf van 500 leden van elke Provinciale Groep. De Provinciale Groep kan een lijst van opvolgers opmaken. Deze opvolgers kunnen zowel nieuwe plaatsen innemen als een ontslagnemende vervangen. Kandidaten moeten minstens één jaar lid zijn van de Provinciale Groep. Het aantal vertegenwoordigers per provincie wordt elk jaar op 31 december vastgesteld.

Antwerpen	Schoofs Louis (voorzitter), Bastyns Gerd, Brangers Marjet, Caals Tom, De Bie Marina (vanaf jan. 2006), de Smedt Jef (tot jan. 2006), Paraskevopoulos Hélène (tot okt. 2005), Serrien Thierry, Van Besien Wouter (tot jan. 2006), Van Eemeren Jan, Van Heusden Els (tot jan. 2006), Van Hoffelen Karin, Van Langendonck Joost, Van Looveren Freek, Verrydt Vincent
Brussel	Espeel Nathalie, Feremans Steph (vanaf dec. 2005 opgevolgd door Van Strydonck Jean-Marie)
Limburg	Bamps Sandra, Danen Johan (tot feb. 2006)
Oost-Vlaanderen	Almaci Meyrem (tot dec. 2005), Borremans Wim, De Cock Liliane, Denys Liesbet, Depoorter Louis, Doms Elisabeth, Sercu Steve, Van de Putte Joke
Vlaams-Brabant	Dobbelstijns Roel (vanaf mei 2006), Scheepmans Nico (vanaf mei 2006), Toelen Toon (tot mei 2006), Van Stevens Magda (tot mei 2006), Valgaeren Elke (tot mei 2006), Thaelemans Marie-Jeanne, Van der Bracht Annelies
West-Vlaanderen	Ghyoot Dirk, Lodewyckx Herman, Naessens Hilde, Hoop Renaat (vanaf dec. 2006 opgevolgd door Vandaele Henk)

- c. Zes afgevaardigden uit de gemeente-, districts- en OCMW-raadsleden, waarvan minstens één van elk. De afgevaardigden worden aangeduid door de groep van lokale mandatarissen.

Gemeenteraadsleden	Bertin Gino, Declerck Guy, Devos Rudy, De Ridder Karel
Districtsraadslid	Lauwers Stef
OCMW-raadslid	Vandenberghe Martine

- d. Vijf gemandateerde provincieraadsleden:

Antwerpen	Van Der Voort Chris (vanaf sept. 2005 opgevolgd door Lauwers René)
Limburg	(geen provincieraadslid)
Oost-Vlaanderen	Van Hecke Stefaan
Vlaams-Brabant	Debraekeleer Luc
West-Vlaanderen	Lievyns Maureen

- e. *Twee vertegenwoordigers van Jong Groen!:*
Van Damme Yves (vanaf jan. 2006 opgevolgd door Debruyne Pascal), Saraswati Matthieu (vanaf dec. 2005 opgevolgd door Haegebaert Hannelore, vanaf okt. 2006 opgevolgd door Poelman Marcia)
- f. *Twee vertegenwoordigers van Groen! Plus, de seniorenwerking van Groen!²⁴:*
Knebusch Gyde, Lekens Jean (vanaf okt. 2006 opgevolgd door Cansse Remi)
- g. *Niet stemgerechtigde leden: de ministers en parlementsleden, de leden van het partijbestuur, de leden van het federale bureau."*

2.2. Frequentie van samenkomst

In principe driemaandelijks. De Politieke Raad kan echter vaker vergaderen indien hij dit nodig acht.

De politieke raad vergaderde 9 keer in 2005, 8 keer in 2006.

2.3. Bevoegdheden

Art. 6.2-6.8 van de statuten:

"6.2 De landelijke Politieke Raad is bevoegd voor de inhoudelijke politieke lijn van de partij. Dit slaat op de uitwerking van de ideologie, de politieke doelstellingen en krachten, en de prioriteitsbepaling. De landelijke Politieke Raad kan aan het Congres voorstellen doen. De timing ligt in handen van het landelijk Partijbestuur. De landelijke Politieke Raad duidt de kandidaten aan, voorgedragen door de Provinciale Groepen of het Partijbestuur, voor de coöptatie tot senator.

6.3 Als er onvoldoende tijd is om een Congres te organiseren over politieke onderwerpen waarbij de identiteit van de partij betrokken is, dan beslist de landelijke Politieke Raad over deze materie tussen twee bijeenkomsten van het Congres in.

6.4.1 De leden van de landelijke Politieke Raad hebben een algemeen evocatie- en interpellatierecht tegenover de landelijke partijvoorzitter en de leden van het landelijk Partijbestuur. Zij kunnen leden van de Fractie, de ministers/staatssecretarissen en alle andere politieke mandatarissen van de partij interpellieren over hun publieke handelingen en de standpunten die ze publiek innemen.

6.4.2 Met een tweederde meerderheid kan de landelijke Politieke Raad bindende richtlijnen geven aan het landelijk Partijbestuur en besluiten vernietigen van het Partijbestuur.

6.4.3 De provinciaal voorzitter en de provinciaal verkozen leden van de landelijke Politieke Raad zijn verantwoordelijk voor de doorstroming van de politieke discussie tussen de partijstructuren van het provinciaal en het landelijk niveau en omgekeerd. De leden van de landelijke Politieke Raad brengen verslag uit en vragen feedback over de werking van de Raad in de Provinciale Groepen.

24. Groen! Plus is formeel vertegenwoordigd in de Politieke Raad sinds de statutenwijziging van februari 2005.

6.5 De landelijke Politieke Raad neemt de eindbeslissing inzake rekening en begroting. Hij bekrachtigt of verworpt het beleidsvoorstel van het landelijk Partijbestuur.

6.6 De landelijke Politieke Raad bepaalt in een basispollreglement de algemene voorwaarden waaraan de kandidatenlijsten moeten voldoen en de procedures waardoor zij tot stand komen.

6.7 De landelijke Politieke Raad is bevoegd voor de politiek-inhoudelijk residuaire aangelegenheden die door de statuten en hun uitvoeringsbesluiten niet werden toegekend aan een groep en die het lokale overstijgen.

6.8 De landelijke Politieke Raad kan (project)werkgroepen installeren."

3. Het partijbestuur

3.1. Samenstelling

Art. 7.1 van de statuten: "Het partijbestuur wordt samengesteld uit de volgende leden:

a. Minimaal zes en maximaal negen vrijwilligers	Ethel Brits (tot maart 2005), De Nys Kris (tot juni 2006), Dierickx Marleen, Grauwels Kristien, Laenens Leen (tot mei 2006), Vertriest Isabel, Sanctorum Hermes (vanaf juni 2005), Barbé Luc (vanaf feb. 2005), De Kinderen Wim (vanaf feb. 2005), Reynaert Rudi (vanaf feb. 2005), Van Herpen Astrid (vanaf feb. 2006)
b. De fractieleiders van de Kamer en het Vlaams Parlement en een derde lid uit één van de andere drie fracties, met name de Senaat, het Europees Parlement en de Brusselse Hoofdstedelijke Raad, dat wordt aangeduid door de Fractie.	Stassen Jos (Vlaams Parlement – vanaf nov. 2006 opgevolgd door Vogels Mieke), Staes Bart (Europees Parlement)
c. De Voorzitter en de Partijsecretaris van het landelijk niveau	Voorzitter ²⁵ Dua Vera Partijsecretaris Heenle Lieve (vanaf jan. 2006 opgevolgd door Van Hove Peter)
d. De voorzitter van de Politieke Raad	Schoofs Louis

25. De titel Voorzitter werd ingevoerd op het congres van 15 november 2003 ter vervanging van Politiek Secretaris. In februari 2005 werd dat ook statutair vastgelegd.

- e. *Ministers en staatssecretarissen van het federaal, Vlaams en Brussels niveau. Van elk niveau heeft één regeeringslid stemrecht.* –
- f. *Het landelijk partijbestuur kan op voorstel van de landelijke partijvoorzitter beslissen om leden met raadgevende stem aan het landelijk partijbestuur toe te voegen, met uitsluiting van de stemgerechtigde leden van de politieke raad.*”
- Sereno Marco (vanaf jan. 2006), Decruynaere Elke (vanaf jan. 2006), Van Besien Wouter (vanaf jan. 2006), Van Nuland Peter (vanaf mei 2006)

3.2. Frequentie van samenkomst

Het partijbestuur vergadert wekelijks op maandag.

3.3. Bevoegdheden

Art. 7.2-7.5 van de statuten:

“7.2 Het landelijk Partijbestuur neemt het beheer van Groen! op landelijk niveau waar. Hiertoe neemt het onder meer verantwoordelijkheid op voor de partij-uitbouw, de partijstrategie en het volgen van de politieke actualiteit.

7.3 Het landelijk Partijbestuur heeft interpellatie- en evaluatierecht: 1. een interpellatierecht tegenover de landelijke partijvoorzitter en de landelijke partijsecretaris, de ministers/staatssecretarissen, de Fractie en de individuele fractieleden; 2. een evaluatierecht tegenover de landelijke partijvoorzitter en de landelijke partijsecretaris, de ministers/staatssecretarissen, de fractievoorzitters en de fractieleden.

7.4 Het landelijk Partijbestuur heeft de bevoegdheid over de organisatorische residuaire aangelegenheden die door de statuten en hun uitvoeringsbesluiten niet werden toegekend aan een groep en die het lokale overstijgen.

7.5 Het landelijk Partijbestuur moet de volgende taken opnemen: 1. het besturen van de partij op basis van beslissingen die door het Congres en de landelijke Politieke Raad worden genomen; 2. beslissingen nemen over de structuur van het secretariaat en hiertoe de landelijke partijvoorzitter de nodige richtlijnen geven; 3. de opvolging van de partijstrategie, de partij-uitbouw, de fractiewerking, de politieke actualiteit en eventuele onderhandelingen tussen twee bijeenkomsten van het Congres in; 4. de organisatie van de interne en externe communicatie (onder meer contacten met de pers en de media); 5. de organisatie van Congresbijeenkomsten, verkiezingscampagnes en verkiezingsadministratie. Het landelijk Partijbestuur staat in voor de voorbereiding van het Congres. Het landelijk Partijbestuur stelt de voor elke verkiezing toepasselijke pollreglementen op, op basis van het door de landelijke Politieke Raad opgemaakte basispollreglement; 6. de organisatie van de internationale vertegenwoordiging van Groen!.”

4. Het dagelijks bestuur

4.1. Samenstelling

Het vroegere artikel 8 van de statuten over het Dagelijks Bestuur dat waargenomen werd door de Politiek Secretaris en Partijsecretaris werd in februari 2005 vervangen door een nieuw artikel 8 over de taken van de landelijke partijvoorzitter en de landelijke partijsecretaris.

Art. 8.1 van de statuten: *"Het verkiezen van de landelijke partijvoorzitter gebeurt door een congres na advies van het landelijk partijbestuur en na advies van de landelijke politieke raad. Hij/zij draagt de eindverantwoordelijkheid van de partij, binnen de inhoudelijke en organisatorische krijtlijnen bepaald door het congres, de landelijke politieke raad en het landelijk partijbestuur, en volgt ook de werking van de ministers/staatssecretarissen en Fracties op. De partijsecretaris, die in zijn/haar functie aangesteld wordt door het landelijk partijbestuur na advies van de landelijke partijvoorzitter, staat in voor het management van de partij. Voor de landelijke partijvoorzitter en de partijsecretaris geldt een mandaatsperiode van vier jaar en die periode verstrijkt in elk geval bij de verkiezing van de nieuwe federale Kamer. Binnen de zes maanden na de verkiezing van de federale Kamer wordt een nieuwe verkiezing van de landelijke partijvoorzitter en de nieuwe aanstelling van de partijsecretaris georganiseerd."*

Voorzitter²⁶:

Dua Vera

Partijsecretaris:

Heenle Lieve (vanaf jan. 2006 opgevolgd door Van Hove Peter)

4.2. Bevoegdheden

Art. 8.1 van de statuten: zie boven.

5. Het Arbitragecollege

5.1. Samenstelling

Art. 11.1 van de statuten: *"Het arbitragecollege bestaat uit vijf leden, met een maximum van drie leden van hetzelfde geslacht. De leden van het Arbitragecollege worden verkozen door een Congres met een absolute meerderheid van de geldig uitgebrachte stemmen. De kandidaten moeten twee jaar lid zijn en worden voorgedragen door de Provinciale Groepen."*

26. Zie voorgaande voetnoot.

Samenstelling in de periode 2005-2006:

Dusauchoit Veer, Tilmans Albert, Vanderhelst Heidi, Van Rompaey Paul, Vandikkelen Jos

5.2. Bevoegdheden

Art. 11.2-11.5: *“11.2: De bevoegdheden van het Arbitragecollege: beslechten van conflicten tussen groepen, tussen leden en/of tussen groepen en leden, volgens de procedure beschreven in 11.3; het interpreteren van statutaire bepalingen tussen twee statutaire congressen in en dit op vraag van het landelijk Partijbestuur of de Politieke Raad; als beroepsorgaan bij uitsluiting van leden; op vraag van het landelijk Partijbestuur, de Politieke Raad of het Congres kan het Arbitragecollege een hoogdringendheidsprocedure in werking stellen. Deze procedure moet conflicten regelen waarvan de gevolgen op korte termijn belangrijk zijn voor Groen!. 11.4: Voor het vervullen van haar opdracht beschikt het Arbitragecollege over de beginselverklaring, de statuten en de Congresbeslissingen. 11.5: de beslissingen van het Arbitragecollege zijn bindend.”*

6. Interne verkiezingen

Er werden in de periode 2005-2006 geen interne verkiezingen georganiseerd.

7. Kaderleden

7.1. Mandatarissen

Volksvertegenwoordigers	–
Senatoren	–
Vlaamse volksvertegenwoordigers	6
Leden Europees Parlement	1
Provincieraadsleden	24
Gemeenteraadsleden	293
Burgemeesters	2
Schepenen	38
OCMW-raadsleden	115
OCMW-voorzitters	2

7.2. Bestuursleden ca. 450

8. Personeelsbestand

8.1. Belangrijke functies

Partijsecretaris	Heenle Lieve (vanaf jan. 2006 opgevolgd door Van Hove Peter)
Pers en communicatie	Fabré Sylvie
Coördinator politieke cel	Malcorps Johan

8.2. Parlementaire medewerkers

	Universitair	Administratief
Vlaams Parlement	5	7
Brussels Parlement	1,5	1,5
Europees Parlement	1,8	0,5

8.3. Globaal aantal tewerkgestelden

Er werden in de partij in de periode 2005-2006 in totaal 33 personen in vast verband tewerkgesteld.

9. Ledenaantallen

9.1. Indeling naar provincie

	2005	2006
Antwerpen	2.036	2.024
Brussel	165	146
Limburg	290	287
Oost-Vlaanderen	1.365	1.413
Vlaams-Brabant	762	820
West-Vlaanderen	789	764
Totaal	5.405	5.462

9.2. Indeling naar geslacht

	Man	%	Vrouw	%	Onbekend	Totaal
2005	2.951	55.0	2.415	45.0	39	5.405
2006	2.967	54.8	2.449	45.2	46	5.462

9.3. Indeling naar leeftijdscategorie

	2005	%	2006	%
-35	1.295	26.0	1.217	24.4
36-50	2.232	44.9	2.167	43.5
51-64	1.149	23.1	1.279	25.7
+65	300	6.0	320	6.4
Onbekend	429		479	
<i>Totaal</i>	5.405	100.0	5.462	100.0

9.4. Lidgelden

- Individuele aansluiting: 20 euro
- Partnerformule (2 personen op 1 adres): 25 euro
- Gezinsformule (meer dan 2 personen op 1 adres): 30 euro
- Jongeren tussen 15 en 24 jaar: 5 euro
- Jongeren tussen 25 en 31 jaar, gepensioneerden, mensen met een vervangingsinkomen of thuiswerkende ouders: 10 euro
- Steunend lid: vanaf 35 euro

10. Publicaties

Periodieken:

- *Kompas*, infokrant voor leden en sympathisanten, verschijnt 5 keer per jaar. Oplage: ca. 50.000.
- *Oikos*, driemaandelijks tijdschrift over politiek, milieu en cultuur.

Internetadres: <http://www.groen.be>

11. Partijfinanciën Groen!²⁷

	2003	2004	2005	2006
Opbrengsten uit de gewone werking	3.054.485	1.746.515	1.390.876	1.608.291
– Belgische overheidsbijdragen	2.192.867	1.222.559	1.060.733	1.069.066
– Andere bijdragen	594.687	319.288	181.457	174.435
Niet geconsolideerde verbonden entiteiten	143.836	22.030	–	–
Mandatarissen	431.517	254.235	173.218	168.306
Andere	19.334	43.022	8.239	6.129
– Lidgelden	78.956	52.044	82.635	86.101
– Opbrengsten uit het onroerend vermogen	8.237	3.463	4.075	15.050
– Opbrengsten van manifestaties, publicaties en reclame	49.371	49.249	36.042	32.995
– Giften, schenkingen of legaten van natuurlijke personen	33.078	46.665	6.159	6.579
– Diverse opbrengsten	97.289	53.247	19.776	224.065
Kosten voor de gewone werking	3.108.700	1.634.376	1.082.017	908.940
– Voorraden en werken in uitvoering	–	–	–	–
Inkopen	–	–	–	–
Wijziging in de voorraad en bestellingen in uitvoering	–	–	–	–
– Dotaties	179.188	51.105	61.829	375.970
Niet geconsolideerde verbonden entiteiten	179.188	51.105	61.829	375.970
Mandatarissen	–	–	–	–
Andere	–	–	–	–
– Diensten en diverse goederen	2.380.732	985.438	629.330	1.140.611
Huisvestingskosten	234.526	107.775	105.403	93.451
Administratie en beheer	487.684	314.382	319.889	354.450
Publicaties	150.305	57.736	52.608	54.460
Reclame, propaganda en vergaderingen, inbegrepen de verkiezingskosten	1.492.501	504.174	147.509	637.548
Diverse kosten	15.717	1.372	3.921	702
– Personeelskosten	1.188.289	466.165	173.216	6.595
– Afschrijvingen en waardeverminderingen op oprichtingskosten, immateriële en materiële vaste activa	120.906	73.490	61.455	60.562
– Waardeverminderingen op voorraden en vorderingen uit de gewone werking	3.047	–	–	–
– Voorzieningen voor risico's en kosten	-775.036	3.816	143.000	-701.023
– Andere kosten voor de gewone werking	11.574	54.362	13.188	26.225
– Geactiveerde kosten	–	–	–	–
Resultaat uit de gewone werking vóór financieel resultaat	-54.215	112.139	308.859	699.351
Financieel resultaat	-22.664	-26.201	-11.407	11.783
Uitzonderlijk resultaat	-95.682	-23.586	11.305	10.990
Belastingen op het resultaat	–	–	–	–
Resultaat van het boekjaar	-172.561	62.352	308.757	722.123

27. Bronnen: Verslag van de Controlecommissie betreffende de Verkiezingsuitgaven en de Boekhouding van de Politieke Partijen. *Parlementaire Documenten*. 1117/1-2 (GZ 2003-2004) (Kamer), 1752/1-2 (GZ 2004-2005) (Kamer), 2454/1-2 (GZ 2005-2006) (Kamer), 3117/1-2 (GZ 2006-2007) (Kamer).

Nieuw-Vlaamse Alliantie (N-VA)

1. Het congres

In 2005 en 2006 werd één congres georganiseerd:

- Antwerpen, Expo en De Singel, 11 februari 2006. Programmacongres "Bouwen voor een lokaal beleid". Agenda: bespreking, amendering en stemming van het kaderprogramma voor de gemeente- en provincieraadsverkiezingen. Aantal aanwezigen en stemgerechtigden: ca. 800.

2. De partijraad

2.1. Samenstelling

Art. 2.D.1.3.²⁸: *"Lid van de partijraad zijn:*

- *De arrondissementale afgevaardigden verkozen door hun arrondissementale ledenvergadering. Het totale aantal partijraadsliden en de verdeling ervan over de arrondissementen wordt voor een termijn van drie jaar vastgelegd door de partijraad op voorstel van het partijbestuur. Dit aantal wordt verdeeld over de arrondissementen volgens een verdeelsleutel op basis van de volgende factoren: 50% op basis van het bevolkingsaantal van het arrondissement en 50% op basis van het aantal leden van het arrondissement. De arrondissementale voorzitter en secretaris maken automatisch deel uit van deze delegatie. De overige partijraadsliden op basis van hierboven vernoemde verdeelsleutel worden door de arrondissementale ledenvergadering verkozen;*

Aerts Geert, Alleman Marleen, Anseeuw Rony, Antonio Geert, Bogaert Jean-Marie, Boljau Wim, Bouillet Ives, Braem Frans, Burvenich Steven, Buts Frank, Cassimons Jef, Caudron Jan, Celis Vera, Charlier Annemie, Cleenewerck Eddy, Coel Arnout, Coel Wim, Comhair Ferry, Coninx Ivo, Croonenberghs Jef, Cuyvers Karel, De Baere David, De Boe Steven, De Bruyn Ivo, De Bruyne Marniek, De Craemer Gino, De Cuyper Jan, De Grauwe Herman, De Meulder Kristof, De Mol Hugo, De Nijn Bart, De Samblanx Jan-Joris, De Schepper Jan, De Vos Laurens, De Wael Jens, De Witte Eric, De Wolf Kathleen, Dehandschutter Lieven, Demol Els, Denayer Danny, Depoorter Bernard, D'Haese Hil, D'Hooge Kris, Diependaele Matthias, Feys Hendrik, Fissette Guido, Franck Arnold, Giele Frans, Gryffroy Andries, Hendrickx Marc, Hilgert Dirk, Himpe Kurt, Hofkens Jan, Hoflack Luk, Ide Louis, Jacques Ilse, Jaques Hilde, Jaques Wim, Kennis Koen, Keyaerts Hubert, Kint Lut, Lansloot Theo, Lemmens Luk, Luykx Peter, Luyten Walter, Maes Bob,

28. De N-VA-statuten zoals aangenomen op de partijraad van 9 maart 2002 en gewijzigd door de partijraad van 9 oktober 2004.

- *de provinciale voorzitters en secretarissen;* Maes Lieve, Mariën Jos, Martens Jan, Mere-mans Marius, Moens Kurt, Moens Tim, Nobels Bart, Patho Wouter, Peeters Jaak, Pohlmann Joachim, Poppe Jeroen, Raspoet Reinhilde, Rennen Erik, Rubens Geroen, Samyn Marijke, Segers Stefaan, Smeyers Sarah, Stratermans Gerard, Taghon Jaak, Thys Rik, T'Jonck Danielle, Uyttersprot Guy, Vaessens Toon, Valgaeren Jo, Van Acker Koen, Van Berkel Piet, Van Camp Bart, Van de Perre Stijn, Van Den Bosch Paul, Van Hoorebeke Jo, Van In Erik, Van Noppen Flor, Van Nuffel Dirk, Vandenborne Gino, Vandenbossche Stijn, Vandenbroucke Kristof, Vandenbroucke Renaat, Vandendriessche Kristien, Vandewalle Erik, Vanhaverbeke Ginette, Vanholme Dirk, Vanpoucke Lieven, Vavedin Roeland, Verbeeck Steven, Verbeke Hedwig, Verbeken Erwin, Vergote Etienne, Verhoeven Norbert, Vermaut Geert, Verreth Guido, Verwaest Rik, Vochten Jan, Waelkens Johan, Wau-ters Ludwig, Weyts Ben, Willekens Kristof, Wissels Roel
  - *de nationale mandatarissen;* Bellens Rita (Antwerpen), Geeraerts Rob en Vanlouwe Karl (Brussel), Bellens Luk en Pee-ters Richard (Vlaams-Brabant), Bollen Walter en Lantmeeters Jos (Limburg), Agache Kristof en Moens Kim (Oost-Vlaanderen), Boulet Ives en Boussemaere Joel (West-Vlaanderen)
  - *de aftredende nationale manda-tarissen tot de eerstvolgende al-gemene bestuursverkiezingen;* Bourgeois Geert, Brepoels Frieda, De Groote Patrick, Demesmaeker Marc, De Wever Bart, Loones Jan, Peumans Jan, Van Dijck Kris, Ste-vens Helga
  - *de leden van het aftredende bu-reau van de partijraad tot de ver-kiezing van het nieuwe bureau;* *niet van toepassing in 2005-2006*
  - *de leden van het partijbestuur;* *niet van toepassing in 2005-2006*
  - *de aftredende leden van het par-tijbestuur tot de eerstvolgende algemene bestuursverkiezingen;* *zie verder onder punt 3.1*
  - *twee afgevaardigden van elke provinciale N-VA-fractie, aan te wijzen door de fractie zelf;* Kelchtermans Joris, Nachtergaele Joris, Van Moer Reinhilde
- Tot november 2006:
Van Langendonck Gerda (Antwerpen), Put-zeys Vic en Mia Vanuytven (Limburg), Bau-

wens Bart en De Cuyper Jan (Oost-Vlaanderen), Denayer Juul en Van den Eede Linda (Vlaams-Brabant), Dornez Jaak en Vandaele Wilfried (West-Vlaanderen)

Vanaf december 2006:

Homans Liesbeth en Van Langendonck Gerda (Antwerpen), Jans Lies en Wouters Veerle (Limburg), Van den Eede Linda (Vlaams-Brabant), Pillaert Kristof en Vandaele Wilfried (West-Vlaanderen)

Van Liedekerke Maurits

- *De hoofdredacteur van het algemeen partijblad;*
- *Tien gecoöpteerde leden, voorgedragen door het partijbestuur;*
- *Twee afgevaardigden van Jong N-VA.*

Bogaerts Frank, Cornelis Herwig en Mbungu Linda

Patho Wouter en Tilkens Tony

2.2. Frequentie van samenkomst

Art. 2.D.1.9. van de statuten: *“De partijraad vergadert in beginsel om de maand. Op verzoek van ten minste 10% van de leden roept de voorzitter van de raad de partijraad in buitengewone vergadering bijeen binnen de twintig dagen.”*

2.3. Bevoegdheden

De bevoegdheden blijken uit art. 2.D.1.1 en 2.D.1.2 van de statuten: *“De partijraad is, na het congres, het hoogste orgaan van de partij. De partijraad bepaalt de werking van de partij.”*

3. Het partijbestuur

3.1. Samenstelling

Art. 2.D.2.7.: *“Het partijbestuur bestaat uit:*

- *De algemeen partijvoorzitter, rechtstreeks verkozen door alle kiesgerechtigde leden;* De Wever Bart
- *twee ondervoorzitters, waarvan bij voorkeur één niet-parlementslid, verkozen door de partijraad;* Brepoels Frieda en Ide Louis
- *een algemeen secretaris, verkozen door partijraad;* Demesmaeker Mark
- *een algemeen penningmeester, verkozen door partijraad;* De Turck Johan

- de *parlementsleden van de N-VA*; De Grootte Patrick, Brepoels Frieda, Demesmaeker Mark, De Wever Bart, Loones Jan, Peumans Jan, Van Dijck Kris, Stevens Helga
- de *voorzitter van Jong N-VA*; Luyten Sebastian
- de *voorzitter van de partijraad*; Hofkens Jan
- de *ministers en staatssecretarissen van de N-VA*; Bourgeois Geert
- *andere partijbestuursleden.*²⁹ Caudron Jan, Demol Els, Hendrickx Marc*, Himpe Kurt, Kennis Koen, Lantmeeters Jos, Maes Lieve, Samyn Marijke, Smeyers Sarah, Van de Perre Stijn, Van den Eede Linda, Van Moer Reinilde, Vanlouwe Karl*, Vavedin Roeland, Verbeke Hedwig, Weyts Ben*

Leden met raadgevende stem:

- de *directeur van de N-VA*; De Zaeger Piet
- de *woordvoerder van de N-VA.*" De Bruyn Piet

Personeelsleden kunnen enkel raadgevend lid van het partijbestuur of de partijraad zijn (art. 3.D.2). Personeelsleden zijn alle personen die werken in vaste loondienst of in vaste opdracht van de partij-vzw's, een parlementaire of een provinciale fractie, een parlementslid, een minister, een staatssecretaris of een bestendig afgevaardigde (art. 1.2.5).

3.2. Frequentie van samenkomst

Het partijbestuur komt wekelijks samen.

3.3. De bevoegdheden

De bevoegdheden worden geregeld in art. 2.D.2.1 en 2.D.2.2 van de statuten: "*Het partijbestuur is het nationaal bestuur van de N-VA. Het is belast met de uitvoering van de beslissingen van de partijraad en met de dagelijkse leiding van de partij.*"

4. **Dagelijks bestuur**

Het dagelijks bestuur is geen statutair omschreven orgaan binnen de partij. Het heeft geen politieke beslissingsmacht maar beheert de dagelijkse werking van de partij. Het dagelijks bestuur komt daartoe wekelijks samen.

29. Personen aangeduid met * hebben als personeelslid van de partij of van een partijmandataris enkel een raadgevende stem in het partijbestuur.

Samenstelling:

- Voorzitter	De Wever Bart
- Ondervoorzitters	Brepoels Frieda en Ide Louis
- Algemeen secretaris	Demesmaeker Mark
- Penningmeester	De Turck Johan
- Directeur	De Zaeger Piet
- Woordvoerder	De Bruyn Piet

5. Verzoenings- en tuchtcommissie

5.1. Samenstelling

Art. 7.1 van de statuten: *“De nationale verzoenings- en tuchtcommissie bestaat uit 12 leden (telkens twee leden uit elke provincie en Brussel), met name een door het partijbestuur gekozen voorzitter uit de partijraad (mits bekrachtiging door de partijraad) en 11 leden, door het partijbestuur aangeduid uit de leden van de partijraad (mits bekrachtiging door de partijraad). Een secretaris wordt door het partijbestuur aangeduid (mits bekrachtiging van de partijraad) en toegevoegd aan de commissie.”*

Art. 7.5: *“Leden van het partijbestuur, behalve de algemeen secretaris, kunnen geen deel uitmaken van de nationale verzoenings- en tuchtcommissie. De algemeen secretaris is lid van de nationale verzoenings- en tuchtcommissie, zonder stemrecht. Hij oordeelt of zijn aanwezigheid noodzakelijk is.”*

Samenstelling in 2005-2006:

Bollen Walter, Boussemaere Joël, Charlier Annemie, de Grauwe Herman (voorzitter), Denayer Juul (tot nov. 2006), Fissette Guido, Luyten Sebastian, Peeters Jaak, Van den Eede Linda, Van Moer Reinhilde, Vanholme Dirk, Vanlouwe Karl

5.2. Frequentie van samenkomst

De commissie kwam in de periode 2005-2006 drie keer samen.

5.3. Bevoegdheden

Art. 9.12: *“Binnen de week komt de provinciale verzoenings- en tuchtcommissie samen op uitnodiging van haar voorzitter om het probleem te onderzoeken. Zij moet de verschillende betrokken partijen horen, hun dossier en nota's in ontvangst nemen en een rapport opstellen met de respectievelijke standpunten. Dit rapport wordt bezorgd aan de algemene secretaris.”*

6. Interne verkiezingen

Er werden in de periode 2005-2006 geen interne verkiezingen georganiseerd.

7. Kaderleden

7.1. Mandatarissen

Volksvertegenwoordigers	1
Senatoren	–
Vlaamse volksvertegenwoordigers	6
Leden Brusselse Hoofdstedelijke Raad	–
Federale Ministers	–
Vlaamse Ministers	1
Ministers Brusselse Gewestregering	–
Leden Europees Parlement	1
Provincieraadsleden	13
Bestendig Afgevaardigden	–
Gemeenteraadsleden	186
Burgemeesters	6
Schepenen	37
OCMW-raadsleden	75
OCMW-voorzitters	5

7.2. Bestuursleden 1.413

8. Personeelsbestand

8.1. Belangrijke functies

Algemeen directeur	De Zaeger Piet
Woordvoerder	De Bruyn Piet
Hoofdredacteur ledenmagazine	Van Liedekerke Maurits
Boekhouding	Maes Marie-Roos
Ledenadministratie	Duchateau Fons
Mandatarissenwerking	Dehandschutter Lieven

8.2. Parlementaire medewerkers

Kamer	1
Vlaams Parlement	10
Europees Parlement	2

8.3. Globaal aantal tewerkgestelden

Er werden in de periode 2005-2006 in totaal 11 personen tewerkgesteld op het algemeen secretariaat van de partij.

9. Ledenaantallen

9.1. Indeling naar provincie

	2005	2006
Antwerpen	2.454	2.641
Brussel	59	59
Limburg	798	889
Oost-Vlaanderen	2.335	2.383
Vlaams-Brabant	1.620	1.762
West-Vlaanderen	2.540	2.658
Buitenland	17	19
Totaal	9.823	10.411

9.2. Indeling naar geslacht

	<i>Man</i>	%	<i>Vrouw</i>	%	<i>Totaal</i>
2005	6.102	62.1	3.721	37.9	9.823
2006	6.398	61.5	4.013	38.5	10.411

9.3. Indeling naar leeftijdscategorie

	2005	%	2006	%
16-40 jaar	2.804	28.5	3.191	30.7
40-65 jaar	4.095	41.7	4.386	42.1
+65	2.924	29.8	2.834	27.2
<i>Totaal</i>	9.823	100.0	10.411	100.0

9.4. Lidgelden

- Hoofdlid (eerste lid van een gezin): 12,5 euro
- Hoofdlid tot 30 jaar: 5 euro
- Bijlid (tweede en volgende leden van een gezin): 2,5 euro

10. Publicaties

Periodieken:

- *Volle Manen*, ledenblad tot december 2005, vijf maal per jaar. Oplage: 12.000.

Jo Noppe

- *Nieuw-Vlaams Magazine*, ledenmagazine vanaf januari 2006, 10 maal per jaar. Oplage: 15.000.
- *Digit@l Journ@@l*, elektronische nieuwsbrief voor de N-VA-bestuursleden en mandatarissen, tweewekelijks. Oplage: 2.500.

Boeken:

- Louis Ide, *Lof der gezondheid. Diagnose van een terminaal gezondheidsbeleid*, Roullarta Books, 2006.

Internetadres: <http://www.n-va.be>

11. Partijfinanciën³⁰

	2003	2004	2005	2006
Opbrengsten uit de gewone werking	1.957.008	1.126.433	2.624.249	1.568.237
– Belgische overheidsbijdragen	1.647.895	879.267	2.456.397	1.400.033
– Andere bijdragen	12.293	19.901	36.875	37.500
Niet geconsolideerde verbonden entiteiten	–	–	–	–
Mandatarissen	12.293	19.901	36.875	37.500
Andere	–	–	–	–
– Lidgelden	85.898	70.746	68.523	67.640
– Opbrengsten uit het onroerend vermogen	10.270	–	–	–
– Opbrengsten van manifestaties, publicaties en reclame	14.513	22.987	18.744	16.852
– Giften, schenkingen of legaten van natuurlijke personen	45.637	53.456	3.943	2.748
– Diverse opbrengsten	140.502	80.075	39.767	43.463
Kosten voor de gewone werking	2.629.237	1.619.239	725.211	1.888.462
– Voorraden en werken in uitvoering	–	–	–	–
Inkopen	–	–	–	–
Wijziging in de voorraad en bestellingen in uitvoering	–	–	–	–
– Dotaties	–	–	–	–
Niet geconsolideerde verbonden entiteiten	–	–	–	–
Mandatarissen	–	–	–	–
Andere	–	–	–	–
– Diensten en diverse goederen	2.326.017	1.367.449	465.334	1.189.359
Huisvestingskosten	11.959	8.944	37.888	23.465
Administratie en beheer	1.095.389	797.543	340.104	524.258
Publicaties	53.369	30.416	13.293	44.428
Reclame, propaganda en vergaderingen, inbegrepen de verkiezingskosten	1.165.300	530.547	65.047	597.208
Diverse kosten	–	–	–	–
– Personeelskosten	264.073	232.530	216.116	324.022
– Afschrijvingen en waardeverminderingen op oprichtingskosten, immateriële en materiële vaste activa	39.147	18.729	52.761	63.470
– Waardeverminderingen op voorraden en vorderingen uit de gewone werking	–	–	–	–
– Voorzieningen voor risico's en kosten	–	–	–	311.611
– Andere kosten voor de gewone werking	–	531	–	–
– Geactiveerde kosten	–	–	–	–
Resultaat uit de gewone werking vóór financieel resultaat	-672.229	-492.807	1.899.037	-320.226
Financieel resultaat	17.805	22.012	32.219	56.440
Uitzonderlijk resultaat	–	1.478.429	-39.965	-11.321
Belastingen op het resultaat	–	–	–	–
Resultaat van het boekjaar	-654.424	1.007.634	1.891.292	-275.107

30. Bronnen: Verslag van de Controlecommissie betreffende de Verkiezingsuitgaven en de Boekhouding van de Politieke Partijen. *Parlementaire Documenten*. 1117/1-2 (GZ 2003-2004) (Kamer), 2454/1-2 (GZ 2005-2006) (Kamer), 3117/1-2 (GZ 2006-2007) (Kamer).

Spirit³¹

1. Algemene ledenvergadering (ALV) en Congres

Art. 3.1.1-3.1.3 van de statuten³²: *“De algemene ledenvergadering (ALV) bestaat uit alle leden. De ALV staat open voor en verleent spreekrecht aan iedereen die de vergadering wil bijwonen. De ALV is het hoogste beslissingsorgaan. Zij beslist over alle aangelegenheden die niet specifiek zijn toevertrouwd aan een ander orgaan. De ALV spreekt zich uit over alle belangrijke inhoudelijke en strategische aangelegenheden. De ALV spreekt zich uit over deelname aan de federale, Vlaamse en Brusselse regeringen. (...) De ALV komt minimaal tweemaal per jaar samen.”*

In 2005 en 2006 werden 4 algemene vergaderingen georganiseerd.

- Boom, De Schorre, 18 september 2005. Statutaire ALV. Aantal deelnemers: ca. 500. Aantal stemgerechtigden: ca. 350.
- Brussel, Vlaams Parlement, 19 november 2005. Programmatorische ALV “Maatwerk aan de winkel”. Agenda: bespreking sociaal-economisch programma. Aantal aanwezigen: ca. 200. Aantal stemgerechtigden: ca. 190.
- Gent, Handelsbeurs, 26 maart 2006. Programmatorische ALV “Het gezin van nu”. Aantal aanwezigen: ca. 470. Aantal stemgerechtigden: ca. 400
- Sint-Niklaas, De Ster, 18 november 2006. Viering 5 jaar Spirit. Aantal aanwezigen: ca. 1.000. Aantal stemgerechtigden: ca. 800.

Art. 3.3.1 van de statuten: *“De partijraad beslist, minstens om de drie jaar, tot het organiseren van een inhoudelijk congres, bepaalt de thema's van het congres en duidt, op voordracht van het partijbestuur, een congresvoorzitter aan.”*

In 2005 en 2006 werden twee congressen georganiseerd:

- Brussel, Vlaams Parlement, 19 november 2005. Programmacongres “Maatwerk aan de winkel”. Aantal aanwezigen: ca. 200. Aantal stemgerechtigden: ca. 190.
- Gent, Handelsbeurs, 26 maart 2006. Programmacongres “Het gezin van nu”. Aantal aanwezigen: ca. 470. Aantal stemgerechtigden: ca. 400

2. De partijraad

2.1. Samenstelling

Art. 3.2.1.1 van de statuten: *“Stemgerechtigde leden van de partijraad zijn:*

31. Spirit staat voor sociaal, progressief, internationaal, regionalistisch, integraal-democratisch en toekomstgericht.
32. De statuten zoals goedgekeurd door de Algemene Raad op 18 september 2004 en bekrachtigd door de Algemene Ledenvergadering van 26 september 2004.

- *de voorzitter van de ALV* Lieven Ral
- *twintig door de ALV verkozen leden* Aerts Kim, Bettens Veerle, Coppejans Stijn, De Cock Goedele, De Waele Sabeth, Decanq Ignace, Dillen Kim, Ennaert Pascal, Hermans Inge, Madereel Els, Maes Nelly, Marrin Geert, Pemen Suzan, Poppelier Guido, Van Grembergen Ilse, Vanbiervliet Thomas, Vanbiervliet Wim, (*drie posities niet ingevuld*)
- *vijf afgevaardigden gekozen door en uit de provinciale raad van elke Vlaamse provincie met inbegrip van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest*
- Antwerpen Conaerts Geert, Giebens Joris, Scholiers Lotte, Van Dyck Carl, Vergauwen Maarten
- Limburg Vansprundel Herman, Arduini Claudio, Arfouni Khadija, Govaert Hertha, Mertens Adolf
- Oost-Vlaanderen D'hanis Serge, Mortier Jethro, Van Grembergen Kerste, van Hyfte Sofie, Verhaegen Jef
- Vlaams-Brabant Cuvelier Mark, Janssens Peter, Lapiere Carl, Vanhelmont Philip, Serneels Michiel
- West-Vlaanderen Deman Kristof, Grootaerd Luc, Maertens Tine, Maesen Lode, Vandeginste Jürgen
- Brussels Hoofdstedelijk Gewest Cornillie Jan, Karademir Aysel, Moreels Lesley, Es Waut, (*één positie niet ingevuld*)
- *de verkozen provinciale bestuursleden van de Vlaamse provincies met inbegrip van het Brussels Hoofdstedelijk gewest (5 per provincie en 5 voor het BHG)*
- Antwerpen Cornelis Ria, Cuyt Bjorn, Rooze Helmer, Vergauwen Dirk, Verhavert Miguel
- Limburg Geyskens Herman, Schaekers Lieve, Schepers Dominique, Vandebos Wouter, Vandebril Angelo
- Oost-Vlaanderen De Wolf Kelly, Mels Wim, Peeters Roel, Van Reeth Karel, (*één positie niet ingevuld*)
- Vlaams-Brabant Anciaux Roel, Leys Thomas, Rowe Maria, Bex Stijn, Vroonen Carine
- West-Vlaanderen Bonte Jasmijn, Decock Geert, Lietaer Dominique, Vanoverbeke Marleen, Wauters Frank
- Brussels Hoofdstedelijk Gewest Michel Beerlandt, Fouad Ahidar, Dirk Hoornaert, (*twee posities niet ingevuld*)
- *vijf vertegenwoordigers van Prego* Schaiko Guan, Peeters Tom, Sourroukh Mariam, Raes Neal, Deman Tine
- *de parlementsleden* Ahidar Fouad, Bex Jos, Bex Stijn, Caron Bart, De Cock Dirk, Lambert Geert, Lauwers Herman, Muls Walter, Quix Marie-Paule, Roegiers Jan, Roppe Annemie, Storms Annelies, Talhaoui Fauzaya, T'Sijen Koen, Vandenberghe Lionel, Vandembroucke Joris

- de uittredende parlementsleden, tot aan de volgende samenstelling van de partijraad
  - tien door de Partijraad gecoöpteerde leden
  - de partijbestuursleden."
- Van Grembergen Paul, Schiltz Hugo (tot 2006)
- Celis Bert, Van Hove Katleen, Salmi Ali, Baert Johan, Van Hoof Peter, Vermeulen Steven, (vier posities niet ingevuld)
- zie verder onder punt 3.1

Art. 3.2.1.2: "Beide geslachten en de jongeren moeten voor minimaal een kwart in de partijraad vertegenwoordigd zijn."

2.2. Frequentie van samenkomst

Art. 3.2.3.3: "De partijraad komt minimaal eenmaal per maand samen, behalve in juli en augustus, en in de maanden waarin de ALV samenkomt. Het bureau kan van dit vergaderschema afwijken. De voorzitter van de ALV dient de partijraad binnen een termijn van veertien dagen samen te roepen op schriftelijke vraag van twintig procent van de leden van de Partijraad of op vraag van het partijbestuur."

2.3. Bevoegdheden

Art. 3.2.2.1-3.2.2.4: "De partijraad neemt, behoudens de vaste vergadermomenten van de ALV, de bevoegdheden van de ALV waar bij wijze van delegatie. Beslissingen van de partijraad kunnen ongedaan gemaakt worden door de ALV. De partijraad volgt de nationale werking van de partij op en waakt erover dat de beslissingen van de ALV worden uitgevoerd. De partijraad evalueert de uitslag van parlementsverkiezingen en omschrijft de voorwaarden voor coalitiesgesprekken. De partijraad stelt, op voordracht van het partijbestuur, de namen voor van de leden die in aanmerking komen voor een mandaat in een regering. De partijraad is in het bijzonder bevoegd voor het opstellen en wijzigen van statuten, een huishoudelijk reglement en congresreglement, alsook het goedkeuren van de jaarrekening en de begroting."

3. Het partijbestuur

3.1. Samenstelling

Art. 3.4.1.1 van de statuten: "Stemgerechtigde leden van het partijbestuur zijn:

- de algemeen voorzitter
  - de twee algemeen ondervoorzitters
  - de algemeen secretaris
  - de algemeen penningmeester
- Lambert Geert
- Walgraeve Stefan, Storms Annelies
- Wilms Willy
- Vanden Bempt Pol

- *twaalf uit en door de Partijraad verkozen leden en vijf vertegenwoordigers van de fracties*   *Partijraad:*
Bex Stijn, De Cock Dirk Deman Tine, Ennaert Pascal, Hermans Inge, Maes Nelly, Marrin Geert, Van Hoof Peter, Vandenberghhe Lionel, Wauters Frank, *(twee posities niet ingevuld)*
- *twee vertegenwoordigers van Prego*   *Fracties:*
Fouad Ahidar, Bart Caron, Koen T'Sijen, Herman Lauwers, Fauzaya Thalhaoui
- *de (uittredende) ministers en staatssecretarissen*   Relecom Miranka, Van Hoof Bart, Leys Thomas (vanaf okt. 2006), Dutordior Jonas
- *de ministers van Staat*   Anciaux Bert, Van Weert Els
- *de uittredend algemeen voorzitter*   Schiltz Hugo (tot aug. 2006)
-

Art. 3.4.1.2: *"Van alle stemgerechtigde leden van het partijbestuur mogen er maximaal vijf personen verbonden zijn aan de kabinetten van de regeringsleden."*

Art. 3.4.1.5: *"De voorzitter van de ALV, de directeur van het secretariaat, de directeur van de studiedienst en de woordvoerder zijn lid van het partijbestuur met raadgevende stem."*

Art. 3.4.1.6: *"Personeelsleden van het nationaal secretariaat en van de studiedienst mogen geen stemgerechtigd lid van het partijbestuur zijn."*

Art. 3.4.3.2: *"Het partijbestuur kan derden uitnodigen met raadgevende stem."*

3.2. Frequentie van samenkomst

Art. 3.4.3.1: *"Het partijbestuur vergadert wekelijks en wordt daarnaast bijeengeroepen binnen de twee dagen door de algemeen voorzitter of op vraag van een derde van de partijbestuursleden."*

3.3. Bevoegdheden

Art. 3.4.2.1-3.4.2.2: *"Het partijbestuur garandeert de nationale werking en zorgt voor de dagelijkse werking en standpuntbepaling van de partij. Het partijbestuur stelt, op basis van de voorwaarden die door de partijraad zijn vastgesteld, het onderhandelingsteam voor coalitiegesprekken samen."*

4. Dagelijks bestuur

4.1. Samenstelling

Art. 3.5.1 van de statuten: *"Vormen het dagelijks bestuur:*

– de algemeen voorzitter	Lambert Geert
– de twee algemeen ondervoorzitters	Walgraeve Stefan, Storms Annelies
– de algemeen secretaris	Wilms Willy
– de algemeen penningmeester	Vanden Bempt Pol

De directeur woont de vergadering met raadgevende stem bij en is verslaggever."

4.2. Frequentie van samenkomst

Het dagelijks bestuur komt wekelijks samen op maandag.

4.3. Bevoegdheden

Art. 3.5.2.1-3.5.2.3: *"Het dagelijks bestuur bereidt het partijbestuur voor en voert de beslissingen van het partijbestuur uit. Het dagelijks bestuur benoemt en ontslaat de persooneelsleden in het nationaal secretariaat en de studiedienst. Het dagelijks bestuur duidt de directeur van het secretariaat aan, belast met de dagdagelijkse leiding van het nationaal secretariaat. Eveneens duidt het dagelijks bestuur de directeur van de studiedienst aan, belast met de coördinatie van werkzaamheden van de studiedienst."*

5. Verzoenings- en arbitragecommissie (VAC)

5.1. Samenstelling

Art. 8.1 van de statuten: *"De Verzoenings- en Arbitragecommissie (VAC) bestaat uit elf leden, door de partijraad gekozen door en uit haar leden. Iedere provincie en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest dienen in de VAC vertegenwoordigd te zijn. Indien er niet genoeg kandidaten zijn wordt de VAC verder aangevuld door lottrekking. Leden van het partijbestuur kunnen geen lid zijn van de VAC. De leden van de VAC kiezen onder zichzelf een voorzitter. De algemeen secretaris is van rechtswege lid van de VAC, maar kan niet aangeduid worden als voorzitter."*

Samenstelling in 2005-2006:

Anciaux Roel, Decanq Ignace, Grootaerd Luc, Roppe Annemie, Van Reeth Karel, Vergauwen Dirk, Vanoverbeke Marleen, Bettens Veerle, Decock Geert, Geyskens Herman

5.2. Bevoegdheden

Art. 8.2.1-8.2.2: *"De VAC waakt over de naleving van de statuten en het huishoudelijk reglement. Ze beoordeelt de geschillen die ontstaan tussen leden of partijorganen en tracht een verzoening te bewerkstelligen. Bij gebreke aan verzoening, adviseert de VAC de partijraad inzake een op te leggen regeling of tuchtsanctie, gaande van verwittiging, blaam, schorsing van maximaal één jaar tot uitsluiting."*

6. Interne verkiezingen

Er werden in de periode 2005-2006 geen interne verkiezingen georganiseerd.

7. Kaderleden

7.1. Mandatarissen

Volksvertegenwoordigers	6
Senatoren	2
Vlaamse volksvertegenwoordigers	5
Leden Brusselse Hoofdstedelijke Raad	2
Federale Ministers	1 staatssecretaris
Vlaamse Ministers	1
Ministers Brusselse Gewestregering	–
Leden Europees Parlement	–
Provincieraadsleden	–
Bestendig Afgevaardigden	–
Gemeenteraadsleden	54
Burgemeesters	2
Schepenen	19
OCMW-raadsleden	23
OCMW-voorzitters	2

7.2. Bestuursleden ca. 500

8. Personeelsbestand

8.1. Belangrijke functies

Algemeen secretaris	Wilms Willy
Algemeen directeur	Coppejans Stijn
Woordvoerder	Buyst Sam
Organisatie	Callant Angelo
Bewegingsverantwoordelijke	Vanbiervliet Thomas
Boekhouding en financiën	Degeyter Kate

8.2. Parlementaire medewerkers

Kamer	6
Senaat	2
Vlaams Parlement	5
Brussels Parlement	2

8.3. Globaal aantal tewerkgestelden

Er werden in de periode 2005-2006 in totaal 6 personen in vast verband tewerkgesteld binnen de partij.

9. Ledenaantallen

Aantal leden in 2005: **4.989**

Aantal leden in 2006: **5.497**

9.1. Indeling naar provincie

Geen informatie beschikbaar

9.2. Indeling naar geslacht

Geen informatie beschikbaar

9.3. Indeling naar leeftijdscategorie

Geen informatie beschikbaar

9.4. Lidgelden

- Individuele aansluiting: 10 euro
- Jonger dan 25 jaar: 5 euro

10. Publicaties

Periodieken:

- *Gazet mét Spirit*, ledenblad, maandelijks. Oplage: 7.252.
- *LINK*, driemaandelijks. Oplage: 300.

Internetadres: <http://www.spirit.be>

11. Partijfinanciën

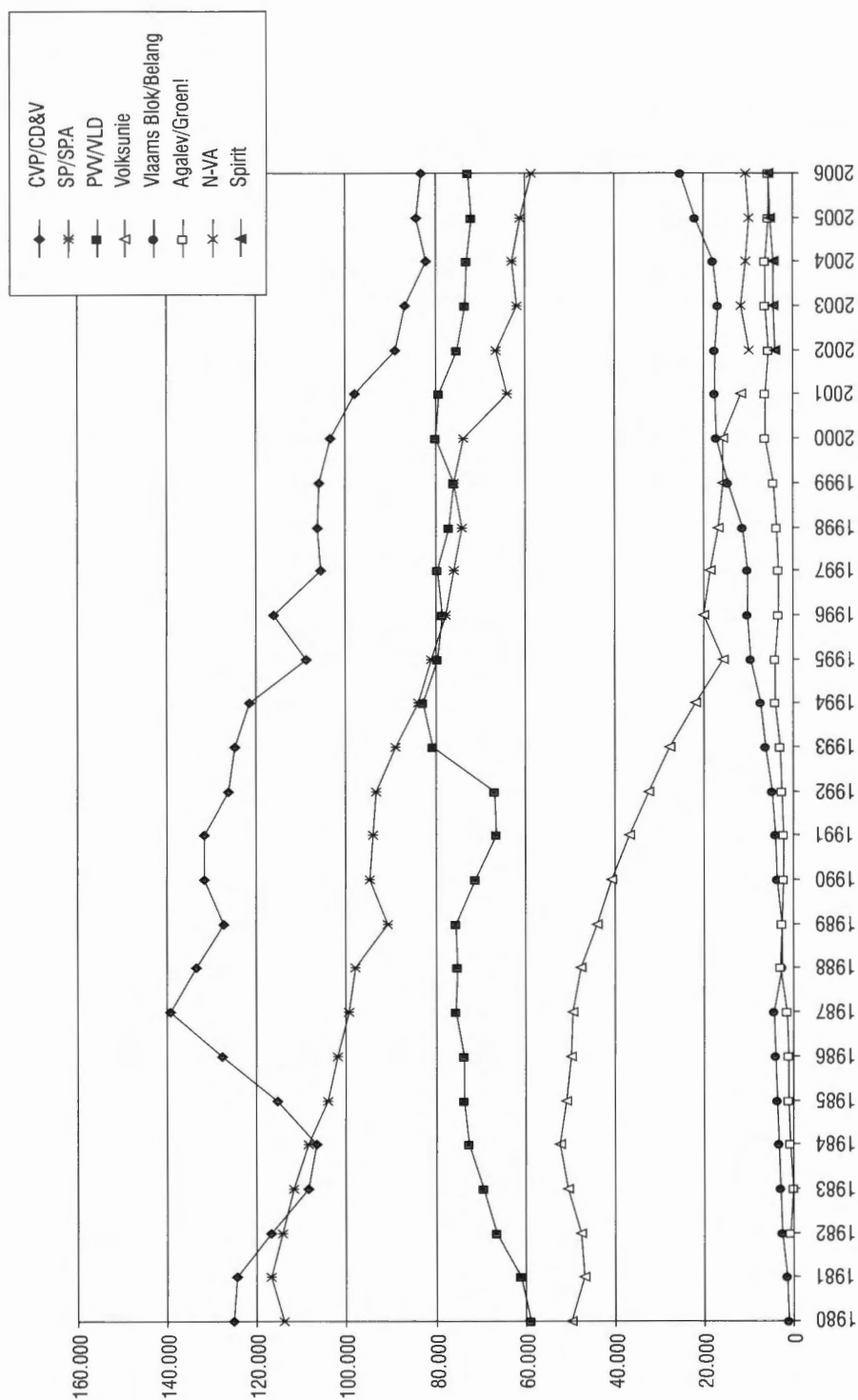
Zie de partijfinanciën van de SP.A

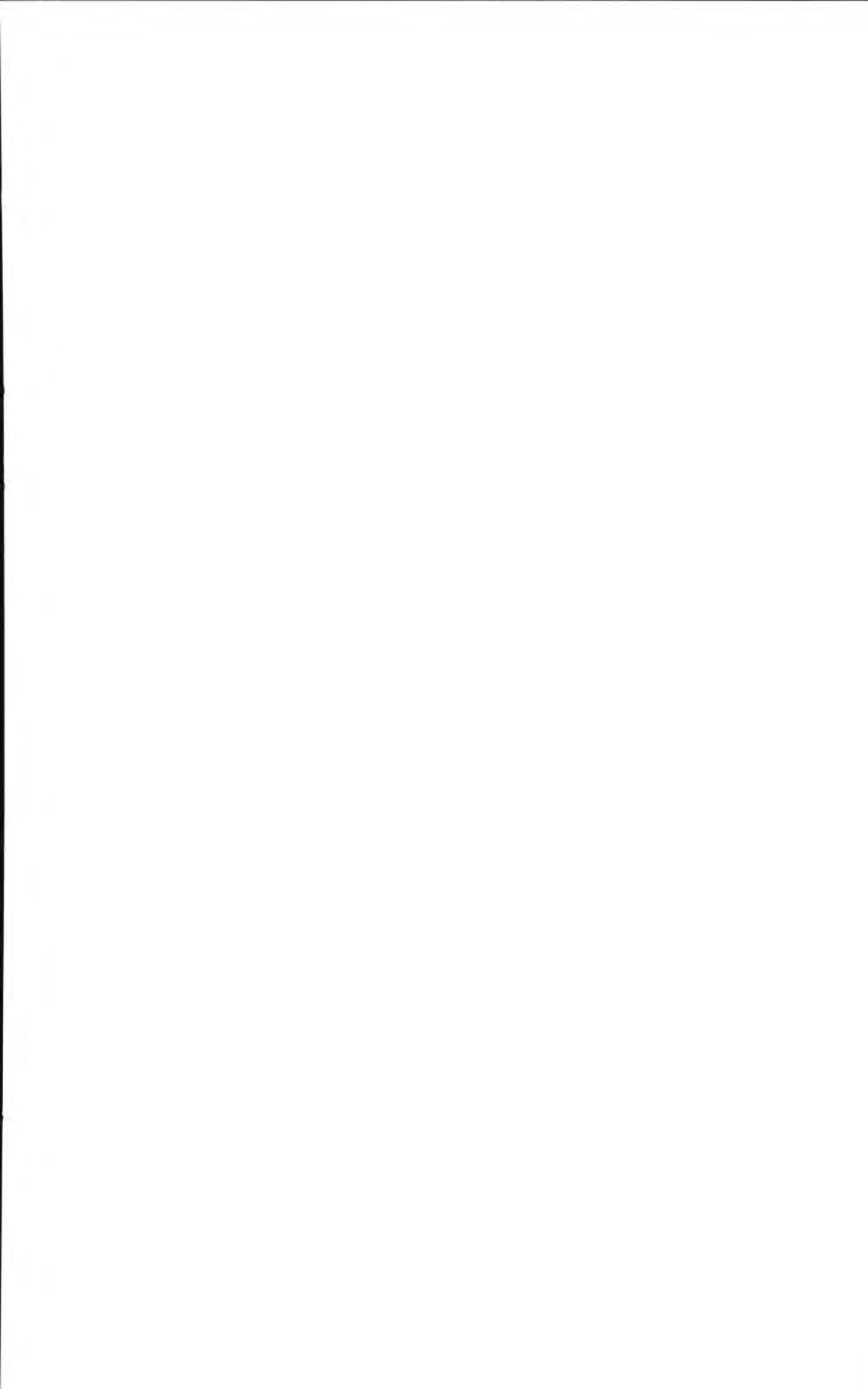
Evolutie van de ledenaantallen van de Vlaamse politieke partijen sinds 1980

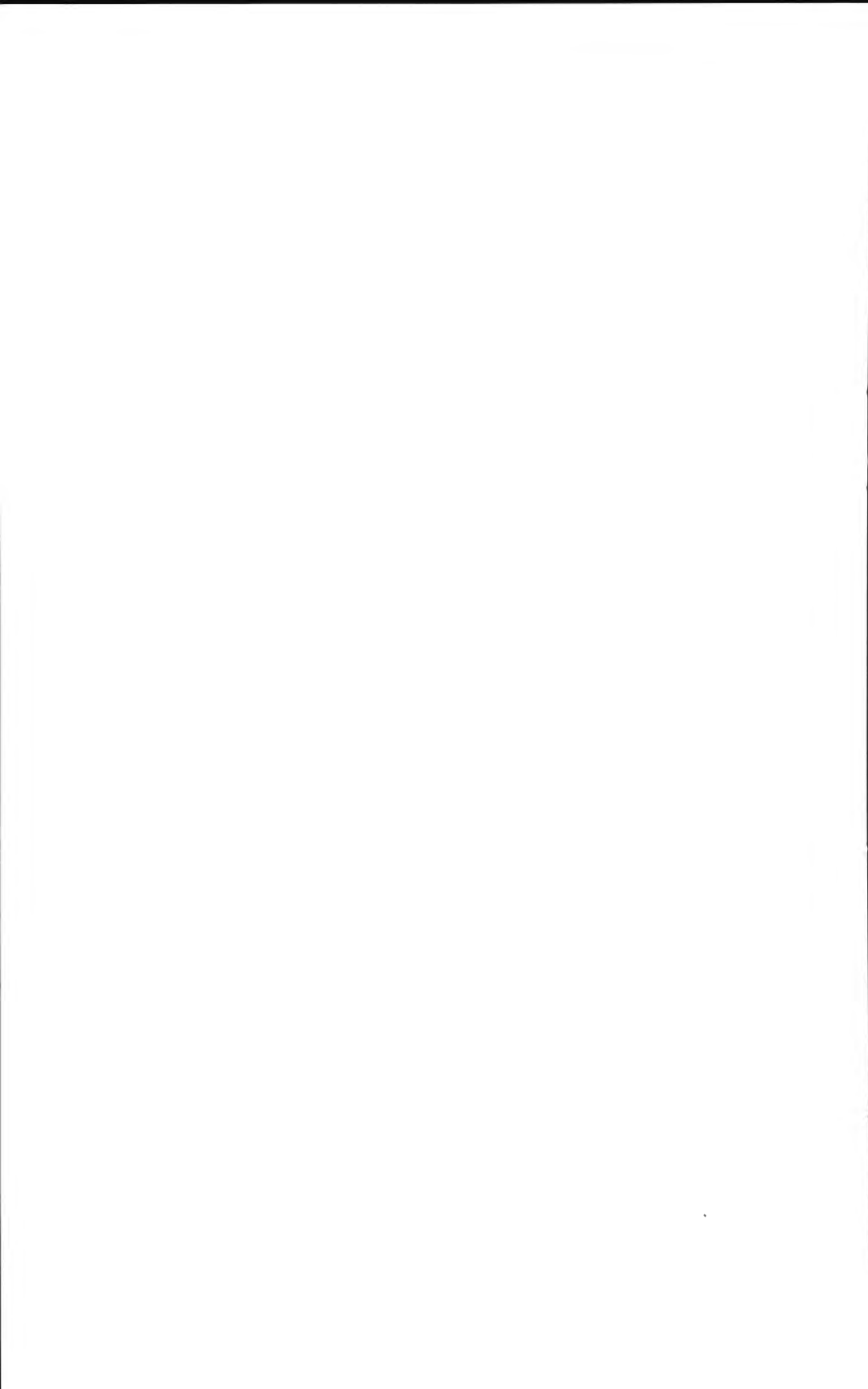
	CVP/CD&V	SP/SP.A	PVV/VLD	VU	Vlaams Blok/Belang	Agalev/Groen!	N-VA	Spirit	TOTAAL
1980	125.141	113.922	58.625	49.563	1.231	–	–	–	348.482
1981	124.473	116.730	60.926	46.671	1.607	–	–	–	350.407
1982	116.861	114.181	66.336	47.410	2.435	870	–	–	348.093
1983	108.646	111.798	69.329	50.322	2.821	n.b.	–	–	342.916
1984	106.574	108.500	72.480	52.263	3.269	835	–	–	343.921
1985	115.528	104.089	73.631	50.890	3.698	925	–	–	348.761
1986	127.753	101.865	73.647	49.672	4.004	1.113	–	–	358.054
1987	139.398	99.543	75.339	49.166	4.213	1.375	–	–	369.034
1988	133.688	97.785	75.227	47.582	2.458	3.000	–	–	359.740
1989	127.306	90.852	75.390	43.898	2.630	2.499	–	–	342.575
1990	131.719	94.760	71.051	40.779	3.452	2.130	–	–	343.891
1991	131.722	93.845	66.381	36.474	4.069	2.038	–	–	334.529
1992	126.426	93.400	66.783	32.385	4.682	2.529	–	–	326.205
1993	124.747	89.012	80.455	27.694	6.131	2.900	–	–	330.939
1994	121.499	83.956	82.804	21.831	7.372	4.100	–	–	321.562
1995	108.671	80.757	79.561	15.637	9.322	3.985	–	–	297.933
1996	116.139	77.695	78.287	19.833	10.039	3.272	–	–	305.265
1997	105.734	75.816	79.512	18.487	10.055	3.404	–	–	293.008
1998	106.208	74.058	76.941	16.860	11.218	3.671	–	–	288.956
1999	105.939	75.838	75.780	15.504	14.424	4.281	–	–	291.766
2000	103.535	73.500	79.850	15.624	17.167	6.171	–	–	295.847
2001	98.015	63.898	79.049	11.543	17.356	6.158	–	–	276.019
2002	88.890	66.411	75.252	–	17.544	5.354	9.931	3.962	267.344
2003	86.816	61.637	73.438	–	16.860	6.078	11.464	4.200	260.493
2004	81.819	62.779	72.748	–	17.892	6.153	10.594	4.387	256.372
2005	84.173	60.842	71.763	–	21.942	5.405	9.823	4.989	258.937
2006	83.180	58.443	72.475	–	25.090	5.462	10.411	5.497	260.558

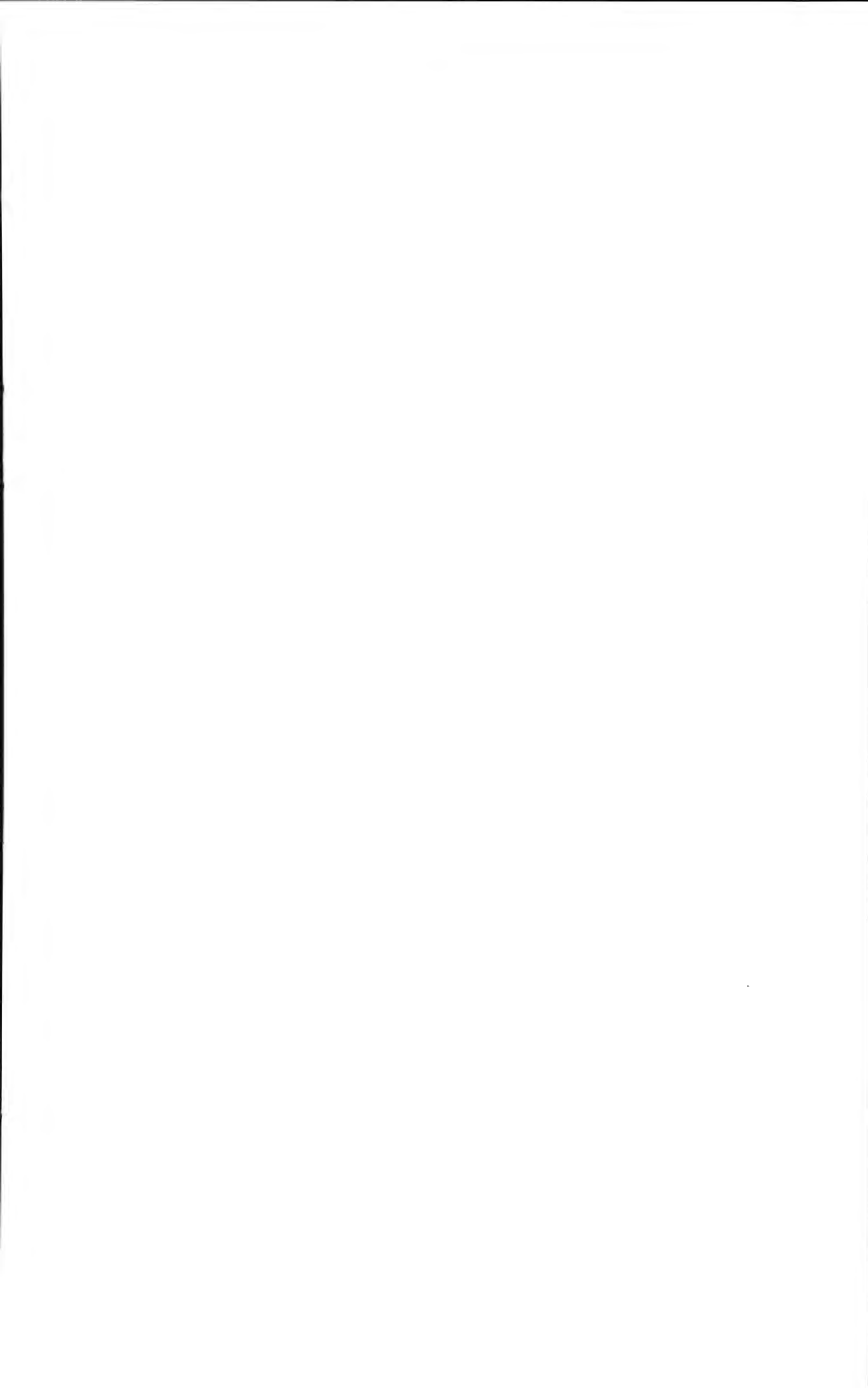
n.b.: niet bekend

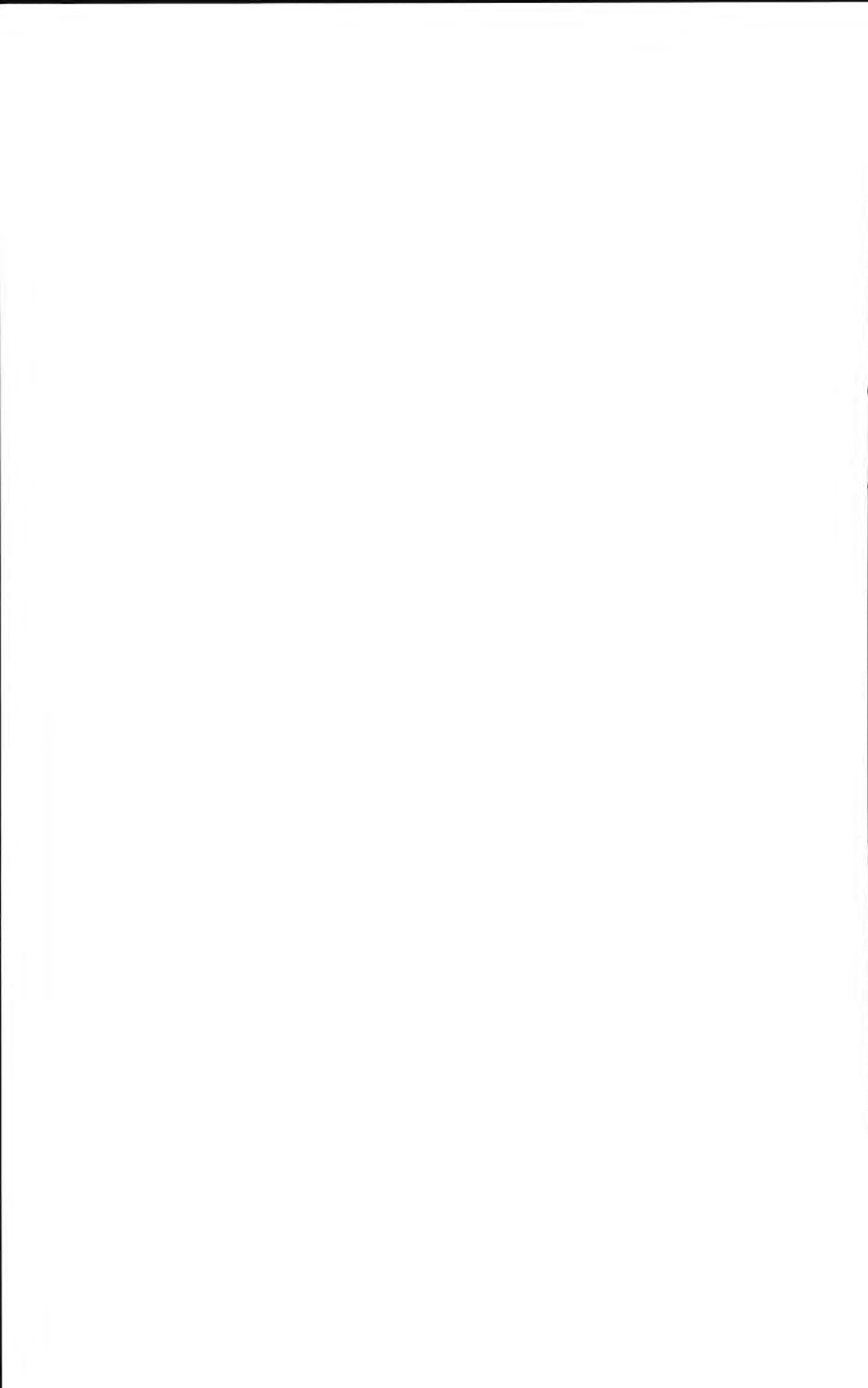
Bronnen: M. MAES, *De ledenaantallen van de politieke partijen in België*, Leuven, Afdeling Politologie KULeuven, 1988, 171 p.; S. FIERS, *Partijvoorzitters in België, of 'Le parti, c'est moi'?*, Leuven, Afdeling Politologie KULeuven, 1998, p. 40; I. VANPOL, M. VERMINCK, M. VOS, P. JANSSENS, P. BIONDI, J. NOPPE, *Morfologie van de Vlaamse politieke partijen*, *Res Publica*, Politiek Jaarboek 1985-2006; J. NOPPE en B. WAUTERS, *Het uiteenvallen van de Volksunie en het ontstaan van de N-VA en Spirit: een chronologisch en morfologisch overzicht (juni 1999-juli 2002)*, *Res Publica*, 2002, 2-3, pp. 397-471.

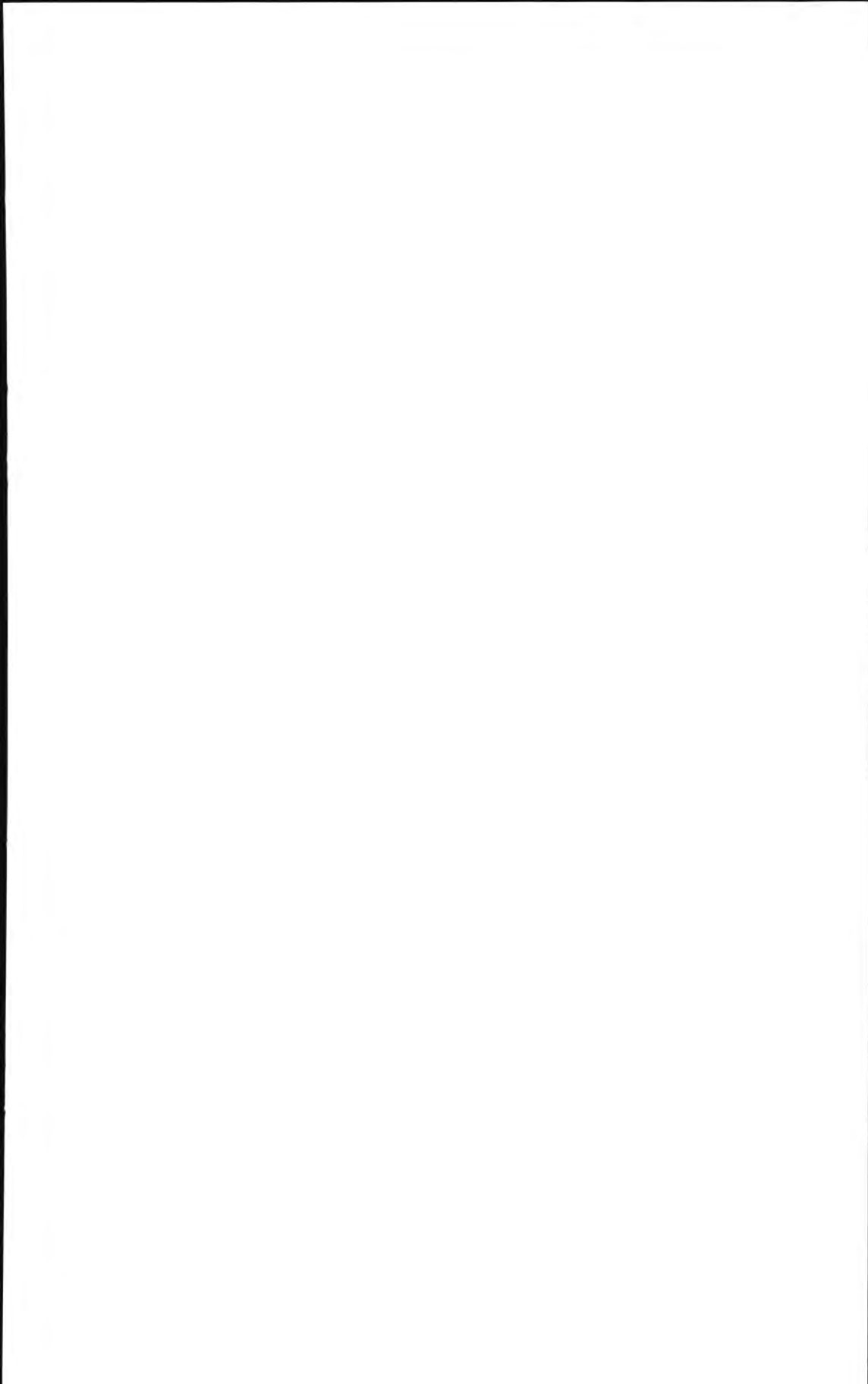

Gedrukt bij Acco, Leuven

Res Publica

POLITIEK JAARBOEK ANNÉE POLITIQUE POLITICAL YEARBOOK OF BELGIUM

29ste editie
www.respublica.be

Hoofdredacteur – Rédacteur en chef – Editor

Sam DEPAUW en Wilfried DEWACHTER

Redactieadres – Adresse de la rédaction – Editor

Parkstraat 45 - bus 3602, B-3000 Leuven
res.publica@soc.kuleuven.be

Uitgever – Publié par – Publisher

Uitgeverij Acco, Brusselsestraat 153, B-3000 Leuven
www.uitgeverij.acco.be
tel. +32 16 62 80 00
fax +32 16 62 80 01
uitgeverij@acco.be

Vertegenwoordiging in Nederland:

Kemper Conseil, De Star 17, 2266 NA Leidschendam
tel. +31 70 386 80 31
fax +31 70 386 14 98
kemperconseil@dataweb.nl

Abonnementsprijzen – Prix d'abonnement – Subscription rates

	Individu Individual	Instelling Institution	Student
België – Belgique & Nederland	€ 35	€ 80	€ 25
Abroad (EC members)	€ 65	€ 80	/
Abroad (non EC members)	€ 95	€ 95	/

Los nummer – numéro simple – single issue € 15

Dubbel nummer – numéro double – double issue € 30

Rekening – Compte – Bank account

België – Belgique & Abroad

Postrekening 000-0964500-29, Acco-Boekbestellingen, Brusselsestraat 153, B-3000 Leuven

IBAN-code: BE26000096450029

SWIFT- of BIC-code: BPOTBEB1

Nederland

Giro 4436148, Acco-Boekbestellingen, Brusselsestraat 153, B-3000 Leuven

Wordt uitgegeven met de steun van de Universitaire Stichting België

Voor kaderleden, politici en politologen is 2006 een uitstekend jaar om de sluipende intrede van de Europese beslissingen in de maatschappelijke vormgeving en in het leven van elke dag op het spoor te komen. Zelfs voor wie professioneel in het Europese kluwen zit, blijft het verre van eenvoudig om dit alles te achterhalen!

Het schema van de “meerlagige besluitvorming” volstaat niet om het EU-ingrijpen te doorgronden. Dit jaarboek reikt enkele aan-grijppunten daarvoor aan, zoals energie, milieu of monetair beleid en buitenlands beleid – niet alleen in de EU, maar vooral in haar sterk verholde realisaties en sluipende besluitvormingswegen.

Daarnaast is er ook ruim aandacht voor de typisch Belgische inhoud in het Politiek Jaarboek zoals de gemeente- en de provincieraadsverkiezingen en de opschudding in het justitiebeleid om de zaak-Erdal, de zaak-Hoxha en de ontsnapping van 28 gedetineerden uit de gevangenis van Dendermonde.

Die mix van Europees, nationaal én Vlaams/Waals beleid – zo treffend getoond naar aanleiding van de geplande fusie van Suez en Gaz de France – moet meer en meer doordringen opdat stevige democratische controles én (mede)beslissingen zich zouden kunnen ontwikkelen in die politieke ruimtes. Een democratische opgave die met een zeer nauwkeurige, indringende en objectieve ontleding aanvangt die de eigenheid en de kwaliteit uitmaken van dit en de 28 voorgaande Politieke Jaarboeken van Res Publica.

